

วารสารนิสิตวงศ์

JOURNAL OF NISITWANG

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

E-ISSN : 2730-132X (ONLINE)

ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2565

วารสารนิสิตวัง (JOURNAL OF NISITWANG)

(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ISSN : 2730-132X (Online)

ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม - ธันวาคม 2565 Vol.24 No.2 (July – December 2022)

กำหนดออกวารสารทุก 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา ตลอดจนบุคคลทั่วไป ด้านศาสนา ปรัชญา สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ศักดิ์ศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดทำวารสารตั้งแต่การคัดเลือกบทความ และมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงอย่างน้อย 3 ท่าน ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการ และเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่น ๆ มาก่อน

ที่ปรึกษา

พระกิตติสารสุธี

รองอธิการบดี วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวิภัชธรรมวิจิตร

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูพิศิษฐ์ธรรมนิเทศ

ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ (รท.) วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาไพฑูริย์ อากาศโร

ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูวินัยการโกวิท

วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

พระมหาสายัณห์ เปมสีโล, ดร.

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระสุธารักษ์ ธรรมารักษ์ นายอัศวิน คงชำนาญ นายอาทิตย์ ชูชัย

กองบรรณาธิการ

พระสุเมธีธรรมภาณ, ดร.
พระครูธรรมธรมะลิน กิตติปาโล, ผศ.
พระมหาสมณวินทร์ ปริสุตโตโม, ผศ.ดร.
พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม, ดร.
พระเจริญ จิริปัญโญ, ดร.
พระชินกร สุจิตโต, ดร.
ศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม
ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร
รองศาสตราจารย์เล็ก สมบัติ
รองศาสตราจารย์ ดร.จินณวัตร ปะโคทั้ง
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพันธ์ พิษณุประเสริฐ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำรูญ พริกบุญจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์พร พันเพื่องฟู
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรธัม แสงแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมกฤษฎี ศรีนนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิต ดั่งวลี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร เกษจ้อย
ดร.กฤตสุชิน พลเสน
ดร.มนตรี รอดแก้ว
ดร.ภาวิ ศรีรัตน์
ดร.กัญณภัทร หุ่นสุวรรณ
ดร.ธณวีร์ พาผล
ดร.กำธร ขวัญแสนท์
ดร.อมรชญา ชินศรี
ดร.สุริยา แสงอินตา
ดร.ไพฑูรย์ ตรงเที่ยง
Professor Cliff Wendell B. Lilangan

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกประเมินบทความ

พระสุเมธีธรรมภาณ, ดร.
พระเจริญ จิริปัญโญ, ดร.
ศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม
ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร
รองศาสตราจารย์เล็ก สมบัติ
รองศาสตราจารย์ ดร.จินณวัตร ปะโคทั้ง
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพันธ์ พิษณุประเสริฐ

นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
นักวิชาการอิสระ
สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ กลุ่มที่ 14
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Holy Angel University, Pampanga, Philippines

นักวิชาการอิสระ
โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ใจมโน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ภารเวช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรธัม แสงแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์พร พันเพ็ญฟู
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ ปิยมาตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมกฤษฎ์ ศรีนนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรุญ พริกบุญจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บารมี อริยะเลิศเมตตา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ บพิธปรมัต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกเมนทร์ ชินวงศ์
ดร.ธณวีร์ พาผล
ดร.สรวิชัย เผ่าดี
ดร.ภาวี ศรีรัตน์
ดร.อมรชญา ชินศรี
ดร.กัญณภัทร หุ่นสุวรรณ
ดร.วราภรณ์ วราธิพร
ดร.กำธร ขวัญแสนห์
ดร.สุริยา แสงอินตา
ดร.ไพฑูรย์ ตรงเที่ยง
Professor Cliff Wendell B. Lilangan

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในประเมินบทความ
พระมหามหาวินทร์ ปรีสุตโตโม, ผศ.ดร.
พระครูธรรมธะมลิน กิตติปาโล, ผศ.
พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม, ดร.
พระชินกร สุจิตโต, ดร.
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนัด ดั่งดิลี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร เกษจ้อย
ดร.กฤตสุขชิน พลเสน
ดร.อารดา นิยมมากร
ดร.ณัฐภัทร อยู่เมือง
ดร.มนตรี รอดแก้ว

ผู้ประสานงาน
อาจารย์สนธิ วงปล้อมหิรัญ
อาจารย์ไชยา เรืองดี
อาจารย์ณฤมล ชุ่มเจริญสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
นักวิชาการอิสระ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ กลุ่มที่ 14
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Holy Angel University, Pampanga, Philippines

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อาจารย์วรุฒิ สุขสมบูรณ์
อาจารย์ชาญพัฒน์ ขำขัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ฝ่ายจัดรูปเล่ม

นางสาวอุไร เรืองดาว นางประทีน อุปนันท์ นายณัฐชัยภูษิต ศรีมาลี

สำนักงาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลสนับทึบ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ 0-3574-5038, 081-044-7961, 082-614-7358, 087-852-3886
โทรสาร 0-3574-5037
E-mail : journalnw@gmail.com

เว็บไซต์วารสาร <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jonw/index>

บทบรรณาธิการ

ตามที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ได้เปิดรับวารสารที่ต้องการเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI ประจำปี พ.ศ. 2565 (ระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์) เพื่อดำเนินการพิจารณาวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI และจัดกลุ่มคุณภาพวารสาร บัดนี้ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ได้ทำการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการเพื่อเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI ประจำปี พ.ศ. 2565 เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผลการประเมินปรากฏว่า วารสารนิสิตวังได้รับการประเมินเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2 เรียบร้อยแล้ว

ในปี พ.ศ. 2565 นี้ วารสารนิสิตวังฉบับที่ 2 ปีที่ 24 ได้บริหารจัดการวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของ TCI อย่างเคร่งครัดและเข้มข้น สืบเนื่องจากวารสารได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพจาก TCI แล้วนั่นเอง โดยการขอเพิ่มจำนวนบทความให้มากขึ้น จำนวน 15 บทความต่อฉบับ เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการมากขึ้น ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการจัดทำวารสารเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการ และเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI ที่กำหนดไว้ ทางกองบรรณาธิการจึงขอเชิญชวนนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ส่งผลงานมาตีพิมพ์ในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

ในนามกองบรรณาธิการของวารสารนิสิตวัง ขอขอบคุณสมาชิกทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อนำเสนอและเผยแพร่งานวิชาการรับใช้สังคมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์ในการประเมินบทความ ตลอดจนให้คำแนะนำเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้ได้คุณภาพเพื่อเกิดประโยชน์แก่วงการการศึกษาและวิชาการให้ดียิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่องานวิชาการสำหรับนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษา และบุคคลทั่วไป

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1	1
เปรมิกา ทองเงิน, สมชัย พุทธา และ ฐิติพัฒน์ หิรัญนิธิธำรง	
การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะมนุษย์สัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์	10
จิราภรณ์ พจนาวารีย์วงศ์, สรรเสริญ หุ่นแสน, เยาวนุช ทานาม และ พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี	
พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานครโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน	19
ณัฐพนธ์ คงศิลา, สุรพล สุธะพรหม และ สุรินทร์ นียมางกูร	
ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจจิกโมเดลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา	
ความสามารถทางดิจิทัล และความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาพลศึกษา	
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง	
ณรัช เจริญศิลป์	29
การสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด	
พระนครศรีอยุธยา	
พระประเสริฐ เดชโก, อนุภูมิ ไชวเกษม และ สุรพล สุธะพรหม	41
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	
โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้	
อัญชนก สุวรรณปักษ์, สมชัย พุทธา และ เสาวภาคย์ แผลมเพ็ชร	52
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี	
สังกัดกระทรวงแรงงาน	
พุทธพิพงค์ จักกะพาก, สุรินทร์ นียมางกูร และ สมาน งามสนิท	62
ความเครียดและการจัดการกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด	
รัศมี ศรีนนท์, วิมลมาส ตั้งบุญ, อมรรัตน์ สว่างเกตู และ ทศนีย์ ตรีศายลักษณ์	72
ความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี)	
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี	
วารินทร์พร พันเพ็ญฟู, ปภาอร แก้วสว่าง และ ประภาพร มั่นคง	83
การขยายผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	
สำหรับครูประถมศึกษา	
ประยูร บุญใช้	91
วิเคราะห์ความเป็นจริงของสรรพสิ่งตามกฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท	
ภูริเชษฐ์ สมพล, กฤตสุชิน พลเสน และ พระมหามหาวินทร์ ปุริสสุตโม	103
การพัฒนาชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบธุรกิจ	
ร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	
ธณวีร์ พาผล	109

บทความวิชาการ

ปรัชญาในทัศนะของคนไทย	
ประพจน์ แยมทิม, สมฤดี จันทร์กล่ำ และ กฤตสุชิน พลเสน	120
การสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่นในยุค New normal สู่ยุค Next normal	
เปรมินทร์ สิงห์ขอม และ พระมหาไพจิตร อุดมธมโม	125

การแก้ไขปัญหาคาความเครียดด้วยหลักธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท พระกิตติคุณ สิริคุโณ	136
ภาคผนวก	146

**ความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษากับ
กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา รยอง เขต 1**

**THE RELATIONSHIP BETWEEN THE HIGHLY EFFECTIVE LEADERSHIP STYLE
OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND THE PROCESS OF SUPERVISION
WITHIN THE SCHOOL OF PLUAK DAENG GROUP UNDER RAYONG PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1**

เปมิกา ทองเงิน, สมชัย พุทธา และ ฐิติพัฒน์ หิรัญนิธิธำรง

นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก, มหาวิทยาลัยเกริก และ มหาวิทยาลัยเกริก

Pemika Thong-ngern, Somchai Puttha and Thitipat Hirannithithamrong

Student of Education Administration, Kirk University, Kirk University and Kirk University

*Corresponding author Email : tuckkie.hassadee@gmail.com

(วันที่รับบทความ : กรกฎาคม 17, 2565 ; วันแก้ไขบทความ : กรกฎาคม 31, 2565 ; วันตอบรับบทความ : สิงหาคม 1, 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารโรงเรียน 2) กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รยอง เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 219 คน จาก 17 โรงเรียน ของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รยองเขต 1 เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประยุกต์ตามวิธีของลิเคอร์ท มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ แบบผู้นำแบบเผด็จการอย่างมีศิลปะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 แบบผู้นำแบบนักบริหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 แบบผู้นำแบบนักพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และแบบภาวะผู้นำที่ยึดระเบียบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34

2. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับมากที่สุด 4 ข้อ และระดับมาก 1 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 การให้ความรู้ก่อนการนิเทศภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รยอง เขต 1 ไม่มีความสัมพันธ์กัน
คำสำคัญ : แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง, กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the highly effective leadership style of school administrators, 2) the process of supervision within schools and 3) the relationship between the highly effective leadership style of school administrators and the supervision process within the schools of Pluak Daeng group under Rayong Primary Educational Service Area Office 1. The 219 samples were

the school administrators and teachers from 17 schools of Pluak Daeng group under Rayong Primary Educational Service Area Office 1. The research instrument used was the questionnaire applied to Likert's pattern with 5 Rating Scale. The questionnaire's confidence value was 0.98. The data were analyzed by statistical packaged programs such as Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation and Pearson's Correlation Coefficient.

The results showed that :

1. The highly effective leadership style of school administrators of Pluak Daeng group under Rayong Primary Educational Service Area Office 1, The overall level was at a high level with a mean of 4.40. When considering each aspect found that all aspects were at a high level in descending order, namely, Artistic authoritative leadership style has an average of 4.49, Executive leadership style has a mean of 4.42, Developer leadership has a mean of 4.34 and an orderly leadership style has a mean of 4.34.

2. The supervision process within schools of Pluak Daeng group under Rayong Primary Educational Service Area Office 1, The overall level was at the highest level with a mean of 4.67. when considering each aspect found that 4 items at the highest level and 1 item at the highest level in descending order as follows: The internal supervision evaluation has an average of 4.88, Supervision operation within the school has an average of 4.75, Education before supervision within the school has an average of 4.60 and planning supervision within the school has an average of 4.49.

3. The relationship between the highly effective leadership style of school administrators and the school supervision process of Pluak Daeng group under Rayong Primary Educational Service Area Office 1, overall found that there was no relationship.

Keywords : The Highly Effective Leadership Style, The Process of Supervision within The School, School Administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างทุนมนุษย์ จึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมายต่อครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานมีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพิ่มขึ้น และระดับความพึงพอใจของครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาเพิ่มขึ้น โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนให้เกิดศักยภาพการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่สมวัย มีคุณภาพ เช่นเดียวกับยุทธศาสตร์ที่ 6 ว่าด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา มีเป้าหมายต่อระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพมีตัวชี้วัด และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงควรมีแบบภาวะผู้นำในการดำเนินการบริหารสถานศึกษาให้ครู และบุคลากรในโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเสริมแรงให้กำลังใจในเชิงบวกและอำนาจการ สนับสนุนครูและบุคลากร เมื่อต้องการความช่วยเหลือ เพื่อเกิดคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : ญ-ฐ)

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงจะต้องใช้ภาวะผู้นำในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนา โดยที่การพัฒนาแบบตามทฤษฎี 3 มิติ จากการวิจัยที่มหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio University) จากแนวคิดการศึกษาภาวะผู้นำของ Reddin (1970 : 36-39) โดยผู้นำที่มีประสิทธิผลสูง 4 แบบตามทฤษฎี 3 มิติ ได้แก่ 1) ผู้นำแบบยึดระเบียบ (Bureaucrat) 2) ผู้นำแบบนักพัฒนา (Developer) 3) ผู้นำแบบเผด็จการอย่างมีศิลปะ (Benevolent Autocrat) 4) ผู้นำแบบนักบริหาร (Executive) หากผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมมุ่งให้ครูปฏิบัติงานอย่างได้ผล โดยริเริ่มจัดการ

และอำนวยการ มีภาวะความเป็นผู้นำ แสดงความเห็นความเห็นอก เห็นใจ ไว้วางใจ และให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน จะส่งผลให้กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนมีคุณภาพ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ในสภาพสังคมปัจจุบันร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การพัฒนามนุษย์กับการปฏิรูปการศึกษาจึงจำเป็นต้องทำควบคู่กัน ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ที่ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 13) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2551 พัฒนามาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำหลักสูตรที่เหมาะสมมาใช้ในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้นและมีการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามประกาศนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2564-2565 ข้อที่ 4 ด้านประสิทธิภาพ ข้อที่ 4.6 เพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563 : 1) สถานศึกษาทุกโรงเรียนต้องส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา และจัดการบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพตามวิธีใหม่ที่มีวิสัยทัศน์ โดยเหตุนี้แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2563-2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ได้กำหนดอำนาจให้กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาได้นิเทศติดตามและประเมินผลในสถานศึกษาของจังหวัดสระบุรี ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการประเมินติดตามไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไขกับครูและบุคลากรในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้มีคุณภาพตามหลักสูตรมาตรฐานการศึกษาชาติเพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1, 2563 : 121)

จากแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2563-2565 ดังกล่าวข้างต้น การนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารการศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้สูงขึ้นเพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานภายในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานในขอบเขตที่ตนเองรับผิดชอบประสบความสำเร็จเป็นไปตามมาตรฐานและสอดคล้องกับระเบียบวิธีการดำเนินงานที่กำหนดไว้ ซึ่งวัชรรา เล่าเรียนดี (2553 : 7) ได้ให้แนวคิดว่าการนิเทศภายในโรงเรียน จึงเป็นยุทธวิธีที่ผู้เกี่ยวข้องควรหาแนวทางดำเนินการกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Joyce and Showers, 1982 : 4) ดังนั้น การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นขอบข่ายงานหนึ่งในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา แนะนำและชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองให้แก่ครู ชวนช่วย อาจินสมาจาร (2547) ตามแนวทางการนิเทศภายใน โดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกระบวนการการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning-P) 2) การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Informing-I) 3) การปฏิบัติการนิเทศ (Doing-D) 4) การสร้างเสริมขวัญกำลังใจ (Reinforcing-R) 5) การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating-E) เพื่อให้โรงเรียนมีกรอบแนวคิดในการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีกระบวนการตามบริบทของโรงเรียนเพื่อให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นในการจัดการเรียนการสอนของครู และบุคลากรในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562 : 15)

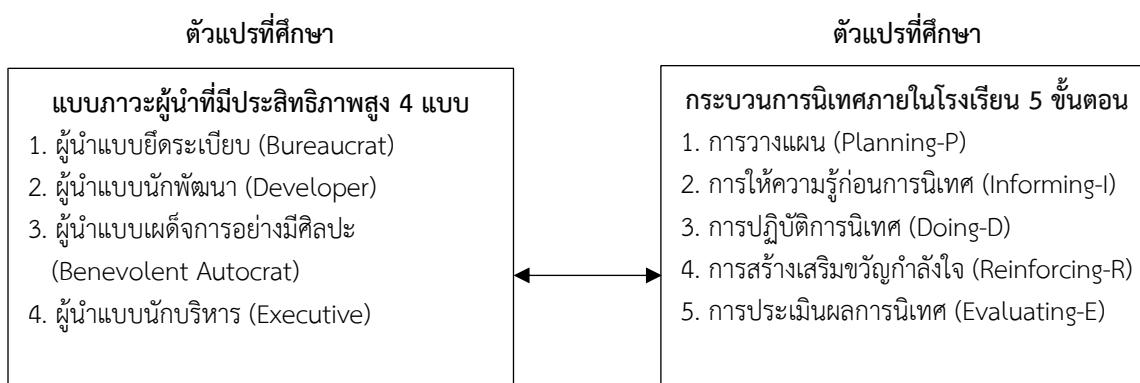
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามกรอบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง 4 แบบของเรดดิน (Reddin, 1970 : 36-39) และกรอบกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน 5 ขั้นตอนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562 : 15) โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยตามตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 455 คน จาก 17 โรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน ที่จำนวนประชากร 460 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 219 คน โดยมากกว่าจำนวนที่เปิดตารางของเครจซี และมอร์แกน อยู่ 9 คน จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนเป็นรายโรงเรียนจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ตัวแปรที่ศึกษา

1. แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง 4 แบบ ได้แก่ ผู้นำแบบยึดระเบียบ (Bureaucrat) ผู้นำแบบนักพัฒนา (Developer) ผู้นำแบบเผด็จการอย่างมีศิลปะ (Benevolent Autocrat) ผู้นำแบบนักบริหาร (Executive)
2. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning-P) การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Informing-I) การปฏิบัติการนิเทศ (Doing-D) การสร้างเสริมขวัญกำลังใจ (Reinforcing-R) การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating-E)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 สร้างขึ้น โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

1. ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งที่รับผิดชอบ และขนาดโรงเรียน

2. ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายในของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ตามที่ได้ศึกษาแล้วนำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและพิจารณาแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จสมบูรณ์แล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 ขึ้นไป

2. ทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำผลที่ได้มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

3. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยเกริก เพื่อแจ้งขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลไปยังผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 17 โรงเรียน เพื่อแจ้งขอเก็บข้อมูล

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามพร้อมกับแบบสอบถามไปแจกผู้บริหารสถานศึกษา และครูของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ด้วยตนเอง

3. รับแบบสอบถามกลับคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วมีความสมบูรณ์ จำนวน 219 ฉบับ

4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ

2. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าร้อยละนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

3. วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาระบบการนิเทศภายในโรงเรียน ของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ในรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ แบบผู้นำแบบเผด็จการอย่างมีศิลปะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 แบบผู้นำแบบนักบริหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 แบบผู้นำแบบนักพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และแบบภาวะผู้นำที่ยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34

2. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ และในระดับมาก 1 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 การให้ความรู้ก่อนการนิเทศภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ไม่มีความสัมพันธ์กัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่แบบผู้นำแบบเผด็จการอย่างมีศิลปะ รองลงมา ได้แก่แบบผู้นำแบบนักบริหาร และต่ำกว่าทุกด้าน ได้แก่ แบบภาวะผู้นำที่ยืดหยุ่น จากผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า แบบผู้นำแบบเผด็จการอย่างมีศิลปะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยส่วนใหญ่มีลักษณะของผู้นำที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีประสบการณ์ในการทำงานมาก มุ่งผลงานเป็นหลัก และมีความคาดหวังต่อผลงานของบุคลากร จึงมีการวางแผนแบบแผนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมายที่ท้าทายให้บุคลากรเพื่อให้บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นการสร้างมาตรฐานด้านความเป็นเลิศแก่บุคลากร อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษายังมีการสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการสั่งการอย่างมีศิลปะ มีความชัดเจน นุ่มนวล เข้าใจง่าย ซึ่งทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติตามคำสั่งไปเป็นอย่างดีและเป็นไปตามแบบแผน นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษายังมีการฝึกฝนหาความชำนาญในการเรียนรู้สิ่งใหม่ให้รู้เท่าทันต่อเหตุการณ์และข่าวสารในปัจจุบัน เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง และพัฒนาระบบการศึกษาในสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่จะมีข้อมูลทั่วไปเป็นเพศหญิง ตำแหน่งครู ภูมิการศึกษา ระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการทำงาน 1-4 ปี อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยกลุ่มตัวอย่างนี้ได้มีการร่วมงานกับผู้บริหารสถานศึกษาในตลอดระยะเวลาการทำงานอยู่ในสถานศึกษา จึงสามารถให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและมีความน่าเชื่อถือ จากแบบภาวะผู้นำข้างต้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎี 3 มิติของ Reddin (1970 : 36-39) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำและแบบของผู้นำทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพสูง 4 แบบ ได้แก่ ผู้นำแบบยืดหยุ่น (Bureaucrat) ผู้นำแบบนักพัฒนา (Developer) ผู้นำแบบเผด็จการอย่างมีศิลปะ (Benevolent Autocrat) ผู้นำแบบนักบริหาร (Executive) สอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ ไชยจิตร และคณะ (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนในอำเภอน้ำยืน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนในอำเภอน้ำยืน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Breaker (2009 : Abstract) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและประสิทธิภาพของการเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมในเรกอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน รองลงมา ได้แก่ การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน และต่ำกว่าทุกด้าน ได้แก่ การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน จากผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เห็นความสำคัญของการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นอย่างมาก

เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศทำการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากการประเมินผลการนิเทศ เมื่อพบว่ามีปัญหาหรือมีอุปสรรคอย่างใดอย่างหนึ่งทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผล จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562 : 15) ได้กำหนดกระบวนการดำเนินงานไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning-P) การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Informing-I) การปฏิบัติการนิเทศ (Doing-D) การสร้างเสริมขวัญกำลังใจ (Reinforcing-R) การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating-E) จากกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนด จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการดำเนินงานตามขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอน โดยเฉพาะในด้านการประเมินการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้นิเทศมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินที่ชัดเจน โดยยึดตามบริบทของโรงเรียนเป็นหลัก ดำเนินการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นขั้นตอนตามที่ได้กำหนดไว้ มีการประเมินสื่อและเครื่องมือ พร้อมให้คำแนะนำเพิ่มเติม หากจุดที่ควรพัฒนาร่วมกัน ยกตัวอย่างสื่อที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ให้กับครูและบุคลากรได้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น หลังจากดำเนินการตามขั้นตอนแล้วผู้นิเทศมีการตรวจสอบผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ หากตรวจสอบความถูกต้องแล้ว จะมีการประเมินผลสัมฤทธิ์พร้อมกับจัดทำรายงานการนิเทศภายในโรงเรียน อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง สุดท้ายต้องดำเนินการเผยแพร่ผลการนิเทศภายในโรงเรียนตามสื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง และชุมชนในการส่งบุตรหลาน เข้ามาศึกษาในโรงเรียน และสามารถเป็นผลผลิตที่ออกสู่สังคมได้อย่างเป็นที่น่าภาคภูมิใจ จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ตำแหน่งครู วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ทำให้ผลการวิจัยด้านการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญแก่การประเมินผลการนิเทศภายในเป็นอย่างมาก เพราะทำให้ทราบถึงจุดที่ควรพัฒนาต่าง ๆ เพื่อนำไปแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด โดยสอดคล้องกับแนวคิดของชาญชัย อาจินสมาจาร (2547) กล่าวว่า การจัดให้มีการเรียนการสอนและการประเมินผล เพื่อให้ทราบได้ว่าผู้เรียนได้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ หากไม่บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ การนิเทศการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุศิษฐ์ นากแก้ว และคณะ (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลและรายงานผล รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Allen (2015 : Abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการนิเทศของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ : ความจำเป็นในการให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการและการนิเทศของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องเน้นการพัฒนาความสามารถในการจัดเรียนการสอนของครูและความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและการพัฒนาด้านการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง การจัดการและการนิเทศที่เหมาะสมนั้น โรงเรียนควรเน้นย้ำถึงหลักการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า หากผู้บริหารสถานศึกษาใช้แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงในการบริหารงานในระดับมากหรือน้อย ก็ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนแต่อย่างใด จะเห็นได้จากเมื่อพิจารณาข้อมูลที่นำเสนอในรายคำจะพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านแบบภาวะผู้นำที่ยึดระเบียบกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ผกผันกันอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ใช้แบบภาวะผู้นำที่ยึดระเบียบ มีผลทำให้การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนไม่ประสบความสำเร็จ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินงานตามแบบเกณฑ์เก่าที่เคยปฏิบัติ โดยการปฏิบัติโดยยึดเกณฑ์เก่าทำให้การดำเนินงานไม่มีการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งหากไม่มีการกำหนดข้อมูลตัวบ่งชี้คุณภาพต่าง ๆ นั้น จะทำให้การวางแผนการนิเทศเกิดขึ้นได้ยาก หรือไม่เกิดขึ้นเลย เช่นเดียวกันกับเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านแบบภาวะผู้นำที่ยึดระเบียบกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ผกผันกันอยู่ในระดับต่ำ หากมีการใช้แบบภาวะผู้นำที่ยึดระเบียบ โดยการปฏิบัติโดยยึด

เกณฑ์เก่า ทำให้กระบวนการนิเทศทั้งระบบก็จะเป็นไปได้ยากหรือไม่เกิดขึ้นเลย เช่น การวางแผน (Planning-P) การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Informing-I) การปฏิบัติการนิเทศ (Doing-D) การสร้างเสริมขวัญกำลังใจ (Reinforcing-R) และการประเมินผลการนิเทศ (Evaluating-E) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ว่า การวางแผน (Planning-P) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจะทำการ ประชุมปรึกษาหารือเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการ ประชุม ปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการ ปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศที่จัดขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษาเป็นสำคัญ จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ตำแหน่งครู ประสบการณ์การทำงาน 1-4 ปี ซึ่งถือว่ากลุ่ม ตัวอย่างที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่อายุน้อย จึงอาจไม่ชอบการที่ผู้บริหารสถานศึกษายึดระเบียบมาจนเกินไป ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลงตามไปด้วย และส่งผลให้กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษามีคุณภาพที่ลด ต่ำลงในทุกด้าน แต่งานวิจัยของจรินทร์ อุตสาหะ และคณะ (2563 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อธิปไตยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การนิเทศภายในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของ Jafarzadeh (2014 : Abstract) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในเมืองคาราจ ประเทศอิหร่าน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหาร 3 ทักษะ คือ ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะเชิงมนุษย์ และ ทักษะเชิงโน้มน้าของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ทักษะใด ๆ ที่ผู้บริหารมีเพิ่มขึ้น ประสิทธิผลของโรงเรียนก็จะเพิ่มขึ้นตามความสัมพันธ์กันทางบวก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง ด้านแบบภาวะผู้นำที่ยึดระเบียบ มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเป็นอันดับสุดท้ายจึงควรเสนอว่า ให้ผู้บริหารสถานศึกษาปรับปรุงพัฒนาในด้านการดำเนินงานตาม แบบเกณฑ์เก่าที่เคยปฏิบัติ โดยการดำเนินงานตามแบบเกณฑ์เก่าอาจทำให้การดำเนินงานไม่มีการพัฒนาที่เท่าทันต่อ สถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการปรับปรุงยุคให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทั้งนี้ต้องมี ความสอดคล้องกับนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การ ดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1 พบว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เป็นอันดับสุดท้าย จึงควรเสนอว่า ให้ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง ร่วมกันปรับปรุงในด้านการวิเคราะห์ ข้อมูลตัวบ่งชี้คุณภาพต่าง ๆ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนกำหนด ซึ่งจะเห็นได้ว่า บางโรงเรียนมีการกำหนดตัวบ่งชี้คุณภาพต่าง ๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและบริบทของโรงเรียน ส่งผลให้การ ดำเนินงานไม่บรรลุตามตัวบ่งชี้คุณภาพต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ และต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูลตัวบ่งชี้คุณภาพต่าง ๆ ซ้ำ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลตัวบ่งชี้คุณภาพต่าง ๆ ที่สอดคล้อง กับสภาพแวดล้อมและบริบทของโรงเรียนจะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามตัวบ่งชี้คุณภาพต่าง ๆ ที่ กำหนด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านแบบภาวะผู้นำที่ยึด ระเบียบกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ผกผันกันอยู่ในระดับต่ำ จึงเสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการปรับการใช้แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง กับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้แบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง ด้านผู้บริหารสถานศึกษาเป็นนักวางแผนและมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานในยุค ของโลกการเปลี่ยนแปลง ทำให้มีการวางแผนขั้นตอนปฏิบัติก่อนนิเทศภายในโรงเรียนร่วมกัน เพื่อเป็นการเปิดโอกาส ให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้วางแผนร่วมกันเสนอแนวคิดต่าง ๆ นำไปสู่การดำเนินงานที่บรรลุตามเป้าหมายที่

กำหนดไว้ได้สำเร็จ ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จะต้องมีการติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแบบภาวะผู้นำกับการบริหารในยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
2. ควรศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีรูปแบบที่หลากหลาย และทันสมัยต่อยุคปัจจุบัน เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ให้ดียิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพครูของกลุ่มปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- จรินทร์ อุตสาหะ และคณะ. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 8 (2), 17–31.
- ชาญชัย อาจิมสมาจาร. (2547). การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ : เคแอนดีพีบุ๊คส์.
- ทัศนีย์ ไชยจิตร และคณะ. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนในอำเภอน้ำยืน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5.
- วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 5 (1), 103–119.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2553). การนิเทศการสอน : Supervision of Instruction. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. (2563). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2563-2565. ระยอง : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565. กรุงเทพฯ : สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
- _____. (2562). แนวทางการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2560-2579. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อนุศิษฐ์ นากแก้ว และคณะ. (2564). การนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. วารสารการบริหารนิเทศบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7 (6), 85–96.
- Agih A. Allen. (2015). Effective School Management and Supervision: Imperative for Quality Education Service Delivery. *An International Multidisciplinary Journal*, 9 (3), 62-74
- Breaker, J. L. (2009). Transformational Leadership and the Leadership Performance of Oregon Secondary School Principals. Dissertation in Doctor of Education Seattle University.
- Jafarzadeh. (2014). Administrative skills and effectiveness of primary schools in Karachi, Iran. Englewood Cliffs, N. J. : Prentice-Hall International.
- Joyce, B. & Showers, B. (1982). The Coaching of Teaching. *Educational Leadership*, 40 (1), 4–10.
- William, J. Reddin. (1970). *Managerial Effectiveness*. New York : McGraw-Hill Book Co.

การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

DEVELOPMENT OF HUMAN RELATIONS CHARACTERISTICS TEST OF THE TEACHING PROFESSION STUDENTS AT RAJABHAT RAJANAGARINDRA UNIVERSITY

จิราภรณ์ พจนารีย์วงศ์, สรรเสริญ หุ่นแสน, เยาวนุช ทานาม และ พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Jiraporn Potjana-areewong, Sunsuen Hunsuen, Yaowanuch Thanam and Pannarai Subsandee
Rajabhat Rajanagarindra University, Rajabhat Rajanagarindra University, Mahasarakham University
and Chandrakasem Rajabhat University

*Corresponding author Email : Jirapon_kru@hotmail.com

(วันที่รับบทความ : สิงหาคม 10, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : กันยายน 1, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : กันยายน 7, 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ และตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์จำนวน 417 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

ผลวิจัยพบว่า

1) แบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครูที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด เป็นส่วนใหญ่ ปานกลาง เพียงเล็กน้อย ไม่จริงเลย มีข้อคำถาม จำนวน 33 ข้อ มี 3 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการพัฒนาตนเอง

2) แบบวัดมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ .41-.69 และมีค่าความเชื่อมั่นรายด้านเท่ากับ .88, .87, .88 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .95

คำสำคัญ : การพัฒนา, แบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์, นักศึกษาวิชาชีพครู

Abstract

The objectives of this research were to develop human relations characteristics test of the teaching profession students at Rajabhat Rajanagarindra University and measure the discrimination validity and reliability. The samples were 417 teaching professional students from the Faculty of Education. They were selected by cluster random sampling. The instruments used in data analysis were based on Index of Item-Objective Congruence, Pearson Product Moment Correlation and Cronbach's Alpha Coefficient.

The results of this research were;

1) The human relations characteristics test of the teaching profession students test was designed as a five-level scale. Essentially, most real, actually modesty, a little real, not at all. There were 33 questions and consisted of three factors; Responsibility, Communications and Self-Development.

2) The human relations characteristics test of the teaching profession students had content validity which in range 0.6-1.0, item discrimination index, which were in range of .41-.69, the reliability in each aspect was .88, .87, .88 and the reliability of the test was .95.

Keywords : Development, Human Relations Characteristics Test, The Teaching Profession Students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์มีความต้องการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและด้านสังคม โดยเฉพาะในปัจจุบันเป็นเรื่องของความ ต้องการเกี่ยวกับผลประโยชน์ เพื่อสนองความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ในระดับครอบครัว ระดับองค์การ ระดับสังคมจนถึงระดับประเทศชาติ แม้ว่าบุคคลจะมีความรู้ความสามารถมากมายเพียงใด หรือมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตประกอบกิจกรรมต่าง ๆ แต่มนุษย์ยังคงมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันดังสุภาษิตที่ว่า “น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า” มนุษย์สัมพันธ์จึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง มนุษย์สัมพันธ์ทำให้ มนุษย์เกิดการปรับตัวเพื่อเข้ากับสังคม เกิดการพัฒนาตนเอง เกิดความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานให้บรรลุ เป้าหมาย นอกจากนี้มนุษย์สัมพันธ์ยังส่งเสริมความสุขในการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นไปในทิศทางที่เจริญก้าวหน้า และในอาชีพการงานมนุษย์สัมพันธ์นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นในด้านตัวนักเรียน ผู้ร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชน ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่ต้องใช้มนุษย์สัมพันธ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนหรือการกิจต่าง ๆ ในหน้าที่ ดังนั้น ครูควรมีความรู้เรื่องมนุษย์สัมพันธ์ ยนต์ พุ่มจิต (2558 : 124-148) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของครูที่ดี พอสรุปได้คือ มีบุคลิกภาพดี คุณสมบัติส่วนตัวดี สอนดีและปกครองดี ประพฤติดีเว้นจากอบายมุข มีจริยบรรณและ คุณธรรมสูง มีมนุษยสัมพันธ์ดี และมีปัญญาแสดงความคิดเห็นอย่างแจ่มแจ้ง และตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565 : ออนไลน์) กำหนดมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขา ศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสปี) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและ ความรับผิดชอบ ไว้ว่า 1) เข้าใจและใส่ใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น มีความคิดเชิงบวก มีวุฒิภาวะทางอารมณ์และทาง สังคม 2) ทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำงานเป็นทีม เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน ผู้ร่วมงาน ผู้ปกครอง และคนในชุมชน มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมและสิ่งแวดล้อม 3) มีความรับผิดชอบต่อ หน้าที่ ต่อตนเอง ต่อผู้เรียน ต่อผู้ร่วมงาน และต่อส่วนรวมสามารถช่วยเหลือและแก้ปัญหาตนเอง กลุ่มและระหว่างกลุ่ม ได้อย่างสร้างสรรค์ และ 4) มีภาวะผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ มีความเข้มแข็งและกล้าหาญทางจริยธรรมสามารถชี้แนะ และถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนและสังคมอย่างสร้างสรรค์

มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี (Good Human Relations) เป็นความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับ บุคคล บุคคลกับกลุ่มคน บุคคลกับ หรือบุคคลกับสังคม ซึ่งการติดต่อสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นสะพานนำไปสู่การเข้าใจ ของคน เพื่อสร้างมิตร ชนมิตรรวมทั้งการสร้าง หรือการพัฒนาตนเองให้เป็นที่รู้จักใคร่ชอบพอกันคนทั่วไปอย่าง กว้างขวาง ได้รับการสนับสนุนจากคนทุกฝ่ายเป็นการสร้างตนให้เป็นคนดีในสังคม พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงลักษณะของ การฝึกตนเองให้เป็นผู้ที่น่าที่ในอนาคด้วย (วิภาพร มาพบสุข, 2543 : 13) จึงกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในองค์กรใด องค์กรหนึ่งมีความสัมพันธ์อันดีย่อมก่อให้เกิดความชอบและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันและกัน อันจะ นำไปสู่การดำเนินงานในระดับองค์กร ระดับบุคคลไปสู่ความสัมฤทธิ์ผล ในการทำงานตามเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ (Gellerman, 1996 : 23) แนวคิดคุณลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้างให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (วรารณ ตระกูลสุขดี, 2549 : 96-97) ประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพของตน (Self-Development) ได้แก่ การศึกษา การพัฒนา ตนเองตามศักยภาพให้ดีที่สุดทั้งทางร่างกาย จิตใจ และบุคลิกภาพเพื่อให้ตนเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม และเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เพราะมนุษย์แต่ละคนเกิดมามีทั้งส่วนดีและส่วนที่บกพร่องในส่วน ของ ข้อบกพร่องนั้นเราสามารถปรับปรุงและพัฒนาได้โดยมีขั้นตอน 2) การเรียนรู้ความรับผิดชอบ (Responsibility) ได้แก่ การเรียนรู้ ความรับผิดชอบตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติงาน ในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานนั้นบรรลุ เป้าหมายอย่างดีที่สุด ความรับผิดชอบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก ที่ได้คิดหรือคิดได้ก่อนที่จะทำอะไรลงไป โดยคำนึงถึง ผลที่จะติดตามมา ความรับผิดชอบควรพัฒนาต่อไปโดยไม่หยุดยั้ง หากมีความเข้าใจว่า ความรับผิดชอบคือจิตสำนึกที่ดี งาม 3) การติดต่อสื่อสาร (Communications) ได้แก่ การศึกษาวิธีการติดต่อสื่อสารที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีใน กลุ่มได้ และทำให้มีความเข้าใจตรงกัน เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันอันนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีต่อกัน การติดต่อสื่อสารเป็น เครื่องมือในการปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร หากขาดการติดต่อสื่อสารแล้ว องค์กรจะไม่สามารถผลิตผลงาน ใด ๆ ออกมาได้เลย การติดต่อสื่อสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้อง กับผลการศึกษาของสุนันท์ สีสาย (2562 : 253-256) พบว่า คุณลักษณะของครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือประกอบไปด้วยมาตรฐานด้านการร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน มาตรฐานด้านการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้อื่นให้เต็มศักยภาพ มาตรฐานด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ มาตรฐานด้านการแสวงและใช้ข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาวิชาชีพ และมาตรฐานด้านการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับวิชาชีพครู ซึ่งมาตรฐานที่ค้นพบมีความสอดคล้องกับมาตรฐานของคุรุสภา และการศึกษาคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ ตามทัศนะของนักศึกษาระดับบัณฑิตยยังพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์มากที่สุดคือด้านมนุษยสัมพันธ์ รองมาได้แก่ ด้านการสอน ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านการอบรมและด้านการปกครองและด้านบุคลิกภาพ (พจมาลย์ สกลเกียรติ, 2562 : 446)

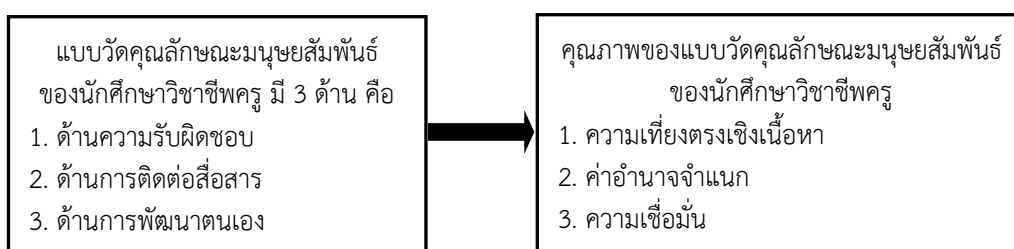
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ ได้กำหนดปรัชญาไว้ว่า สร้างครูดี มีความรู้ สู้งาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบาย เจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ อันนำมาสู่การปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง คุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์เป็นคุณลักษณะประการหนึ่งที่มีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ครู ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพื้นฐานความสำคัญตามหลักฐานแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ด้วยเหตุผลตามแนวคิดดังกล่าวมาแล้วนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์ให้กับนักศึกษาวิชาชีพครูต่อไป เพื่อการผลิตรายที่มีคุณลักษณะที่ดีตามกรอบมาตรฐานต่าง ๆ และคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง และการพัฒนานักศึกษาให้มีความประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีที่เหมาะสมและสามารถส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนได้เต็มศักยภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์
2. เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิดองค์ประกอบของมนุษยสัมพันธ์จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบด้านตนเอง ด้านผู้อื่นและสภาพแวดล้อม โดยมีคุณลักษณะในแต่ละองค์ประกอบ ด้านตนเอง ได้แก่ การวิเคราะห์ตนเอง การพัฒนาตนเอง ด้านผู้อื่น ได้แก่ วิเคราะห์ความแตกต่างของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง พัฒนาตนให้เข้ากับผู้อื่นทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เรียนรู้ความรับผิดชอบในหน้าที่ ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ได้แก่ วิเคราะห์สิ่งแวดล้อม ปรับปรุงและสร้างบรรยากาศ การสร้างการสื่อสารที่ดีในการทำงาน (พรหมทิพย์ ศิริวรรณ, 2541 : 109; อำนวย แสงสว่าง, 2544 : 101; วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์, 2549 : 96-97; สมพร สุทัศน์, 2554 : 7) ในการวิจัยนี้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ 3 ด้าน คือ 1. ด้านความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความรับผิดชอบตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายอย่างดีที่สุด 2. ด้านการติดต่อสื่อสาร (Communications) หมายถึง วิธีการติดต่อสื่อสารที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ในหมู่คณะได้ และทำให้มีความเข้าใจตรงกัน เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีต่อกัน และ 3. ด้านการพัฒนาตนเอง (Self-Development) หมายถึง การพัฒนาตนเองตามศักยภาพของตนเองให้ดียิ่งขึ้น ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และบุคลิกภาพ เพื่อให้ตนเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม และเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

สมมติฐานการวิจัย

แบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการพัฒนาตนเอง มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น อยู่ในระดับที่มีคุณภาพตามเกณฑ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 834 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการพัฒนาแบบวัดแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เป็นนักศึกษาวิชาชีพครูที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1-4 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ในงานวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 417 คน โดยใช้เกณฑ์ค่าร้อยละ 50 ของประชากร เพื่อมีความถูกต้องมากและความคลาดเคลื่อนน้อย (สุวิมล ตรีภานันท์, 2543 : 157) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยขึ้นอยู่กับระดับความถูกต้องของการวิจัย และจำนวนตัวแปรในการวิจัย กล่าวคือ ถ้าต้องการให้การวิจัยมีความถูกต้องมากและคลาดเคลื่อนน้อยต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ (Kerlinger, 1986 : 117-119; Neuman, 1991 : 221)

ตัวแปรที่ศึกษา

ศึกษาคุณภาพของแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู คือ

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)
2. ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination)
3. ความเชื่อมั่น (Reliability)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ มีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ ด้านการติดต่อสื่อสาร มีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ และด้านการพัฒนาตนเอง มีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ รวมทั้งฉบับ จำนวน 33 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

คณะผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครูจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมนุษยสัมพันธ์ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบวัดให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องของข้อคำถามกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและตรวจสอบภาษา แล้วเลือกคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป และนำมาปรับปรุง หาค่าอำนาจจำแนกคัดเลือกข้อคำถามที่ค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป และหาค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคสูงกว่า 0.70

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้นำแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ และดำเนินการปรับปรุงข้อคำถามตามข้อชี้แนะ ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 417 คน โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือไปยังอาจารย์ผู้สอน สำหรับการหาคุณภาพของแบบวัด ทั้งค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item-Operational Definition Congruency) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2554: 13-16) ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางวัดผลประเมินผล จำนวน 2 ท่าน

2. ตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation)

3. ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

ผลการวิจัย

1. แบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด เป็นส่วนใหญ่ ปานกลาง เพียงเล็กน้อย ไม่จริงเลย โดยผู้ตอบแบบวัดใช้เกณฑ์ที่ตรงกับความคิด ความรู้สึกและการแสดงออกที่แท้จริงของผู้ตอบแบบวัด โดยมีมาตราส่วนดังนี้ (5) หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับลักษณะของนักศึกษามากที่สุด (4) หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับลักษณะของนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ (3) หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับลักษณะของนักศึกษามากกว่า (2) หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับลักษณะของนักศึกษาเพียงเล็กน้อย และ (1) หมายถึง ข้อความนั้นไม่สอดคล้องกับลักษณะของนักศึกษาเลย ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ มีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ ด้านการติดต่อสื่อสาร มีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ และด้านการพัฒนาตนเอง มีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ รวมทั้งฉบับ จำนวน 33 ข้อ

2. คุณภาพของแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

2.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ที่ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและตัดสินค่าดัชนีความสอดคล้องของนิยามศัพท์กับข้อคำถามและพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ตามรายด้านและโดยรวม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6-1.0

2.2 ค่าอำนาจจำแนกโดยใช้วิธีสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ซึ่งปรากฏว่าข้อคำถามผ่านเกณฑ์ทุกข้อโดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .41-.69 โดยผลการวิเคราะห์คุณภาพปรากฏดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์อำนาจจำแนกของข้อคำถามในแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

องค์ประกอบคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์	ค่าอำนาจจำแนก
ด้านความรับผิดชอบ	.41-.62
ด้านการติดต่อสื่อสาร	.43-.68
ด้านการพัฒนาตนเอง	.41-.69
รวมทั้งฉบับ	.41-.69

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อคำถามในแบบวัดมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .41-.69 ซึ่งมีค่าสูงกว่า .20 ขึ้นไป และสามารถนำไปใช้วัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ได้

2.3 ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ทั้งฉบับเท่ากับ .95 ซึ่งแสดงว่าแบบวัดมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

องค์ประกอบคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์	ความเชื่อมั่น
ด้านความรับผิดชอบ	.88
ด้านการติดต่อสื่อสาร	.87
ด้านการพัฒนาตนเอง	.88
รวมทั้งฉบับ	.95

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อคำถามในแบบวัดมีความเชื่อมั่นรายด้าน มีค่ารายด้าน 3 ด้าน อยู่ในช่วง .87-.88 และทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .95 ซึ่งรายด้านที่ค่าความเชื่อมั่นสูงเท่ากัน คือ ด้านความรับผิดชอบและด้านการพัฒนาตนเอง มีค่าเท่ากับ .88 ส่วนด้านที่ค่าความเชื่อมั่นน้อยที่สุด คือ ด้านการสื่อสาร มีค่าเท่ากับ .87

อภิปรายผลการวิจัย

1. แบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด เป็นส่วนใหญ่ ปานกลาง เพียงเล็กน้อย ไม่จริงเลย ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ มีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ ด้านการติดต่อสื่อสาร มีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ และด้านการพัฒนาตนเอง มีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ รวมทั้งฉบับจำนวน 33 ข้อ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543 : 107) การสร้างมาตรวัดตามวิธีของลิเคิร์ต มีขั้นตอนดังนี้ ตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาว่าต้องการศึกษาใครต่อสิ่งใด สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญๆ ของสิ่งที่จะศึกษาให้ครบถ้วนทุกแง่มุม และตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา และสอดคล้องกับสมบัติ ท้ายเรือคำ (2558 : 38) ได้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การสร้างแบบวัดควรกำหนดสิ่งที่ต้องการวัด เป็นการกำหนดสาระสำคัญของสิ่งที่ต้องการวัดหรือตัวแปรที่ต้องการวัด (Trait หรือ Variables) ซึ่งอาจกำหนดเป็นขอบเขตและโครงสร้างของสิ่งที่ต้องการวัด เช่น ขอบเขต โครงสร้างของเนื้อหา ขอบเขตโครงสร้างเจตคติ ขอบเขตโครงสร้างของพฤติกรรมหรืออาจจะกำหนดเป็นตัวบ่งชี้ของสิ่งที่ต้องการวัด เช่น ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ตัวบ่งชี้คุณภาพทางการเรียน เป็นต้นและสอดคล้องกับบุญมี พันธุ์ไทย (2565 : ออนไลน์) ได้เสนอแนะหลักการสร้างเครื่องมือในการวิจัยไว้ว่าการสร้างเครื่องมือควรมีความเที่ยงตรงหรือความเที่ยงตามทฤษฎี และนิยมเชิงปฏิบัติการซึ่งมาจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและสร้างเครื่องมือในการวิจัยให้สอดคล้องกับนิยาม 2 นิยามนั้น

2. การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ พบว่า แบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครูมีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ ซึ่งพิจารณาได้จากผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ที่ได้จากการพิจารณาและตัดสินค่าดัชนีความสอดคล้องของนิยาม ศัพท์ข้อคำถามและพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ในแบบวัดมีค่าอยู่ระหว่าง 0.6-1.0 แสดงว่าข้อคำถามสามารถวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครูได้ ข้อคำถามในแบบวัดมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .41-.69 และข้อคำถามในแบบวัดมีความเชื่อมั่นทั้งรายด้านและโดยรวม ซึ่งรายด้านมีค่าระหว่าง .87-.88 และทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .95 ซึ่งแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครูถือว่าใช้วัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ได้ด้วยผ่านตามเกณฑ์พิจารณาคุณภาพของแบบวัด การพิจารณาคุณภาพตามเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่มีความเหมาะสมเป็นไปตามเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับบุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ (2545 : 95) กล่าวว่า การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดแบบวัดมีโครงสร้างโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องและเกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสมตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป การพิจารณาตามเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนกซึ่งมีค่าสูงกว่า .20 ขึ้นไป เป็นไปตามทฤษฎีการวัดผล ข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกใช้ได้จะมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ .20 และถ้าข้อคำถามนั้นมีค่าอำนาจจำแนกเข้าใกล้ +1 ก็แสดงว่าข้อคำถามนั้นสามารถจำแนกได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับบุญมี พันธุ์ไทย (2565 : ออนไลน์) กล่าวว่า ค่าอำนาจจำแนกมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1 ถ้าคำนวณออกมาเป็นบวกสูงแปลว่าอำนาจจำแนกดี แต่ถ้ามีค่าลบหรือ 0 ถือว่าอำนาจจำแนกใช้ไม่ได้ ค่าอำนาจจำแนกที่ถือว่าอำนาจข้อคำถามที่จำแนกคนตอบคำตอบมีค่ามากและมีค่าน้อยจะใช้ค่าอยู่ตั้งแต่ .20 และสอดคล้องกับบุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ (2565 : ออนไลน์) กล่าวว่า ถ้าถือตามหลักการวัดผลแบบอิงกลุ่มและแบบอิงเกณฑ์แล้ว สามารถแบ่งอำนาจจำแนกของข้อสอบได้ 2 ประเภทดังนี้ อำนาจจำแนกของข้อสอบแบบอิงกลุ่ม เป็นประสิทธิภาพของข้อสอบที่แยกผู้ตอบที่มีความสามารถสูงออกจากผู้ตอบที่มีความสามารถต่ำได้ และอำนาจจำแนกของข้อสอบแบบอิงเกณฑ์ ซึ่งประสิทธิภาพของข้อสอบที่แยกผู้ตอบที่มีความรอบรู้ออกจากผู้ตอบที่ไม่มีความรอบรู้ได้ ดัชนีอำนาจจำแนกของข้อสอบเป็นค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมของแบบทดสอบฉบับหนึ่งกับคะแนนของการตอบข้อสอบแต่ละข้อในแบบทดสอบฉบับนั้น ดังนั้นดัชนีอำนาจจำแนกของข้อสอบจึงมีค่าอยู่ระหว่าง ระหว่าง -1 ถึง +1 โดยทั่วไปจะพิจารณาเฉพาะข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกเป็นบวกซึ่งเป็นข้อสอบที่ดีกว่าตามเกณฑ์ในการแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้ 0.00-0.19 แยกผู้ตอบไม่ได้, 0.20-0.39 แยกผู้ตอบได้บ้าง, 0.40-0.59 แยกผู้ตอบได้ปานกลาง, 0.60-0.79 แยกผู้ตอบได้ดี, 0.80-1.00 แยกผู้ตอบได้ดีมาก และการพิจารณาตามเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดทั้งรายด้านและโดยรวมทั้งฉบับผ่านตามเกณฑ์ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์

แอลฟาของครอนบาค สูงกว่า 0.70 ซึ่งสอดคล้องกับนันทนอลลี (Nunnally, 1967 : 226) ที่กล่าวว่า ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบที่ใช้ในการทำวิจัยควรมีความเชื่อมั่น 0.80 ซึ่งสอดคล้องกับบุญเชิด ภิญโญนนท์พงษ์ (2547 : 202) ที่กล่าวว่า ถ้าเครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานและไม่มีอิทธิพลทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ผิดปกติแล้วในทางทฤษฎีต้องการค่าความเชื่อมั่น 0.70 ขึ้นไปจึงถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง ซึ่งสอดคล้องกับประสพชัย พสุพันธ์ (2557 : 150) กล่าวว่า ในกรณีแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณควรมีคุณสมบัติ ที่สามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้หรือเก็บข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นั่นคือ เป็นเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรง และเป็นเครื่องมือที่ให้ผลของการวัดที่คงเส้นคงวาใช้วัดค่าก็ครั้งก็ให้ผลไม่คลาดเคลื่อนไปจากเดิม นั่นคือเครื่องมือมีความเชื่อมั่น ซึ่งสอดคล้องกับสายถวิล แซ่ฮั่ว และวรรณณี แกมเกตุ (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบวัดจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต พบว่า แบบวัดที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบวัดจิตสาธารณะชนิดสถานการณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ซึ่งมี 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ การช่วยเหลือส่วนรวม การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเคารพสิทธิของส่วนรวม และการดูแลรักษาส่งของส่วนรวม แบบวัดมีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.6-1.00) และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (0.33-0.55) แบบวัดมีความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สูง โดยมีค่าความเที่ยงของแบบวัดด้านการช่วยเหลือส่วนรวม การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเคารพสิทธิของส่วนรวม และการดูแลรักษาส่งของส่วนรวม เท่ากับ 0.76, 0.76, 0.78 และ 0.79 ตามลำดับ และสอดคล้องกับวีรพร สีสถาน และอวยพร เรืองตระกูล (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบวัดจิตอาสาสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้แนวคิดทฤษฎีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์เกอร์ แบบวัดที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบสอบถามประสบการณ์ด้านจิตอาสาของนักเรียนซึ่งแบ่งองค์ประกอบจิตอาสาออกเป็น 3 ด้าน คือ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนา แบบวัดจิตอาสาที่พัฒนาขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.50-1.00 การตรวจสอบความเที่ยงด้วยวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.901 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์สูง โดยมีค่าความเที่ยงด้านการช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนา เท่ากับ 0.695, 0.838 และ 0.775 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้แบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ครอบคลุม 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบ 2) ด้านการติดต่อสื่อสาร และ 3) ด้านการพัฒนาตนเอง สามารถนำไปใช้วัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ ซึ่งคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ทุกมหาวิทยาลัยจะต้องได้รับการประเมินหลักสูตรจากองค์กรภายนอก

2. แบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์เกณฑ์การแปลผลในการวิจัยครั้งนี้พัฒนาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ ดังนั้น หากนำแบบวัดนี้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ควรพิจารณาความเหมาะสมของคำถาม และองค์ประกอบของคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่สนใจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์นี้ ยังไม่ได้ดำเนินการในรูปแบบของการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง เพื่อที่จะกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ได้อย่างชัดเจนเพื่อความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุดของแบบวัด

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาแบบวัดเพื่อใช้ในการวัดคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ว่าอยู่ในระดับใด ดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาวิธีการหรือรูปแบบในการส่งเสริม

และปลูกฝังคุณลักษณะมนุษย์สัมพันธ์ที่เหมาะสมกับนักศึกษาวิชาชีพครู หรือนักศึกษาวิชาชีพอื่น ๆ ในประเทศไทยให้สูงขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562. [Online]. Available : http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/E/056/T_0012.PDF. [2022, September 6].
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). การวัดประเมินการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2547). เอกสารประกอบการเรียนว.401 การวัดประเมินการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2554). เอกสารคำบรรยาย เรื่อง สถิติวิเคราะห์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- _____. (2565). อำนาจจำแนกของข้อสอบ. [Online]. Available : file:///C:/Users/Administrator/Downloads/6152-Article%20Text-17351-19541-10-20150909.pdf. [2022, August 8].
- บุญมี พันธุ์ไทย. (2565). ระเบียบวิธีวิจัยการศึกษาเบื้องต้น. [Online]. Available : http://e-book.ru.ac.th/ebook_files/MR393/mobile/index.html#p=5. [2022, August 7].
- ประสพชัย พสุนันท์. (2557). ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 27 (1), 144-163.
- พจมาลย์ สกลเกียรติ. (2562). การศึกษาคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ ตามทัศนะของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (รายงานการประชุมภาคใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10). สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ. (2541). มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2558). ความเป็นครู. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วราภรณ์ ตระกูลสุชาติ. (2549). การทำงานเป็นทีม. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วิภาพร มาพบสุข. (2543). มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- บุญมี พันธุ์ไทย. (2565). ระเบียบวิธีวิจัยการศึกษาเบื้องต้น. [Online]. Available : http://e-book.ru.ac.th/ebook_files/MR393/mobile/index.html#p=5. [2022, August 7].
- วีรพร สีสถาน และอวยพร เรืองตระกูล. (2558). การพัฒนาแบบวัดจิตอาสาสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 10 (4), 268-280.
- สายถวิล แซ่อำ และวรรณิ แกมเกตุ. (2560). การพัฒนาแบบวัดจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 12 (2), 92-107.
- สุนันท์ สีพาย. (2562). การศึกษาคุณลักษณะของครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 13 (2), 246-263.
- สุวิมล ตรีภานันท์. (2543). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ ห้ายเรือคำ. (2558). การพัฒนาแบบสอบถามและแบบวัดทางจิตวิทยา. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 3 (1), 35-48.
- สมพร สุทัศน์. (2554). มนุษย์สัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานวย แสงสว่าง. (2544). จิตวิทยาอุตสาหกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.

- Gellerman Saul W. (1996). **The Management of Human Relations**. New York : Holt Rubegart and Winston.
- Kerlinger, N. F. (1986). **Foundations of Behavioral Research**. 3rd ed. New York : Holt Rinehard and Winston.
- Neuman, W. L. (1991). **Social Research Methods : Qualitative and Quantitative Approaches**. Boston : Allyn and Bacon.
- Nunnally, J. C. (1967). **Psychometric theory**. New York : McGraw Hill.

**พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร
โดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน**

**BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR ADMINISTRATIVE PROMOTION OF
BANGKOK METROPOLIS WITH COMMUNITY LEADERS' PARTICIPATION**

ณฐพนธ์ คงศิลา, สุรพล สุยะพรหม และ สุรินทร์ นียมางกูร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Nathaphon Kongsila, Surapon Suyaprom and Surin Niyamangkul
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding author E-mail : kongsila_s@hotmail.com

(วันที่รับบทความ : สิงหาคม 24, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : กันยายน 6, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : กันยายน 7, 2565)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร 3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร 12 เขต จำนวน 219 คน โดยใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และค่าถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านการบริการสาธารณะแก่ชุมชนในท้องถิ่น รองลงมา คือ ด้านสุขภาพและสวัสดิการชุมชน

2. ปัจจัยที่ส่งต่อการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 77.5 และหลักอภินิหารธรรม 7 ส่งต่อการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร หลักอภินิหารธรรม 7 สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 47.5

3. รูปแบบการบูรณาการหลักอภินิหารธรรม 7 ของกรุงเทพมหานคร พบว่า หนึ่งประชุมอย่างเนื่องนิตย์ พร้อมใจกันทำกิจอันเหมาะสม ทำตามกฎหมายของสังคม ไม่ยกตนเหนือผู้ใด ไม่ละเลยต่อหน้าที่ รักสามัคคี มีวินัย คนดี มีน้ำใจ เชิดชูไว้ในสังคม

คำสำคัญ : พุทธบูรณาการ, การบริหารจัดการ, การมีส่วนร่วม

Abstract

Objectives of this research article were : 1. to study the general condition in the management of Bangkok Metropolitan Administration, 2. to study the factors affecting the management of the Bangkok Metropolitan Administration, 3. to present Buddhist integration to promote the management of Bangkok Metropolitan Administration by participation of community leaders, Examples include community leaders in 12 Bangkok districts, 219 of whom used the Taro Yamane formula as a combined research method. It was a combined research method by quantitative research using questionnaires and analyze the data with statistics, Mean, Standard Deviation, Pearson's Correlation and Multiple Regression. The qualitative research used in-depth interviews with key informants together with descriptive data analysis and specific group discussions.

The results of the research showed that :

1. The general condition of Bangkok's management as a whole was very high. When considered on a case-by-case basis, the areas with the highest opinions are public services to local communities, followed by health and community welfare.

2. Factors affecting Bangkok's job management, It found that the participation of community leaders can jointly predict performance in Bangkok's job management was 77.5 percent, and the principle of the Aparihaniyadhamma 7 affected Bangkok's job management. The principle of the Aparihaniyadhamma 7 can jointly predict performance in Bangkok's job management was 47.5 percent.

3. The model of integration of the principle of the Aparihaniyadhamma 7 of Bangkok found that meetings were held regularly, ready to do the right thing, follow the rules of society, not exalted above anyone, do not neglect duties, love unity, discipline, good people, generous, upholding in society.

Keywords : Buddhist Integration, Management, Participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากระบอบประชาธิปไตย โดยการสร้างกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสังคม โดยเน้นกระบวนการให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมเป็นหลัก เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ในการบริหารราชการเพื่อสนับสนุนการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยนำหลักสันติวิธี และนำสังคมไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ตามแนวคิดที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองโดยให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมคิดค้นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น การมีส่วนร่วมในการคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหา การตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการมีส่วนร่วมปฏิบัติในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตลอดจนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ประชาชนได้รับจากการลงมือกระทำกิจกรรม โดยเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และทำให้ทราบถึงวิธีที่จะจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชนได้อย่างถูกต้อง และทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ, 2564 : Online)

จากแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 20 ปี ในระยะที่ 2 ในวิสัยทัศน์ของกรุงเทพมหานคร อีก 10 ปีข้างหน้า คาดการณ์ไว้ว่า ใน พ.ศ. 2575 มอกรุงเทพมหานคร ในฐานะเมืองมหานคร การขับเคลื่อนเมืองกรุงเทพมหานคร ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วน กรุงเทพมหานครในฐานะเจ้าของเมืองจะต้องมองบทบาทหน้าที่ไปไกลกว่าการดำเนินการ “ควบคุมกำกับดูแล” (Control) ตามภารกิจพื้นฐานในการจัดบริการสาธารณะ ออกข้อบัญญัติและบังคับใช้กฎหมาย โดยพยายามทำทุกอย่างโดยลำพังแต่จะต้องรับบทบาทเป็นเจ้าภาพในการ “โน้มน้าวจูงใจ” (Influence) หน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ ให้ร่วมกันเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองกรุงเทพมหานคร และแม้แต่การ “สนใจใส่ใจ” (Concern) ในประเด็นที่คนกรุงเทพมหานคร เห็นว่ามีความสำคัญคอยติดตามทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาเหล่านั้น (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2561 : 9)

การส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานครโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ที่มีบริบทที่ว่าสังคมไทยเป็นเมืองพุทธ ซึ่งมีหลักธรรมที่ใช้สำหรับประพฤติปฏิบัติของแต่ละบุคคล หลักธรรมในการปกครองหลักธรรมสำหรับการบริหาร และหลักธรรมที่ใช้สำหรับการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข ซึ่งเป็นธรรมสำหรับการปกครองที่จะช่วยป้องกันความเสื่อม และนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของหมู่คณะ องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการปกครองระดับประเทศ

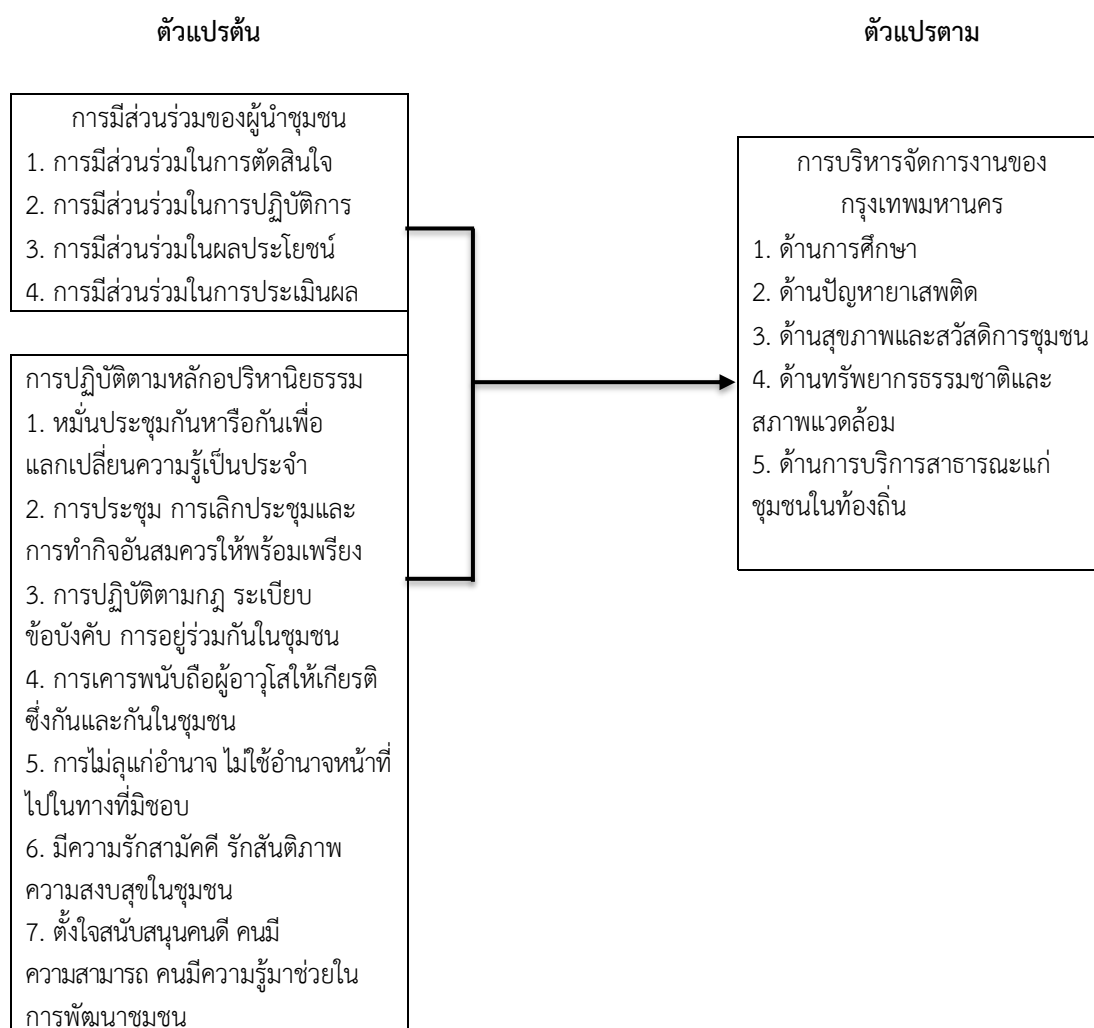
ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธบูรณาการในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานครโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน โดยบูรณาการหลักอภิธานิยธรรม 7

ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารความหลากหลายและความแตกต่างของชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานครโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 18 รูปหรือคน จากนั้นดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 12 เขต ได้แก่ เขตพระนคร เขตห้วยขวาง เขตบางคอแหลม เขตยานนาวา เขตลาดพร้าว เขตดอนเมือง เขตประเวศ เขตลาดกระบัง เขตบางกอกใหญ่ เขตตลิ่งชัน เขตบางแค และเขตราษฎร์บูรณะ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 481 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 219 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้สูตรคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane เพื่อหากลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด และสร้างเครื่องมือ การวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 5 ตอน 80 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระหว่าง 0.60-1.00 ตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .968

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ มีการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับ กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ จำนวน 219 ชุด และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 219 ชุด หรือคิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ มีการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อความความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อทำการสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อทำการวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) และการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Multiple Regression Stepwise)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อมูลสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อที่จะได้ศึกษาประเด็นได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะมี การตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ขาดหาย เพื่อนำมาตอบคำถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และหลักการบริหารนิยธรรม 7 ที่เป็นปัจจัยการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร มี 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 77.5 และหลักการบริหารนิยธรรม 7 ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร มี 2 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า หลักการบริหารนิยธรรม 7 สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 47.5
3. รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานครโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน

การบูรณาการด้วยพหุบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานครโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบ ดังต่อไปนี้

- หมั่นประชุมอย่างเนืองนิตย์ การบริหารจัดการทุกอย่าง จะต้องมีการประชุมพบปะ ปรีกษาหารือกิจการงานต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- พร้อมทำกิจอันเหมาะสม ภายหลังจากที่มีการประชุมปรึกษาหารือกันแล้ว มีความจำเป็นจะต้องสรุปเรื่องที่ประชุม เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงาน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ
- ทำตามกฎหมายของสังคม การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีกฎระเบียบ ข้อบังคับที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน เพราะทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมเดียวกัน
- ไม่ยกตนเหนือผู้ใด เป็นการแสดงถึงความเคารพต่อผู้อื่น โดยเฉพาะความเคารพนับถือต่อผู้ใหญ่ เชื่อฟังคำสอนของท่าน ซึ่งในทุกสังคมความเป็นผู้ใหญ่กับความเป็นผู้น้อยเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก
- ไม่ละเลยต่อหน้าที่ เป็นการไม่ล่อลวงความเห็นแก่ตัว เพราะอำนาจหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในการบริหารจัดการ มีความสงบเรียบร้อย ซึ่งการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น
- รักสามัคคี มีวินัย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการบริหารจัดการ เนื่องจากความสามัคคีเปรียบเสมือนเกราะป้องกันภัยให้กับองค์กร หรือหน่วยงานที่จะให้งานประสบความสำเร็จได้
- คนดีมีน้ำใจ เชิดชูไว้ในสังคม การให้ความสำคัญกับการทำความดี จึงจะทำให้สังคมประเทศชาติมีความเข้มแข็ง และพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้ โดยอาศัยคนทำความดีในสังคมให้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริการสาธารณะแก่ชุมชนในท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่า การบริการสาธารณะนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งในส่วนของหน่วยงานความสะอาด การสร้างความปลอดภัยให้กับคนในชุมชน รวมถึงการสร้างความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางกรุงเทพมหานครสามารถที่จะดำเนินการร่วมกับชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยมุ่งเน้นด้านการให้บริการสาธารณะ การประสานงานระหว่างกรุงเทพมหานครกับชุมชน ให้มีความใกล้ชิดและร่วมมือกันเพื่อสร้างสังคมให้น่าอยู่ ซึ่งคนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล โดยด้านการให้บริการสาธารณะนั้นได้มีการผลักดันนโยบาย และกิจกรรมในการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่างกรุงเทพมหานคร ผู้นำชุมชน และคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดเทียน พลวุฒิชัย (คำพงษ์) (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานทางจริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยหลัก 10 ประการ และนำมาบูรณาการกับหลักพุทธธรรมให้เหมาะสม ได้แก่ หลักสุจริตธรรม 3 ประการ คือ 1) หลักกายสุจริต ประกอบด้วย การยืนยันในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรมและถูกกฎหมาย 2) หลักวจีสุจริต ประกอบด้วย งานด้านการให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัยและปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ และสามารถให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนได้อย่างครบถ้วน 3) หลักมโนสุจริต ประกอบด้วย การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจริญชัย กุลวัฒนพร และคณะ (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อม โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร (มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01) แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 77.5 2) และหลักอปริหานิยธรรม 7 ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร (มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01) แสดงให้เห็นว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 47.5 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจารีรัตน์ ปริกแก้ว และคณะ (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาและ

พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชน เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาพื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์ ในเขตการเคลื่อนไหวยของโรงเรียนชุมชนอีสาน ผลการวิจัยพบว่า ในส่วนของหลักการบริหารนิยธรรม หรือการใช้หลักการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นประจำ และต่อเนื่องนั้น เป็นการคาดหวังให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ของการประชุมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ปรับจากเดิม จากที่เคยเป็นวัฒนธรรมแห่งความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมแบบแนวดิ่ง และมักเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว โดยแต่เดิมชุมชนมักเข้าร่วมประชุมเพื่อมารับแจ้งข่าวสาร หรือมารับนโยบายการบริจาคสนับสนุน ปรับมาเป็นวัฒนธรรมแห่งความสัมพันธ์แบบแนวราบ ที่ทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกันอย่างเสมอภาค เคียงบ่าเคียงไหล่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิลปวิทย น้อยสมมิตร และคณะ (2562 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมเป็นการให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชน ให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้ความสำคัญกับที่อยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็น และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปแบบของกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนตามความหมายที่กล่าวถึงข้างต้น จะต้องเกิดสภาพการณ์ หรือเงื่อนไขสำคัญ คือการมีความตระหนักและความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนที่มีจำนวนมากพอต่อการริเริ่มโครงการ/กิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใด เพื่อที่จะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความต้องการของส่วนรวม

3. รูปแบบในการการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานครในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนนั้น ความรักสามัคคี รักสันติภาพ ความสงบสุข เป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดเป็นอันดับแรก เพราะความสามัคคี คือ สิ่งที่จะหลอมหลอมให้สิ่งอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ร่วมแรงร่วมใจกันประกอบกิจการงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และต่อมาคือ การสนับสนุนคนดี คนที่มีความสามารถ ให้มีโอกาสในการร่วมพัฒนาชุมชน และมีกำลังใจในการทำความดีต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสนอ อัครมณฑา (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ กฎเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติผู้จะรับเข้ามาทำงานและการรักษาหรือกันในที่ประชุม มีการประชุมเพื่อชี้แจงนโยบายหรือแผนการพัฒนามูลฐานขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 3) การพัฒนามูลฐานด้านการท่องเที่ยว 4) การสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว 5) การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยมีปัจจัยพื้นฐาน 2 ประการ คือ การจัดการด้านการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวที่ถูกต้องตามหลักการและหลักธรรม ดังนี้ 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ประกอบด้วย รักษาหรือถึงการพัฒนาอยู่เนืองนิตย์ แก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และการสร้างความเข้าใจกระบวนการอย่างชัดเจน ไม่คลุมเครือ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม ประกอบด้วย ประกาศวัน-เวลา นัดประชุมชัดเจนทั่วถึง เนื้อหาสาระตรงประเด็นและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ 3) การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม ประกอบด้วย การกำหนดระเบียบไว้อย่างยุติธรรมโดยไม่เอื้อต่อนายทุนใหญ่ การออกกฎระเบียบในการทำธุรกิจ ค้าขาย 4) ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ประกอบด้วย เคารพและเชื่อฟังจากคำแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาและเปิดโอกาสรับฟังปัญหาและนำมาพัฒนาปรับปรุง 5) เคารพสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย จัดทำนโยบาย สร้างองค์ความรู้และปลูกจิตสำนึก 6) การให้ความเคารพสถานที่ ประกอบด้วย ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ให้ความเคารพต่อวัฒนธรรมในพื้นที่และสามารถแนะนำปฏิบัติให้ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว 7) ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน ประกอบด้วย สร้างความประทับใจและคำนึง ให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวในเรื่องการจ้าง หรือการบริการที่แพงเกินกว่าเหตุ หรือถูกเอารัดเอาเปรียบและหมั่นนโยบายเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้กลับมาเที่ยวอีกครั้ง

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 ผู้วิจัยสามารถสรุป องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานครโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน”

การบูรณาการด้วยหลักการบริหารนิยธรรม 7

การนำหลักการบริหารนิยธรรมมาปรับใช้ในการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติการ โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนเป็นอย่างดี จึงง่ายต่อการขอความร่วมมือเพื่อดำเนินการ หรือป้องกัน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ หลักการบริหารนิยธรรมยังช่วยให้องค์กร หรือหน่วยงานมีความตื่นตัวและส่งเสริมการพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หมั่นประชุมอย่างเนืองนิตย์ การบริหารจัดการทุกอย่าง จะต้องมีการประชุมพบปะ ประชุมหารือกิจการงานต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การประชุมบ่อย ๆ ยังช่วยให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน เพื่อจะได้เร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ การประชุมเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย
2. พร้อมทำกิจอันเหมาะสม ภายหลังจากที่มีการประชุมปรึกษาหารือกันแล้ว มีความจำเป็นจะต้องสรุปเรื่องที่ประชุม เพื่อกำหนดทิศทางการทำงาน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่พึงกระทำร่วมกัน งานทุกอย่างจะสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี หากมีความพร้อมเพรียงกันปฏิบัติงานอย่างไม่ลดละความพยายามและไม่ละเลยต่อหน้าที่ที่มีความสามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคม
3. ทำตามกฎกติกาของสังคม การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีกฎระเบียบ ข้อบังคับที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน เพราะทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมเดียวกัน มีความจำเป็นต้องถือระเบียบข้อบังคับเดียวกัน มีมาตรฐานและความเสมอภาค รวมถึงมีบทลงโทษแก่ผู้ที่ละเมิดกฎระเบียบ เพื่อให้ทุกคนมีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข และเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ร่วมกัน
4. ไม่ยกตนเหนือผู้ใด เป็นการแสดงถึงความเคารพต่อผู้อื่น โดยเฉพาะความเคารพนับถือต่อผู้ใหญ่ เชื่อฟังคำสอนของท่าน ซึ่งในทุกสังคมความเป็นผู้ใหญ่กับความเป็นผู้น้อยเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เพราะการบริหารจัดการทุกอย่างมีความจำเป็นต้องมีผู้นำและผู้ตาม ผู้นำที่บริหารหรือผู้สั่งการเป็นหน้าที่ที่จะต้องนำความเจริญมาสู่องค์กรหรือหน่วยงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ส่วนผู้ตามจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำหรือหน้าที่อย่างไม่บกพร่องเช่นกัน รวมถึงการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของการอยู่ร่วมกันอีกด้วย
5. ไม่ละเลยต่อหน้าที่ เป็นการไม่ล่อลวงจากความเห็นแก่ตัว เพราะอำนาจหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารจัดการ มีความสงบเรียบร้อย ซึ่งการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น ย่อมจะมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แต่หน้าที่เป็นสิ่งที่ช่วยแก้ไขปัญหาก็ช่วยป้องกันได้ หากทุกคนรู้หน้าที่ เข้าใจหน้าที่ และทำหน้าที่อย่างไม่บกพร่อง โดยไม่ทอดทิ้งกิจการงานของตน หน้าที่จึงเป็นเครื่องพิสูจน์ความรับผิดชอบของบุคคลได้เป็นอย่างดี

6. รักสามัคคี มีวินัย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการบริหารจัดการ เนื่องจากความสามัคคี เปรียบเสมือนเกราะป้องกันภัยให้กับองค์กร หรือหน่วยงานที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จได้ ซึ่งความสามัคคีนั้น เกิดขึ้นจากความเคารพ การให้เกียรติกัน และการปฏิบัติตามวัฒนธรรมทางจารีต หรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม

7. คนดีมีน้ำใจ เชิดชูไว้ในสังคม การให้ความสำคัญกับการทำความดี จึงจะทำให้สังคมประเทศชาติมีความเข้มแข็ง และพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้ โดยอาศัยคนทำความดีในสังคมให้มากขึ้น เช่น การเสียสละแบ่งปัน การปฏิบัติตามระเบียบวินัยในสังคม การการยึดมั่นในหลักความ ซึ่งคนดีควรได้รับการยกย่องเชิดชู เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำความดีต่อไป

การบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน

การบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นองค์กรที่ได้รับการกระจายอำนาจมาจากรัฐบาล ซึ่งทำหน้าที่บริหารและให้บริการประชาชนภายในเขตพื้นที่ของตน ซึ่งการบริหารจัดการจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ในการร่วมแรงร่วมใจ ให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ จากทุกฝ่าย เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม และเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีต่อประชาชน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชุมวางแผน การประชุมเป็นเรื่องจำเป็น และสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างมาก เพื่อปรึกษาหารือกัน และวางแผนการดำเนินงาน ซึ่งการประชุมวางแผน ทำให้องค์กรมีการรอบ หรือทิศทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และใครเป็นคนทำ เป็นการกำหนดหน้าที่และผู้รับผิดชอบงาน โดยที่การประชุมวางแผนยังทำให้ประหยัดทรัพยากรการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ เวลา เป็นต้น และช่วยลดปัญหาความผิดพลาดของงานได้อีกด้วย ในการประชุมวางแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนเข้าร่วมประชุม เสนอความคิดเห็น รวมถึงรับฟังแนวทางในการปฏิบัติตนร่วมกัน เพราะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากภาครัฐ จึงควรมีบทบาทและให้ความสำคัญมากที่สุด

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาครัฐโดยตรงทั้งในส่วนของการเสียภาษีต่าง ๆ เพื่อพัฒนาบ้านเมือง ซึ่งผลกระทบจากนโยบายของภาครัฐ หรือการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีผลกระทบโดยตรง การที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมประชุม วางแผน กำหนดนโยบาย ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานของภาครัฐ ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักในการเล็งเห็นคุณค่าของประชาชน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ที่ทางภาครัฐจัดให้มีขึ้นนั้น เพื่อส่งเสริมชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น จึงจะเป็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริง และเป็นหน้าที่หลักในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. กำหนดนโยบายการบริหาร การบริหารจัดการ มีความจำเป็นต้องกำหนดนโยบายในการบริหารงานให้ชัดเจน ซึ่งนโยบายเปรียบเสมือนถนนสายหลักที่มุ่งไปสู่จุดหมายที่ต้องการ หากกำหนดจุดหมายในการเดินทางแล้ว แต่ไม่สามารถไปถึงได้ เปรียบดังนโยบายที่ล้มเหลว หรือนโยบายขายฝันเท่านั้น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดก็ตามที่สามารถกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และที่สำคัญคือสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติจนประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลก็จะทำให้ได้รับความเชื่อถือ และเป็นที่รักใคร่ของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง และจะนำความเจริญก้าวหน้าสู่สังคมประเทศชาติ

4. ขั้นตอนการดำเนินงาน เป็นกุญแจสำคัญที่จะไขประตูสู่ความสำเร็จได้ แม้การมีเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ แต่ขาดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน ก็ยากที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ ฉะนั้นขั้นตอนจึงเป็นการกำหนดวิธีการปฏิบัติงานว่าจะต้องทำอะไรก่อน-หลัง ทำเมื่อไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณที่ต้องใช้ ซึ่งขั้นตอนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นหลัก โดยมีประชาชนจะเป็นผู้ประเมินผลของความสำเร็จตามขั้นตอนการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้

5. การบริการสาธารณะ เป็นการให้บริการแก่ประชาชน หรือตอบสนองต่อความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก เช่น ด้านการให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับโครงสร้างขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นถนน ทางระบายน้ำ ไฟฟ้าสาธารณะ เป็นต้น ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น การจัดการศึกษา การจัดระเบียบชุมชน การรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น ด้านการจัดระเบียบชุมชน เช่น การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การจัดบริการท้องถิ่น เป็นต้น ด้านการลงทุน เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการประกอบอาชีพ รวมถึงส่งเสริม

ศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่น ล้วนเป็นความต้องการด้านสาธารณะของประชาชนทั้งสิ้น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเร่งดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

6. สุขภาพและสวัสดิการประชาชน เป็นผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการบริหารจัดการ เพราะสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคน เมื่อมีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ย่อมมีความพร้อมที่จะดำเนินงานต่าง ๆ ให้กับสังคมได้เป็นอย่างดี และสวัสดิการด้านสุขภาพจะต้องมีความยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้ารับการบริการจากภาครัฐอย่างเต็มที่ และผู้ให้บริการจะต้องมีความพึงพอใจที่จะให้บริการ กล่าวคือ มีความสุขจากการทำงาน รวมถึงการลดภาระงานต่าง ๆ ให้น้อยลง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมความรู้ให้กับครอบครัว หรือชุมชนที่ขาดความรู้เรื่องสุขภาพ หรือการปฏิบัติตนเบื้องต้น เกี่ยวกับการปฐมพยาบาล เมื่อมีการให้ความรู้ มีความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น จะทำให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านสวัสดิการดีขึ้น และลดความเหลื่อมล้ำด้านสุขภาพในสังคม

7. การปลูกฝังจิตสำนึก เป็นสิ่งจำเป็นอย่างเร่งด่วน เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยกำลังประสบปัญหาความเสื่อมถอยทางจริยธรรมของคนในสังคม ตั้งแต่ระดับนักการเมือง ข้าราชการ และอาชีพอื่น ๆ ซึ่งเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน การก่ออาชญากรรมที่มากขึ้น ส่งผลให้สังคม เศรษฐกิจ การเมืองถดถอยอย่างมาก และผู้ที่กระทำความผิดเป็นเยาวชนที่มีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ ฉะนั้นการแก้ปัญหาที่ถูกต้องจะต้องเริ่มแก้ไขที่ต้นเหตุ คือ การปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งทุกคนในสังคม และทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันแก้ไข โดยเริ่มจากครอบครัว พ่อแม่ ครู ผู้บริหาร นักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำประเทศ ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทางจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน พร้อมทั้งนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ สำหรับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ควรนำมาพัฒนาจริยธรรม คือ หลักไตรสิกขา และอปริทานิยธรรม เพราะเป็นหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรุงเทพมหานคร ควรที่จะส่งเสริมด้านการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้สามารถใช้งานได้ดีกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อช่วยลดปัญหาจราจรติดขัด รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนหันมาใช้รถประจำทางให้มากขึ้น และควรที่จะลดค่าบริการรถโดยสารสาธารณะให้ถูกลง

2. กรุงเทพมหานคร ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถร้องเรียนผ่านช่องทางของกรุงเทพมหานครได้โดยตรง และมีเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนอย่างรวดเร็ว โดยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้มีประสิทธิภาพ มีความทันสมัย เพื่อให้ประชาชนสามารถสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ตามความเป็นจริง และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างเร่งด่วน

3. กรุงเทพมหานคร ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะสั้น และมีกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน รวดเร็ว โดยประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนผ่านระบบตัวแทนในรูปแบบของคณะกรรมการของแต่ละเขตพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ และมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบโดยทั่วกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กรุงเทพมหานครต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ วิธีการปฏิบัติงาน และยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะการปฏิบัติงานในระยะสั้นจะต้องมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลภายในชุมชน เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในระยะยาว และมีความมั่นคงยั่งยืนต่อชุมชน

2. กรุงเทพมหานคร ควรจัดทำฐานข้อมูลออนไลน์ที่อัปเดตทุกวัน ทั้งในส่วนของเส้นทางคมนาคม การจราจร รวมถึงสถานการณ์น้ำ ให้สามารถสืบค้นได้ง่ายยิ่งขึ้น และเชื่อมโยงต่อระบบการบริการสาธารณะทั้งหมด

3. ประชาชนสามารถเข้าถึงการให้บริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึง สามารถนำเสนอเรื่องร้องเรียนปัญหาได้โดยตรง และทางกรุงเทพมหานครควรมีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้มีความทันสมัยมากที่สุด เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิด ไฟฟ้าส่องสว่าง การแจ้งเหตุฉุกเฉิน จะต้องได้รับการดูแลอย่างทันท่วงที

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยทางด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกรุงเทพมหานคร ทั้งในส่วนของการปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อให้ทราบถึงปัญหา หรือข้อบกพร่องในการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน และสามารถป้องกัน แก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มประสิทธิผลของงานได้ดียิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านสารสนเทศ เนื่องจากระบบสารสนเทศ มีความจำเป็นในการบริหารจัดการเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบัน และนำไปสู่การเรียนรู้ การพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาของท้องถิ่นและการบริหารจัดการพื้นที่ของตนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- จารีรัตน์ ปรกแก้ว และคณะ. (2546). **โครงการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาพื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์ ในเขตการเคลื่อนไหวของโรงเรียนชุมชนอีสาน** (รายงานวิจัยฉบับย่อ). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- เจริญชัย กุลพัฒนาพร และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 10 (2), 99-113.
- ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช. (2564). **รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ. (2564). **การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่**. [Online]. Available : <https://www.wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่>. [2564, กุมภาพันธ์ 4].
- พระปลัดเทียน พลอุโฒ (คำพงษ์). (2557). **การส่งเสริมจริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ. **วารสารวิจัยวิชาการ**, 2 (2), 101-106.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2561). **แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 20 ปี ระยะที่ 2 (2561-2565)**. กรุงเทพฯ : สำนักยุทธศาสตร์.
- เสนอ อัครมนต์ดา. (2557). **รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอุปถัมภ์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ในรายวิชา ความสามารถทางดิจิทัล และความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษา
สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง

THE EFFECT OF ACTIVE LEARNING ACTIVITIES USING BENCHAKIJ MODEL
ON LEARNING ACHIEVEMENT, DIGITAL COMPETENCIES, AND LEARNING
SATISFACTION OF PHYSICAL EDUCATION STUDENTS OF THAILAND NATIONAL
SPORTS UNIVERSITY ANG THONG CAMPUS

ณรัช เจริญศิลป์

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง

Narach Charoensilp

Thailand National Sports University Ang Thong Campus

*Corresponding author E-mail : n.charoensilp@tnsu.ac.th

(วันที่รับบทความ : สิงหาคม 21, 2565 ; วันแก้ไขบทความ : กันยายน 20, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : กันยายน 22, 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลในประเด็นต่อไปนี้ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม 2) เปรียบเทียบความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป และ 3) เปรียบเทียบความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาพลศึกษา ที่ลงทะเบียน ในรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู ภาคต้น ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.82 2) แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา มีค่าความเชื่อมั่น 0.84 3) แบบวัดความสามารถทางดิจิทัล มีค่าความเชื่อมั่น 0.89 และ 4) แบบวัดความพึงพอใจในการเรียน มีค่าความเชื่อมั่น 0.86 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาหลังการทดลองสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลมีความสามารถทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.62) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป
3. นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลมีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.40) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป

คำสำคัญ : การเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา, ความสามารถทางดิจิทัล, ความพึงพอใจในการเรียน

Abstract

The purpose of this research was to study the results of active learning activities using the Benchakij Model in the following areas : 1) to compare the learning achievement in the subjects of the students who were developed according to the learning activities with the set criterion of 70 percent 2) to compare the digital competencies of students who were developed according to the learning activities to the higher level criteria, and 3) to compared the learning satisfaction of students

who were developed according to the learning activities to the higher-level criteria. The sample group consisted of 30 physical education students enrolled in the course of Educational Philosophy and Professional Teachers Characterization in the first semester of the academic year 2022, which were obtained by Cluster Random Sampling, using a classroom as a unit for randomization. The tools used were 1) the active learning activity plans using the Benchakij Model with average appropriateness of 4.82 2) the learning achievement test with the reliability value of 0.84 3) the digital competencies questionnaire with the reliability value of 0.89 and 4) the learning satisfaction questionnaire with the reliability value of 0.86. The statistics used in this study were Percentage, Mean, Standard Deviation, T-Test, and Content Analysis.

The results of this study were as follows :

1. The students who were developed according to the active learning activities using the Benchakij Model had learning achievement after the experiment higher than the set criterion of 70 percent with statistical significance at the .05 level
2. The students who were developed according to the active learning activities using the Benchakij Model had a high level of digital competencies ($\bar{X}$ =4.09, S.D.=0.62) which meets the criteria to a high level.
3. The students who were developed according to the active learning activities using the Benchakij Model had the highest level of learning satisfaction ($\bar{X}$ =4.68, S.D.=0.40) which is higher than the criteria at a high level

Keywords : Active Learning Using Benchakij Model, Learning Achievement, Digital Competencies, Learning Satisfaction

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การผลิตครูที่มีคุณภาพของประเทศไทย จำเป็นต้องมีกระบวนการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานและมีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาศรีศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 ทั้งยังต้องเป็นไปตามมาตรฐานของคุรุสภาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลกำกับมาตรฐานทางวิชาชีพของครู ดังประกาศคณะกรรมการคุรุสภาเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ฉบับที่ 2 พ.ศ 2564 โดยกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับผู้ที่มีความประสงค์จะประกอบวิชาชีพครู ต้องผ่านการประเมินสมรรถนะด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครู ได้แก่ 1) วิชาชีพครู 2) วิชาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 3) วิชาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 4) วิชาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา และ 5) วิชาเอกตามที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด (ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ฉบับที่ 2 พ.ศ 2564, 2564 : 19-22) ดังนั้น สมรรถนะที่สำคัญของครูประการหนึ่ง คือ การเป็นผู้มีความฉลาดทางดิจิทัล เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ สามารถจัดกิจกรรมและออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติร่วมกับการใช้กระบวนการคิด ผู้เรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่า ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่นด้วยกระบวนการกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจนสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นภาพความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของผู้เรียน (ณัฐวดี ชาติดี, 2561 : 41) ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีส่วนช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และมีความพึงพอใจการเรียน ซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระตือรือร้น มีปฏิสัมพันธ์ในการเรียน สร้างองค์ความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติในทุก ๆ ด้าน (กรรณิการ์ ปัญญาดี, 2558 : 72; ณัฐวดี ชาติดี, 2561 : 97; Hyun, J., et al., 2017 : 108; Rintala, H., et al., 2019 : 1)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เบญจกิจโมเดล (Bebchakij Model or Five Activities Model) พัฒนาขึ้นโดย ประยูร บุญใช้ (2564 : 8) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทำวิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21 โดยมีหลักการ 3 ประการ ได้แก่ 1) ผู้เรียนเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางปัญญา ความคิด หรือกระบวนการ ทางสมองเป็นผู้สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้น 2) ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางสังคม เรียนรู้ร่วมกัน ผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยมีการร่วมมือร่วมพลัง ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และ 3) ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้โดยการ ลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ เริ่มจาก (1) ขั้นนำ ซึ่งเป็นขั้นของการกระตุ้นความสนใจ ความพร้อม เชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนกับจุดประสงค์ และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่จะเรียน (2) ขั้นเรียนรู้ ซึ่งเป็นขั้นของการสร้างความคิดรวบยอด สืบเสาะ ค้นคว้า ลงมือ กระทำเพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ (3) ขั้นสรุป เป็นขั้นของการประมวล สังเคราะห์ สรุป ทบทวนแก่นขององค์ความรู้ ต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ และ (4) ขั้นประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นขั้นการนำองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ในสถานการณ์ที่มีความแตกต่าง หลากหลาย และ 2) เบญจกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Five Activities) ได้แก่ 1) กิจกรรมการคิด (Think) 2) กิจกรรมการ ลงมือทำ (Do) 3) กิจกรรมการนำเสนอ (Present) 4) กิจกรรมการร่วมมือร่วมพลัง (Collaborate) และ 5) กิจกรรมการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share) ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนดังกล่าวนี้ ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์และคัดสรร กิจกรรมที่บ่งชี้การเรียนรู้เชิงรุก 5 กิจกรรม (เบญจกิจ) เพื่อสอดแทรกหรือบูรณาการเข้าไปในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ สามารถบูรณาการหรือสอดแทรกเข้าไปในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือมากกว่า 1 ขั้นตอนก็ได้ โดยพิจารณาความ เหมาะสมสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ ระดับของผู้เรียน และเวลาในการจัดการเรียนรู้

ความสามารถทางดิจิทัลเป็นสมรรถนะที่สำคัญของครู ครูต้องสามารถพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้เรียนผ่าน การจัดการเรียนรู้บูรณาการสมรรถนะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องมีสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) เพื่อใช้ในการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง และการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งกรอบสมรรถนะดิจิทัล ได้แก่ การเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) การใช้ดิจิทัล (Digital Skill/ICT Skill) การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (Problem Solving with Digital Tools) การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล (Adaptive Digital Transformation) (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2564 : 1) สอดคล้องกับกณิษฐา ศิริศักดิ์ (2559 : 103) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลที่เหมาะสมสำหรับครู ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล 2) ทักษะ การใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล 3) ความสามารถในการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล 4) การผลิตสื่อและเทคโนโลยี ดิจิทัล 5) จรรยาบรรณในการใช้สื่อ ดังนั้น ความสามารถทางดิจิทัลของครูจึงเป็นสมรรถนะที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนา ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และเป็นการส่งเสริมความสามารถทางดิจิทัลให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจากประสบการณ์การ จัดการเรียนรู้ของผู้วิจัยในฐานะผู้สอนในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา พบว่า นักศึกษายังมีปัญหาละเลย อุปสรรคในการเรียนรู้อันเกิดจากข้อจำกัดในความสามารถทางดิจิทัล ทั้งนี้หากนักศึกษาได้รับการพัฒนาความสามารถ ทางดิจิทัลอย่างเหมาะสมเต็มความสามารถแล้วจะช่วยให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

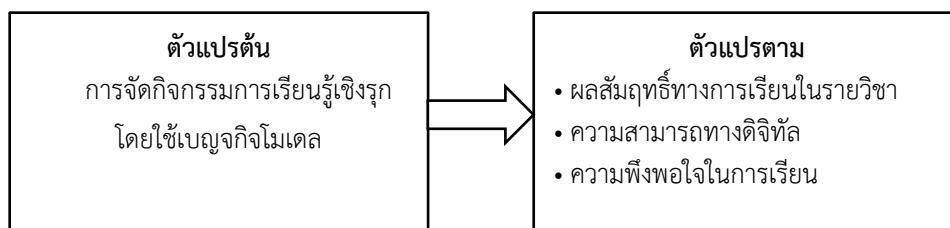
จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ เบญจกิจโมเดลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักศึกษาสาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขต อ่างทอง ซึ่งเป็นนักศึกษาในหลักสูตรวิชาชีพครู จะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ส่งเสริมความสามารถ ทางดิจิทัล และความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษา เป็นการพัฒนานักศึกษาในฐานะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 รวมถึง เป็นการพัฒนานักศึกษาในฐานะนักศึกษาวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานการเรียนรู้และมีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 และตาม มาตรฐานการผลิตครูของคุรุสภา สู่การเป็นครูที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน รายวิชา ความสามารถทางดิจิทัล และความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬา แห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ในประเด็นดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม
2. เปรียบเทียบความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลกับเกณฑ์ความสามารถที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป
3. เปรียบเทียบความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลกับเกณฑ์ความพึงพอใจที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลมีความสามารถทางดิจิทัลอยู่ในระดับมากขึ้นไป
3. นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลมีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2565 จำนวน 15 ห้องเรียน รวมจำนวน 345 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2565 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จากจำนวน 3 ห้องเรียน ๆ ละ 30 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มโดยการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา 2) ความสามารถทางดิจิทัล และ 3) ความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลในรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู จำนวน 3 แผน ได้แก่ 1) เรื่อง ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาไทย 2) เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตวิญญาณความเป็นครู จรรยาบรรณวิชาชีพครู และ 3) เรื่อง คุณลักษณะของครูที่ดีและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู มีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มี 1 ฉบับ จำนวน 30 ข้อ
3. แบบวัดความสามารถทางดิจิทัล มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ
4. แบบวัดความพึงพอใจในการเรียน มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลในรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาขึ้นตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล (ประยูร บุญใช้, 2564 : 8) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นเรียนรู้ 3) ขั้นสรุป และ 4) ขั้นประยุกต์ใช้ และส่วนที่ 2 เบญจกิจโมเดล ได้แก่ 1) กิจกรรมการคิด (Think) 2) กิจกรรมการลงมือทำ (Do) 3) กิจกรรมการนำเสนอ (Present) 4) กิจกรรมร่วมมือร่วมพลัง (Collaborate) และ 5) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share) ซึ่งกิจกรรมบ่งชี้การเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 5 กิจกรรมนี้ สามารถบูรณาการหรือสอดแทรกในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือมากกว่า 1 ขั้นตอนก็ได้ โดยพิจารณาความเหมาะสมสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ ระดับของผู้เรียน และเวลาในการจัดการเรียนรู้

1.2 ศึกษารายละเอียดของหลักสูตร (มคอ. 2) หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ รายละเอียดของรายวิชา (มคอ. 3) รายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตร เนื้อหาและวิธีการวัดประเมินผล จากนั้นวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาและจุดประสงค์การเรียนรู้ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์รายวิชาและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และเนื้อหาสาระของรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู

1.3 ยกร่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลในรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู จำนวน 3 แผน ได้แก่ แผนที่ 1 เรื่องปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาไทย แผนที่ 2 เรื่องคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม จิตวิญญาณความเป็นครู จรรยาบรรณวิชาชีพครู แผนที่ 3 เรื่องคุณลักษณะของครูที่ดีและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ซึ่งใช้เวลาสอนแผนละ 6 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง

1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมของสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ ชิ้นงาน/ภาระงาน การวัดและประเมินผล จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง โดยใช้แบบประเมินซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Likert Scale) โดยกำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมระดับมากขึ้นไป คือ ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 82) ได้ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 4.82 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด หลังจากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเป็นฉบับสมบูรณ์

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมืออย่างเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษารายละเอียดของรายวิชา (มคอ. 3) รายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู การวัดและประเมินผล เทคนิคการเขียนข้อสอบ การสร้างแบบทดสอบ จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหาสาระ จุดประสงค์รายวิชา และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม พร้อมทั้งกำหนดจำนวนแบบทดสอบในแต่ละจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์รายวิชา โดยมุ่งเน้นการวัดพฤติกรรมในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) ของ (Benjamin S. Bloom, 1956 : 18) ในระดับความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์ในรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู

2.2 ยกร่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระในรายวิชา จำนวน 50 ข้อ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมสอดคล้องของข้อสอบสำหรับการนำไปใช้จริง จำนวน 30 ข้อ

2.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาที่สร้างขึ้นเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัย จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง โดยกำหนดเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 70) ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00

2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ วิเคราะห์แบบทดสอบหาความยากง่ายและอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อสอบแบบอิงเกณฑ์ของเบรนนัน (Brennan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 105) ซึ่งค่าความยากที่อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมคือ ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนกที่เข้าเกณฑ์ คือ ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ได้ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.30-0.78 และได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.23-0.81 หากค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้วิธีการของโลเวท

(Lovett) ซึ่งเป็นวิธีหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบอิงเกณฑ์จากผลการสอบครั้งเดียว โดยมีเกณฑ์ว่าค่าความเชื่อมั่นต้องมีค่าเกิน 0.60 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 112) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.84

2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาฉบับสมบูรณ์ จำนวน 30 ข้อ ไปใช้ในการทดลอง

3. แบบวัดความสามารถทางดิจิทัล โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถทางดิจิทัลและพัฒนาเครื่องมือโดยปรับปรุงจากณิชา ศิริศักดิ์ (2559 : 103); ปราโมทย์ ถ่างกระโทก (2563 : 37-39) และสำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562 : 65)

3.2 ยกร่างแบบวัดความสามารถทางดิจิทัล เป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นการให้คะแนนแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านที่ 2 ความสามารถในการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านที่ 3 การเลือกใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านที่ 4 การผลิตสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านที่ 5 จรรยาบรรณในการใช้สื่อ รวมจำนวน 29 ข้อ

3.3 นำแบบวัดความสามารถทางดิจิทัล ไปตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง โดยกำหนดเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 70) ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ

3.4 นำเครื่องมือที่ได้จากการปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 40 ชุด กับตัวแทนนักศึกษาสาขาพลศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบประเมินด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 116) โดยมีเกณฑ์ว่าค่าความเชื่อมั่นต้องมีค่าเกิน 0.60 ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.89

4. แบบวัดความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมืออย่างเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเรียน และพัฒนาเครื่องมือโดยปรับปรุงจากชนิดา ทาระเนตร์ (2560 : 78-79) และชาญยุทธ ทองประพันธ์ (2562 : 183-185)

4.2 ยกร่างแบบวัดความพึงพอใจในการเรียน ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นการให้คะแนนแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านที่ 1 บรรยากาศ ด้านที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ ด้านที่ 3 การวัดและประเมินผล ด้านที่ 4 ประโยชน์ รวมจำนวน 23 ข้อ

4.3 นำแบบวัดความพึงพอใจในการเรียน ไปตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง โดยกำหนดเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 70) ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ

4.4 นำเครื่องมือที่ได้จากการปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 40 ชุด กับตัวแทนนักศึกษาสาขาพลศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบประเมินด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 116) โดยมีเกณฑ์ว่าค่าความเชื่อมั่นต้องมีค่าเกิน 0.60 ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.86

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียวและวัดหลังการทดลอง (The One Group Posttest Only Design) โดยนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลในรายวิชาปรัชญาการศึกษาและความเป็นครูที่พัฒนาขึ้นไปใช้จัดการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 3 แผน ใช้เวลาสอนแผนละ 6 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง จากนั้นทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ วัดความสามารถทางดิจิทัล และวัดความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา โดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม โดยใช้สถิติทดสอบ t-test ชนิด One-Sample T-Test

2. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความสามารถทางดิจิทัลโดยเทียบกับเกณฑ์ความสามารถที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดเกณฑ์แปลผลค่าระดับคะแนนความสามารถทางดิจิทัล เป็น 5 ระดับ คือ 1.00–1.50 หมายถึง น้อยที่สุด 1.51–2.50 หมายถึง น้อย 2.51–3.50 หมายถึง ปานกลาง 3.51–4.50 หมายถึง มาก และ 4.51–5.00 หมายถึง มากที่สุด ตามลำดับ โดยใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560 : 82)

3. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการเรียนโดยเทียบกับเกณฑ์ความพึงพอใจที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดเกณฑ์แปลผลค่าระดับคะแนนความพึงพอใจ เป็น 5 ระดับ คือ 1.00–1.50 หมายถึง น้อยที่สุด 1.51–2.50 หมายถึง น้อย 2.51–3.50 หมายถึง ปานกลาง 3.51–4.50 หมายถึง มาก และ 4.51–5.00 หมายถึง มากที่สุด ตามลำดับ โดยใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560 : 82)

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสะท้อนความคิดเห็น การเขียนอนุทินการเรียนรู้ รวมทั้งชิ้นงาน/ภาระงาน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาปรัชญา การศึกษาและความเป็นครู ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเต็ม	คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา				
			$\bar{x}$	S.D.	%	70%	t
นักศึกษาสาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง	30	30	23.17	1.51	77.22	21	7.86*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาของนักศึกษาสาขาพลศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล มีค่าเท่ากับ 77.22 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการประเมินความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล

ประเด็น	กลุ่มตัวอย่าง			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสามารถทางดิจิทัล	ลำดับที่
ด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล	4.08	0.63	มาก	2
ด้านความสามารถในการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล	4.07	0.62	มาก	3
ด้านการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล	3.99	0.70	มาก	5
ด้านการผลิตสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล	4.00	0.74	มาก	4
ด้านจรรยาบรรณในการใช้สื่อ	4.24	0.66	มาก	1
รวม	4.09	0.62	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาสาขาพลศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล มีความสามารถทางดิจิทัลอยู่ในระดับมากทุกด้านทั้งในภาพรวมและในรายด้าน โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน นักศึกษาสาขาพลศึกษา มีความสามารถทางดิจิทัลในด้านจรรยาบรรณในการใช้สื่อมากที่สุด ($\bar{X}=4.24$, S.D.=0.66) รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ ด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.63) ด้านความสามารถในการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}=4.07$, S.D.=0.62) ด้านการผลิตสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.74) ด้านการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}=3.99$, S.D.=0.70)

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบระดับความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลกับเกณฑ์ความสามารถที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเต็ม	ความสามารถทางดิจิทัล			
			$\bar{X}$	S.D.	เกณฑ์	ความหมาย
นักศึกษาสาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง	30	5	4.09	0.62	≤ 3.51	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษาสาขาพลศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.62) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป

4. ผลการประเมินความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล

ประเด็น	กลุ่มตัวอย่าง			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจในการเรียน	ลำดับที่
ด้านบรรยากาศ	4.63	0.43	มากที่สุด	4
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.71	0.41	มากที่สุด	1
ด้านการวัดและประเมินผล	4.69	0.45	มากที่สุด	3
ด้านประโยชน์	4.69	0.43	มากที่สุด	2
รวม	4.68	0.40	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษาสาขาพลศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล มีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านทั้งในภาพรวมและในรายด้าน โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.40) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน นักศึกษาสาขาพลศึกษา มีความพึงพอใจในการเรียนในด้านกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.41) รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ ด้านประโยชน์ ($\bar{X}=4.69$, S.D.=0.43) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}=4.69$, S.D.=0.45) และด้านบรรยากาศ ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.43)

5. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลกับเกณฑ์ความพึงพอใจที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเต็ม	ความพึงพอใจในการเรียน			
			$\bar{X}$	S.D.	เกณฑ์	ความหมาย
นักศึกษาสาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง	30	5	4.68	0.40	≤ 3.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาพลศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.40) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ระดับมากขึ้นไป

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการสะท้อนความคิดเห็น การเขียนอนุทินการเรียนรู้ รวมทั้งชิ้นงาน/ภาระงาน ของนักศึกษา สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

6.1 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ มากขึ้น อาทิ ความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ความร่วมมือร่วมใจ การทำงานเป็นทีม ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

6.2 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากยิ่งขึ้น อาทิ การใช้โปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสร้างชิ้นงาน/ภาระงาน การใช้ในการสืบค้นข้อมูลผ่านแพลตฟอร์ม (Platform) ต่าง ๆ

6.3 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษามากขึ้น ซึ่งเกิดจากการสร้างชิ้นงาน/ภาระงานต่าง ๆ ผ่านกระบวนการวางแผน ออกแบบ จัดทำ และนำเสนอ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้สืบเนื่องจาก นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านเบญจกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการเป็นผู้ลงมือปฏิบัติอย่างกระตือรือร้นผ่านกระบวนการคิด ร่วมมือร่วมใจในการเรียนรู้ สร้างชิ้นงาน นำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) (ทิตินา แซมมณี, 2554 : 94-95) ซึ่งสอดคล้องกับ ประยูร บุญใช้ (2564 : 8) ที่ได้นำเสนอหลักการของเบญจกิจโมเดล 3 ประการ ได้แก่ 1) ผู้เรียนเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางปัญญาความคิดหรือกระบวนการทางสมอง เป็นผู้สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางสังคม เรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่ม มีการร่วมมือร่วมพลัง ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และ 3) ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้โดยการลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลในรายวิชาครั้งนี้ได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพจนเกิดความรู้ความเข้าใจนำไปประยุกต์ใช้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าหรือสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ และพัฒนานตนเองอย่างเต็มความสามารถ (รัศมี ศรีรินทร์ และคณะ, 2561 : 341) ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาจึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาที่สูงขึ้น ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนวรรณ นัยเนตร และคณะ (2560 : 77-90) และ Ozer, S. (2020 : 1-18) ที่ศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาให้สูงขึ้นได้

2. ความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลมีความสามารถทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.62) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระดับมากขึ้นไป ทั้งนี้เป็นเพราะได้บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ผ่านโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ เช่น Microsoft PowerPoint, Canva, CapCut, Inshot, TikTok, YouTube, เป็นต้น รวมถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น Facebook, Line เป็นต้น นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีรูปแบบและเป้าหมายที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติทักษะด้านต่าง ๆ ด้วยตนเอง และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (วราพร คำจับ, 2562 : 143) ซึ่งสอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2564 : 3-4) ที่เสนอแนวทางการส่งเสริมความสามารถทางดิจิทัลให้แก่ผู้เรียน โดยผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ทางดิจิทัลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในความคิดรวบยอดหลักไปพร้อม ๆ กับสมรรถนะดิจิทัลด้านต่าง ๆ จึงส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถทางดิจิทัลซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Tsarapkina, J. et al. (2021 : 2) ที่ว่าสถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนาทักษะเทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อเตรียมความพร้อมทางดิจิทัลของบัณฑิตให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ Elstad, E., and Christophersen, K. (2017 : 1-15); and Suwanroj, T. et al. (2019 : 340) ที่ศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ช่วยพัฒนาความสามารถทางดิจิทัลของผู้เรียนได้

3. ความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล มีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.40) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระดับมากขึ้นไป ทั้งนี้สืบเนื่องจากหลักการของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการทางสังคม ร่วมมือร่วมพลัง ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (ประยูร บุญใช้, 2564 : 8) และเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนากระบวนการคิด อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันจนเกิดเป็นองค์ความรู้ของตนเอง (รุ่งภรณ์ กล้ายประยงค์, 2563 : 104) นักศึกษาจึงได้เรียนรู้ภายใต้บรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ กระตือรือร้น ส่งเสริมการคิดและการปฏิบัติ สนุกสนาน ผ่อนคลาย ทำให้มีความสุขกับการเรียนจึงเกิดความพึงพอใจในการเรียน สอดคล้องกับ Hyun, J. et al. (2017 : 116) ที่ว่า กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสามารถเพิ่มความพึงพอใจในการเรียนของผู้เรียนซึ่งเป็นผลกระทบในทางบวก นอกจากนี้การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับ Kovacevic, I., et al. (2021 : 12) ที่ว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ (Online) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID19) ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของสร้อยัญพัชร แก้วศรีไตร (2563 : 153) และณัฐกร วรรณกรคนโชค (2564 : 91) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาของนักศึกษาโดยมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รวมถึงความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สะท้อนประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลที่สามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ความสามารถทางดิจิทัล และความพึงพอใจในการเรียน โดยผู้สอนทุกระดับการศึกษาสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

2. จากผลการวิจัยที่สะท้อนประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดล มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอื่น หรือมหาวิทยาลัยอื่น ควรนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษาได้ตามความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษามูลค่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลผสมผสานกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษามูลค่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เบญจกิจโมเดลในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในด้านอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กณิชา ศิริศักดิ์. (2559). การวิจัยหลักสูตรวิชาชีพครูเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัล. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรณิการ์ ปัญญาดี. (2558). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกออนไลน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา

- คอมพิวเตอร์ 3 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชนิดา ทาระเนตร์. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องความน่าจะเป็นโดยการจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชาญยุทธ ทองประพันธ์. (2562). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนและวิธีปกติของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 วิชางานฝึกฝีมือ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ณัฐณ วรรณครณโชค. (2564). การพัฒนาการสอนรายวิชาระบบปฏิบัติการด้วยวิธีการสอนแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. *พัฒนาเทคนิคศึกษา*, 34 (120), 84-92.
- ณัฐวดี ธาตุดี. (2561). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตินา แคมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวรรณ นัยเนตร และคณะ. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับคำถามระดับสูงที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. 9 (26), 77-90.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประกาศคณะกรรมการการคุรุสภา เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ฉบับที่ 2 พ.ศ 2564 (2564, 18 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 283 ง. 19-22.
- ประยูร บุญใช้. (2564). เเบบذجกิจโมเดล : รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 13 (38), 1-15.
- ปราโมทย์ ถ่างกระโทก. (2563). การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของพยาบาลวิชาชีพไทย. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัศมี ศรีนนท์ และคณะ. (2561). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9 (2), 331-343.
- รุ่งภรณ์ กล้ายประยงค์. (2563). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสาระการเรียนรู้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 11 (1), 104-113.
- วรพร คำจับ. (2562). สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. 7 (2), 143-159.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2564). *สมรรถนะดิจิทัล*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สร้อยพันธุ์ แก้วศรีไธ. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร เรื่องคำและหน้าที่ของคำโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *กรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Benjamin S. Bloom. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook 1 : Cognitive Domain*. USA : Addison Wesley Publishing Company.
- Elstad, E., and Christophersen, K. (2017). Perceptions of Digital Competency among Student Teachers : Contributing to the Development of Student Teachers' Instructional Self-Efficacy in Technology-Rich Classrooms. *Education Science*, 7 (27), 1-15.
- Hyun, J., et al. (2017). Students' Satisfaction on Their Learning Process in Active Learning and Traditional Classrooms. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 29 (1), 108-118.

- Kovacevic, I., et al. (2021). Recognizing Predictors of Students' Emergency Remote Online Learning Satisfaction during COVID-19. **Education Sciences**, 11 (693), 1-16.
- Ozer, S. (2020). The Effect of Active Learning on Achievement and Attitude in Vocational English Course. **Inquiry in Education**, 12 (2), 1-18.
- Rintala, H., et al. (2019). The Concept of Active Learning and the Measurement of Learning Outcomes : A Review of Research in Engineering Higher Education. **Education Sciences**, 9 (276), 1-19.
- Suwanroj, T., et al. (2019). Confirmatory Factor Analysis of the Essential Digital Competencies for Undergraduate Students in Thai Higher Education Institutions. **Journal of Technology and Science Education**, 9 (3), 340-356.
- Tsarapkina, J., et al. (2021). The Formation of Bachelors' Digital Competencies at the University. **Journal of Educational Psychology**, 9 (1), 1-10.

การสร้างความตื่นตัวทางการเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

RAISING CONCIIOUSNESS OF CITIZENSHIP IN DECISIONMAKING ELECTING REPRESENTATIVES OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระประเสริฐ เตชโก, อนุภูมิ โชวเกษม และ สุรพล สุธะพรหม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

PhraPrasert Tejago, Anuphoom Showkasem and Surapon Suyaprom

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding author E-mail : Prasert20886@gmail.com

(วันที่รับบทความ : กันยายน 1, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : กันยายน 21, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : กันยายน 23, 2565)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการสร้างความตื่นตัวทางการเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. เพื่อศึกษาปัจจัยการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตย ในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปของการสร้างความตื่นตัวทางการเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการกฎหมายและกฎกติกา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านมีส่วนร่วมทางการเมือง 2. ปัจจัยการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตยในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านทัศนคติ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านบุคลิกภาพ 3. รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกายกรรม การช่วยเหลือกิจธุระและเอื้อเฟื้อต่อสังคมด้วยความเต็มใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านทวิญญูสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกัน ไม่ยึดถือตนเองเป็นใหญ่ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านวจีกรรม แนะนำเชิญชวนทำในสิ่งที่เกิดประโยชน์เสมอ

คำสำคัญ : การสร้างจิตสำนึก, ความเป็นพลเมือง, การตัดสินใจ

Abstract

Objectives of this research article were : 1. to study the general condition of raising citizenship consciousness in deciding to exercise the right to vote for members of the House of Representatives in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2. to study the factors for creating a consciousness of democratic citizenship in deciding to exercise the right to vote for members of the House of Representatives in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province and 3. to present the application of Buddhist principles to promote the creation of citizenship consciousness in deciding to exercise the right to vote for members of the House of Representatives in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. It was a combined research method between quantitative research and qualitative research, by quantitative

research using questionnaires and analyze the data with statistics, Mean, Standard Deviation. For the qualitative research, in-depth interviews with key informants were used, together with descriptive data analysis and specific group discussions.

The results of the research showed that :

1. The general condition of raising citizenship consciousness in the decision to exercise the right to vote for members of the House of Representatives in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province overall, it was at a moderate level. When considering each aspect, it was found that respect for laws and rules the most average, followed by the exercise of rights but not neglecting duties in the democratic system and the side with the least mean was political participation. 2. Factors for creating a sense of democratic citizenship in deciding to exercise the right to vote for members of the House of Representatives in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province overall, it was at a moderate level. When considering each aspect, it was found that the learning aspect with the highest mean, followed by attitude, and the aspect with the least mean was personality. 3. Model of application of Buddhist principles to promote the creation of citizenship awareness in decision-making to exercise the right to vote for members of the House of Representatives in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province overall, it was at a moderate level. When considering each aspect, it was found that on the acrobatic side, helping with business and being generous to society willingly with the highest mean, followed by the sophistication aspect, consensus not self-reliant and the aspect that has the least average value was the wording aspect, always inviting to do something useful.

Keywords : Consciousness building, Citizenship, Decision

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ซึ่งประเทศไทยใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาอย่างยาวนาน โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นแม่บทของกฎหมายในการปกครองนี้ และอยู่ภายใต้หลักการสำคัญที่ว่า “ประชาชน” เป็นเจ้าของประเทศอย่างแท้จริง และประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน สามารถปกครองตนเองได้ เนื่องจากระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชน ซึ่งประชาชนมีอำนาจในการเลือกผู้แทน เพื่อทำหน้าที่พัฒนาประเทศ หรือแก้ปัญหาแทนตนเอง จึงจะเป็นไปตามรูปแบบและหลักการปกครองในระบอบนี้ โดยมีความเชื่อว่า ระบอบประชาธิปไตยสามารถพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน โดยจะต้องพัฒนาพลเมืองเป็นสำคัญ เพราะพลเมืองคือรากฐานของประชาธิปไตย และความเป็นพลเมือง (Citizenship) ของระบอบประชาธิปไตย จึงหมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีสิทธิพลควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยการยอมรับความแตกต่างและเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมของตนเอง (Bryan S. Turner, 2000 : 19)

การจัดการเลือกตั้ง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้มากที่สุดนั้น รัฐมีความจำเป็นต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ทำให้การเลือกตั้งมีความสุจริตเที่ยงธรรม โดยการจัดโครงการ ดังต่อไปนี้ 1. โครงการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของพลเมือง 2. โครงการสร้างจิตสำนึกพลเมืองดี วิถีประชาธิปไตย 3. โครงการสร้างจิตสำนึกในการยับยั้ง ตระหนักรู้เรื่องภัยของการซื้อสิทธิ ขายเสียง และการทุจริต การเลือกตั้งทุกรูปแบบ รวมทั้งโครงการส่งเสริมการติดตามนโยบายของพรรคการเมืองโดยประชาชน และมีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีสิทธิประโยชน์การคุ้มครอง และการเยียวยาประชาชนที่เข้ามาสนับสนุนการเลือกตั้ง เพื่อลดปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2560 : 11-12)

ปัจจุบันยังมีประชาชนที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวนมาก ซึ่งมีสาเหตุหลายประการด้วยกัน ประการแรก คือ ขาดความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากประชาชนบางส่วนยังขาดการศึกษาและขาดความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมือง รวมถึงยังยึดติดกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเดิม ที่มีลักษณะไม่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบประเทศตะวันตกมากนัก จึงส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะสนใจ

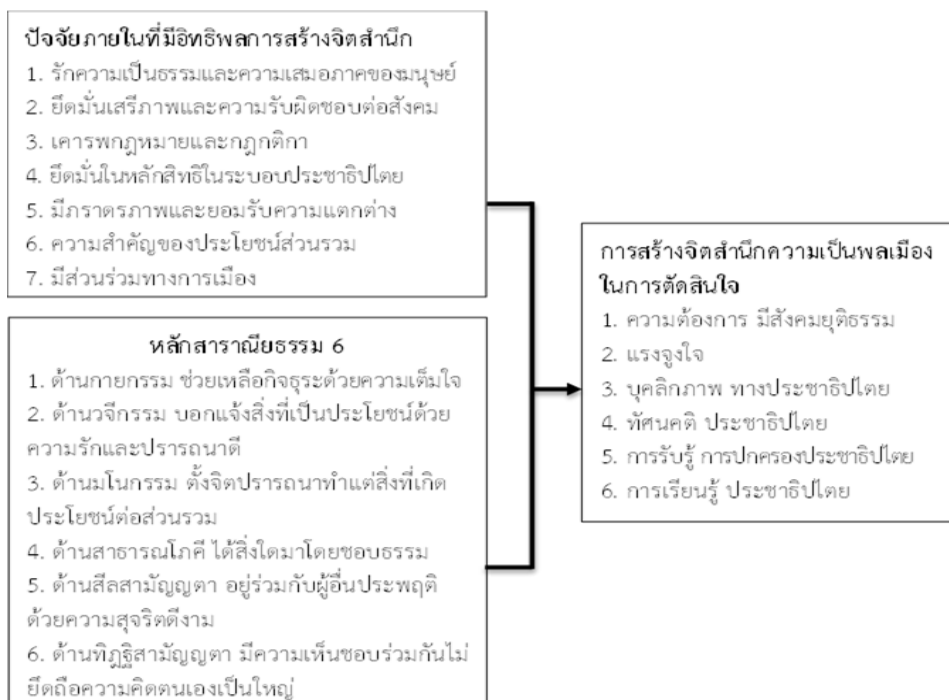
การเมืองแบบปัจจุบัน เนื่องจากถูกมองว่า การเมืองเป็นเรื่องน่าเบื่อและเป็นเรื่องของชนชั้นสูง ประการที่สอง กระบวนการในการเรียนรู้ทางการเมืองมิได้มีบทบาทช่วยให้ประชาชนทั่วไปเกิดความน่าสนใจ และไม่สามารถแสดงความคิดเห็น หรือโต้แย้งได้ ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ประชาชนขาดประสบการณ์ทางการเมือง ทำให้ไม่มีโอกาสแสดงบทบาทของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเต็มที่ ประการที่สาม ปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจ การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์การเมืองยังมีเสรีภาพไม่มากนัก ประการที่สี่ คนไทยชอบวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่อยากมีปัญหาใคร มักยึดความสะดวกสบายเป็นสำคัญ และประชาชนส่วนใหญ่ไม่ศรัทธาต่อผู้บริหารประเทศบางคน เพราะไม่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ประการที่ห้า องค์กรทางการเมืองไม่เข้มแข็งพอที่จะเป็นหลักในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง เนื่องจากยังขาดความสามารถและความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบ รวมถึงมีการปฏิบัติและก่อรัฐประหารอยู่บ่อยครั้ง จนทำให้พรรคการเมืองขาดเสถียรภาพและอ่อนแอลง (วัชรภรณ์ โพธิ์สีดา, 2543 : 20)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง ในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำผลการศึกษาวិชาญครั้งนี้ เสนอต่อเวทีประชาคมท้องถิ่น หน่วยงานเทศบาลตำบล รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการวางแผนพัฒนา ตลอดจนยังเป็นการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีในการตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเพื่อให้การเลือกตั้งมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยที่ประชาชนให้ความสำคัญกับการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง และสามารถปฏิบัติตามวิถีแห่งประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง รู้หน้าที่ เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตย ในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 18 รูป/คน จากนั้นดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย รวมจำนวนทั้งสิ้น 473,462 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านทั้ง 4 อำเภอ จำนวน 400 คน จากการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามานะ (Taro Yamane) และตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง จากประชากรแต่ละกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด และสร้างเครื่องมือ การวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 5 ตอน จำนวน 76 ข้อ หาค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระหว่าง 0.60-1.00 ตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .908

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ มีการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อความความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อทำการสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อทำการวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

2. การวิจัยเชิงปริมาณ มีการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ จำนวน 400 ชุด และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 400 ชุด หรือคิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อมูลสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อที่จะได้ศึกษาประเด็นได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะมี การตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ขาดหาย เพื่อนำมาตอบคำถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$)

2. ปัจจัยการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตย ในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย 1) ด้านความต้องการ 2) ด้านแรงจูงใจ 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านทัศนคติ 5) ด้านการรับรู้ 6) ด้านการเรียนรู้ แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านทัศนคติ ด้านการรับรู้ ด้านความ

ต้องการ ด้านแรงจูงใจ และด้านบุคลิกภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีความสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี

3. รูปแบบการนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การนำหลักสาราณียธรรมมาปรับใช้ในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติการ โดยเฉพาะผู้นำซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ก็จะเกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร หรือหน่วยงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- กายกรรม เป็นการแสดงออกทางกายด้วยความเมตตา มีกิริยาอาการที่สุภาพเรียบร้อยและมีความหวังดีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือต่อกัน

- วาจากรรม เป็นการแสดงออกทางวาจาด้วยความเมตตา ใช้คำพูดที่สุภาพ น้ำเสียงที่ไพเราะ ฟังแล้วสบายใจ โดยการพูดทุกครั้งเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

- มโนกรรม เป็นการแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา โดยตั้งใจปรารถนาดีต่อกัน นึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ให้แก่กันและกัน ไม่คิดเบียดเบียนมุ่งร้ายผู้อื่น

- สาธารณโภคี เป็นการแบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม มีความสุขในการให้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวง นำมาแบ่งปันให้ได้ใช้สอยบริโภคโดยทั่วกัน เป็นการให้โดยไม่หวังประโยชน์เพื่อตน

- สีสลัมมัญญตา เป็นการประพฤติตนตามระเบียบวินัยของสังคม มีความสุจริตทางกาย วาจา เพื่อให้เกิดความประพฤติที่ดีงามต่อกัน การประพฤติตามระเบียบวินัยนั้น ยังช่วยไม่ให้เกิดการเบียดเบียนผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย 1) ด้านเคารพกฎหมายและกฎกติกามากที่สุด 2) ด้านใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตย 3) ด้านใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ด้านรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค 5) ด้านมีภราดรภาพและยอมรับความแตกต่าง 6) ด้านเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม 7) ด้านมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเคารพกฎหมายและกฎกติกามากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่า การเคารพกฎหมายและกฎกติกานั้น เป็นหลักการพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมโดยปกติสุข เป็นการปฏิบัติตามสิทธิความเป็นพลเมือง และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยทุกคนในสังคมนั้น ๆ จำเป็นต้องเรียนรู้กฎกติกาของสังคม พร้อมทั้งต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งการยอมรับและปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม เป็นสิ่งสำคัญของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย และเป็นการสร้างจิตสำนึกในการแสดงออกทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิษฎา ศรีเครือคง และคณะ, 2559 : 207-218) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างจิตสำนึกป้องกันการทุจริตคอร์ปชั่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า 1. กระบวนการป้องกันทุจริตคอร์ปชั่นของ อบต. ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหาการบริหารงานใน อบต. ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาการบริหารงานนอก อบต. ขั้นที่ 3 การแสวงหาหลักการบริหารและหลักพุทธธรรม เพื่อการบริหาร อบต. ขั้นที่ 4 การมุ่งผลลัพธ์การบริหาร 2 ประการ คือ ระดับการประเมินผล ลดการทุจริตคอร์ปชั่นในการบริหารงาน อบต. และเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารงาน อบต. 2. แนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทุจริตคอร์ปชั่นของ อบต. ต้องมีหลักการ 5 ประการ คือ 1) มีหลักคุณธรรม พระราชทานนำการบริหาร 2) มีหลักการจัดการงาน อบต. ทั้งเรื่องงาน คน และอำนาจ 3) มีหลักการจัดการงานสาธารณะ 4) มีหลักธรรมาภิบาล และ 5) มีหลักพุทธธรรม 3. รูปแบบการเสริมสร้างจิตสำนึกการป้องกันการคอร์ปชั่นของ อบต. รูปแบบกระบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกการป้องกันการทุจริตคอร์ปชั่นใน อบต. ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ชุดความรู้ คือ 1) ระบบงานสำคัญของ อบต. 2) การวิเคราะห์ปัญหาการบริหาร อบต. 3) การวิเคราะห์ปัญหาการบริหารเชิงธรรมาภิบาล 4) ปัญหาเชิงการจัดการสาธารณะ 5) ส่งเสริมการแสวงหาหลักการบริการและคุณธรรมนำการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญส่ง นาสวง (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรม” ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านทักษะทางสังคมอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านความรู้ ด้านร่างกาย

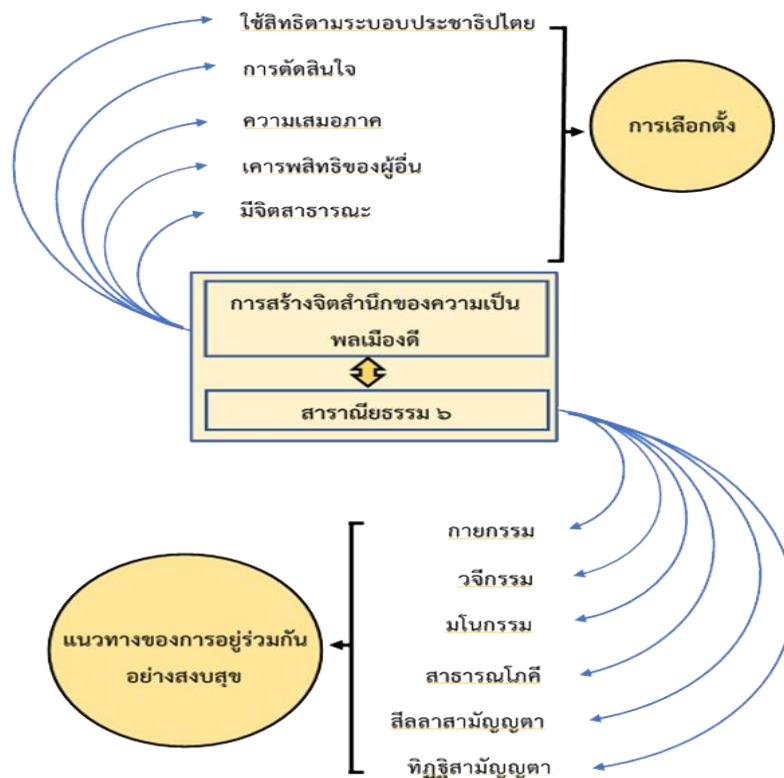
และด้านจิตใจ 2) คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนตามหลักพุทธธรรม (พระสอนศีลธรรม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น โดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การแสดงความเคารพและกล่าวคำทักทายด้วยคำสุภาพกับบิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ครูอาจารย์ และเพื่อน ความเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน รวมถึงการร่วมกันติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และการมีความคิดกว้างไกล สามารถวิเคราะห์ วิจัยแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล อยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ปัจจัยการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตย ในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย 1) ด้านความต้องการ 2) ด้านแรงจูงใจ 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านทัศนคติ 5) ด้านการรับรู้ 6) ด้านการเรียนรู้ แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านทัศนคติ ด้านการรับรู้ ด้านความต้องการ ด้านแรงจูงใจ และด้านบุคลิกภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีความสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์และการฝึกฝน การเรียนรู้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีความถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง หรือกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริง เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงสิทธิ และปฏิบัติตามหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนริศ จันทวรรณ (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ระดับปริญญาตรี ส่วนกลาง” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยมีระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการปกครองตนเอง และการเคารพสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยเชิงคุณภาพก็มีความสอดคล้องกัน เมื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ปรากฏว่า เพศ และอายุ มีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ส่วนภูมิภาคที่อยู่อาศัย ไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผลการวิจัยเชิงคุณภาพก็มีความสอดคล้องกัน ผลการวิจัยยังพบอีกว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการกล่อมเกลາทางการเมืองค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาตามตัวกลางของกระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา กลุ่มสังคม สื่อมวลชน กลุ่มสื่อสังคมออนไลน์ ก็พบว่า ได้ผลเช่นเดียวกัน จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพยังพบว่า รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวกลาง นอกจากจะเป็นการเผชิญหน้าแล้ว ยังมีการปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญาณัฐ อบสิน (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เป็นกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง หรือมีบทบาทสำคัญในกิจกรรมทางการเมือง เป็นต้นว่า การติดตามข่าวสารทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้ง การสนทนาเรื่องการเมือง การเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมือง การติดต่อกับนักการเมือง การชุมนุมทางการเมือง และการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง การออกไปเลือกตั้งเพราะต้องการเลือกคนดี เลือกพรรคดี เข้าไปปกป้องผลประโยชน์ของประเทศชาติ และต้องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของส่วนรวม ตลอดจนอยากให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรมและเที่ยงธรรม มีความเสมอภาคที่เท่ากันและผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีสิทธิเท่าเทียมกัน

3. การนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการนำหลักสารณียธรรม มาประยุกต์ใช้ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านกายกรรม การช่วยเหลือกิจธุระและเอื้อเฟื้อต่อสังคมด้วยความเต็มใจ 2) ด้านวจีกรรม แนะนำเชิญชวนทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ 3) ด้านมโนกรรม การประพาดิตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวม 4) ด้านสาธณโภค การแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม 5) ด้านศีลสามัญญตา อยู่ร่วมกับผู้อื่นและมีความประพฤติดีงาม 6) ด้านทิวฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกัน ไม่ยึดถือตนเองเป็นใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกายกรรม การช่วยเหลือกิจธุระและเอื้อเฟื้อต่อสังคมด้วยความเต็มใจ รองลงมาคือ ด้านทิวฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกัน ไม่ยึดถือตนเองเป็นใหญ่

ด้านมโนกรรม การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวมด้านสาธารณโภคี การแบ่งปันลาภผลที่ได้มา โดยชอบธรรม ด้านศีลสมาสมาญตา อยู่ร่วมกับผู้อื่นและมีความประพฤติดีงาม และด้านวัจจกรรม แนะนำเชิญชวนทำในสิ่งที่เกิดประโยชน์เสมอ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ด้านกายกรรม คือการช่วยเหลือกิจธุระและเอื้อเฟื้อต่อสังคมด้วยความเต็มใจ เป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดเป็นอันดับแรก เนื่องจากการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามหลักกายกรรม เป็นการให้ความสนใจของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ประชาชนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับตัวแทนที่จะเข้าไปทำหน้าที่แทนตนในรัฐสภา เพราะการเมืองเป็นเรื่องของปากท้องประชาชน ซึ่งประชาชนมีอำนาจตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารงานของภาครัฐ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตในชุมชนของตนเอง และยังสามารถใช้อำนาจในการตรวจสอบ ควบคุมการทำงานของผู้แทนระดับท้องถิ่น และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงสนใจติดตามข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ในการดำเนินงานและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม) (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสภาราษฎรธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักสภาราษฎรธรรม เพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร 2) ความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร 3) ความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร 4) ความจงรักภักดีต่อองค์กร 5) ความเสียสละเพื่อองค์กร มีปัจจัยพื้นฐาน 2 อย่าง คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและการสร้างความผูกพันต่อองค์กร นอกจากนั้น ยังประยุกต์หลักสภาราษฎรธรรม 6 มาใช้ เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมากยิ่งขึ้น ดังนี้ 1) เมตตา กายกรรม (การกระทำดีต่อกัน) ประกอบด้วย สุภาพเรียบร้อย ให้การช่วยเหลือ มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพ 2) เมตตาวัจจกรรม (การสื่อสารเข้าใจกัน) ประกอบด้วย วาจาสุภาพ บอกแจ้งสิ่งที่จำเป็นประโยชน์ เคารพใช้เหตุผล เป็นกระบอกสื่อเชื่อมโยงความเข้าใจ 3) เมตตาโมกขกรรม (เคารพในความคิดผู้อื่น) ประกอบด้วย ตั้งจิตปรารถนาดี นึกคิดแต่ในสิ่งที่เกื้อประโยชน์ แสดงความรักและไมตรี ยอมรับความคิดเห็น 4) สาธารณโภคี (การแบ่งปันกัน) ประกอบด้วย แบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม กระจายรายได้ที่เป็นธรรม ขจัดความเหลื่อมล้ำ 5) ศีลสมาสมาญตา (การรักษาระเบียบวินัย) ประกอบด้วย รักษาระเบียบข้อบังคับ ประพฤติตามกฎระเบียบ ผดุงความยุติธรรม 6) ภิญญิตสมาสมาญตา (เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน) ประกอบด้วย มีความเห็นชอบร่วมกัน ปรับความเข้าใจด้วยเหตุผลและหลักการ ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัชชา อมราภรณ์ (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้าง ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสร้าง ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในประเทศไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร มีความรู้สึกผูกพันอย่างสูงต่อองค์กร เลื่อมใสศรัทธาในเป้าหมายขององค์กร พยายามปฏิบัติงานมากขึ้น โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพัน มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ คือ ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน โครงสร้างองค์กร ลักษณะของบทบาท ประสบการณ์ในการทำงาน นอกจากนั้น ยังมีหลักธรรมสภาราษฎรธรรม 6 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความผูกพัน โดยมีองค์ประกอบคือ ปฏิบัติต่อกันและกันอย่างถูกต้องตามบทบาทและหน้าที่ (เมตตาคารม) พุทธาดี สุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง (เมตตาวจจกรรม) ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน (เมตตามโนกรรม) ได้สิ่งของมาก็แบ่งปัน ช่วยเหลือ ยามเดือดร้อน (สาธารณโภคี) ประพฤติสุจริตต้องมาก่อน สร้างความดีงามถูกต้องตามระเบียบ (ศีลสมาสมาญตา) เพียบพร้อมในการรับคำแนะนำและปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น (ภิญญิตสมาสมาญตา) นอกจากนั้นยังมี “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน” เป็นฐานให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรด้วย มีองค์ประกอบ รายได้หรือค่าตอบแทน ความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ความต้องการแสดงความจงรักภักดี และความต้องการในศักดิ์ศรีของตัวเอง

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 ผู้วิจัยสามารถสรุป องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “การสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง ในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

การสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดี

การสร้างจิตสำนึกนั้น จะต้องเริ่มตั้งแต่การกระบวนการคิด การพูด การลงมือทำ โดยจะต้องผ่านกระบวนการไตร่ตรอง หรือการพิจารณาอย่างรอบคอบและมีเหตุผล เพื่อปลูกฝังในส่วนของการรับผิดชอบของตัวบุคคลให้รู้จักหน้าที่ มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในสังคม เห็นความสำคัญของบุคคลอื่น ซึ่งประกอบด้วย

1. มีจิตสาธารณะ เป็นหลักสำคัญของการเป็นพลเมืองดีของชาติ เพราะบุคคลที่มีจิตสาธารณะ เป็นผู้ที่มีความตระหนักในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม ทั้งในส่วนองสิทธิของตน และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยส่วนใหญ่ทุกคนมักตื่นตัวต่อสื่งเพื่อตนเอง ไม่สนใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับส่วนรวม หรือกับบุคคลอื่น มุ่งหวังเพื่อประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น ซึ่งแสดงถึงการขาดจิตสาธารณะของคนในสังคม โดยมีสาเหตุที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย เช่น การถูกรวบจำทางความคิดและการสื่อสารทางสังคม การย่อหย่อนต่อศีลธรรม การขาดระเบียบวินัย การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ฉะนั้น จิตสาธารณะ จึงต้องให้ความสำคัญต่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

2. เคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นแม่บท เพื่อกำหนดกรอบให้ทุกภาคส่วนของสังคมยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งเป็นกรอบสำคัญที่ประชาชนทุกคนต้องยึดมั่นในการดำรงตนอย่างเหมาะสม โดยทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ตามที่ รัฐธรรมนูญกำหนด และหากประชาชนทุกคนรู้และเข้าใจถึงสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนแล้ว และต่างปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยไม่ละทิ้งสิทธิของตน และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น จะทำให้ประชาชนในชาติสามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ไม่เกิดการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน และชาติบ้านเมืองก็จะมีการพัฒนา มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

3. ความเสมอภาค เป็นหลักที่อยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน โดยความเสมอภาคเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน และเป็นศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งทุกคนจะต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด และหลักความเสมอภาคนี้ ยังช่วยควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจ และทุกคนสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ ว่ามีความโปร่งใสหรือบริหารจัดการเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่ และความเสมอภาคยังรวมถึงสิทธิการแสดงออกทางความคิดทางวาจา และทางกาย ได้อย่างเสรี โดยอยู่ภายใต้กฎหมายที่เป็นธรรม

4. การตัดสินใจ เป็นขั้นตอนการเลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทางเลือก โดยมีความคาดหวังว่าจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงพอใจ ซึ่งในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย การตัดสินใจเป็นกระบวนการใช้สิทธิของตนเองลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทน เพื่อทำหน้าที่แทนตนในการปกครองและระดับของประเทศ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด การเลือกตั้งนายกเทศมนตรี เป็นต้น การเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยนั้น ต้องเป็นการเลือกตั้งโดยเสรี กล่าวคือ ต้องเปิดกว้างในทางความคิด การแสดงออก ยอมรับความแตกต่างที่บุคคลอื่นตัดสินใจ และในการเลือกตั้งจะต้องไม่ถูกอำนาจทางการเมืองครอบงำการตัดสินใจ ไม่มีการชี้นำหรือบังคับให้เลือก จะต้องเลือกโดยบริสุทธิ์และยุติธรรม

5. ใช้สิทธิตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการใช้อำนาจ หรือผลประโยชน์ที่ได้รับการคุ้มครองและรับรองตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในครอบครัว สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการดำเนินชีวิต สิทธิในชื่อเสียง สิทธิในการใช้ที่สาธารณะ เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนยังมีสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น สิทธิความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินนั้น โดยการถือกรรมสิทธิ์และสามารถใช้ประโยชน์ได้ตามต้องการ และที่สำคัญคือ สิทธิในการใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้ง หนึ่งเสียงมีค่าเท่ากันตามระบอบประชาธิปไตย รวมถึงหน้าที่ที่บุคคลต้องกระทำ หรืองดเว้นการกระทำตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งหน้าที่จะมีความสัมพันธ์กับสิทธิโดยตรง ฉะนั้นทั้งสิทธิและหน้าที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติให้อยู่ภายใต้กฎหมายกำหนด และไม่ใช้สิทธิ หรือปฏิบัติตามอำเภอใจ

ดังนั้น การสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดี จะต้องประกอบด้วยหลักการปฏิบัติตนที่เป็นไปเพื่อส่วนรวม เคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่ละเลยต่อหน้าที่ของตน ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ยอมรับในการตัดสินใจของผู้อื่น และใช้สิทธิของตนในการเลือกตั้งอย่างโปร่งใส โดยไม่เห็นแก่อำมีสินจ้างใด ๆ ที่เป็นบ่อเกิดของการทุจริตในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

สารานุกรม 6

การนำหลักสารานุกรม มาปรับใช้ในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติการ โดยเฉพาะผู้นำ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ก็จะเกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร หรือหน่วยงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กายกรรม เป็นการแสดงออกทางกายด้วยความเมตตา มีกิริยาอาการที่สุภาพเรียบร้อยและมีความหวังดีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือต่อกัน เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ให้ความสำคัญแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ในฐานะความเป็นมนุษย์ด้วยกัน โดยไม่จำกัดชนชั้นวรรณะ เพศ หรืออายุ เพราะถือว่าทุกคนมีความเสมอภาคทางด้านสังคม และแนวทางในการปฏิบัติตนตามจารีต ประเพณี และข้อกฎหมาย เพื่อความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เป็นสังคมแห่งการถ้อยทีถ้อยอาศัย สร้างความสามัคคีของหมู่คณะให้เกิดขึ้น

2. วาจกรรม เป็นการแสดงออกทางวาจาด้วยความเมตตา ใช้คำพูดที่สุภาพ น้ำเสียงที่ไพเราะ ฟังแล้วสบายใจ โดยการพูดทุกครั้งเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด ไม่พูดเพื่อให้ร้าย หรือทำลายจิตใจของคนอื่น เป็นการแสดงถึงความหวังดีต่อกัน เพื่อให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกันในสังคม ใช้เหตุผลในการเจรจา ไม่ใช้อำนาจแห่งโทสะหรือใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา และที่สำคัญจะต้องไม่พูดในสิ่งที่เป็นที่จ้อง เพื่อทำให้ทุกคนเกิดความเข้าใจผิด และไม่สร้างความแตกแยกในสังคม เนื่องจากพูดเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น แต่ต้องพูดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

3. มโนกรรม เป็นการแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา โดยตั้งจิตปรารถนาดีต่อกัน นึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ให้แก่กันและกัน ไม่คิดเบียดเบียนมุ่งร้ายผู้อื่น คิดเพื่อทำประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดในทางบวกอยู่เสมอ และยิ้มแย้มแจ่มใส ให้เกียรติแก่ผู้อื่น มีน้ำใจที่ดีต่อกัน มีความจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่มีลักษณะที่เรียกว่าจู้จี้จุกจิกต่าง แต่เป็นการเปิดใจยอมรับจุดต่างและอยู่ด้วยจุดร่วม แม้จะมีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และสติปัญญา ก็ไม่รังเกียจ หรือแบ่งแยกกัน มีความรักและสามัคคีกัน

4. สาธารณโภคี เป็นการแบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม มีความสุขในการให้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวง นำมาแบ่งปันให้ได้ใช้สอยบริโภคโดยทั่วกัน เป็นการให้โดยไม่หวังประโยชน์เพื่อตน แต่ให้เพื่อมุ่งหวังอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ หรือความเดือดร้อน และในการแบ่งปันจะต้องประกอบด้วยจิตใจที่มีเมตตา มีความปรารถนาดีต่อกัน และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด ในการให้ยังสามารถช่วยพัฒนาจิตใจให้เป็นคนที่มีความตระหนี่ลดน้อยลง เห็นความสำคัญในการช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น

5. สีสสามัญญตา เป็นการประพฤติตนตามระเบียบวินัยของสังคม มีความสุจริตทางกาย วาจา เพื่อให้เกิดความประพฤติที่ดีงามต่อกัน การประพฤติตามระเบียบวินัยนั้น ยังช่วยไม่ให้เกิดการเบียดเบียนผู้อื่น และมีความเคารพในกฎหมายอันเดียวกันในสังคม ตลอดทั้งมีความเสมอในการดำเนินชีวิต ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน มีความเมตตาต่อกัน เอาใจเขามาใส่ใจเรา เพราะทุกคนก็คือนมนุษย์เหมือนกัน ทุกคนจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข และสามารถสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมประเทศชาติต่อไป

6. ทิฐีสามัญญตา เป็นความเชื่อในเหตุผลที่เกิดขึ้น มีปัญญาในการพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยยึดมั่นในหลักการ อุดมการณ์และอุดมคติที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะมีความชักนำไปในทางที่ไม่ดีก็ไม่ยอมเชื่อ หรือปฏิบัติตามแต่ความอยาก และยังเป็นการยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงออกอย่างอิสระ เพราะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย การเป็นผู้ที่มีความเห็นที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมนั้น จะต้องยึดมั่นในหลักศีล 5 และธรรม 5 อย่างเคร่งครัด เพราะความเห็นที่ถูกต้องจะต้องมีธรรมเป็นองค์ประกอบในการควบคุมจิตใจและการแสดงออก

ดังนั้น หลักสารานิยธรรม เป็นหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี เมื่อนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจะช่วยอนุเคราะห์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข เป็นสังคมที่ถ้อยทีถ้อยอาศัยมีความเห็นอกเห็นใจกัน ไม่เบียดเบียนกัน และช่วยส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในสังคม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ และส่งผลให้การดำเนินชีวิตของทุกคนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการสร้างความสมดุลระหว่างการเมือง ภาคตัวแทนและภาคประชาชน ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมสร้างความเข้าใจในทางการเมือง กิจกรรมรณรงค์เลือกตั้งอย่างสุจริตธรรม เป็นต้น

2. ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมอธิปไตยของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้การเมืองภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการของประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตยทางตรงมากยิ่งขึ้น

3. ควรเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนาจต่อระบอบประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ และเสริมสร้างความเข้าใจในทางการเมืองให้กับเยาวชนอย่างตรงไปตรงมา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด จะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง รวมทั้งการปลูกจิตสำนึกให้กับผู้สมัครเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ไม่ให้มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง และสร้างความสมานฉันท์ระหว่างผู้สมัครด้วยกัน

2. คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ต้องดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และตรวจสอบง่าย

3. เสริมสร้างพลังอำนาจให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยการปลูกฝังให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน และส่งเสริมด้านข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เพื่อไม่ให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อของกลุ่มนักการเมือง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบในการเลือกตั้ง ได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สถานที่ วิธีการหาเสียง และอื่น ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดี ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

3. ควรศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้ง เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฏชา อมราภรณ์. (2564). รูปแบบการสร้างความรู้ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในประเทศไทย. *ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- นริศ จันทวรรณ. (2559). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ระดับปริญญาตรี ส่วนกลาง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 7 (1), 103-104.
- บุญส่ง นาแสง. (2560). การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนตามหลักพุทธธรรมของพระสอน **ศีลธรรม** (รายงานการวิจัย). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม). (2564). การประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของ **บุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา**. *ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- วัชรภรณ์ โพธิ์สีดา. (2543). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ **ศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ**. *ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2560). *แผนยุทธศาสตร์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สุกัญญาณัฐ อบสิน. (2564). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัด **ภาคเหนือตอนล่าง**. *ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- อภิษฎา ศรีเครือตง และคณะ. (2559). การเสริมสร้างจิตสำนึกป้องกันการทุจริตคอร์ปชั่นขององค์กรปกครองส่วน **ท้องถิ่นในสังคมไทย** (รายงานการวิจัย). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Bryan S. Turner. (2000). Contemporary problems in the theory of citizenship. *Citizenship and Social Theory*. London : Sage Publications Ltd.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับทักษะผู้เรียน
ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้
RELATIONSHIP BETWEEN TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF
ADMINISTRATORS AND STUDENTS' SKILLS IN 21ST CENTURY IN CHARITY
PRIVATE SCHOOLS OF BUDDHIST TEMPLES IN THE SOUTHERN REGIONS

ธัญชนก สุวรรณปักษ์, สมชัย พุทธา และ เสาวภาคย์ แผลมเพ็ชร

นักศึกษาศาสาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก, มหาวิทยาลัยเกริก และ มหาวิทยาลัยเกริก

Thanchanok Suwanpak, Somchai Phuttha and Saowaphark Lampetch

Student of Education Administration, Krirk University, Krirk University and Krirk University

*Corresponding author Email : thanchanok.suwanpak@gmail.com

(วันที่รับบทความ : สิงหาคม 22, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : กันยายน 22, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : กันยายน 26, 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 2) เพื่อศึกษาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 7 คน หัวหน้ากลุ่มงานจำนวน 28 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 56 คน และหัวหน้าสายชั้น จำนวน 69 คน รวมทั้งหมด จำนวน 160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สูงกว่าทุกด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมา ได้แก่ ด้านการเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลง ส่วนต่ำกว่าทุกด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการความขัดแย้ง ตามลำดับ

2) ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สูงกว่าทุกด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม รองลงมา ได้แก่ ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ส่วนต่ำกว่าทุกด้าน ได้แก่ ด้านสารสนเทศและเทคโนโลยี

3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Abstract

The main objectives of this thesis were 1) to study the transformational leadership level of charity private school administrators in buddhist temples in the southern regions under the Office of the Private Education Commission, 2) to study the students' skills in 21st century of charity private school in buddhist temples in the southern regions under the Office of the Private Education Commission, and 3) to study the relationship between transformational leadership of administrators and students' skills in 21st century of charity private school in buddhist temples in the southern regions under the Office of the Private Education Commission. The population was the school director of 7 people, the group leader of 28 people, the head of the learning group of 56 people, and the

head of the class of 69 people, a total of 160 people. A questionnaire was used as a research instrument for data collection, Reliability was 0.98. The statistics used in the data analysis were Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation and Pearson's Correlation Coefficient analysis.

The results of the study can be summarized as follows :

1) The transformational leadership of school administrators was at a high level as a whole. When considering each aspect found that it was at a high level in all aspects and higher in all aspects, namely the aspect of inspiration, followed by the aspect of being a catalyst for change, The lower parts in in every aspect was conflict management, respectively.

2) The students' skills in 21st century were at a high level as a whole. When considering each aspect found that it was at a high level in all aspects and higher in all aspects, namely learning and innovation, followed by life skills and career, The lower part in every aspect was information media and technology.

3) The transformational leadership of school administrators was positively correlated with students' skills in 21st century at a statistically significant at high level of .01.

Keywords : Transformational Leadership, Students' Skills in 21st Century

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการที่จะมีการเปลี่ยนแปลงได้ต้องอาศัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มีประเด็นการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุข ภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตาม ความเหมาะสม การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพที่ดีที่เน้นการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ (สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563 : 7)

ในการนี้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2564 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ในการเร่งรัดการทำงานภาพรวมของกระทรวงให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกับสังคมและผลักดันให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพในทุกมิติจึงกำหนด นโยบายในส่วนของการปรับรื้อและเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการและพัฒนากำลังคนของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งบริหารจัดการอัตรากำลังให้สอดคล้องกับการปฏิรูปองค์การ รวมทั้งพัฒนาสมรรถนะและความรู้ความสามารถของบุคลากรภาครัฐ ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานรองรับความเป็นรัฐบาลดิจิทัล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563 : 6) ด้วยเหตุนี้ สำนักงานเลขาธิการการศึกษา จึงได้มีนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) รวมทั้งระบบการบริหารจัดการการศึกษาที่มีทรัพยากรจำกัด มีปัจจัยหลายประการที่ไม่สามารถควบคุมและเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่สามารถควบคุมและเปลี่ยนแปลงได้ คือ การเร่งพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน ให้มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงของการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเตรียมผู้เรียนให้ออกไปเป็นคนที่ทำงานที่ใช้ความรู้ และเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ ทั้งนี้จึงสอดคล้องกับสัตยานารายานา และเบรดลีย์ (Satyanarayana and Bradley, 2006 : 18) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา หรือสมรรถนะองค์กรทางการศึกษาเมื่อมาพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย และสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าของพัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การบริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถแสดงออกได้ถึงการมีความรับผิดชอบต่อตนเองและ

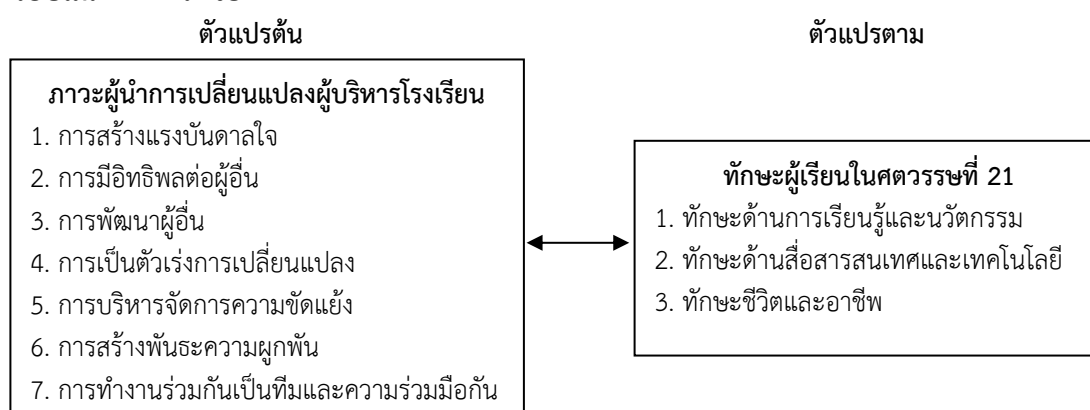
ส่วนรวม การบริหารอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ สร้างกระบวนการของผลลัพธ์ด้านการศึกษาที่ยั่งยืน มีการปรับปรุงทั้งระบบให้เกิดสัมฤทธิ์ผลและคงไว้ซึ่งประโยชน์ผู้เรียน สามารถแข่งขันได้ตามวงจรคุณภาพที่สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา สามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน และนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้ แต่การบริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ผู้บริหารโรงเรียนจะปฏิบัติตามบาทของการเป็นผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งปฏิบัติหน้าที่ตามภาระกิจประจำวันให้เสร็จตามกำหนด ไม่ได้คำนึงถึงเป้าหมายและทิศทางขององค์กรในอนาคตอย่างที่ควร ขาดความสนใจในการนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในสถานศึกษา การปรับปรุงการบริหารงานจึงมักยึดติดกับรูปแบบการบริหารแบบเดิม เหตุเพราะโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่ประสบปัญหาข้อจำกัดของทรัพยากร เช่น ทรัพยากรทางการเงินและทรัพยากรบุคคล เป็นต้น ส่งผลต่อเนื่องให้การบริหารโรงเรียนไม่ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน (จิระ หงส์ดามรงค์, 2555 : 2)

ดังนั้น โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจึงต้องจำเป็นต้องปลูกฝังทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะของการเรียนรู้ ดังเช่น วิจารณ์ พานิช (2555 : 18-19) ได้เสนอทักษะของการเรียนรู้ (Learning Skills) ซึ่ง 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก), (W) Riting (เขียนได้) และ (A) Rithmetics (คิดเลขเป็น) และ 7C ได้แก่ (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) และ (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) โดยปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้บูรณาการการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในทุก ๆ สังกัด ในเรื่องนี้ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2555 : 9) ได้กล่าวถึงในศตวรรษที่ 21 เน้นการเรียนรู้เพื่อบ่มเพาะส่งเสริมความริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะในการเรียนรู้ และทักษะการคิดอย่างลึกซึ้งด้วยการจัดการศึกษา โดยใช้โครงการเป็นฐาน (PBL : Project-based Learning) รวมทั้งการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเป็นทีมที่ต้องทำเป็นทีม หมุนเวียนสมาชิกร่วมทีมไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีนิสัยและบุคลิกต่าง ๆ กัน การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงควรคำนึงถึงคุณลักษณะของผู้เรียนภายใต้ความเป็นพลโลกเดียวกัน ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตตามความต้องการ และตามความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนร่วมด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
2. เพื่อศึกษาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย บุคลากรในสถานศึกษาที่ต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำและเกี่ยวข้องกับการประเมินทักษะการเรียนรู้ระดับกำหนดทิศทาง ปีการศึกษา 2564 จากโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ ขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 7 โรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 7 คน หัวหน้ากลุ่มงานจำนวน 28 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 56 คน และหัวหน้าสายชั้น จำนวน 69 คน รวมทั้งหมด จำนวน 160 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย 1) สร้างแรงบันดาลใจ 2) มีอิทธิพลต่อผู้อื่น 3) การพัฒนาผู้อื่น 4) การเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลง 5) การบริหารจัดการความขัดแย้ง 6) การสร้างพันธมิตรความผูกพัน 7) การทำงานร่วมกันเป็นทีมและความร่วมมือกัน

2. ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน 1) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะด้านสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยี 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบการ (Checklist) เกี่ยวกับเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามระดับเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับในโรงเรียนเอกชนการกุศล เป็นแบบคำถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, 1961 : 90-95)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นต่อทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ลักษณะคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, 1961 : 90-95)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากศึกษาเอกสารจากแนวคิด ทฤษฎี บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามกรอบแนวคิดของ Fullan and Germain (2006) และทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบแนวคิดของ Trilling and Fadel (2009) นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ และแนะนำในปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวัด (Index of item objective congruence : IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.60-1.00

3. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

4. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้ว วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990 : 202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .987

5. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิไปลงใน Google forms เพื่อให้พร้อมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัย

2. บันทึกเสนอต่อมหาวิทยาลัยเกริกออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามกับโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ ขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 160 คน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

3. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากร โดยขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาภาคใต้ ขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

4. นำหนังสือเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ ขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ แล้วนำหนังสือที่ผ่านการพิจารณาเห็นชอบและเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

5. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามเป็นชุดและแบบผ่าน Google forms โดยการสแกนผ่าน QR Code ที่แนบส่งไปกับแบบสอบถามด้วย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขอให้แต่ละโรงเรียนส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์และไปเก็บข้อมูลด้วยตัวเองในหน่วยงานที่ใกล้

6. นำแบบสอบถามที่รวบรวมจากไปรษณีย์ และแบบสอบถามที่รวบรวมจาก Google forms นำแบบสอบถามทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องและนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (%)

2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ได้ตามเกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของ (Best & Kahn, 1993 : 246)

3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ได้ตามเกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของ (Best & Kahn, 1993 : 246)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับปฏิบัติภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับระดับความคิดเห็นต่อทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 7 โรงเรียน โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) โดยภาพรวมและแต่ละด้าน แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550 : 35)

ผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนการกุศลในภาพรวม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ในโรงเรียนเอกชนการกุศล	ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	3.58	0.44	มาก	1
2. ด้านการเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลง	3.57	0.46	มาก	2
3. ด้านการสร้างพันธมิตรความผูกพัน	3.57	0.49	มาก	3
4. ด้านการมีอิทธิพลต่อผู้อื่น	3.56	0.47	มาก	4
5. ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีมและความร่วมมือกัน	3.56	0.52	มาก	5
6. ด้านการพัฒนาผู้อื่น	3.53	0.49	มาก	6
7. ด้านการบริหารจัดการความขัดแย้ง	3.51	0.53	มาก	7
ภาพรวม	3.55	0.43	มาก	

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน

ระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างพันธมิตรความผูกพัน ด้านการมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีมและความร่วมมือกัน ด้านการพัฒนาผู้อื่น และด้านการบริหารจัดการความขัดแย้ง ตามลำดับ

2. ผลวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นต่อทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม

ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	ระดับความคิดเห็นต่อทักษะของผู้เรียน			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม	3.61	0.45	มาก	1
2. ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ	3.55	0.46	มาก	2
3. ด้านสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยี	3.51	0.50	มาก	3
ภาพรวม	3.56	0.43	มาก	

ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ คือ ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ และด้านสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยี ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง \ ทักษะของผู้เรียน	ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (Y1)	ด้านสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยี (Y2)	ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ (Y3)	รวม
1. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X1)	.842** .000	.792** .000	.872** .000	.908** .000
2. ด้านการมีอิทธิพลต่อผู้อื่น (X2)	.836** .000	.947** .000	.813** .000	.944** .000
3. ด้านการพัฒนาผู้อื่น (X3)	.737** .000	.852** .000	.960** .000	.925** .000
4. ด้านการเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลง (X4)	.764** .000	.749** .000	.903** .000	.874** .000
5. ด้านการบริหารจัดการความขัดแย้ง (X5)	.758** .000	.734** .000	.727** .000	.804** .000
6. ด้านการสร้างพันธมิตรความผูกพัน (X6)	.662** .000	.831** .000	.743** .000	.814** .000
7. ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีมและความร่วมมือกัน (X7)	.572** .000	.769** .000	.824** .000	.788** .000
รวม	.834** .000	.918** .000	.944** .000	.979** .000

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมพัทธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับทุกคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมา ได้แก่ ด้านการเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงและด้านการสร้างพันธะความผูกพัน มีลำดับเท่ากัน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านการบริหารความขัดแย้ง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสร้างแรงบันดาลใจจากการมอบหมายงาน โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล และยังได้รับความไว้วางใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาและสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติงานดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรกร วงศ์สกุล และกล้า ทองขาว (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ในเขตลาดกระบัง ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ในเขตลาดกระบังในภาพรวมอยู่ระดับมากเรียงลำดับดังนี้ ด้านการเป็นผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการเป็นผู้นำมีบาร์มี ด้านความเป็นมืออาชีพของภาวะผู้นำ ด้านการเป็นผู้นำสร้างความสัมพันธ์กับผู้นำตามเป็นรายบุคคล ด้านการเป็นผู้นำกระตุ้นการใช้สติปัญญาซึ่งในงานวิจัยของเปมิกา ทรัพย์สง (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้างานตามการรับรู้ของพนักงานกับผลการปฏิบัติงานและความพึงพอใจในงานของพนักงานบริษัท ผาทองทุ่งสง จำกัด และบริษัท ผาทอง 24 จำกัด กลับพบผลการวิจัยว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่าด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา

2. ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีระดับความคิดเห็นต่อทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม รองลงมาได้แก่ ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีทั้งนี้เป็นเพราะว่า ทางโรงเรียนมีนโยบายที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีเชาวน์ทางจิต (SQ) เชาวน์อารมณ์ (EQ) ความกล้าเสี่ยง และความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจร่าเริงแจ่มใสและมองโลกในแง่ดี การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายทำให้ผู้เรียนเกิดการพิจารณาอย่างมีเหตุผล ผู้เรียนมีการระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาและหาทางออกอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณภัทรณ์ นรกิจ และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2563 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่ายที่ 34 สำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่ายที่ 34 สำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีการรับรู้ต่อคุณลักษณะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนเครือข่ายที่ 34 สำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่บ้านเย็น เฟื่องกระจำ (2561 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสาธิตสาสน์วิเทศคลองหลวง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสาธิตสาสน์วิเทศคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงที่สุด ($r = .979^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายคลึงกันเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความสัมพันธ์

ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงที่สุดกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีประสบการณ์ในการเป็นครู ทำให้เข้าใจองค์กรและบริบทขององค์กร ได้เป็นอย่างดี ทั้งในส่วน การวางแผนงาน การจัดกระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน และการวางแผนงานบุคคล การเข้าใจความแตกต่างแต่ละบุคคลของผู้ได้บังคับบัญชา จึงทำให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เห็นได้จากงานวิจัยนี้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญที่สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาการมอบหมายงาน โดยคำนึงถึงความสามารถของครูแต่ละบุคคล เป็นตัวเร่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ย่อมต้องส่งเสริมการพัฒนาสติปัญญา มีการสร้างสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยการปฏิบัติงาน ทำให้ครูไว้วางใจ มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีม มีความชัดเจนในภาระหน้าที่และวัตถุประสงค์ของงาน ผู้บริหารเป็นบุคคลที่อิทธิพลต่อครูอย่างมาก การที่ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นในตนเอง ย่อมทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาชื่นชม ยกย่อง และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการสนับสนุนผู้เรียน จึงนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ การใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยี การเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีการวางแผนงาน กำหนดเป้าหมายการสร้างผลงานที่ได้คุณภาพ มีความสามารถในการประเมินข้อมูลสารสนเทศ และพัฒนาให้ผู้เรียนมีเชาวน์ทางจิต (SQ) เชาวน์อารมณ์ (EQ) ความกล้าเสี่ยง และความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนมีการวางแผนงานกำหนดเป้าหมายการสร้างผลงานที่ได้คุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และเตรียมความพร้อมในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จนนำมาสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิวรรธน์ จิตต์ปราณี และชุมศักดิ์ อินทร์รักษา (2561 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ผลการศึกษาพบว่า 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นการใช้ปัญญา การสร้างแรงบันดาลใจ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2. การมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะในการสื่อสารและร่วมมือกัน ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และการสนใจต่อโลก ทักษะความสนใจใคร่รู้และจินตนาการทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการคิดในเชิงธุรกิจและทักษะประกอบการ 3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งในงานวิจัยของมูไรนะ โต๊ะอิสฮอ และคณะ (2563 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 4 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากเมื่อได้พิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และการกระตุ้นการใช้ปัญญา ตามลำดับกับทักษะการเรียนรู้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ทักษะการคิดและแก้ปัญหาทักษะการทำงานอย่างร่วมพลังและทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($r = .689$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การบริหารจัดการความขัดแย้งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นนั้นแสดงให้เห็นถึงโรงเรียนและผู้บริหารควรส่งเสริมกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ยอมรับความคิดเห็นเพื่อลดความขัดแย้งของบุคลากร ผู้บริหารและบุคลากรโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ ควรมุ่งการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและเด็กทำงานร่วมกัน

2. บุคลากรฝ่ายวิชาการควรใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและมีการจัดกิจกรรมให้ครูได้พัฒนาทักษะของผู้เรียน

3. การทำงานร่วมกันเป็นทีมและความร่วมมือกับการเรียนรู้และนวัตกรรมมีค่าความสัมพันธ์ต่ำกว่าคู่อื่นนั้น แสดงให้เห็นถึงหน่วยงานต้นสังกัดและโรงเรียนในเครือข่าย ควรสนับสนุนส่งเสริมการกระจายอำนาจ โดยจัดให้มีระบบกำกับ ติดตาม และประเมินผลเพื่อนำผลมาปรับปรุงในการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคใต้ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในภาคอื่น ๆ โดยวิธีวิจัยผสมวิธี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). **แนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิระ หงส์ดามรงค์. (2555). **เอกสารประกอบการสัมมนา 8K's + 5 K's ทูมมนุษย์คนไทยในการรองรับประชาคมอาเซียน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : ไทยเนรมิต กิจอินเตอร์โปรเกรสซิฟ.
- ณภัทรธณ์ นรภัก และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2563). คุณลักษณะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่ายที่ 34 สำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร. *Journal of RoiKaensarn Academic*, 6 (1), 55-69.
- บันเย็น เพ็งกระจ่าง. (2561). **การพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสาธิตสนธิ์เทศคลองหลวง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน**. การศึกษาคนควาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.
- เปรมิกา ทรัพย์สง. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้างานตามการรับรู้พนักงานกับผลการปฏิบัติงานและความพึงพอใจในงานของพนักงาน บริษัท ผาทอง หุ่นสูง จำกัด และ บริษัท ผาทอง 24 จำกัด. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 6 (1), 51-58.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2555). **การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัทรกร วงศ์กุล และกล้า ทองขาว. (2555). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในเขตลาดกระบัง. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*, 1 (1), 716-725.
- มูไรนะ โต๊ะอิส และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 12 (2), 128-137.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : ตาตา พับลิเคชั่น จำกัด.
- วิวรรธณ จิตต์ปารณี และชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9 (2), 34-49.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Best, J., and Kahn, J. V. (1993). *Research in education*. 7th ed. Boston : Allyn and Bacon.

- Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of psychological testing**. 5th ed. New York : Harper Collins Publishers.
- Fullan, M. & St. C. Germain. (2006). **Learning Places**. Thousand Oak : Corwin Press Ontario Principal's Council.
- Likert, R. (1961). **New pattern of management**. New York : McGraw-Hill.
- Satyanarayana W. P. and Bradley, J. O. (2006). Leadership in the 21st Century : the effect of emotional intelligence. **Academy of Strategic Management Journal**, 5 (1), 18.
- Trilling B, Fadel C. (2009). **21st century skills: Learning for life in our times**. San Francisco : John Wiley & Sons.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน

BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR EFFICIENCY IMPROVEMENT OF TRIPARTITE COMMITTEES UNDER THE MINISTRY OF LABOUR

พฤทธิพงศ์ จักกะพาก, สุรินทร์ นียมามงกุล และ สมาน งามสนธิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Pruettipong Chakkaphak, Surin Niyamangkul and Sman Ngamsanit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding author E-mail : pruettipong@comprint.co.th

(วันที่รับบทความ : กันยายน 9, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : กันยายน 23, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : กันยายน 26, 2565)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเห็นความสำคัญของงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านกระบวนการในการทำงาน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน ได้ร้อยละ 11.6 และหลักอิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน ได้ร้อยละ 13.4

3. การนำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน ควรมีการมอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน และควรมีการกำหนดกระบวนการในการดำเนินงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับงาน โดยมีการจัดลำดับความสำคัญก่อน-หลัง ของการปฏิบัติงาน และมีการตรวจสอบ ประเมินผลว่างานที่ปฏิบัติไปแล้วมีผลลัพธ์เป็นที่น่าสนใจหรือไม่ หากยังไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ก็หาวิธีการในการแก้ไขและดำเนินการจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม, เพิ่มประสิทธิภาพ, คณะกรรมการไตรภาคี

Abstract

Objectives of this research article are : 1. to study the efficiency level of the tripartite committee under the Ministry of Labor, 2. to study the factors affecting the performance of the tripartite committees under the Ministry of Labor, 3. to present a model for applying the principles of Buddhism to enhance the performance of the tripartite committees under the Ministry of Labor. It is a combined research method by quantitative research using questionnaires and analyze the data with statistics, Mean, Standard Deviation, Pearson's Correlation and Multiple Regression. The qualitative research used in-depth interviews with key informants, together with descriptive data analysis and specific group discussions.

The results of the research showed that :

1. Performance of tripartite committees under the Ministry of Labor overall, it is at a high level. When considering each aspect, it found that the importance of work with the high average, followed by the process of working.

2. Factors affecting performance together predict the performance of the Tripartite Committee under the Ministry of Labor by 11.6 percent, and The Itthibath Principle 4 can jointly predict the performance of the Tripartite Committee under the Ministry of Labor by 13.4 percent.

3. presentation of the buddhist principle application model to increase the performance efficiency of the Tripartite Committee under the Ministry of Labor should be assigned to meet the competence of the workers, and the operational process should be clearly defined, with priority on the work, with priorities before and after the operation, and there is an audit and evaluation of whether the work performed has satisfactory results. If it is not as defined, then find a way to correct it and carry it out until it achieves the intended goal.

Keywords : Buddhism, Increase Efficiency, Tripartite Committee

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากอดีตจนถึงปี 2565 มีการตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับแรงงานหลายฉบับเพื่อปรับปรุงแก้ไข ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าด้านแรงงานเทียบเท่าอารยประเทศ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน สถานการณ์โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี ส่งผลให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้นการปรับปรุงแก้ไข เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานภายในองค์การจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเร่งด่วน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติงานขององค์การ ซึ่งต้องมีการปรับตัวให้สามารถปฏิบัติงานภายใต้โครงสร้างและขนาดขององค์การที่เปลี่ยนแปลงไป องค์การต่าง ๆ เริ่มเล็งเห็นความสำคัญในกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น เพราะประสิทธิภาพหรือคุณภาพของงานขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ หากองค์การได้มีการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเท่าเทียม จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจ มีความสุขกับงานที่ได้รับมอบหมาย และปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ซึ่งส่งผลให้องค์การประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ทักษร แก้ววนท์ และคณะ, 2563 : 509-531)

ในปี 2565 หน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ ต้องเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดแรงกดดันต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก การที่องค์การจะสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางสถานการณ์เช่นนี้ องค์การจำเป็นต้องมีการปรับตัวอย่างรวดเร็วและให้ทันทั่วถึง เพื่อสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ฉะนั้นมาตรการสำคัญที่หลาย ๆ องค์การ พยายามที่จะนำมาปรับใช้คือ การส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของบุคลากรภายในองค์การ เนื่องจากบุคลากร หรือทรัพยากรมนุษย์คือผู้ปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนขององค์การ หากองค์การได้มีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดี มีคุณภาพ ก็พร้อมที่จะอุทิศร่างกาย แรงใจให้กับองค์การ ทำให้องค์การสามารถฝ่าฟันอุปสรรคและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี (รัชชัย ช่างสัน และคณะ, 2562 : 164-175)

ปัญหาแรงงานเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น และโดยทั่วไปแรงงานกลุ่มหนึ่งมักจะถูกกลະเลยจนไม่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ ได้ดีเท่าที่ควร ซึ่งแรงงานเหล่านี้มักประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพทางกฎหมาย เช่น การถูกโกงค่าแรง อันก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม เพราะแรงงานเหล่านี้ไม่มีโอกาสได้รับรู้ หรือเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งยังมีปัญหาด้านการสื่อสาร เนื่องจากไม่สามารถที่จะรวมกลุ่มสร้างกลไกการเจรจาต่อรองแรงงานสัมพันธ์ ทั้งหมดนี้จึงก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิต่าง ๆ ของแรงงาน รวมทั้งการเอาเปรียบแรงงานตามมา โดยปัญหาหลักของแรงงานที่พบได้บ่อยครั้ง คือ 1. รูปแบบการจ้างงาน 2. ค่าจ้าง 3. สวัสดิการ (นวิยา ยศวิไล และคณะ, 2562 : 303-327) ทั้งนี้เพื่อให้คณะกรรมการไตรภาคีสังกัดกระทรวงแรงงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด จึงควรนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ เรียกว่า หลักอิทธิบาท 4 เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เมื่อบุคลากรสามารถปฏิบัติตามแนวทาง หรือขั้นตอนทั้ง 4 ประการ ได้อย่างดีเยี่ยมแล้ว ย่อมส่งผลต่อความสำเร็จของบุคคล รวมถึงความสำเร็จขององค์การที่เป็นเป้าหมายหลักอีกด้วย เนื่องจากหลักอิทธิบาท 4 เป็นทางแห่งความสำเร็จ ซึ่งประกอบไป

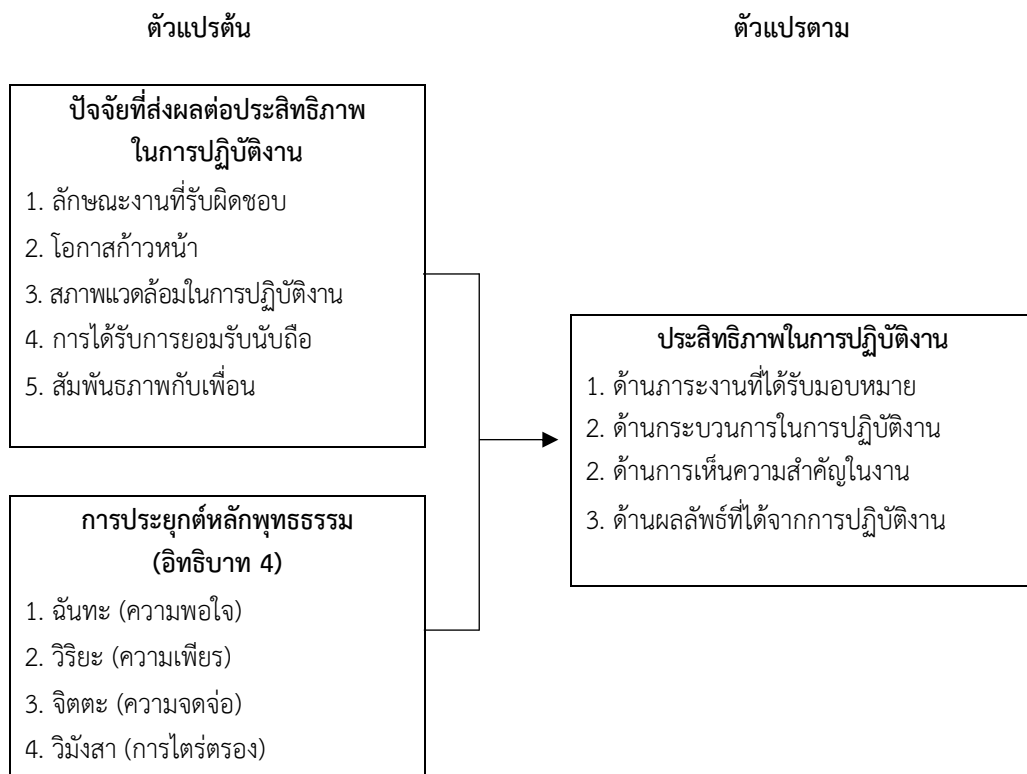
ด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความจิตจดจ่อ) วิมังสา (ความไตร่ตรอง) เมื่อปฏิบัติตามทั้ง 4 ประการนี้แล้ว จะทำให้บุคคลไม่เบื่อในงาน ไม่ท้อแท้ มีกำลังต่อสู้ในสิ่งที่ตนเองรักและถูกต้อง สามารถทำงานหนัก กลายเป็นงานเบาได้ แก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ และงานที่ทำมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 186-187)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน” โดยเป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการไตรภาคีให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานหรือองค์การอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี และสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะงานที่รับผิดชอบ โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน การได้รับการยอมรับนับถือ และสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน

สมมติฐานที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการไตรภาคีสังกัดกระทรวงแรงงานโดยอิงจากฐานข้อมูลประชากรจากกระทรวงแรงงาน จำนวน 278 คน ปีการศึกษา 2563

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการไตรภาคีสังกัดกระทรวงแรงงาน จำนวน 165 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้สูตรคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane เพื่อหากลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 18 รูปหรือคน และดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด และสร้างเครื่องมือ การวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน 52 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระหว่าง 0.80-1.00 ตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .915

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ มีการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ จำนวน 165 ชุด และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 165 ชุด หรือคิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ มีการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อทำการสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อทำการวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) และการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Multiple Regression Stepwise)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อมูลสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อที่จะได้ศึกษาประเด็นได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะมีการตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ขาดหาย เพื่อนำมาตอบคำถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.37) การประยุกต์ด้านแรงจูงใจในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.14) และการประยุกต์ประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน พบว่า มี 1 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ร่วมกัน ทำนายประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน ได้ร้อยละ 11.6 และหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน มี 1 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า หลักอิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน ได้ร้อยละ 13.4

3. รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน ในการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 สำหรับการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ พบว่า ควรมีการมอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน และควรมีการกำหนดกระบวนการในการดำเนินงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับงาน โดยมีการจัดลำดับความสำคัญก่อน-หลัง ของการปฏิบัติงาน และมีการตรวจสอบ ประเมินผลว่างานที่ปฏิบัติไปแล้วมีผลลัพธ์เป็นที่น่าสนใจหรือไม่ หากยังไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ก็หาวิธีการในการแก้ไขและดำเนินการจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

อภิปรายผลการวิจัย

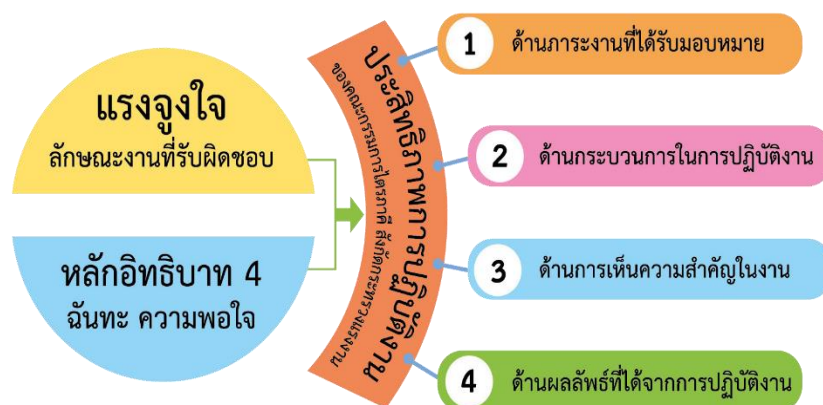
1. ระดับประสิทธิภาพของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเห็นความสำคัญของงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่า การเห็นความสำคัญในงาน เป็นการยอมรับในหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย โดยคุณภาพของงานจะเป็นอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติงานว่ามีการเอาใจใส่ และมีความรับผิดชอบมากน้อยเพียงใด ซึ่งคุณภาพของคนที่สะท้อนถึงผลของงานเช่นกัน หากผู้ปฏิบัติงานมีความตั้งใจ ใส่ใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังสามารถ มีความขยัน อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค ก็สามารถดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ เชื้อฉิม (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในองค์กร : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางนมโค อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำ คือ การมีอิทธิพลให้ผู้อื่นกระทำในสิ่งที่ผู้นำต้องการ โดยผ่านกระบวนการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประสบผลสำเร็จหรือเกิดความล้มเหลวนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้นำหรือผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีผู้นำหรือผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพก็จะสามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานตลอดจนทำกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี แต่ในตรงกันข้ามหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีผู้นำหรือผู้บริหารที่ไม่มีประสิทธิภาพ การสั่งการและการใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาก็ไม่เกิดประโยชน์ใด อีกทั้งยังกลายเป็นการทำลายขวัญและกำลังใจของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำหรือผู้บริหารด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานรินทร์ วีรพล (ทบแก้ว) (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีต่อการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์เพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งปัจจัยจากความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์ เพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยอง และปัจจัยหลักที่ถูกรับรอง 4 มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์ โดยรวมอยู่ในระดับสูงเช่นกัน และปัจจัยหลัก 4 มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์ เพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจริญชัย กุลวัฒนาพร และคณะ (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยด้านการพัฒนาการบริหาร ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) รูปแบบการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อม โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ มีการบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ มีใจรักในการส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอย และการแปรรูปเป็นพลังงาน พากเพียรเฝ้าระวังคุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤติและพื้นที่เสี่ยง ติดตามตรวจสอบ บำรุงและฟื้นฟูแม่น้ำสายหลักและปรับปรุงแก้ไขระบบป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งและการเฝ้าระวัง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านลักษณะงานที่รับผิดชอบ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ลักษณะงานที่รับผิดชอบ ส่งผลต่อประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานมากที่สุด โดยเฉพาะการมีแรงจูงใจที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี มีความมุ่งมั่น และทุ่มเทร่างกายแรงใจ เพื่อการช่วยเหลือให้กลุ่มผู้ใช้แรงงานที่ได้รับผลกระทบได้รับความเป็นธรรม และยังส่งเสริมให้เกิดการจ้างงาน สำหรับนายจ้างก็จะได้รับความเป็นธรรมเช่นกัน จากการที่คณะกรรมการเป็นตัวกลางในการช่วยไกล่เกลี่ยให้กับทั้งสองฝ่าย ซึ่งแรงจูงใจมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งค่าจ้าง สวัสดิการอื่น ๆ และหน้าที่ความรับผิดชอบยังเป็นคุณลักษณะที่บ่งบอกถึงความสำเร็จของแต่ละบุคคล เช่น ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล เพ็ญสิริวรรณ (2563 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักพรหมวิหารธรรมที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และ รongลงมา คือด้านปัจจัยภายนอกองค์กรที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย สภาพการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ความคาดหวังของคนในพื้นที่ การร่วมมือกันทำงานระหว่างเทศบาลกับประชาชน และการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ และน้อยที่สุด คือด้านปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร มาตรฐานในการทำงาน ความรับผิดชอบ และความรู้สึกลูกผูกพันต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตติธโร) (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องส่งเสริมกระบวนการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้สอดคล้องตามนโยบายของแม่กองธรรมสนามหลวงได้แก่ ด้านการวางแผนเพื่อส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรม ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการขึ้นนำ ด้านการควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอุดมปิยธรรม (เกรียงศักดิ์ ปิยธมโม) (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถแบ่งออกเป็นปัจจัยหลัก ๆ ได้ 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน (1) ปัจจัยภายนอก คือ 1) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม 2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี 3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 4) ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (2) ปัจจัยภายใน คือ 1) ปัจจัยด้านบุคลากร 2) ปัจจัยด้านการเงิน 3) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ 4) ด้านการบริหาร

3. รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่า รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคีนั้น ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเช่นกัน เพราะนอกจากการมีใจรักแล้ว ความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานก็เป็นสิ่งที่จะช่วยให้งานประสบความสำเร็จ และจะต้องทำด้วยความเพียรพยายาม ขยัน อดทน อดกลั้น หมั่นพัฒนาตนเองและหน้าที่การงานให้ดียิ่งขึ้น ไม่ลดละความพยายามแม้จะต้องเจอกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในระหว่างการทำงาน จนกว่างานจะสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด และงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเศษ กนตมโม (มิ่งคัง) (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านแผนพัฒนาของเทศบาล 2) ด้านคุณภาพการให้บริการ 3) ด้านการปฏิบัติราชการ 4) ด้านการพัฒนาองค์กร โดยในการบริหารงานของเทศบาลมีปัจจัยการบริหาร 2 อย่าง คือ การบริหารสมัยใหม่และ แรงจูงใจในการบริหารงาน นอกจากนี้ยังบูรณาการหลักอริยปทัช 4 มีลักษณะดังนี้ 1) ด้านฉันทะ (มีใจรัก) ได้แก่ บริหารงานด้วยความสมัครใจ มุ่งหวังในความสำเร็จและพัฒนางานอยู่เสมอ 2) ด้านวิริยะ (พากเพียรทำ) ได้แก่ ยึดหลักความสำเร็จ ทุ่มเทเวลาและความสามารถและหมั่นเพียรหาประสบการณ์ 3) ด้านจิตตะ (เอาใจใส่) ได้แก่ เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย รับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่และเป็นมิตรกับผู้เกี่ยวข้องในการปกครอง 4) ด้านวิมังสา (ใช้ปัญญาสอบสวน) ได้แก่ พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบข้อบกพร่อง ค้นหาเพิ่มพูนและสร้างระบบและขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิศิต

ธีรวิไล (กลีบม่วง) (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพนั้น คือ หลักอริยบท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน วิริยะ ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน จิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน วิมังสา การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงานอันเป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุใจ ชยวฑฺฒ (คุนพาพันธ์) (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า ใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ อริยบท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจในการทำงาน วิริยะ ความเพียรในการทำงาน จิตตะ ความเอาใจใส่ในการทำงาน และ วิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 ผู้วิจัยสามารถสรุป องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน” โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม” มีองค์ประกอบสำคัญ คือ (แรงจูงใจ + หลักพุทธธรรม = นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แรงจูงใจ ประกอบด้วย

1) ลักษณะงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ การให้ความสำคัญ และทุ่มเทร่างกายแรงใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลัง สามารถ โดยใช้ความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมีขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน โดยหน้าที่ความรับผิดชอบนั้นมีทั้งความยากและความง่าย ซึ่งหากยิ่งยากก็ยิ่งต้องใช้ทักษะต่าง ๆ ทั้งความพยายามและความอดทนมากยิ่งขึ้น โดยผู้ที่ปฏิบัติงานจะต้องให้ความสำคัญ และให้ความชัดเจนในรายละเอียดของงาน รวมถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังจากลงมือปฏิบัติงานไปแล้ว และนอกจากจะใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานแล้ว ยังต้องมีการสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความสนใจ ตั้งใจ มากยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางที่จะช่วยสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรัก มีความพึงพอใจในงานที่ทำ และส่งผลให้งานนั้น ๆ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นด้วย

ดังนั้น แรงจูงใจจะทำให้บุคคลมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และรู้สึกมีความหวังในงานที่ตนรับผิดชอบ เพราะแรงจูงใจจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกำลังใจและนำไปสู่การแสวงหาแนวทางที่จะพัฒนาตนเองและงานที่รับผิดชอบให้ดีขึ้น และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งแรงจูงใจยังช่วยเสริมสร้างแนวความคิดในการปฏิบัติตนให้เป็นคนที่มีความรับผิดชอบ และไม่ทอดทิ้งการงานไม่ว่างานนั้นจะยากหรือง่ายก็ตาม

หลักพุทธธรรม ประกอบด้วย

1) ฉันทะ ความพอใจ ได้แก่ เป็นความรักในการทำงาน บุคคลจะประกอบการทำงานใดก็ตาม จะต้องเริ่มในสิ่งรัก มีความสมัครใจและมุ่งหวังในผลสำเร็จของงาน พร้อมยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา รวมถึงเพื่อนร่วมงาน จริงจังกับงานที่ปฏิบัติอยู่และเต็มใจในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน เมื่อมีใจรักในงาน หรือพอใจในงานแล้วย่อมจะนำไปสู่แนวทางของความเพียรในการทำงานนั้น จนกว่าจะชำนาญมากขึ้น เมื่อรักในสิ่งที่ทำก็จะทุ่มเทแรงกายแรงใจอย่างสุดกำลังสามารถ เพราะอำนาจของใจจะทำให้มุ่งมั่นและพัฒนาตนเองอยู่เสมอจนกว่าจะเป็นไปตามที่ตั้งใจไว้

ดังนั้น การปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จจะต้องยึดมั่นในหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นบาทฐานของความสำเร็จ โดยจะต้องมีความรักและพอใจในสิ่งที่ทำ มีความขยันหมั่นเพียร อดทนอดกลั้น ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค หมั่นเอาใจใส่ในรายละเอียดของงาน มีจิตใจแน่วแน่ มั่นคง พร้อมทั้งหมั่นตรวจสอบหาข้อบกพร่องของงาน หากมีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องเกิดขึ้น รีบดำเนินการแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำอีก

เมื่อนำปัจจัยทั้ง 2 ประการมาบูรณาการร่วมกัน คือ แรงจูงใจและการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการไตรภาคี สังกัดกระทรวงแรงงาน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้ง 4 ด้าน โดยมีลักษณะดังนี้

1) ด้านภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ งานของคณะกรรมการไตรภาคีไม่ว่าจะเป็นงานฝ่ายนายจ้าง ลูกจ้างและฝ่ายรัฐบาล เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาแรงงานอันอาจมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศโดยรวม โดยเฉพาะการปฏิบัติด้านแรงงานทั้งในระดับสถานประกอบการ และระดับประเทศ ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กร หรือหน่วยงานแต่ละฝ่ายในการร่วมกันทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย โดยมุ่งเน้นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ และทุกฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

2) ด้านกระบวนการในการทำงาน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผนงาน การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมรับฟังปัญหาต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา และมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การวางระบบของผู้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เช่น การคัดเลือกบุคคลในการเข้ารับหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านแรงงาน หรือบทบาทที่ต้องปฏิบัติเพื่อรักษาสีทธิประโยชน์ของแต่ละฝ่าย โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม และความเป็นธรรมเป็นสำคัญ เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านแรงงานสัมพันธ์มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3) ด้านการเห็นความสำคัญในงาน ได้แก่ การให้ความสำคัญกับรายละเอียดของงาน และทำความเข้าใจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติงานให้ถ่องแท้ มีการจัดลำดับความสำคัญของงาน เช่น งานเร่งด่วน ก็ควรดำเนินการก่อนเพราะมีเวลาจำกัด และอาจส่งผลกระทบต่อส่วนรวม หรือสายเกินการแก้ไข ส่วนงานที่ไม่เร่งด่วนก็ควรวางแผนไว้ล่วงหน้า เช่นกันว่าจะดำเนินการได้เมื่อใดหลังจากที่เสร็จงานเร่งด่วนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เพื่องานสำเร็จได้ตามเวลาที่กำหนด และการศึกษารายละเอียดของงานยังทำให้มีความพร้อม เมื่อถึงเวลาในการปฏิบัติงานจริงจะสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้ง เรียนรู้ที่จะทำงานเป็นทีม เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งในส่วนนายจ้างและลูกจ้าง รวมถึงฝ่ายรัฐบาลให้สามารถปฏิบัติร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ด้านผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติงาน ได้แก่ ตัวแทน ฝ่ายนายจ้าง ลูกจ้าง และฝ่ายรัฐบาล โดยแต่ละฝ่ายสามารถออกสิทธิหรือความเสี่ยงได้อย่างเท่าเทียมกัน สามารถแสดงความคิดเห็น และร่วมรับฟังความคิดเห็นของแต่ละฝ่าย ด้วยความเป็นกลางและมีเหตุผล โดยที่แต่ละฝ่ายสามารถคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม เพื่อเป็นตัวแทนองค์กรในการปฏิบัติงานทั้งฝ่ายนายจ้าง ลูกจ้าง และฝ่ายรัฐบาล เพื่อแก้ไขปัญหาด้านแรงงานสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเสริมสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคให้กับทุกฝ่าย และประกอบกับความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้กับองค์กรได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะกรรมการไตรภาคี ควรกำหนดนโยบายในการบริหารแรงงานสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในด้านความปลอดภัย และสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ดี
2. คณะกรรมการไตรภาคี ควรกำหนดแนวทางให้นายจ้างและลูกจ้างร่วมกันสร้างสรรค์ระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น และช่วยลดปัญหาความขัดแย้งต่อกัน

3. คณะกรรมการไตรภาคี ควรกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานสัมพันธ์ ในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพทั้งในส่วนของการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและการป้องกันแก้ไขในระยะยาว ให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. คณะกรรมการไตรภาคี ควรลงพื้นที่ตรวจสอบสภาพปัญหาในพื้นที่ที่เกิดข้อพิพาท เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมากขึ้น และได้ทราบถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง เพื่อนำไปสู่กระบวนการดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

2. เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน หรือเป็นตัวแทนจากแรงงานสัมพันธ์ ควรได้รับการฝึกอบรม และทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์แบบเชิงรุก และวิธีดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง

3. คณะกรรมการไตรภาคี ควรหมั่นศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจในวิธีการส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์ด้วยตนเองเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในสถานประกอบกิจการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมด้านแรงงานสัมพันธ์ หรือปัจจัยที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของคณะกรรมการไตรภาคี ทั้งในส่วนของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

2. ควรศึกษาการเสริมสร้างระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ดีภายในสถานประกอบกิจการทั้งภาคเอกชนและภาครัฐวิสาหกิจ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการสร้างความร่วมมือ และปรึกษาหารือระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง

3. ควรศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับระบบแรงงานสัมพันธ์ เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาที่กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้รับ เพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

เจริญชัย กุลวัฒนาพร และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10 (2), 99-113.

ทักษิณ แก้วนนท์ และคณะ. (2563). ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน.

วารสารการบริหารปกครอง, 9 (1), 509-531.

ธวัชชัย ช่างสัน และคณะ. (2562). ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา

ข้าราชการสังกัดกระทรวงแรงงาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 11 (2), 164-175.

นวิยา ยศวิไล และคณะ. (2562). การเปรียบเทียบการดำเนินนโยบายการคุ้มครองแรงงานข้ามชาติภายในประเทศไทย

และอินโดนีเซีย. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 11 (2), 303-327.

นฤมล เพ็ญศิริวรรณ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี.

ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์ิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอุดมปิยะธรรม (เกรียงศักดิ์ ปิยะมโน). (2559). รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา. ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตติธโร). (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม

แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร. ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก.

พระมหานิพนธ์ วีรพล (ทบแก้ว). (2560). ปัจจัยที่มีต่อการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์เพื่อความเข้มแข็ง

ของเศรษฐกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง. ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์ิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มั่งคั่ง). (2564). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิศิต ธีรวิโส (กลีบม่วง). (2560). การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุตใจ ชยวุฑโฒ (คุนาพันธ์). (2560). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อภิชาติ เชื้อฉิม. (2560). ภาวะผู้นำในองค์การ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางนมโค อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (รายงานการวิจัย). คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ความเครียดและการจัดการกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาล ในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด

STRESS AND STRESS MANAGEMENT OF NURSING STUDENTS DURING PRACTICING IN THE LABOR ROOM

รัศมี ศรีนนท์, วิมลมาส ตังบุญ, อมรรัตน์ สว่างเกตุ และ ทศนีย์ ตรีสายลักษณ์

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี,

และ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Rassamee Srinon, Wimonmas Tingboon, Amonrat Sawangket and Thasaneer Trisayaluk

Boromarajonani College of Nursing, Ratchaburi, Boromarajonani College of Nursing, Ratchaburi,

Boromarajonani College of Nursing, Ratchaburi and Faculty of Nursing, Nakhon Pathom Rajabhat University

*Corresponding author Email : rassamee9985@gmail.com

(วันที่รับบทความ : กันยายน 4, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : กันยายน 23, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : กันยายน 27, 2565)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยแบบบรรยายมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด 2) เพื่อศึกษาสาเหตุของความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด 3) เพื่อศึกษาการจัดการกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด 4) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด ประชากรในการศึกษา เป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ชั้นปีที่ 3 จำนวน 146 คน ที่เรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ที่ฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด ภาคการศึกษาที่ 2-3 ปีการศึกษา 2561 เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามความเครียด 3) แบบสอบถามสาเหตุความเครียด 4) แบบสอบถามการจัดการความเครียด มีค่า (IOC : Index of item objective congruence) มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 ส่วนความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ค่าตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความเครียดของนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด พบว่า ส่วนใหญ่ นักศึกษามีความเครียดน้อย ร้อยละ 59.59 ความเครียดมาก และความเครียดมากที่สุด เท่ากัน ร้อยละ 4.11
2. สาเหตุของความเครียดส่วนใหญ่ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดจากการเรียน (Mean = 2.19, S.D. = 1.01) และความเครียดของนักศึกษาส่วนน้อยจากครอบครัว (Mean = 1.29, S.D. = 0.75)
3. นักศึกษาส่วนใหญ่จัดการความเครียด โดยการพักผ่อน นอนหลับ/ออกกำลังกาย/เล่นกีฬาอยู่ในระดับมาก (Mean=4.05, S.D.=0.99) และกิจกรรมที่นักศึกษาปฏิบัติในการจัดการความเครียดอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ หนีปัญหา/ไม่เผชิญปัญหาในขณะนั้น (Mean = 1.37, S.D. = 1.01)
4. ปัจจัยด้านครอบครัว ด้านความสัมพันธ์กับคนอื่น ด้านการเรียน ด้านสุขภาพ ด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ด้านการเงิน ด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงาน ($r = .149, .289, .295, .342, .342, .344, .724$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ด้านการเงิน ด้านสิ่งแวดล้อม สามารถร่วมทำนายการเกิดความเครียดของนักศึกษาพยาบาลได้ ร้อยละ 34.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ความเครียด, การจัดการความเครียด, นักศึกษาพยาบาล, การฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอด

Abstract

This research was a descriptive study and the objectives were 1) to study the stress level of nursing students in the labor room practice, 2) to study the cause of stress of nursing students

in the labor room practice, 3) to study stress management of nursing students in the labor room practice, 4) to study factors affecting the stress of nursing students in the labor room practice. The population consisted of 146 third year nursing students in the Bachelor of Nursing Science Program, Boromarajonani College of Nursing, Ratchaburi, who studied in the course of Maternal, Infant and Midwifery Nursing Practicum 1 in the semester 2-3 of the 2018 academic year. Research tools consisted of 1) Personal information questionnaire, 2) Stress Questionnaire 3), Questionnaire on causes of stress, 4) Stress management questionnaire. The value of IOC (Index of item objective congruence) was 0.67-1.00 and the value of reliability which was analyzed by Cronbach's Alpha Coefficient formula was 0.80 or higher. The statistics used in this study were Frequency Percentage, Mean, Standard Deviation, Pearson Product Moment Correlation Coefficient and Multiple Linear Regression.

The results of the research showed that :

1. The stress level of the students in the labour room practice indicated that most of the students had the low level of stress at 59.59 and 4.11 percent of them had the high and highest levels of stress equally.

2. The most cause of stress of nursing students in the labor room practice were from their study (Mean = 2.19, S.D. = 1.01) and the least stress among students from their families (Mean = 1.29, SD. = 0.75) and stress among minority students from their families (Mean = 1.29, SD. = 0.75).

3. Most of the students managed their stress by taking a rest, sleeping, exercising and playing sports at a high level (Mean = 4.05, S.D. = 0.99) and activities that students practiced in managing stress were at a low level, i.e. running away from problems/not facing problems at that time (Mean = 1.37, S.D. = 1.01).

4. Family factor, relationship with others, education, health, personal personality, financial and environmental aspects were positively correlated with the stress of the nursing students on labor practice respectively ($r = .149, 289, 295, 342, 342, 344, 724$) with a statistical significance at the .01 level and Personal personality, financial, environmental factors can predict the incidence of stress in the nursing students at 34.4 % with a statistical significance at the .01 level.

Keywords : Stress, Stress Management, Nursing Students, the Labor Room Practice

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นการจัดการศึกษาที่เตรียมบัณฑิตพยาบาลให้เป็นผู้ที่มีความสามารถทั้งด้านวิชาการและมีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลตามลักษณะของวิชาชีพในการศึกษาภาคปฏิบัตินักศึกษาต้องปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการเรียนการสอนทางการพยาบาล แต่อย่างไรก็ตามการฝึกภาคปฏิบัติก็เป็นสาเหตุหนึ่งทำให้นักศึกษาเกิดความเครียดได้เนื่องจากเป็นงานที่ต้องรับผิดชอบเป็นชีวิตมนุษย์ทำให้นักศึกษาพยาบาลต้องมีความรับผิดชอบสูงทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น ต้องปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยจริง ๆ มีความอดทน ละเอียดรอบคอบ ระมัดระวังและมีความรับผิดชอบต่ออย่างสูง เพราะความผิดพลาดที่เกิดขึ้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของผู้ป่วยได้ ในการฝึกปฏิบัติวิชาการพยาบาลมารดาทารก และการผดุงครรภ์นั้นมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยทั่ว ๆ ไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานในส่วนห้องคลอดซึ่งจัดได้ว่าเป็นภาวะที่ค่อนข้างวิกฤตพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในความสามารถของตนเองที่จะทำคลอดเพื่อให้เกิดความปลอดภัยทั้งมารดาและทารกแรกเกิดแม้ว่าจะมีการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านทฤษฎีและฝึกปฏิบัติกับหุ่นจำลองในห้องปฏิบัติการพยาบาลในระดับหนึ่งแล้วก็ตาม (มาลีวัล เลิศสาครศิริ และคณะ, 2555 : 91-98; มาลีวัล เลิศสาครศิริ, 2558 : 7) นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะความเครียดของนักศึกษาพยาบาลที่เกิดขึ้นขณะฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดมักเกี่ยวข้องกับความกลัวที่เฉพาะเจาะจง ได้แก่ กลัวความล้มเหลว กลัวการประเมินของอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ กลัวอันตรายที่ผู้คลอดจะได้รับ กลัวการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้

คลอดและญาติ ขาดความมั่นใจในความสามารถทางการพยาบาลของตนเอง งานหนัก วิตกกังวลกับการพยาบาล กังวลกับการฝึกทักษะปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ การฉีดยาทาง การทำคลอด การดูแลผู้คลอด ระหว่างเจ็บครรภ์คลอดสิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดความเครียดแก่นักศึกษา (วิจัย สุชวนวัฒน์ และคณะ, 2553 : 77-89; สุมาลี จุมทอง และคณะ, 2552 : 39-56)

ลาซารัสและโฟลค์แมน (Lazarus and Folkman, 1984) ได้เสนอแนวคิดทฤษฎีความเครียดและการเผชิญความเครียดไว้ว่า ความเครียดจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับการประเมินเหตุการณ์นั้นมีว่าผลต่อสวัสดิภาพของตนเองหรือไม่และตนต้องใช้แหล่งประโยชน์ที่มีอยู่อย่างเต็มที่หรือเกินกำลังในการปรับตัวหรือไม่ ส่วนการเผชิญความเครียด (coping) เป็นความพยายามที่จะจัดการกับความเครียด บุคคลที่เผชิญความเครียดได้ดีคือบุคคลที่รู้จักเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในการเผชิญความเครียดซึ่งแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเผชิญความเครียดโดยมุ่งเน้นการวิธีการแก้ปัญหา (Problem-Focused Coping) ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาที่สาเหตุโดยตรง โดยกำหนดขอบเขตของปัญหาและหาวิธีการแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธี เลือกวิธีการที่เหมาะสม และลงมือแก้ปัญหามองการเผชิญปัญหา 2) การเผชิญความเครียดโดยมุ่งเน้นที่อารมณ์ (Emotional-Focused Coping) เป็นความพยายามในการลดบรรเทาความไม่สบายใจที่เกิดจากความเครียดในทางที่เหมาะสม (Lazarus and Folkman, 1987 : 141-170)

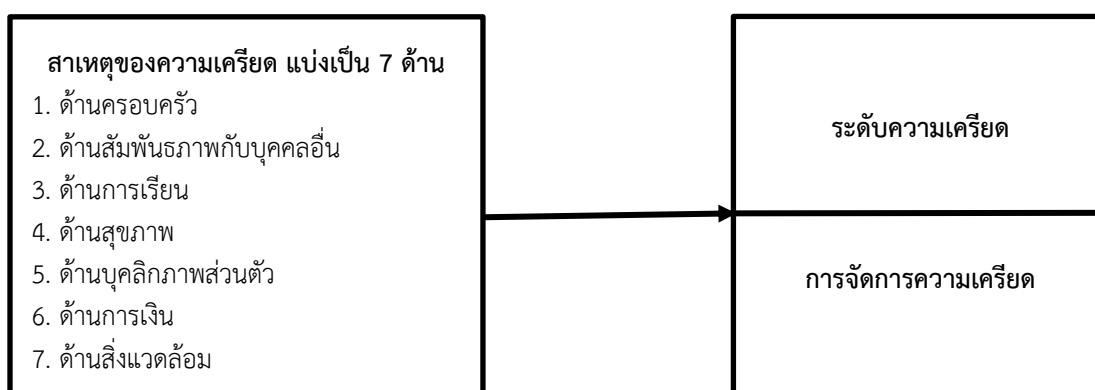
สำหรับนักศึกษาพยาบาลจากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่าสาเหตุของความเครียดสามารถแบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ด้านการเรียน ด้านสุขภาพ ด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ด้านการเงิน และด้านสิ่งแวดล้อม (สืบทระกูล ต้นตลานุกูล และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์, 2560 : 86-87) แต่อย่างไรก็ตาม นักศึกษาพยาบาลมีการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อจัดการกับความเครียดขณะเรียน เช่น การเผชิญหน้ากับปัญหา การบรรเทาความรู้สึกรุนแรง การจัดการกับอารมณ์ การคิดเชิงบวก การสนับสนุนจากครอบครัว การใช้สติบำบัด วิธีการดังกล่าวจะครอบคลุมทั้งการจัดการกับปัญหาโดยตรงและการจัดการกับอารมณ์ของบุคคล หากนักศึกษาสามารถเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ความเครียดก็จะทำให้สามารถลดความเครียด และปรับตัวกับการใช้ชีวิตและการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาระดับของความเครียด สาเหตุ วิธีการจัดการความเครียดและปัจจัยที่ต่อความเครียดของนักศึกษาซึ่งมีความจำเป็นและมีประโยชน์ในนำข้อมูลไปใช้ประกอบการวางแผนกลยุทธ์นักศึกษาในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดในวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด
2. เพื่อศึกษาสาเหตุของความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด
3. เพื่อศึกษาการจัดการกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดและการจัดการกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการจัดการความเครียดของลาซารัสและโฟลค์แมน (Lazarus R.S. & Folkman S., 1984; Lazarus, R.S. and Folkman, S., 1987 : 141-170) ดังแผนภาพที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 146 คน ที่ฝึกปฏิบัติวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น เป็นสาเหตุของความเครียด แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ด้านการเรียนด้านสุขภาพ ด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ด้านการเงิน และด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเครียด และการจัดการความเครียด

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส เลขที่ 013/2561 ผู้วิจัยขออนุญาตให้ประชากรที่ศึกษา พร้อมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ประโยชน์และข้อจำกัด โดยละเอียด และให้กลุ่มตัวอย่างลงลายมือชื่อไว้ในหนังสือยินยอมโดยได้รับการบอกกล่าวและเต็มใจ กลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวจากการร่วมวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบต่อการผลการเรียนในวิชาที่ฝึกปฏิบัติวิชานี้ สำหรับข้อมูลที่ได้จะเก็บไว้เป็นความลับและใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอในภาพรวม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัวของบิดามารดา รายได้ครอบครัวต่อเดือน และสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน

2. แบบสอบถามความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด เป็นแบบสอบถาม ซึ่งใช้สอบถามเกี่ยวกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส โดยผู้วิจัยใช้แบบประเมินความเครียดของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ คะแนน 1 หมายถึง ไม่รู้สึกเครียด คะแนน 2 หมายถึง รู้สึกเครียดเล็กน้อย คะแนน 3 หมายถึง รู้สึกเครียดปานกลาง คะแนน 4 หมายถึง รู้สึกเครียดมาก คะแนน 5 หมายถึง รู้สึกเครียดมากที่สุด

การแปลผล แบ่งคะแนน เป็น 4 ช่วง ได้แก่ คะแนน 0-23 หมายถึง มีความเครียดระดับน้อย คะแนน 24-41 หมายถึง มีความเครียดระดับปานกลาง คะแนน 42-61 หมายถึง มีความเครียดระดับมาก คะแนน 62 ขึ้นไป หมายถึง เครียดระดับมากที่สุด

3. แบบสอบถามสาเหตุความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับสาเหตุของความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แบบวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ จำนวน 44 ข้อ แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านครอบครัว จำนวน 4 ข้อ 2) ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น จำนวน 6 ข้อ 3) ด้านการเรียน จำนวน 10 ข้อ 4) ด้านบุคลิกภาพส่วนตัว จำนวน 7 ข้อ 5) ด้านสุขภาพ จำนวน 3 ข้อ 6) ด้านการเงิน จำนวน 6 ข้อ 7) ด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 8 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ คะแนน 5 หมายถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดมาก คะแนน 3 หมายถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดน้อย คะแนน 1 หมายถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดน้อยที่สุด

การแปลผล แบ่งคะแนน เป็น 4 ช่วง ได้แก่ ระดับคะแนน 1.00-1.80 หมายถึง เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดน้อยที่สุด ระดับคะแนน 1.81-2.60 หมายถึง เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดน้อย ระดับคะแนน 2.61-3.40 หมายถึง เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดปานกลาง ระดับคะแนน 3.41-4.20 หมายถึง เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดมาก ระดับคะแนน 4.21-5.00 หมายถึง เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดมากที่สุด

4. แบบสอบถามการจัดการกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดเป็น

แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เป็นแบบวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คะแนน 5 หมายถึง บ่อยที่สุด คะแนน 4 หมายถึง บ่อยมาก คะแนน 3 หมายถึง ค่อนข้างบ่อย คะแนน 2 หมายถึง บางครั้ง คะแนน 1 หมายถึง นาน ๆ ครั้ง

การแปลผล ระดับคะแนน 1.00-1.80 หมายถึง ปฏิบัติน้อยที่สุด ระดับคะแนน 1.81-2.60 หมายถึง ปฏิบัติน้อย ระดับคะแนน 2.61-3.40 หมายถึง ปฏิบัติปานกลาง ระดับคะแนน 3.41-4.20 หมายถึง ปฏิบัติมาก ระดับคะแนน 4.21-5.00 หมายถึง ปฏิบัติมากที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลแม่และเด็ก จำนวน 2 ท่าน อาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช จำนวน 1 ท่าน เพื่อให้แบบสอบถามที่มีสาระตรงกับสิ่งที่ต้องการมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่า (IOC : Index of item objective congruence) มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 ได้แก่ แบบสอบถามความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด แบบสอบถามสาเหตุความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด และแบบสอบถามการจัดการกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด

2. ส่วนการหาความเชื่อถือของเครื่องมือโดยการนำเครื่องมือที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มนักศึกษาที่ฝึกวิชาภาคปฏิบัติครั้งแรก ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชบุรี จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป ได้แก่ แบบสอบถามความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 แบบสอบถามสาเหตุความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 และแบบสอบถามการจัดการกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองหลังเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติงานวิชาวิชาชีพปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ครอบครัวของบิดามารดา รายได้ครอบครัวต่อเดือน และสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน และระดับของความเครียด โดยใช้ความถี่ และร้อยละ
2. วิเคราะห์สาเหตุของความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและความเครียดโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์ความสามารถในการทำนายของสาเหตุโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชบุรี จำนวน 146 คน เพศหญิง จำนวน 139 คน คิดเป็น ร้อยละ 95.20 เพศชาย จำนวน 7 คน ร้อยละ 4.80 อายุ ระหว่าง 22-23 ปี ร้อยละ 100 สถานภาพครอบครัวของบิดามารดา อยู่ด้วยกัน จำนวน 98 คน ร้อยละ 67.1 แยกกันอยู่ จำนวน 19 คน ร้อยละ 13 บิดาหรือมารดาเสียชีวิต จำนวน 31 คน ร้อยละ 21.9 รายได้ของครอบครัวต่อเดือน มากกว่า 20,000 บาท จำนวน 3 คน ร้อยละ 2.1 ระหว่าง 15,001-20,000 บาท จำนวน 47 คน ร้อยละ 32.2 ระหว่าง 5,000-10,000 บาท จำนวน 21 คน ร้อยละ 14.4 การฝึกงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิและปฐมภูมิ ในเขตบริการสุขภาพที่ 5 จำนวน 7 โรงพยาบาล ได้แก่ โรงพยาบาล

ราชบุรี โรงพยาบาลโพธาราม โรงพยาบาลสมุทรสาคร โรงพยาบาลกระทุ่มแบน โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า โรงพยาบาลพลพยุหเสนา โรงพยาบาลมะการักษ์

2. ระดับความเครียดของนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและ
ผดุงครรภ์ 1 พบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษา ระดับของความเครียดน้อย (คะแนน 0-23) จำนวน 87 คน ร้อยละ 59.59
ระดับของความเครียดปานกลาง (คะแนน 24-41) จำนวน 47 คน ร้อยละ 32.19 เครียดมาก (คะแนน 42-61) เครียด
มากที่สุด (คะแนน 62 คะแนน ขึ้นไป) จำนวน 6 คน ร้อยละ 4.11 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความเครียดของนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและ
ผดุงครรภ์ 1

ระดับของความเครียด	จำนวน	ร้อยละ
น้อย (คะแนน 0-23)	87	59.59
ปานกลาง (คะแนน 24-41)	47	32.19
มาก (คะแนน 42-61)	6	4.11
มากที่สุด (คะแนน 62 ขึ้นไป)	6	4.11
คะแนนรวม	146	100

3. สาเหตุความเครียดของนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและ
ผดุงครรภ์ 1 เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่สาเหตุของความเครียดนักศึกษาจากการเรียน (Mean = 2.19, SD.
= 1.01) รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพส่วนตัว (Mean = 2.16, SD. = 1.03) และด้านสุขภาพ (Mean = 2.04, SD. =
1.05) ซึ่งอยู่ในระดับน้อย ส่วนสาเหตุของความเครียดนักศึกษาจากครอบครัวน้อยที่สุด (Mean = 1.29, SD. = 0.75)
เมื่อพิจารณาารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่สาเหตุของความเครียดนักศึกษาจากการฝึกปฏิบัติแต่ละวันค่อนข้างหนัก (Mean
= 2.69, SD. = 0.91) ใกล้เคียงกับพักผ่อนไม่เพียงพอ (Mean = 2.68, SD. = 1.01) ส่วนสาเหตุของความเครียดที่น้อย
ที่สุดคือการที่บิดามารดาเอาใจใส่ลูกไม่เท่ากัน (Mean = 1.16, SD. = 0.54) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สาเหตุของการเกิดความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการ
พยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1

ข้อที่	สาเหตุของความเครียด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
	1. ด้านครอบครัว	1.29	.75	น้อยที่สุด
1	บิดา มารดา แยกทางกัน	1.22	.72	น้อยที่สุด
2	เกิดความขัดแย้งในครอบครัว	1.49	.89	น้อยที่สุด
3	บิดาหรือมารดามักใช้อารมณ์ในการอบรมสั่งสอน	1.31	.78	น้อยที่สุด
4	บิดาหรือมารดาเอาใจใส่ลูกไม่เท่ากัน	1.16	.54	น้อยที่สุด
	2. ด้านความสัมพันธ์กับคนอื่น	1.58	.82	น้อย
5	รู้สึกประหม่าไม่มั่นใจเมื่อต้องเข้าสังคม	2.20	.91	น้อย
6	ไม่เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน/อาจารย์/พี่พยาบาล	1.59	.81	น้อย
7	ผิดหวังในความรัก	1.55	.79	น้อย
8	รู้สึกไม่เป็นที่ยอมรับ/ถูกเพื่อนล้อเลียนเรื่องปมด้อย	1.39	.69	น้อยที่สุด
9	ไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกับคนอื่นได้	1.38	.68	น้อยที่สุด
10	ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนในกลุ่มและคนอื่นได้	1.37	.69	น้อยที่สุด
	3. ด้านการเรียน	2.19	1.01	น้อย
11	เนื้อหาวิชาที่ฝึกปฏิบัติยากเกินไป	2.64	.76	ปานกลาง
12	การฝึกปฏิบัติหนักเกินไปในแต่ละวัน	2.69	.91	ปานกลาง

13	สอบทักษะได้ไม่ถึงเกณฑ์/สอบทักษะได้คะแนนไม่ดี	2.43	1.00	น้อย
14	อ่านหนังสือไม่ทัน	3.01	1.02	ปานกลาง
15	ทำรายงานไม่ผ่าน	1.95	.92	น้อย
16	ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเรียนแต่ละวิชาได้	1.94	.88	น้อย
17	อาจารย์สอนไม่เข้าใจ	2.00	0.80	น้อย
18	อาจารย์ไม่สนใจนักศึกษาหรือไม่เปิดโอกาสให้ซักถาม	1.55	.74	น้อย
19	เพื่อนในกลุ่มไม่ถูกกัน	1.78	.98	น้อย
20	ถูกเพื่อนเอาเปรียบเวลาขึ้นฝึกปฏิบัติงาน	1.78	1.04	น้อย
	4. ด้านบุคลิกภาพส่วนตัว	2.16	1.03	น้อย
21	เป็นคนที่มีความคาดหวังสูงในทุกด้าน	2.23	1.15	น้อย
22	หงุดหงิด ฉุนเฉียวง่าย	1.91	.90	น้อย
23	ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง	2.69	1.03	ปานกลาง
24	ไม่พอใจในรูปร่างหน้าตาของตนเอง	1.77	.91	น้อย
25	สมาธิสั้น	2.01	.93	น้อย
26	ขี้อาย	2.29	.95	น้อย
27	มีโลกส่วนตัวสูง	2.23	1.05	น้อย
	5. ด้านสุขภาพ	2.04	1.05	น้อย
28	ปัญหาสุขภาพของตนเอง	1.97	.99	น้อย
29	พักผ่อนไม่เพียงพอ	2.68	1.01	ปานกลาง
30	เป็นโรคที่เกิดขึ้นปัจจุบันทันด่วน	1.48	0.75	น้อย
	6. ด้านการเงิน	1.78	.95	น้อย
31	รายได้ครอบคลุมไม่พอใช้	2.20	.99	น้อย
32	ใช้เงินฟุ่มเฟือย	2.00	.93	น้อย
33	มีหนี้สิน	1.55	.87	น้อยที่สุด
34	มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการฝึกปฏิบัติงาน	2.40	.97	น้อย
35	ขอทุนการศึกษาแต่ไม่ได้รับทุน	1.27	.65	น้อยที่สุด
36	ต้องพึ่งพาอาศัยเงินของบุคคลอื่น	1.42	.97	น้อยที่สุด
	7. ด้านสิ่งแวดล้อม	1.84	.97	น้อย
37	จำนวนเคสไม่เพียงพอ	2.44	1.15	น้อย
38	อุปกรณ์ไม่เพียงพอ/ไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้	1.77	.88	น้อย
38	ระบบเครือข่ายขาดประสิทธิภาพ	1.67	.82	น้อย
40	การเดินทางไปแหล่งฝึกไม่สะดวก	1.59	.80	น้อย
41	ที่พักขณะฝึกงานไม่สะดวก	1.69	.93	น้อย
42	ไม่มีสถานที่เพียงพอในการทำรายงาน อ่านหนังสือ	1.88	1.00	น้อย
43	หนังสือไม่เพียงพอในการค้นคว้า	1.86	.96	น้อย
44	ร้านอาหารมีไม่เพียงพอ	1.82	.91	น้อย

4. การจัดการความเครียดของนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารก และผดุงครรภ์ 1 พบว่า กิจกรรมที่นักศึกษาปฏิบัติในการจัดการความเครียด 3 อันดับแรก ได้แก่ ดูหนัง/ฟังเพลง/ฟังวิทยุ/ร้องคาราโอเกะ มากที่สุด (Mean = 4.02, SD. = 0.99) พักผ่อน นอนหลับ/ออกกำลังกาย/เล่นกีฬา (Mean = 4.05, SD. = 0.99) เล่นเกมส์/เล่นอินเทอร์เน็ต/ดูหนังออนไลน์ (Mean = 3.79, SD. = 1.16) ส่วนกิจกรรมที่นักศึกษาปฏิบัติในการจัดการความเครียดน้อยที่สุด ได้แก่ หนีปัญหา/ไม่เผชิญปัญหาในขณะนั้น (Mean = 1.37, SD. = 1.01) รองลงมาคือด้านบุคลิกภาพส่วนตัว (Mean = 2.16, SD. = 1.03) และด้านสุขภาพ (Mean = 2.04, SD. = 1.05)

ซึ่งอยู่ในระดับน้อย ส่วนสาเหตุของความเครียดของนักศึกษาจากครอบครัวน้อยที่สุด (Mean = 1.29, SD. = 0.69) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1

ข้อที่	การจัดการความเครียด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1	ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้สอน/บุคคลที่นักศึกษาไว้วางใจ	2.71	1.17	ปานกลาง
2	ปรึกษาพ่อแม่/ผู้ปกครอง	3.45	1.25	มาก
3	ปรึกษาเพื่อน	3.46	1.04	มาก
4	ปรึกษารุ่นพี่	2.64	1.16	ปานกลาง
5	ดูหนัง/ฟังเพลง/ฟังวิทยุ/ร้องคาราโอเกะ	4.05	.99	มาก
6	เล่นเกมส์/เล่นอินเทอร์เน็ต/ดูหนังออนไลน์	3.79	1.10	มาก
7	พักผ่อน นอนหลับ/ออกกำลังกาย/เล่นกีฬา/	4.02	.99	มาก
8	ปฏิบัติธรรม/สวดมนต์/นั่งสมาธิ/ทำจิตใจให้สงบ	2.58	1.05	น้อย
9	ซื้อสิ่งของที่ชอบ/เดินเที่ยวห้าง/รับประทานอาหารที่ชอบ	3.38	1.24	ปานกลาง
10	สร้างกำลังใจ/สร้างความเชื่อมั่นให้ตนเอง/มองโลกในแง่ดี	3.47	.88	มาก
11	ร้องไห้คนเดียว/ร้องไห้ระบายความเครียด	2.16	1.21	น้อย
12	เขียนบันทึกส่วนตัว (Diary) หรืออ่านหนังสือสร้างกำลังใจ	1.42	0.85	น้อยที่สุด
13	ทำงานฝีมือ/วาดรูป/ทำงานอดิเรก	1.74	1.07	น้อยที่สุด
14	หนีปัญหา/ไม่เผชิญปัญหาในขณะนั้น	1.37	0.69	น้อยที่สุด
15	บนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์	2.22	1.16	น้อย

5. ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด

5.1 ปัจจัยด้านครอบครัว ด้านความสัมพันธ์กับคนอื่น ด้านการเรียน ด้านสุขภาพ ด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ด้านการเงิน ด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ($r = .149, .289, .295, .342, .342, .344, .724$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด

ตัวแปรด้าน	1	2	3	4	5	6	7	8
1. ครอบครัว	1							
2. ความสัมพันธ์กับคนอื่น	.637**	1						
3. การเรียน	.430**	.599**	1					
4. สุขภาพ	.299**	.449**	.566**	1				
5. บุคลิกภาพส่วนตัว	.299**	.449**	.566**	1.000**	1			
6. การเงิน	.380**	.529**	.617**	.735**	.735**	1		
7. สิ่งแวดล้อม	.329**	.561**	.605**	.446**	.446**	.557**	1	
8. ความเครียด	.149**	.289**	.295**	.342**	.342**	.344**	.724**	1

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.2 ความสามารถในการทำนายการเกิดความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด วิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ด้านการเงิน ด้านสิ่งแวดล้อม โดยสามารถร่วมทำนายได้ ร้อยละ 34.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 คำสมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 โดยวิธี Stepwise ตาม Model ที่ 1

ตัวแปรทำนาย	B	Beta	t	Sig
การเงิน	.203	.344	4.112	.000
บุคลิกภาพส่วนตัว	.202	.332	4.002	.001
สิ่งแวดล้อม	.201	.330	4.001	.002
Constant = 1.057 R = .344 F = 16.907 R ² = .118 Adjusted R ² = .111				

จากตารางที่ 5 ผลการวิจัยสามารถเขียนเป็นสมการทำนายแบบค่าคะแนนมาตรฐาน (Standardize score) ได้ดังนี้ Z (ความเครียด) = .344Z (การเงิน) + .332Z (บุคลิกภาพส่วนตัว) + .330Z (สิ่งแวดล้อม)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความเครียดของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี จำนวน 146 คน ในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 พบว่า ส่วนใหญ่ นักศึกษา ระดับของความเครียดน้อย เนื่องมาจากก่อนที่นักศึกษาจะออกฝึกจะมีการเตรียมความพร้อมโดยมอบหมายให้นักศึกษาไปทบทวนความรู้โดยใช้แบบฝึกหัดที่มีคำถามให้นักศึกษาค้นคว้า และมีการเฉลยโดยอาจารย์ผู้สอน ภาควิชาปฏิบัติประจำกลุ่ม มีการสาธิตและสาธิตย้อนกลับทักษะการพยาบาลในระยะคลอด การลงบันทึกการคลอด การเข้าร่วมปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง (SBL) ส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ในเนื้อหาวิชาและมีความพร้อมในการฝึก ปฏิบัติงานจึงมีความเครียดน้อยสอดคล้องกับการศึกษาของพลทรัพย์ ลาภเจียม (2562 : 42) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับผลของการเตรียมความพร้อมก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานต่อความรู้และทักษะการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการพยาบาลในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอดปกติ ก่อนและหลังเตรียมความพร้อมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพร้อมด้านทักษะการปฏิบัติการพยาบาลก่อนและหลังเข้าร่วมการเตรียมความพร้อมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. สาเหตุของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดสาเหตุของความเครียดของนักศึกษาหลักสูตร พยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี จำนวน 146 คน ในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชา ปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่สาเหตุของความเครียด นักศึกษาจากการเรียน (Mean = 2.19, S.D. = 1.01) รองลงมาคือด้านบุคลิกภาพส่วนตัว (Mean = 2.16, S.D. = 1.03) และด้านสุขภาพ (Mean = 2.04, S.D. = 1.05) อยู่ในระดับน้อยสอดคล้องกับการศึกษาของมาลีวัล เลิศสาครศิริ และคณะ (2555 : 92) ซึ่งกล่าวว่า การเรียนและการฝึกงานวิชาการพยาบาลสูติศาสตร์มีความสำคัญเนื่องจากต้องนำ ความรู้มาใช้ในการสอบขึ้นทะเบียนประกอบวิชาชีพ และสอดคล้องกับกฤตพัทธ์ ฝึกฝน และคณะ (2561 : 161) ที่ศึกษาความเครียดและปัจจัยที่มีความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการครั้งแรกบนหอผู้ป่วย พบว่า ปัจจัยด้านการ จัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การจัดการความเครียดของนักศึกษาพบว่ากิจกรรมที่นักศึกษาปฏิบัติในการจัดการความเครียด 3 อันดับแรก ได้แก่ ดูหนัง/ฟังเพลง/ฟังวิทยุ/ร้องคาราโอเกะ มากที่สุด (Mean = 4.02, S.D. = 0.99) พักผ่อน นอนหลับ/ออกกำลังกาย/เล่นกีฬา (Mean = 4.05, S.D. = 0.99) เล่นเกมส์/เล่นอินเทอร์เน็ต/ดูหนังออนไลน์ (Mean = 3.79, S.D. = 1.16) เมื่อพิจารณาพบว่ากิจกรรมคลายเครียดเหล่านี้สามารถทำด้วยตนเองได้สอดคล้องกับการศึกษาของวิสุทธิ โนจิตต์ และคณะ (2563 : 118) พบว่า การจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ความเครียดโดยใช้กิจกรรมออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ตมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การดูหนัง/ฟังเพลง/ร้องคาราโอเกะ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด พบว่า ความสามารถในการทำนายการเกิดความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ด้านการเงิน ด้านสิ่งแวดล้อม โดยสามารถร่วมทำนายได้ร้อยละ 34.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการศึกษาของกร ธรรมนำสี และคณะ (2564 : 60) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาล สถาบันเอกชนแห่งหนึ่งกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสัมพันธ์ทางสถิติ และการศึกษาของวิสุทธิ โนจิตต์ และคณะ (2563 : 118) พบว่า ปัจจัยด้านบุคลิกภาพสามารถทำนายความเครียดของนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต และการศึกษาของจันทิมา ช่วยชุม และคณะ (2561 : 60) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความเครียดและปัจจัยที่มีความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการครั้งแรกบนหอผู้ป่วย พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมร่วมทำนายความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการครั้งแรกบนหอผู้ป่วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากสาเหตุของความเครียดจะเกิดจากการเรียนมากที่สุด ดังนั้น จำลองความต้องการนักศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบวิชาและอาจารย์ผู้สอนช่วยพัฒนาความรู้และทักษะการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อจะได้จัดการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกปฏิบัติให้ครอบคลุมเนื้อหาของรายวิชาและตรงตามความต้องการผู้เรียน ควรมีการจัดการเตรียมความพร้อมการประเมินความเครียดของนักศึกษาเป็นระยะตั้งแต่ก่อนฝึก ระหว่างการฝึก และเมื่อสิ้นสุดการฝึก ในระหว่างการฝึกปฏิบัติงานอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติควรมีการสำรวจปัญหาของนักศึกษาและแก้ไขอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ นักศึกษามีความสุขและบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชา

2. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ด้านการเงิน ด้านสิ่งแวดล้อม สามารถร่วมกันทำนายการเกิดความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด วิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติจะต้องสังเกตบุคลิกภาพส่วนตัวของนักศึกษารายบุคคล เพื่อจะได้พัฒนานักศึกษารายบุคคล ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการจัดทำวิจัยเปรียบเทียบระดับความเครียดของนักศึกษาก่อนฝึกและหลังฝึกภาคปฏิบัติวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 เพื่อจะได้นำข้อมูลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กขกร ธรรมนำสี และคณะ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาล สถาบันเอกชนแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร. *วารสารสุขภาพกับการจัดการสุขภาพ*, 7 (1), 60-75.
- กฤตพัทธ์ ผิกฝน และคณะ. (2561). ความเครียดและปัจจัยที่มีความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการครั้งแรกบนหอผู้ป่วย. *วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา*, 19 (1), 161-168.
- จันทิมา ช่วยชุม และคณะ. (2561). ความเครียดและปัจจัยที่มีความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการครั้งแรกบนหอผู้ป่วย. *วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา*, 19 (1), 161-168.
- พูลทรัพย์ ลาภเจียม. (2562). ผลของการเตรียมความพร้อมก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานต่อความรู้และทักษะการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่. *ราชวาทิตสาร*, 9 (2), 42-54.
- มาลีวัล เลิศสาครศิริ และคณะ. (2555). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติการพยาบาลสูติศาสตร์ของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, 35 (2), 91-99.
- มาลีวัล เลิศสาครศิริ. (2558). ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาลขณะฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด. *วารสารเกื้อการุณย์*, 22 (1), 7-16.
- วัจมาย สุชวนวัฒน์ และคณะ. (2553). การพัฒนาแบบประเมินการปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารกและการผดุงครรภ์ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินและเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 5 (2), 77-89.

- วิสุทธิ์ โนจิตต์ และคณะ. (2563). ปัจจัยทำนายความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 10 (1), 118-128.
- สืบทระกูล ตันตลานุกูล และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2560). ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาล. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 9 (1), 81-92.
- สุมาลี จุ่มทอง และคณะ. (2552). ประสบการณ์ความเครียดและวิธีการเผชิญความเครียดของนักศึกษาพยาบาลจากการเรียนภาคปฏิบัติในห้องคลอด. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 15 (1), 39-56.
- Lazarus R.S. and Folkman S. (1984). **Stress, Appraisal, and Coping**. Springer : New York.
- Lazarus, R.S. and Folkman, S. (1987). Transactional theory and research on emotions and coping. **European Journal of Personality**, 1, 141-170.

ความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี)
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี

USER OPINIONS OF BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM
IN MUSIC EDUCATION (4 YEARS) (REVISED IN 2019)

LOPBURI COLLEGE OF DRAMATIC ARTS

วารินทร์ พันธ์ฟู, ปภากร แก้วสว่าง และ ประภาพร มั่นคง

วิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Varinporn Funfuengfu, Papar-on Kaewsawang and Prapaporn Munkong

Lopburi College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute

*Corresponding author Email : Dr.Mam2512@gmail.com

(วันที่รับบทความ : กรกฎาคม 26, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : กันยายน 24, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : กันยายน 28, 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุงพุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี ปีการศึกษา 2563 ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย คือ ผู้บริหาร จำนวน 8 คน ครูอาจารย์ จำนวน 32 คน ผู้ปกครอง จำนวน 33 คน นักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีปีที่ 1 จำนวน 16 คน นักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 จำนวน 17 คน รวมจำนวน 106 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นแบบประเมินความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.91 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ใช้หลักสูตรมีความคิดเห็นต่อหลักสูตร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.31 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.11 เมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตร และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

คำสำคัญ : ความคิดเห็น, ผู้ใช้หลักสูตร, หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาดนตรีศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to examine the opinion of the people who used the Bachelor of Education towards Music Education Curriculum (4-year program) (Revised Curriculum Academic Year 2019) Lopburi College of Dramatic Arts in academic year 2020. The participants of this research were 8 administrators, 32 teachers, 33 parents, 16 the 1st year undergraduate students, 17 the 2nd year undergraduate students in total 106 people. Research tool is a questionnaire of user opinions on curriculum which consists of two parts; a general information and the user opinions toward learning management using rating scale. The questionnaire was divided into five factors; curriculum, teachers, learning management, supports, and evaluation. The Index of Item-Objective Congruence was at 0.91 assessed by the expert. A data was analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of this research showed that :

User's opinion in the Bachelor of Education towards Music Education Curriculum (4-year program) (Revised Curriculum Academic Year 2019) Lopburi College of Dramatic Arts in academic year 2020 in overall was at the high level ($\mu = 4.31$, $\sigma = 0.11$). Considering each Individual aspect at a high

level, ranking in the order of mean from high to low as follows: instructors; management of learning and activities of course; evaluation; curriculum and environmental management contributed learning.

Keywords : Opinion, Curriculum User, The Bachelor of Education Program, Music Education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มุ่งผลิตครูที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน โดยมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตครูที่มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้มีความรู้ ทักษะ และเชี่ยวชาญด้านดนตรี สามารถคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์งานศิลป์ เป็นครุดนตรี ที่สามารถถ่ายทอดและประยุกต์ความรู้ มีความเป็นเลิศในศาสตร์ด้านดนตรี สร้างสรรค์นวัตกรรม และหรืองานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และบูรณาการความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง พัฒนาตนเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและมีความพร้อมในการร่วมมือทางวิชาการกับองค์กรทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ มีความสามารถในการสื่อสาร การคิดแก้ปัญหา และใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู (วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี, 2562 : 2) เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของประเทศในการศึกษาระดับปริญญาตรี ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 โดยผ่านการรับรองจากสภาวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และได้นำหลักสูตรนี้มาใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562

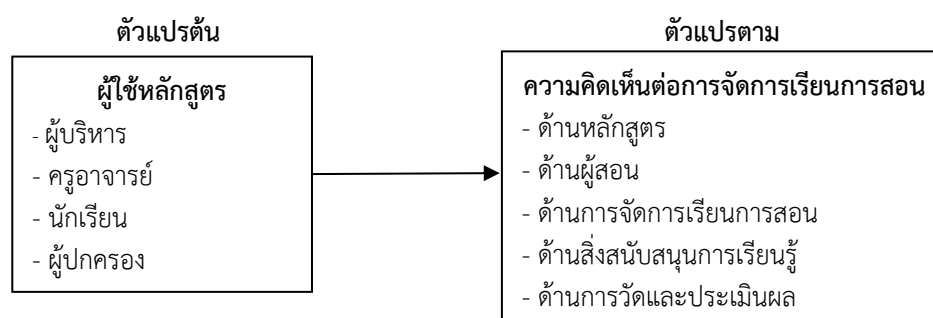
การใช้หลักสูตรจำเป็นต้องทำการประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation) โดยการติดตามความก้าวหน้าของการใช้หลักสูตร ตรวจสอบความสำเร็จของการใช้หลักสูตร เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงให้ทันสมัย (Oliva, 2009 : 138) ซึ่งวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ทำหน้าที่ผลิตผู้เรียนในสาขาวิชานาฏศิลป์ และสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ และได้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุงพุทธศักราช 2562) ที่ผ่านมามีความเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม และสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว คณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุงพุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ปีการศึกษา 2563 เพื่อนำผลการวิจัยไปประกอบการกำหนดทิศทางการปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุงพุทธศักราช 2562) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุงพุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ปีการศึกษา 2563

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุงพุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ปีการศึกษา 2563 ได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และนักศึกษาที่ศึกษาในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุงพุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี ปีการศึกษา 2563 จำนวน 106 คน ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 8 คน ครูอาจารย์ จำนวน 32 คน ผู้ปกครอง จำนวน 33 คน นักศึกษาชั้นปริญญาตรีปีที่ 1 จำนวน 16 คน นักศึกษาชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 จำนวน 17 คน

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุงพุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี ต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล

ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ ผู้ใช้หลักสูตร ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุงพุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี ปีการศึกษา 2563

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตร
2. กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่นำมาใช้ในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุงพุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี ปีการศึกษา 2563
3. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุงพุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี ปีการศึกษา 2563 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล กำหนดคะแนนและความหมายในแบบสอบถาม ดังนี้

- 5 หมายถึง มากที่สุด
- 4 หมายถึง มาก
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 2 หมายถึง น้อย
- 1 หมายถึง น้อยที่สุด

4. นำแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจนของข้อคำถาม และความเหมาะสมด้านสำนวนภาษาที่ใช้ โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) กำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องที่เหมาะสม ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ผลการประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตร มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

5. ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลกับประชากรที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยซึ่งได้แก่แบบสอบถามความคิดเห็น จัดทำในแบบ Google form โดยขอความร่วมมือจากผู้ให้หลักสูตรให้ตอบแบบสอบถามตามเวลาที่กำหนด โดยนำส่งให้ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ และนำข้อมูลที่ได้รับตอบกลับวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบของตารางและความเรียง

2. นำแบบสอบถามส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ให้หลักสูตรที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน มาหาคะแนนเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) แปลความหมาย โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้เทียบกับเกณฑ์ โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 120-121)

4.51-5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง เหมาะสมมาก

2.51-3.50 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง เหมาะสมน้อย

1.00-1.50 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

และนำเสนอในรูปแบบของตารางและความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ให้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุง พุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี ปีการศึกษา 2563 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหาร ร้อยละ 7.54 ครูอาจารย์ ร้อยละ 30.20 นักศึกษา ร้อยละ 31.13 ผู้ปกครอง ร้อยละ 31.13

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นผู้ให้หลักสูตรที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมผู้ให้หลักสูตรมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.31$, $\sigma = 0.11$) เมื่อพิจารณารายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านหลักสูตร มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.16$) เมื่อพิจารณารายข้อ ทุกข้อมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับผลการประเมินจากมากไปหาน้อย ได้แก่ วิชาที่เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.76$) เนื้อหาวิชาที่เรียนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.76$) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเน้นการนำความรู้ไปใช้ได้จริง ($\mu = 4.38$, $\sigma = 0.69$) หลักสูตรการเรียนการสอนมีส่วนของภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเหมาะสม ($\mu = 4.35$, $\sigma = 0.71$) มีการบริหารจัดการหลักสูตรตรงกับความต้องการของผู้เรียน ($\mu = 4.35$, $\sigma = 0.40$) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มี ความรู้ ทักษะวิชาชีพ และคุณธรรมจริยธรรม ($\mu = 4.27$, $\sigma = 0.71$) เนื้อหาวิชาที่เรียนมีความสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน ($\mu = 4.21$, $\sigma = 0.58$) หลักสูตรมีความเหมาะสมทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.61$) หลักสูตรที่เปิดสอนสามารถผลิตผู้สำเร็จการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของสังคม ($\mu = 4.11$, $\sigma = 0.67$) และ เนื้อหาวิชาที่เรียนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ($\mu = 4.10$, $\sigma = 0.59$)

2) ด้านผู้สอน มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.06$) โดยเรียงลำดับผลการประเมินรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เนื้อหาวิชาที่เรียนมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ($\mu = 4.67$, $\sigma = 0.35$) แต่งกายเหมาะสมตามกาลเทศะ ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.39$) ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เรียนทั้งในและนอกชั้นเรียน ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.38$) มีความเอาใจใส่ต่อผู้เรียนทุกคนอย่างเสมอภาค ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.46$) เข้าสอนและเลิกสอนตรงเวลาที่กำหนด ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.45$) ใช้วาจาสุภาพกับผู้เรียน ($\mu = 4.57$, $\sigma = 0.48$) มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในรายวิชาที่สอนเป็นอย่างดี ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.45$) มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.45$) สามารถสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และตรงกับเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.43$) และ มีการสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนจัดการเรียนการสอน ($\mu = 4.13$, $\sigma = 0.53$)

3) ด้านการจัดการเรียนการสอน มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.10$) โดยเรียงลำดับผลการประเมินรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก

($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.44$) การจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.53$) มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในกิจกรรมการเรียนการสอน ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.56$) การจัดการเรียนการสอนส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.60$) กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างผลงาน ($\mu = 4.46$, $\sigma = 0.65$) การจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.60$) การจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.62$) การจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\mu = 4.42$, $\sigma = 0.66$) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลาย ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.72$) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ($\mu = 4.38$, $\sigma = 0.61$) การจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\mu = 4.33$, $\sigma = 0.53$) นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ($\mu = 4.31$, $\sigma = 0.62$) การจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา ($\mu = 4.21$, $\sigma = 0.55$) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.67$) และมีการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้กับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ($\mu = 4.15$, $\sigma = 0.67$)

4) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.98$, $\sigma = 0.14$) โดยเรียงลำดับผลการประเมินรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.79$) มีสถานที่ในการนำเสนอผลงานอย่างเพียงพอ ($\mu = 4.17$, $\sigma = 0.69$) มีแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวิชาที่เรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.89$) มีอุปกรณ์การเรียนการสอนเพียงพอและเหมาะสม ($\mu = 4.11$, $\sigma = 0.66$) มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน ($\mu = 4.05$, $\sigma = 0.86$) มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ ที่หลากหลาย ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.87$) มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ($\mu = 3.85$, $\sigma = 0.96$) มีห้องเรียนสะอาดเหมาะสม ($\mu = 3.80$, $\sigma = 0.92$) สถานที่เรียนมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี ($\mu = 3.77$, $\sigma = 0.79$) และห้องปฏิบัติการต่าง ๆ มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน ($\mu = 3.70$, $\sigma = 0.94$)

5) ด้านการวัดและประเมินผล มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.35$, $\sigma = 0.09$) โดยเรียงลำดับผลการประเมินรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้วยความยุติธรรม ($\mu = 4.47$, $\sigma = 0.59$) มีการแจ้งให้นักศึกษาทราบล่วงหน้าก่อนจะมีการทดสอบ ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.57$) มีการแจ้งคะแนนหรือผลการเรียนให้ผู้เรียนทราบ ($\mu = 4.41$, $\sigma = 0.68$) มีการกำหนดสัดส่วนคะแนนระหว่างเรียนและคะแนนปลายภาคไว้อย่างเหมาะสม ($\mu = 4.38$, $\sigma = 0.56$) นำผลการประเมินระหว่างเรียนมาพัฒนาผู้เรียนให้ดีขึ้น ($\mu = 4.37$, $\sigma = 0.65$) มีการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้ตรงตามจุดประสงค์ ($\mu = 4.36$, $\sigma = 0.64$) มีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง ($\mu = 4.33$, $\sigma = 0.62$) มีการวัดและประเมินผลตามศักยภาพของผู้เรียน ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.68$) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในประเมินผลงาน ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.71$) และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล ($\mu = 4.12$, $\sigma = 0.67$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุง พุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี ปีการศึกษา 2563 ที่มีต่อหลักสูตร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ผู้ใช้หลักสูตรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ระดับสูงสุดคือ ด้านผู้สอน รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร

ผู้ใช้หลักสูตรมีความคิดเห็นด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก เนื่องจากวิทยาลัยนาฏศิลปบุรี ได้พัฒนาหลักสูตรโดยมีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ทำให้ผู้ใช้หลักสูตรมีความเชื่อมั่นในคุณภาพหลักสูตร และพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยโครงสร้างของหลักสูตรได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ ด้านคุณภาพจริยธรรม ความรู้ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ และทักษะการจัดการเรียนรู้ไว้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นไปตามหลักการทฤษฎีของ Taba (1962 : 422-425) ที่ว่า เนื้อหาที่ใช้สอนในหลักสูตรให้ทันสมัยตามสิ่งแวดล้อมและสถานภาพ โดยสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้หลักสูตรนั้น ๆ และยังสอดคล้องกับ

สุนทรียะ (2551 : 23) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรที่ดี ต้องทำอย่างเป็นขั้นตอน คำนึงถึงองค์ประกอบทุกด้าน ทั้งปรัชญา กระบวนการจัดการเรียนรู้ วิธีการสอน สื่อ/กิจกรรม และพิจารณาความต้องการสังคมด้วย

2. ด้านผู้สอน

ผู้ใช้หลักสูตรมีความคิดเห็นด้านผู้สอนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้สอนทุกท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอนในสาขาวิชาที่สอน มีการเตรียมการสอนอย่างดี สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีตรงตามเป้าหมาย ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของประดิษฐ์ มีสุข และทรงธรรม อีระกุล (2551 : 119-143) ที่กล่าวไว้ว่า ในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตัวอาจารย์ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้คำปรึกษาแนะนำ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิต ซึ่งเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่จะจูงใจให้คนเข้ามาเรียนและเป็นที่ยอมรับของสังคมภายนอกได้นั้นนอกจากเป็นเรื่องชื่อเสียงของสถาบันแล้วจำเป็นจะต้องมีอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับและดึงดูดคนให้เข้ามาเรียนและทำงานเป็นอย่างดี จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าคุณภาพของบัณฑิตสะท้อนมาจากคุณภาพของอาจารย์ผู้สอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวชิระ จันทราช (2554 : 64-78) ที่ว่า ความรู้ความสามารถของอาจารย์ผู้สอนเป็นจุดแข็งให้เป็นที่ยอมรับของหลักสูตรในสังคม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงธรรม อีระกุล และคณะ (2555 : 1) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของบัณฑิตมหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า บัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะคุณภาพด้านอาจารย์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ผู้ใช้หลักสูตรมีความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้สอนทุกท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถตรงตามสาขาวิชาที่สอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ จนสามารถสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ ซึ่งเรียกว่า Active Learning สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐวดี ธาตุดี (2561 : 41) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติร่วมกับการใช้กระบวนการคิด โดยผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่า ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่นด้วยกระบวนการกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจนสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบสนองต่อเป้าหมายที่ภาพความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของผู้เรียน และยังสอดคล้องกับวารินทร์พร พันเพ็ญฟู (2562 : 135-145) ที่กล่าวไว้ว่า Active Learning เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เป็นการเพิ่มขีดความสามารถด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้และร่วมพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน รวมทั้งผู้เรียนกับผู้สอน จนเกิดเป็นองค์ความรู้ของตนเอง

4. ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

ผู้ใช้หลักสูตรมีความคิดเห็นด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในระดับมาก และมีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส (COVID-19) ทำให้ต้องมีการเรียนออนไลน์สลับการเรียนปกติ ทำให้ในช่วงเรียนออนไลน์ การเรียนไม่ต่อเนื่องเพราะอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนไม่พร้อม มีปัญหาบ่อยครั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ใช้หลักสูตรต้องการได้รับการบริการที่ดี การบริการที่ดีจะทำให้ผู้รับบริการได้รับความประทับใจและเกิดความชื่นชมองค์กร เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กร ซึ่งความสำเร็จของทุกงาน เบื้องหลังนั้นจะมีงานบริการเป็นตัวสนับสนุน เจ้าหน้าที่ทุกระดับต้องช่วยกันขับเคลื่อนพัฒนางานบริการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพจนเกิดเป็นการบริการที่ดี (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2555 : 2) สอดคล้องกับนิรมล สิริภักดิ์ และคณะ (2559 : 70-76) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ความเห็นของผู้ตอบ แบบสอบถามในเรื่องการจัดการศึกษา ด้านชื่อเสียงและการตลาดอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านเนื้อหาหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ด้านสถานที่อยู่ในระดับมาก และด้านค่าธรรมเนียมการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เรื่องการจัดการเรียนการสอน ด้านคณาจารย์และกระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

5. ด้านการวัดและประเมินผล

ผู้ใช้หลักสูตรมีความคิดเห็นด้านด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนได้มีการแจ้งให้นักศึกษาทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับรายละเอียดของการเรียน รวมทั้งเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล มีการกำหนดสัดส่วนคะแนนระหว่างเรียนและคะแนนปลายภาคไว้อย่างเหมาะสม มีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง ตรงตามจุดประสงค์ มีการแจ้งคะแนนหรือผลการเรียนให้ผู้เรียนทราบ เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล และผู้เรียนมีส่วนร่วมในประเมินผลงานของตนเองและเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับวาทินทร์พันธ์ ฟันเฟื่องฟู (2563 : 193–202) ที่ได้กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงออกในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียน ประกอบด้วย การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล การใช้วิธีการ และเครื่องมือวัดและประเมินผล รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุง พุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุง พุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี ให้ทันสมัยเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้หลักสูตร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านความพร้อมและประสิทธิภาพของอุปกรณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและเต็มศักยภาพ
2. ควรศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา (4 ปี) (ปรับปรุง พุทธศักราช 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี อย่างต่อเนื่องจนครบรอบในการใช้หลักสูตร
3. ควรร่วมมือกับหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา ในการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี รวมทั้งประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ทรงธรรม ชีระกุล และคณะ. (2555). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของบัณฑิตมหาวิทยาลัยทักษิณ** (รายงานการวิจัย). หน่วยวิจัยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นิรมล สิริภักดิ์ และคณะ. (2559). **ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 31 (3), 70–76.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประดิษฐ์ มีสุข และทรงธรรม ชีระกุล. (2551). **วิกฤตคุณภาพบัณฑิตศึกษากับบทบาทมหาวิทยาลัย**. หนังสืองานทักษิณวิชาการ'51 “มหาวิทยาลัย ทักษิณกับทางแก้วิกฤตของชาติ”. ใน **โครงการทักษิณวิชาการมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา** ระหว่างวันที่ 16–19 สิงหาคม 2551 (หน้า 119-143). สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา.
- วาทินทร์พันธ์ ฟันเฟื่องฟู. (2562). **การจัดการเรียนรู้ Active learning ให้สำเร็จ**. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 9 (1), 135-145.
- _____. (2563). **สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาวิชาชีพครู**. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 10 (3), 193–202.
- วชิระ จันทราช. (2554). **การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 3 (1), 64-78.
- วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี. (2562). **หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา (4 ปี)**

- (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562). วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี.
- ณัฐวดี ธาตุดี. (2561). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนทรี คนเที่ยง. (2551). หลักสูตรและการเรียนการสอน. เชียงใหม่ : ฝ่ายจัดการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2555). คู่มือหลักการการให้บริการที่ดีภายใต้กระบวนการจัดการความรู้. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- Oliva, P.F. (2009). *Developing the curriculum*. 8th ed. Boston, MA : Pearson Education.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York : Harcourt, Brace and World.

การขยายผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา

THE DISSEMINATION OF THE MODEL FOR ENHANCING LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY TO DEVELOP 21ST LEARNERS FOR ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS

ประยูร บุญใช้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Prayoon Boonchai

Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

*Corresponding author Email : prayoonboonchai@gmail.com

(วันที่รับบทความ : สิงหาคม 31, 2565 ; วันแก้ไขบทความ : กันยายน 30, 2565 ; วันตอบรับบทความ : ตุลาคม 5, 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อขยายผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการขยายผลเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 58 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม การขยายผลใช้แบบแผนการทดลองชนิดกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แบบวัดคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และแบบบันทึกสะท้อนการเรียนรู้หลังการปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีชนิดกลุ่มเดียวเทียบกับเกณฑ์ การทดสอบค่าทีชนิดสองกลุ่มไม่อิสระกัน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูกลุ่มขยายผลมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบ และหลังได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ครูกลุ่มขยายผลมีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ครูกลุ่มขยายผลมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ความคิดเห็นของครูกลุ่มขยายผลต่อการเข้าร่วมการพัฒนาตามรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะที่สร้างขึ้นพบว่า ครูมีความพึงพอใจในระดับมากต่อกระบวนการของรูปแบบ เกิดความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของการจัดการเรียนรู้ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมมือรวมพลังกับเพื่อนร่วมวิชาชีพอย่างเป็นระบบ และมีการพัฒนาชุดความคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เพิ่มสูงขึ้น

คำสำคัญ : การขยายผล, รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21, ครูประถมศึกษา

Abstract

The main purpose of this research was to disseminate the model on enhancing learning management competency to develop learners in the 21st century for elementary school teachers. The sample was 58 elementary school teachers in the academic year 2019 under the Primary Educational Service Area Office Pathum Thani. The researcher conducted the dissemination by using One group pretest-posttest design. Cluster random sampling was used to random elementary school

teachers. Research tools included documentation about the model, a test for measuring knowledge and understanding about learning management, a form for assessing learning management skills, a form for measuring the attributes that were conducive to learning management, and a form of after action review. The data were analyzed by using Percentage, Mean, Standard Deviation, One Sample T-Test, Dependent Samples T-Test, and Content Analysis.

Results of the research were as follows :

1. The teachers who were developed according to the model had knowledge and understanding competency in learning management in the 21st century after the experiment using the model higher than before the experiment and higher than the set criterion of 70 percent with statistical significance at the .01 level.

2. The teachers who were developed according to the model had competency in learning management skills in the 21st century after the experiment using the model higher than the set criterion of 70 percent with statistical significance at the .01 level.

3. The teachers who were developed according to the model had competency in attributes conducive to learning management in the 21st century after the experiment higher than before the experiment with statistical significance at the .01 level.

4. The teachers' opinions towards the model showed that they were satisfied by the activity provided at high level, they recognized good teacher roles and responsibilities to enhance learning management, they worked and collaborated systematically, and they reflected that the mindset towards learning management in the 21st century were at high level.

Keywords : Dissemination, The Model for Enhancing Learning Management Competency to Develop 21st Learners, Elementary School Teachers

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในโลกยุคศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการเรียนรู้ในยุคที่โลกมีการเชื่อมต่อถึงกันอย่างไร้พรมแดน มีการปรับเปลี่ยนอย่างพลิกผัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ในการที่จะจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เป็นครูผู้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การเสริมสร้างและพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูถือเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เป็นพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลาย มีความสามารถในการใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งการมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สรุปข้อค้นพบได้ว่า ครูยังขาดสมรรถนะที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะในวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การใช้สื่อและนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ขาดทักษะการบริหารจัดการชั้นเรียน ขาดภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งเน้นการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นของผู้เรียน ครูผู้สอนยังไม่สามารถจัดการเรียนรู้ด้วยทักษะกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ เพราะครูยังขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอในสาระสำคัญของทักษะกระบวนการที่ต้องสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะกระบวนการคิดและทักษะกระบวนการทางสังคม รวมทั้งครูยังขาดการรับรู้และเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียน (พิเชษฐ ยิ่งตรง, 2559 : 77-83; วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์ และศิริศักดิ์ จันญชัย, 2560 : 197-198; สมหญิง สายธนู, 2560 : 31-32;

วิจารณ์ พานิช, 2557 : 27-33; ศิริพร ศรีปัญญา, 2560 : 126-138; สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2557 : 20-21; UNESCO Bangkok Asia and Pacific Regional Bureau for Education, 2016 : 78-79) ดังนั้นจากข้อมูลสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษาเป็นแบบแผนของการจัดประสบการณ์ที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบโดยมีจุดมุ่งหมายในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยมีแนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันและแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ได้แก่ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน 3) หลักการ 4) วัตถุประสงค์ 5) กรอบสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนา 6) เนื้อหา 7) กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ และ 8) การวัดและประเมินผล

กระบวนการของรูปแบบแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 สร้างความตระหนักรู้ในความเป็นครูแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงระยะที่มุ่งเน้นการกระตุ้นให้ครูเกิดการรับรู้ในความสามารถของตนเอง เกิดแรงบันดาลใจ มีความตระหนักในคุณค่า ความสำคัญ และมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา การฝึกสะท้อนคิดอย่างใคร่ครวญ การถอดบทเรียน การเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ และกิจกรรมพัฒนาชุดความคิดเติบโตในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ระยะที่ 2 เสริมความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงระยะที่มุ่งเน้นการทบทวนความรู้เดิม และเสริมความรู้ใหม่ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งในช่วงระยะนี้ดำเนินกิจกรรมโดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นประสบการณ์ 2) ขั้นการสะท้อนความคิดและอภิปราย 3) ขั้นเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด และ 4) ขั้นการประยุกต์ใช้แนวคิด ระยะที่ 3 ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้วยกิจกรรมการพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นระยะที่ครูปฏิบัติการวางแผน ออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีการทำงานร่วมกันอย่างร่วมมือร่วมพลัง โดยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีการดำเนินการพัฒนาบทเรียนร่วมกันตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 2) ขั้นวางแผนการจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นปฏิบัติการจัดการเรียนรู้และสังเกตในชั้นเรียน 4) ขั้นสะท้อนความคิด และ 5) ขั้นปรับปรุงแก้ไขบทเรียนใหม่ และ ระยะที่ 4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มครูในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเพื่อนครูร่วมวิชาชีพ โดยนำเสนอผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ รวมทั้งแนวทางในการนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป ในขั้นตอนนี้ใช้กิจกรรมเวทีการนำเสนอผลงาน กิจกรรมสุนทรียสนทนา และกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา พบว่า 1) ครูที่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ครูที่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่าครูที่ไม่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ครูที่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบมีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ครูที่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบมีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่าครูที่ไม่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) ครูที่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 6) ครูที่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่าครูที่ไม่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบนี้ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะขยายผลการใช้รูปแบบ (Transportability) โดยร่วมมือกับ

การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 และเขต 2 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งมีครูจำนวนทั้งสิ้น 4,108 คน (กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในชั้นขยายผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2562 เขตพื้นที่อำเภอธัญบุรี จำนวน 58 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย โดยที่ทั้งสองกลุ่มได้รับการ จัดกระทำต่าง ๆ เหมือนกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันความสอดคล้องกันของผลการวิจัย โดยที่กลุ่มขยายผลที่ 1 เป็นครู จากโรงเรียนวัดอัยยิการาม จำนวน 35 คน และ กลุ่มขยายผลที่ 2 เป็นครูจากโรงเรียนวัดศรีสโมสร จำนวน 23 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 3) คุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครู ประถมศึกษา ประกอบด้วย รูปแบบและเอกสารประกอบรูปแบบ

2. แบบทดสอบวัดสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบทดสอบประเภทปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 80 ข้อ

3. แบบประเมินสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยแบบ ประเมินจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 3) แบบประเมินความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

4. แบบวัดสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

5. แบบบันทึกสะท้อนการเรียนรู้หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครู ประถมศึกษา ประกอบด้วย รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา และ เอกสารประกอบรูปแบบซึ่งประกอบด้วย คู่มือการใช้รูปแบบและแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพตามขั้นตอนดังนี้

1.1 กำหนดเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งได้แก่ กรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21 ของครูประถมศึกษาที่มีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยกำหนดให้สอดคล้องกับผลการพิจารณา คัดเลือก ตัวบ่งชี้ต่างๆ ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูประถมศึกษา ที่ได้จาก การประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment)

1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการ เปลี่ยนแปลง แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยนำมาพิจารณาในการสร้างกรอบแนวคิดของการพัฒนารูปแบบ กำหนดเป็น หลักการและกระบวนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

1.3 กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบมีดังนี้ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน 3) หลักการ 4) วัตถุประสงค์ 5) กรอบสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนา 6) เนื้อหา 7) กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ และ 8) การวัดและประเมินผล แล้วดำเนินการยกร่างรูปแบบตามองค์ประกอบของ รูปแบบที่กำหนดไว้

1.4 สร้างเอกสารประกอบรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย คู่มือการใช้รูปแบบและแผนการจัดกิจกรรม

1.5 สร้างและหาคุณภาพแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบและเอกสารประกอบรูปแบบแล้วดำเนินการประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบและเอกสารประกอบรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ซึ่งผลการประเมินพบว่า รูปแบบและเอกสารประกอบรูปแบบโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และทุกรายการประเมินมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 3.51

1.6 จัดทำเป็นรูปแบบและเอกสารประกอบรูปแบบฉบับสมบูรณ์ สำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษาต่อไป

2. แบบทดสอบวัดสมรรถนะครูศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพตามขั้นตอนดังนี้

2.1 กำหนดลักษณะของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบทดสอบประเภทปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก แล้ววิเคราะห์ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจ จากนั้นกำหนดน้ำหนักคะแนนและจำนวนข้อสอบของแต่ละตัวบ่งชี้ ซึ่งมีข้อสอบที่ต้องการทั้งหมด จำนวน 80 ข้อ

2.2 เขียนข้อสอบอิงตัวบ่งชี้ในแต่ละสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจ ซึ่งผู้วิจัยได้เขียนข้อสอบขึ้นจำนวน 88 ข้อ โดยกำหนดให้มีจำนวนข้อสอบที่เกินจำนวนที่ต้องการใช้จริงไว้เล็กน้อย แล้วนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระและการวัดและประเมินผล จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อสอบแต่ละข้อกับตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัด คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 เพื่อนำไปทดลองใช้

2.3 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 50 คน ซึ่งไม่ใช่ครูกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นการทดลองใช้รูปแบบ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อสอบโดยการหาค่าความยากรายข้อ (p) และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ผลการคัดเลือกข้อสอบตามจำนวนที่กำหนด 80 ข้อ พบว่า มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.25–0.79 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วงตั้งแต่ 0.21–0.93 รวมทั้งวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน พบว่า แบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 แล้วจัดทำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป

3. แบบประเมินสมรรถนะครูศึกษาด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยแบบประเมินจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 3) แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพตามขั้นตอนดังนี้

3.1 แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

3.1.1 วิเคราะห์ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะครูศึกษาด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากนั้นกำหนดเป็นภาระงานหรือชิ้นงานที่ต้องการให้ครูลงมือปฏิบัติจริง แล้วดำเนินการสร้างแบบประเมินผลงานการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบมาตรฐานค่า โดยกำหนดรายการประเมินผลงานการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำนวน 9 รายการ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในการประเมินดังนี้ 0 หมายถึง ไม่มีการปฏิบัติ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ และ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี

3.1.2 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่างรายการประเมินกับตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัดและประเมิน ผลการประเมินพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของทุกรายการประเมินมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3.1.3 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ในการประเมินผลงานการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูศึกษาด้านจำนวน 3 คน โดยใช้ผู้ประเมิน 2 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (Rater Agreement Index หรือ RAI) ซึ่งพบว่ามีค่า RAI เท่ากับ 0.88 แล้วจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป

3.2 แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

3.2.1 วิเคราะห์ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากนั้นกำหนดเป็นภาระงานหรือชิ้นงานที่ต้องการให้ครูลงมือปฏิบัติจริง แล้วดำเนินการสร้างแบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบรูบริคส์ (Scoring Rubric) โดยกำหนดรายการประเมินจำนวน 8 รายการ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในการประเมินเป็น 3 ระดับคุณภาพ ได้แก่ ดี (2 คะแนน) พอใช้ (1 คะแนน) และปรับปรุง (0 คะแนน) พร้อมทั้งเขียนคำอธิบายระดับคุณภาพในแต่ละเกณฑ์และรายการประเมิน

3.2.2 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่างรายการประเมินกับตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัดและประเมิน ผลการประเมินพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของทุกรายการประเมินมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3.2.3 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ในการประเมินผลงานการเขียนแผนการจัดการในศตวรรษที่ 21 ของครูประถมศึกษา จำนวน 3 คน โดยใช้ผู้ประเมิน 2 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (RAI) ซึ่งพบว่ามีค่า RAI เท่ากับ 0.91 แล้วจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป

3.3 แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

3.3.1 วิเคราะห์ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากนั้นกำหนดเป็นภาระงานหรือชิ้นงานที่ต้องการให้ครูลงมือปฏิบัติจริง แล้วดำเนินการสร้างแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูประถมศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนค่า โดยกำหนดรายการประเมิน จำนวน 27 รายการ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในการประเมินดังนี้ 0 หมายถึง ไม่มีการปฏิบัติ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ และ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี

3.3.2 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่างรายการประเมินกับตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัดและประเมิน ผลการประเมินพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของทุกรายการประเมินมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3.3.3 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ในการประเมินการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูประถมศึกษา จำนวน 3 คน โดยใช้ผู้ประเมิน 2 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (RAI) ซึ่งพบว่ามีค่า RAI เท่ากับ 0.89 แล้วจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป

4. แบบวัดสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบวัดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำแนกออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 วัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตอนที่ 2 วัดการมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ ตอนที่ 3 วัดการมีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพตามขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากนั้นกำหนดนิยามปฏิบัติการให้ชัดเจน รวมทั้งศึกษาหลักการ แนวทางการสร้างแบบวัดคุณลักษณะในด้าน การรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านเจตคติ และด้านภาวะผู้นำ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 กำหนดลักษณะของแบบวัดเป็นชนิดมาตราส่วนค่า 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบรายงานตนเอง (Self-report) ตามรายการต่างๆ ที่ต้องการวัด แล้วกรอกร่างแบบวัดคุณลักษณะ โดยเขียนรายการข้อคำถามของแต่ละตัวบ่งชี้ให้สอดคล้องและครอบคลุมตามนิยามปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้ และกำหนดมาตราส่วนค่า 5 ระดับ จากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งมีการให้คะแนนเป็น 2 กรณี ดังนี้ 1) ถ้าเป็นข้อความทางบวก ให้คะแนนเป็น 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ 2) ถ้าเป็นข้อความทางลบ ให้คะแนนเป็น 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ

4.3 นำร่างแบบวัดที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัด โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างรายการข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการของแต่ละตัวบ่งชี้ ผลการประเมินพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของทุกรายการประเมินมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

4.4 นำแบบวัดไปทดลองใช้กับครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 50 คน ซึ่งไม่ใช่ครูกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบ แล้วทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ Item Total Correlation จากนั้นคัดเลือกรายการข้อคำถามที่มีคุณภาพผ่านเกณฑ์ไว้ ซึ่งผลการคัดเลือก พบว่า ตอนที่ 1 มีค่า r อยู่ในช่วง 0.61–0.93 ตอนที่ 2 มีค่า r อยู่ในช่วง 0.21–0.72 และตอนที่ 3 มีค่า r อยู่ในช่วง 0.47–0.76 รวมทั้งวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบวัดโดยใช้สูตร Cronbach's Alpha Coefficient ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบวัดตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98, 0.91 และ 0.89 ตามลำดับ แล้วจัดทำแบบวัดฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป

5. แบบบันทึกสะท้อนการเรียนรู้หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการให้ครูได้วิเคราะห์สะท้อนความคิด ความรู้สึกในการเข้าร่วมกิจกรรมของรูปแบบ โดยใช้ประกอบกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้หลังการปฏิบัติ เมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นในแต่ละช่วงระยะของรูปแบบ ซึ่งผู้วิจัยยกร่างขึ้นโดยกำหนดประเด็นคำถามดังนี้ 1) สิ่งที่คุณคาดหวังว่าจะได้จากกิจกรรม 2) สิ่งที่เกิดขึ้นจริง 3) ความรู้สึกต่อกิจกรรมที่ได้ทำ 4) สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรม 5) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรม 6) ประโยชน์ที่ได้จากการทำกิจกรรม และ 7) การวางแผนประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ แล้วนำร่างแบบบันทึกสะท้อนการเรียนรู้หลังการปฏิบัติที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของประเด็นคำถามกับจุดประสงค์และวิธีดำเนินการของกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้หลังการปฏิบัติ รวมทั้งตรวจสอบความเหมาะสมในการใช้ภาษา แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแบบบันทึกต่อไป

แบบแผนการทดลอง

การขยายผลการใช้รูปแบบครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองชนิดกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest posttest design) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 113)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการขยายผลการใช้รูปแบบครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประสานความร่วมมือกับศึกษานิเทศก์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการแนะนำแนวทางการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา ให้แก่ศึกษานิเทศก์ที่จะเป็นผู้ดำเนินการขยายผลการใช้รูปแบบ (Train the Trainer) หลังจากนั้นศึกษานิเทศก์ได้ดำเนินการใช้รูปแบบกับครูกลุ่มขยายผล โดยมีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ก่อนการใช้รูปแบบ ทำการวัดและประเมินสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แบบทดสอบวัดสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ วัดและประเมินสมรรถนะด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แบบวัดสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. ดำเนินการใช้รูปแบบ โดยศึกษานิเทศก์ดำเนินการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา ให้แก่ครูกลุ่มขยายผล ในระหว่างดำเนินการขยายผลการใช้รูปแบบมีการจัดกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้หลังการปฏิบัติ เมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นในแต่ละช่วงระยะของรูปแบบ รวมทั้งทำการวัดและประเมินสมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มขยายผล จากการลงมือปฏิบัติภาระงาน หรือสร้างชิ้นงานตามที่ได้ออกแบบไว้

3. หลังการใช้รูปแบบ ทำการวัดและประเมินสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แบบทดสอบวัดสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และวัดและประเมินสมรรถนะด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แบบวัดสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มขยายผลระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบ โดยใช้ Dependent Samples T-Test

2. เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มขยายผลหลังการใช้รูปแบบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม โดยใช้ One Sample T-Test

3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้หลังการปฏิบัติ (AAR) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มขยายผลระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

คะแนนเต็ม	กลุ่มขยายผลที่ 1 (n=35)					กลุ่มขยายผลที่ 2 (n=23)				
	ก่อน		หลัง		t	ก่อน		หลัง		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
80	33.17	4.67	69.40	3.14	58.77**	32.87	4.61	70.57	3.51	54.64**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มขยายผลหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มขยายผลหลังการใช้รูปแบบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

คะแนนเต็ม	กลุ่มขยายผลที่ 1 (n=35)					กลุ่มขยายผลที่ 2 (n=23)				
	ก่อน		หลัง		t	ก่อน		หลัง		t
	$\bar{X}$	%	$\bar{X}$	%		$\bar{X}$	%	$\bar{X}$	%	
80	33.17	41.46	69.40	86.75	25.28**	32.87	41.09	70.57	88.21	19.88**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มขยายผลหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มขยายผลที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบ เทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

คะแนนเต็ม	กลุ่มขยายผลที่ 1 (n=35)				กลุ่มขยายผลที่ 2 (n=23)			
	$\bar{X}$	S.D.	%	t	$\bar{X}$	S.D.	%	t
137	125.89	5.30	91.89	33.46**	127.48	4.03	93.05	37.56**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า สมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มขยายผลที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบ สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มขยายผลระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

คะแนนเต็ม	กลุ่มขยายผลที่ 1 (n=35)					กลุ่มขยายผลที่ 2 (n=23)				
	ก่อน		หลัง		t	ก่อน		หลัง		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
5	2.77	0.23	4.34	0.27	31.35 **	2.72	0.23	4.32	0.29	38.94**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า สมรรถนะด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มขยายผลหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการให้ครูกลุ่มขยายผลได้สะท้อนความคิด ความรู้สึกในการเข้าร่วมกิจกรรมของรูปแบบ โดยใช้กิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้หลังการปฏิบัติ (AAR) เมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นในแต่ละช่วงระยะของรูปแบบ สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ 1) ครูมีความพึงพอใจในระดับมากต่อการจัดกิจกรรมตามกระบวนการของรูปแบบ 2) ครูเกิดความตระหนักรู้ในความสำคัญและบทบาท หน้าที่ของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 3) ครูเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมมือร่วมพลังกับเพื่อนร่วมวิชาชีพในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และ 4) ครูมีการพัฒนาชุดความคิด (Mindset) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เพิ่มสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยขยายผลการใช้รูปแบบ พบว่า รูปแบบสามารถช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูประถมศึกษาในกลุ่มขยายผลให้สูงขึ้นได้ โดยครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบ และสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ครูมีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้งครูยังมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา มีกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะครูที่เป็นระบบ มีขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะที่ชัดเจน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการพัฒนารูปแบบขึ้นอย่างเป็นระบบ มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเชื่อมโยง เริ่มตั้งแต่การศึกษาวិเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่มีการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูประถมศึกษา มีการศึกษาสภาพที่คาดหวัง สภาพที่มีอยู่จริง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูประถมศึกษา มีการออกแบบและพัฒนารูปแบบโดยกำหนดกรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูประถมศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ยกย่องรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะและเอกสารประกอบรูปแบบ ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบ และแผนการจัดกิจกรรม ประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบและเอกสารประกอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการนำรูปแบบไปใช้และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบโดยใช้แบบแผนการทดลองที่มีการสุ่มทั้งสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง ครูกลุ่มทดลองได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ส่วนครูกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบ หลังจากนั้นจึงนำผลการทดลองใช้ตามกระบวนการของรูปแบบและผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ มาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ก่อนการนำรูปแบบไปขยายผลในลำดับต่อไป ดังนั้นผลการขยายผลการใช้ของรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงสามารถช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูประถมศึกษาให้สูงขึ้นได้ ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผลการวิจัยในขั้นตอนการขยายผลการใช้รูปแบบนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงหทัย โฮมไชยะวงศ์ (2557), อุษา มะหะหมัด และมาเรียม นิลพันธ์ (2558) รวมทั้งพิชญาน์ พานะกิจ และมาเรียม นิลพันธ์ (2559) ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และมีการศึกษาผลการขยายผลการใช้รูปแบบ ซึ่งได้ข้อค้นพบที่สอดคล้องกันว่า การนำรูปแบบไปขยายผลการใช้ตามกระบวนการของรูปแบบสามารถช่วยเสริมสร้างให้กลุ่มตัวอย่างขยายผลเกิดการพัฒนารบรตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อีกทั้งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสะท้อนความคิดในการเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบของครูกลุ่มขยายผล โดยใช้กิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้หลังการปฏิบัติ ซึ่งพบว่า ครูมีความพึงพอใจมากต่อการจัดกิจกรรมตามกระบวนการของรูปแบบ มีความตระหนักรู้ในความสำคัญและบทบาท หน้าที่ของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมมือรวมพลังกับเพื่อนร่วมวิชาชีพในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีการพัฒนาชุดความคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เพิ่มสูงขึ้น นับว่าเป็นข้อมูลที่น่าสนับสนุนให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบที่นำมาใช้ในการขยายผลได้อย่างดียิ่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงาน และสถาบันที่มีพันธกิจในการผลิตและพัฒนาครูควรนำรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษาไปขยายผลการใช้ เพื่อช่วยพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูประถมศึกษาในวงกว้างต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยเพื่อขยายผลการใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่างในการขยายผลควรมีกุ่ม ควบคุม เพื่อเปรียบเทียบผลอันเกิดจากการใช้รูปแบบขยายผล
2. ควรมีการศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการขยายผลการใช้รูปแบบ
3. ควรมีการศึกษาตัวแปรตามด้านคุณลักษณะอื่น ๆ ของกลุ่มขยายผล เช่น ความพึงพอใจ เจตคติ และแรงจูงใจ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). สถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2562. [Online]. Available : http://www.bopp.go.th/?page_id=871. [2562, พฤษภาคม 1].
- ดวงหทัย โสมไชยวงศ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการโค้ชและการดูแลให้คำปรึกษา แนะนำเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูประถมศึกษาของนักศึกษาวิชาชีพครู. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พิเชษฐ ยังตรง. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิชญาน์ พานะกิจ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 8 (2), 192-204.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). สร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ส เจริญการพิมพ์.
- วีระชัย ศรีวัชรรัตน์ และศิริศักดิ์ จันทรชัย. (2560) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วารสารการวัดผลการศึกษา, 23 (1), 191-200.
- ศิริพร ศรีปัญญา. (2560). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมหญิง สายธนู. (2560). คู่มือครูอาชีพ (ฉบับย่อ) ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). อกวิวัฒนาการเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สหมิตรพรินติ้งแอนพับลิชชิง.
- อุษา มะหะหมัด และมาเรียม นิลพันธุ์. (2558). การพัฒนารูปแบบการสอนการอ่านภาษาอังกฤษเน้นภาระงาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย,

7 (2), 163-173.

UNESCO Bangkok Asia and Pacific Regional Bureau for Education. (2016). **Preparing and Supporting Teachers in the Asia-Pacific to Meet the Challenges of Twenty-first Century Learning : Regional Synthesis Report**. [Online]. Available : <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246852>. [2018, April 1].

วิเคราะห์ความเป็นจริงของสรรพสิ่งตามกฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท

ANALYSIS OF REALITY OF THINGS ACCORDING TO THE THREE CHARACTERISTICS IN THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY

ภูริเชษฐ์ สมพล, กฤตสุขิน พลเสน และ พระมหาผมนิพัทธ์ ปุริสุตตโม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Phurichetd Somphol, Kitsuchin Ponsen and PhramahaMagavin Purisuttamo

Graduate School, Mahamakut Buddhist University

*Corresponding author E-mail : phurichetd.somphol.2517@gmail.com

(วันที่รับบทความ : กันยายน 7, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : ตุลาคม 10, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : ตุลาคม 12, 2565)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นจริงของสรรพสิ่ง 2) เพื่อศึกษากฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) เพื่อวิเคราะห์ความเป็นจริงของสรรพสิ่งตามกฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นจริงของสรรพสิ่งมีทั้งแนวคิดทางปรัชญาตะวันออกและตะวันตก สิ่งที่เป็นจริง คือ สิ่งที่มีอยู่จริง สิ่งที่เป็นอยู่จริง ซึ่งอาจรู้ได้หรือไม่อาจรู้ได้ทางประสาทสัมผัส บางอย่างอยู่นอกประสาทสัมผัส ความเป็นจริงตามทัศนะของปรัชญาตะวันออก ความเป็นจริง หมายถึง ความรู้อันประเสริฐ คือ ความรู้ที่ทำให้หลุดพ้นจากโลกียะ ความเป็นจริงตามทัศนะของปรัชญาตะวันตก สามารถศึกษาได้จากกลุ่มปรัชญาจิตนิยม สสารนิยม ทวินิยม กฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท คือ ลักษณะที่สามัญทั่วไป 3 ประการ สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวง เป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวง เป็นอนัตตา วิเคราะห์ได้ว่า ความเป็นจริงของสรรพสิ่งตามกฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท คือ ไตรลักษณ์ เป็นสภาพที่เป็นปกติวิสัยหรือเป็นไปตามธรรมชาติ หรืออาจเรียกว่าเป็นทฤษฎีแห่งความเหมาะสม เพราะทุกสิ่งบนโลกจะอยู่ในกฎหรือภาวะเช่นนี้เหมือนกันทั้งหมด ไตรลักษณ์จึงเป็นหลักสัจธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งสอนให้เข้าใจชีวิตที่เป็นไปตามธรรมดา ตามความเป็นจริง ทำให้ตระหนักรู้ และเกิดความเข้าใจว่าชีวิตเป็นอย่างไร เกิดความรู้เท่าทัน และรับรู้ต่อทุกอาการของการปฏิบัติตน

คำสำคัญ : ความเป็นจริง, สรรพสิ่ง, ไตรลักษณ์

Abstract

The objectives of this research article are as follows : 1) to study the concepts and theories about the reality of things, 2) to study the Three Characteristics in Theravada Buddhist Philosophy and 3) to analyze the reality of things according to the Three Characteristics in Theravada Buddhist Philosophy.

The study found that concepts and theories about the reality of things include both Eastern and Western philosophical concepts. what is real that is the real thing, what is real which may or may not know through the senses. Something outside the senses. Reality according to the viewpoint of oriental philosophy, Reality means that noble knowledge is knowledge that liberates from worldly worlds. The realities of Western philosophy can be studied from the philosophy of idealism, materialism, and dualism. The Three Characteristics in Theravada Buddhist philosophy is that of the three common characteristics : all conditioned states are impermanent, all conditioned states are subject to oppression, conflict or suffering, all states are not-self or soulless. It can be analyzed whether the reality of all things according to the Three Characteristics in Theravada Buddhist philosophy is that the Three Characteristics is an inherent or natural state, or may be called it's the theory of decency because everything in the world will be in this same law or condition. The Three Characteristics is a Buddhist principle that aims to teach people to understand life as normal and as

it really is. It raises awareness and understanding that how is life, become knowledgeable and be aware of every symptom of their practice.

Keywords : Reality, Things, Three Characteristics

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นจริง ความจริงหรือ “สัจจะ” มีลักษณะเป็นนามธรรม เมื่อเราพูดถึงความจริงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเรามักหมายถึง หลักการที่มีอยู่แน่นอนมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงของสิ่งนั้น เช่น “ชีวิตเป็นทุกข์” “สังขารเป็นของไม่เที่ยง” “ไม่มีอะไรเกิดจากความว่างเปล่า” ล้วนแต่เป็นการบอก “ความจริง” ทั้งสิ้น ความจริงเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับความรู้ เพราะเมื่อเราบอกว่าเรามีความรู้ ก็คือเรารู้ความจริงหรือเข้าถึงความจริงของสิ่งที่ เป็นจริง (แต่อย่าลืมว่า ความจริงก็มีหลายระดับ) ดังนั้น การจะเข้าใจว่า สิ่งที่เป็นจริง หรือ reality คืออะไร และการเข้าถึงสิ่งที่ เป็นจริงหรือสิ่งที่มีอยู่จริง นั้น ปัญหาในเรื่อง “ความจริง” ในเชิง “อภิปรัชญา” ในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นมีการกล่าวถึงในพระไตรปิฎกและเป็น ปัญหาที่มนุษย์สนใจใคร่รู้มาทุกยุคสมัย เช่น ปัญหาที่ว่า โลกเที่ยง โลกไม่เที่ยง โลกมีที่สุด โลกไม่มีที่สุด ชีพอันนั้น สรรเพ์ก็อันนั้น ชีพอย่างหนึ่ง สรรเพ์อย่างหนึ่ง (ม.ม. 13/148/144.) มีผู้กล่าวถึง ทฤษฎีความจริงไว้ดังนี้ ความจริงในที่นี้หมายถึง เอาความจริงที่เกิดจากการปฏิบัติตามหลักการที่มีความสัมพันธ์กับทฤษฎีความจริง ที่ว่าทฤษฎีใดก็ตามจะถือว่าเป็น ความจริงได้ก็ต่อเมื่อมันทำงานได้ผลในทางปฏิบัติหรือให้ผลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่วนเพ็ชร กล่าวถึงความจริงว่า มีหลากหลายประเภท เช่น ความจริงที่อยู่พ้นจากประสาทสัมผัส เป็นความจริงที่เกี่ยวกับลักษณะสิ่งใดสิ่งหนึ่งตาม สภาพที่มันเป็นอยู่ ดังนั้นถ้าเราจะเข้าใจว่าวิทยาศาสตร์แสวงหาความจริง ในความหมายนี้แล้ว ก็ย่อมหมายความว่า คุณสมบัติของสิ่งนั้นเป็นคุณสมบัติที่มันมีอยู่ไม่ว่ามนุษย์จะรู้หรือไม่รู้ก็ตาม เช่น กฎธรรมชาติ เป็นต้น (ประทุม อังกูโรโรหิต, 2543 : 23-24)

การคัดค้านแนวคิดเชิงอภิปรัชญา เพียงแต่ต้องรู้ให้จริง รู้ให้ถึงแก่นของอภิปรัชญานั้น เพราะการรู้แจ้งจะทำให้ไม่หลงยึดติดอยู่ในโลกแห่งความคิด เพราะว่าพระพุทธศาสนามุ่งศึกษาเรื่องความจริงที่สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ใน ชีวิตมากกว่า ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ความเห็นนี้ว่า นี้ทุกข์ นี้เหตุให้เกิดทุกข์ นี้ความดับทุกข์ นี้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์” ดังนี้ เราพยากรณ์ ก็เพราะเหตุไรเราจึงพยากรณ์เช่นนั้น เพราะเช่นนั้น ประกอบด้วยประโยชน์เป็นเบื้องต้นแห่ง พรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อความหน่าย เพื่อความคลายกำหนัด เพื่อความดับ เพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน (ม.ม. 13/152/122.) ซึ่งการที่พระพุทธองค์ไม่ทรงตอบปัญหาเชิงอภิปรัชญานั้น เพราะไม่เป็นประโยชน์ กล่าวคือ จะทรงตอบหรือไม่ก็ได้ช่วย ผู้ฟังให้บรรลุธรรมคลิพพานได้เลย เพราะถ้าทรงตอบด้วยภาษาพูดของมนุษย์ จะตอบได้ 2 อย่าง คือ ตอบรับว่า “ใช่” หรือตอบปฏิเสธว่า “ไม่ใช่” ไม่ว่าจะทรงตอบอย่างไร คำตอบนั้นก็จะถูกโยงไป เข้ากับ ทศณะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งของพรหมณ์อยู่นั่นเอง ด้วยว่าปัญหาเหล่านี้ขึ้นอยู่กับคำพูดของมนุษย์ อาจเป็นเหตุให้ ถกเถียงกันไม่สิ้นสุด จำเป็นที่ผู้ต้องการคำตอบต้องปฏิบัติให้เข้าถึงด้วยตนเอง

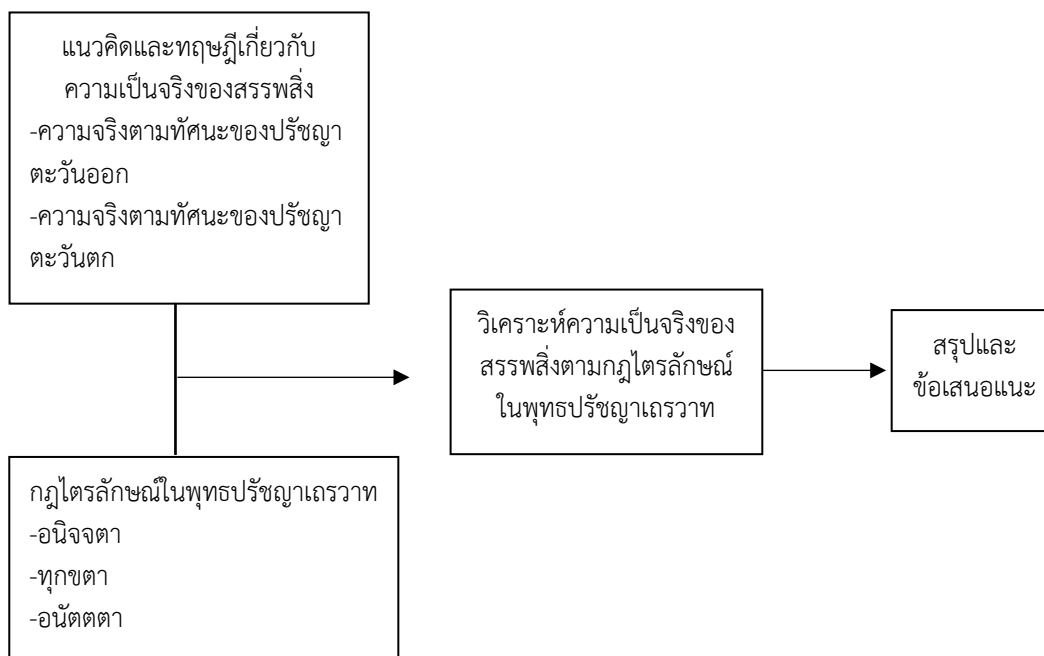
ในส่วนของกฎ “ไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท” เป็นธรรมะที่ทำให้เป็นพระอริยะ (อริยธรรม) แปลว่า ลักษณะ 3 ประการ หมายถึงสามัญลักษณ์ คือ กฎธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งปวง ได้แก่ อนิจจลักษณ์ ลักษณะไม่เที่ยง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา ทุกขลักษณ์ ลักษณะทนอยู่ตลอดเวลาไม่ได้ ถูกบีบคั้นด้วยอำนาจของธรรมชาติทำให้ ทุกสิ่งไม่สามารถทนอยู่ในสภาพเดิมได้ตลอดไป และอนัตตลักษณ์ ลักษณะไม่สามารถบังคับบัญชาให้เป็นไปตาม ต้องการได้ เช่น ไม่สามารถบังคับให้ชีวิตยังยืนอยู่ได้ตลอดไป ไม่สามารถบังคับจิตใจให้เป็นไปตามปรารถนา ความมิใช่ ตัวตน เป็นต้น ไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ไม่เที่ยงหรือเปลี่ยนแปลง ทุกขัง ไม่คงที่ หรือไม่อยู่ในสภาพใดสภาพหนึ่งตลอดไป อนัตตา เพราะเป็นอนิจจังและทุกขังจึงไม่ใช่อัตตาหรือไม่มีอยู่อย่างอัตตา (เที่ยง นิ่ง คงที่) (สุเขาว พลอยชุม, 2560 : 3)

ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง “วิเคราะห์ความเป็นจริงของ สรรพสิ่งตามกฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท” เพราะเป็นการศึกษาวิชาปรัชญา และเป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ ทรงบรรจุเรียกว่า “อริยสัจ” คือการบรรลุถึง ความจริงอันประเสริฐของชีวิต ทั้งยังเป็นการขยายและเปรียบเทียบทัศนะ เรื่องความจริงในสรรพสิ่งของตามหลักปรัชญาแขนงต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเคารพต่อความเห็นของผู้อื่นไม่เป็นคน สุดโต่งในโลกแห่งความคิดของตนเองจนเกินไป และรู้จักย่นทางความคิดของตนเพื่อที่จะสามารถเลือกเฟ้นแนวคิดไป ประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับบริบทของตนได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นจริงของสรรพสิ่ง
2. เพื่อศึกษากฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นจริงของสรรพสิ่งตามกฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร คือ สืบค้นและรวบรวมเอกสารข้อมูล (Documentary Research) ทั้งเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎก และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ทางวิชาการอื่น ๆ ที่เป็นผลงานของท่านผู้รู้ทางด้านพระพุทธศาสนาอันเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการทั่วไป โดยมีขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารในชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2534)
2. ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ วิทยานิพนธ์ และหนังสือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลจากห้องสมุดมหาวิทยาลัย เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เป็นต้น
3. นำข้อมูลที่ได้อ่านศึกษาวิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้ เพื่อเรียบเรียงลำดับเป็นหมวดหมู่
4. สรุปผล และเสนอผลการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นจริงของสรรพสิ่ง

ความเป็นจริง (Reality) ตรงกับคำว่า “สภาวะ” คือความเป็นเอง, สิ่งที่เป็นเอง, ธรรมดา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2553 : 397) ความเป็นจริง มีลักษณะเป็นนามธรรม เมื่อเราพูดถึงความเป็นจริงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเรามักหมายถึง หลักการที่มีอยู่แน่นอน มันคง ไม่เปลี่ยนแปลงของสิ่งนั้น เช่น “ชีวิตเป็นทุกข์” “สังขารเป็นของไม่เที่ยง” “ไม่มีอะไรเกิดจากความว่างเปล่า” ล้วนแต่เป็นการบอก “ความเป็นจริง” ทั้งสิ้นความเป็นจริงเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับความรู้ เพราะเมื่อเราบอกว่าเรามีความรู้ ก็คือเรารู้ความเป็นจริงหรือเข้าถึงความเป็นจริงของสิ่งที่มันเป็นจริงเพื่อให้เข้าใจในเรื่องของความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความหมายของความเป็นจริง

ความหมายของความเป็นจริงตามรูปศัพท์ คำว่า “จริง” มีความหมายตามรูปศัพท์ที่ปรากฏในเอกสารทางวิชาการ ดังนี้ “สัจ” หมายถึง แท้ มีจริง “จริง, ความ” หมายถึง ความรู้ที่ตรงกับความเป็นจริง ความเป็นจริงที่อยู่ในระดับสมบูรณ์ถือว่ามีความแน่นอน ถ้าอยู่ในระดับไม่สมบูรณ์ ถือว่ามีความน่าจะเป็น ซึ่งมีระดับตั้งแต่เกือบแน่นอนลงไปจนถึงเกือบเท็จ ถ้าไม่มีความเป็นจริงเลยเรียกว่าความเท็จ ความเป็นจริงหมายถึงภาวะที่มีอยู่จริง ภาวะที่เป็นอย่างนั้นแน่แท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น สิ่งที่มีอยู่จริง คือสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีอยู่จริง เป็นอยู่จริง จะมีสิ่งมีสิ่งอื่นรับรู้ว่ามีอยู่จริง เป็นจริงอยู่ หรือไม่ก็ตาม ก็มีอยู่และเป็นอยู่โดยสภาวะของสิ่งนั้นเอง สิ่งที่เป็นจริง หมายถึง สิ่งที่มีอยู่จริง สิ่งที่เป็นอยู่จริง ซึ่งอาจรู้ได้หรือไม่อาจรู้ได้ทางประสาทสัมผัส บางอย่างอยู่นอกประสาทสัมผัส

ความหมายของความเป็นจริงโดยอรรถ ความหมายโดยอรรถ นักปรัชญาและนักคิดได้อธิบายถึงความหมายของคำว่า “ความเป็นจริง” ไว้ต่างกันดังนี้ อาเลส กล่าวหาว่า “น้ำคือแก่นแท้ของสรรพสิ่ง” เฮเกล กล่าวว่า “ความแท้จริง” ก็คือเอกภาพของความคิด บริดเลย์ กล่าวว่า “ความเป็นจริง” คือเอกภาพของความชัดเจน หรือความรู้สึก ถ้าหากความแท้จริงคือความคิด ก็แปลว่า สสารเป็นสิ่งลวงตา พลาโต กล่าวว่า “ความแท้จริง” ประกอบด้วยรูปสมบูรณ์ต่าง ๆ หมู่หนึ่ง เช่น ความยุติธรรม ความงาม โลกนิช กล่าวว่า “ความแท้จริง” คือ อาณา นิคมของวิญญาณ ซึ่งเรียกว่า Monads หรือหน่วยซึ่งเป็นรากฐานของสิ่งใด ๆ เบิร์กเลย์ กล่าวว่า “ความแท้จริง” ประกอบด้วยความคิดต่าง ๆ ในพระทัยของพระเจ้า เดสการ์ต กล่าวว่า “ความแท้จริง” เป็นอิสระ ทั้งที่เป็นจิตและเป็นสสาร

ปัญหาทางอภิปรัชญา ซึ่งมี 3 ประเด็นใหญ่ ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าอภิปรัชญา มีความสำคัญคือมีหน้าที่ค้นหาความเป็นจริงที่เกี่ยวกับ เรื่องใหญ่ ๆ 3 เรื่องคือ 1. จักรวาลวิทยา 2. ภาววิทยา และ 3. ปรัชญาจิต

ความเป็นจริงตามทัศนะของปรัชญาตะวันออก ความเป็นจริงหมายถึงความรู้อันประเสริฐคือความรู้ที่ทำให้หลุดพ้นจากโลกียะ อาศัยความตรัสรู้ของคนใดคนหนึ่งเป็นฐานแล้วขยายต่อไปตามเหตุผล หรือความสามารถทางสติปัญญาของนักคิดหรือผู้อธิบายแต่ละคน เริ่มต้นจากความหมดสงสัยหรือความรู้แจ้ง เป็นการอธิบายหรือขยายความของความรู้ตามหลักเหตุผล ฐานของปรัชญาตะวันออก คือ ความตรัสรู้หรือความรู้อันสมบูรณ์แล้ว แสวงหาความรู้ ความเป็นจริงจากสิ่งภายในเพื่ออธิบายความเป็นจริงภายนอก มุ่งแสวงหาความเป็นจริงส่วนย่อยเพื่ออธิบายความเป็นจริงส่วนรวม เริ่มต้นการศึกษาด้วยการเพ่งพินิจภายในจนเห็นความเป็นจริง แล้วจึงอธิบายความเป็นจริงนั้นตามที่ตนเห็น เกิดจากแรงกระตุ้นสำคัญที่ก่อให้เกิดการคิดค้นทางปรัชญานั้น คือ ปัญหาของชีวิต หรือปัญหาของตนเอง ฉะนั้นปรัชญาตะวันออกจึงมีลักษณะเป็นแนวทางแก้ปัญหาวินิจฉัยหรือเป็นวิธีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต นักปรัชญาเป็นนักปฏิบัติ ข้อสรุปของปรัชญาตะวันออกจึงเป็นผลของการปฏิบัติด้วยตนเอง จุดหมายปลายทางของปรัชญาคือการเข้าถึงความเป็นจริงหรือหลุดพ้นจากสิ่งที่ไม่จริงคือโลก การเข้าถึงความเป็นจริง มีพฤติกรรมตามหลักเหตุผลอันมีความตรัสรู้เป็นบรรทัดฐาน

ความเป็นจริงตามทัศนะของปรัชญาตะวันตก การศึกษาเรื่อง “ความเป็นจริง” ตามความหมายของปรัชญามีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าศาสตร์อื่น ๆ เพราะจะต้องมีใจเป็นกลาง และทำให้เรามีความเคารพและเห็นคุณค่าของความคิดของ ทุกฝ่ายด้วยใจเป็นอุเบกขาและเป็นธรรม ทัศนะเรื่องความเป็นจริงในทางปรัชญาตะวันตกจึงหมายถึง สิ่งที่ปรากฏอยู่ หรือมีอยู่ หรือเป็นอยู่ตามชาติอย่างไม่มีวันเปลี่ยนแปลง เป็นความเป็นจริงหรือจริงแท้ของโลกและจักรวาล ตลอดจนธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเป็นความเป็นจริงขั้นสูงสุด ซึ่งเรียกว่าอันติมสัจจะอันเป็นพื้นฐานของความเป็นจริงอื่น ๆ “ความเป็นจริงคืออะไร” เพื่อสะดวกในการศึกษา ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ จิตนิยม (Psychism) สสารนิยม (Materialism) ทวินิยม (Dualism)

1. ปรัชญาจิตนิยม แบ่งออกเป็นปรัชญาเอกนิยมกับปรัชญาของพลาโตตอบเหมือนกันว่า ความเป็นจริงเป็นจิตอย่างเดียว สสารไม่มีความเป็นจริง แต่สองคำตอบนี้ผิดกันตรงที่ว่า เอกนิยมถือว่า สสารเป็นมายา เป็นการแสดงออกของจิต ส่วนลัทธิพลาโตถือว่าสสารไม่ใช่มายา มีอยู่จริง แต่ไม่มีความเป็นจริงของตนเอง ที่มีอยู่ได้นั้นก็เพราะอาศัยความเป็นจริงของจิตนั่นคืออาศัยความเป็นจริงของสิ่งสากลในโลกแห่งโนคติ

2. ปรัชญาสสารนิยม แบ่งออกเป็นปรมาณุนิยมกับพลังงานนิยมตอบเหมือนกันว่าความเป็นจริงเป็นสสารอย่างเดียว จิตไม่เป็นจริง สสารมีพลังงานบางอย่างซึ่งคนเราไม่เข้าใจ จึงสมมติเอาว่า มีจิตอยู่เบื้องหลัง แต่สองคำตอบนี้ผิดกันตรงที่ว่า ปรมาณุนิยมถือว่าสสารเป็นสิ่งที่แบ่งออกได้ถึงหน่วยย่อยที่สุด เรียกว่า (Atom) ปรมาณูแต่ละปรมาณูเป็นสสารที่มีภาวะคงตัว ไม่เกิด ไม่ดับ ไม่เปลี่ยนแปลงแต่ประการใดทั้งสิ้น ส่วนพลังงานถือว่าสสารเป็นเพียงปรากฏการณ์ภายนอกของพลังงานซึ่งมีหน่วยย่อยที่สุดเป็นควันตัม ควันตัมไม่คงตัว อาจเปลี่ยนแปลงได้จะเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นเสมอหรือไม่อย่างนั้นยังเป็นคำตอบที่ไม่ลงรอยกัน

3. ปรัชญาทวินิยม แบ่งออกเป็นรังสรรค์นิยมและชีวิตรังสรรค์นิยมตอบเหมือนกันว่า ความเป็นจริงมีอยู่สองอย่าง คือจิตและสสาร แต่สองคำตอบนี้ผิดกันตรงที่ว่า รังสรรค์นิยมถือว่าจิตเป็นผู้สร้างสสาร เมื่อสร้างแล้วก็ให้มีความเป็นจริงของตนเอง มีใช้รู้ความเป็นจริงอย่างสสารในปรัชญาของเพลโต ส่วนชีวิตรังสรรค์นิยมถือว่าจิตและสสารต่างก็มีมาเอง ไม่มีส่วนใดสร้างส่วนใด แต่จิตอาจจะควบคุมสสารได้โดยรู้กฎเกณฑ์ของสสาร (กิริติ บุญเจือ, 2529 : 31-32)

ดังที่ได้ทำการศึกษาในเรื่องความเป็นจริงของสรรพสิ่งที่ปรากฏ ทั้งความเป็นจริงตามทัศนะของปรัชญาตะวันตก ประเภทของความเป็นจริงตามทัศนะของปรัชญาตะวันออกทำให้ได้เห็นความเป็นจริงของสรรพสิ่งในองค์รวมมากขึ้น ถึงแม้จะเป็นการยากที่จะหาองค์ความรู้เหล่านี้ก็ตาม

2. กฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท

ความหมายของความเป็นจริงในทางพุทธศาสนานั้นกล่าวโดยความหมายตามรูปศัพท์ ก็คือเรื่องของสิ่งจะนั่นเอง ซึ่งความหมายของสิ่งจะนี้ปรากฏอยู่หลายแห่งในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา สิ่งจะ หมายถึงความจริงใจ คือประพจน์ที่สิ่งใดก็ได้จริง คือ การเอาใจใส่ไม่ทอดธุระในคำพูด ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ดังพุทธพจน์ว่า “ในชาติก่อน ๆ พระมหาบุรุษมีปัญญาเป็นสิ่งจะมี พระราชาไม่เป็นสอง เว้นคำเหลวไหล ไม่พูดให้เคลื่อนคลาดต่อใคร ๆ ตรัสโดยคำจริง คำแท้ คำคงที่ ส่วนความหมายของความเป็นจริงในเชิงอรรถาธิบายนั้น หมายถึง สภาวะธรรมที่เป็นจริง สามารถแบ่งได้เป็นสองอย่าง นั่นคือ ความเป็นจริงทางโลกอย่างหนึ่ง ความเป็นจริงทางโลกก็ได้แก่เหตุผลที่มีอยู่ทั่วไปบนโลก เช่น เมื่อแสงเงินแสงทองปรากฏพระอาทิตย์ก็จะขึ้นตามมา หรือเมื่อมีแสงสว่าง ความมืดก็หายไป เมื่อแสงสว่างหายไปความมืดก็ปรากฏดังตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลายเมื่อพระอาทิตย์จะขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนสิ่งที่เป็นนิมิตมาก่อน คือแสงเงินแสงทอง สิ่งที่เป็นเบื้องต้น เป็นนิมิตมาก่อน เพื่อ ความบังเกิดแห่งอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8 ของภิกษุ คือ ความถึงพร้อมแห่งการกระทำไว้ในใจ โดยแยบคาย ฉะนั้นเหมือนกัน” ซึ่งความเป็นจริงทางโลกนี้สามารถนำมาใช้ในการสอนแบบ เปรียบเทียบให้เข้าใจถึงสภาวะธรรมได้ ส่วนความเป็นจริงในทางธรรมนั้น หมายถึงสิ่งที่ทรงสภาวะนั้น ๆ เอาไว้หรือสิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคล ยกตัวอย่างเช่น บุคคลตามธรรมดาทั่วไปเมื่อยังไม่ได้กระทำอะไรลงไป ทางกาย วาจา หรือใจ เราไม่สามารถบอกได้ว่าเขาเป็นคนดีหรือคนชั่วเพราะเขายังไม่ได้แสดงอาการกิริยาใด ๆ ให้ปรากฏ ต่อเมื่อบุคคลนั้นทำเหตุที่ดีย่อมให้ผลปรากฏเป็นคนดี หากทำเหตุที่ชั่วก็ย่อมให้ผลปรากฏเป็นคนชั่ว ซึ่งนี่เป็นความเป็นจริงทางสภาวะธรรมที่มีอยู่ภายในตัวบุคคลแต่ละคน ซึ่งตัวบุคคลนี้เองทำให้ความเป็นคนดี คนชั่ว บุญคุณ ตลอดจนอริยชนปรากฏ หากไม่มีบุคคลแล้ว สภาวะธรรมดังที่กล่าวมาก็ไม่สามารถปรากฏออกมาได้ แม้ที่สุดหากไม่มีบุคคล มรรค ผล นิพพานก็ไม่ปรากฏเช่นเดียวกัน

ลักษณะของความเป็นจริงตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น สำคัญที่วิธีการรับรู้ความเป็นจริง โดยในปมาทวิหารีสูตรกล่าวว่า บุคคลจะรับรู้ถึงสภาวะธรรมที่เป็นจริงได้ เมื่อจิตมีความตั้งมั่นเป็นสมาธิ ซึ่งตัวที่ทำหน้าที่ในการรับรู้ นั้น คือ ปัญญาในระดับของภาวนามยปัญญาเท่านั้นจึงจะสามารถรับรู้ถึงสภาวะธรรมที่แท้จริงได้ ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “จิตตั้งมั่นแล้ว สิ่งทั้งปวงย่อมปรากฏตามความเป็นจริง” สิ่งจะหรือความเป็นจริงในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยสรุปมีอยู่ 2 ประเภท คือ สมมติสิ่งจะ และปรมาตตสิ่งจะ

ไตรลักษณ์ ไตรลักษณ์นี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สามัญลักษณ์ แปลว่า ลักษณะที่ทั่วไป หรือเสมอเหมือนกันแก่สิ่งทั้งปวง คือ ทุกอย่างที่เป็นสังขตะ เป็นสังขาร ล้วนไม่เที่ยง คงอยู่ไม่ได้ เสมอเหมือนกันหมด ทุกอย่างที่เป็นธรรม ไม่ว่าสังขตะ คือ สังขาร หรือ อสังขตะคือวิสังขาร ก็ล้วนมีโทษตน ไม่เป็นอิตตา เสมอกันทั้งสิ้น อนิจจตา สังขารทั้งหลายทั้งปวง ไม่เที่ยงไม่คงที่ ไม่ยั่งยืน เป็นภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อม ทุกขตา สังขารทั้งหลายทั้งปวง เป็นทุกข์เป็นภาวะที่ถูกบีบคั้น ด้วยการเกิดขึ้นและ สลายตัว ภาวะที่กดดัน ผืนและขัดแย้งอยู่ในตัว เพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพเป็นอย่างนั้น เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้คงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ ภาวะที่ไม่สมบูรณ์มีความบกพร่องอยู่ในตัว ไม่ให้ความสมอยากที่แท้จริง หรือความพึงพอใจเต็มที่แก่ผู้อยากด้วยตัณหา และก่อให้เกิดความทุกข์แก่ผู้เข้าไปอยากเข้าไปยึดด้วยตัณหาอุปาทาน อนัตตตา ธรรมทั้งหลายทั้งปวง เป็นอนัตตาความไม่ใช่ตัวตน ความไม่มีตัวตนจริงแท้ที่จะเป็นเจ้าของครอบครองสั่งบังคับให้เป็นอย่างไร ๆ ได้

จากการศึกษากฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาทตามประเด็นที่ได้ตั้งไว้ในตอนต้น ความหมายของความเป็นจริงตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท ไตรลักษณ์สำคัญของสังขารในไตรลักษณ์ ลักษณะที่ขั้น 5 ตกอยู่ในอำนาจของไตรลักษณ์ กระบวนการของชีวิตตามหลักไตรลักษณ์ ไตรลักษณ์ในฐานะเป็นธรรมชาติของโลกและชีวิต ทำให้เห็นมุมมองในเรื่องไตรลักษณ์กว้างขึ้น เป็นสังจธรรมความเป็นจริงที่ปรากฏเป็นความเป็นจริงโดยทั่วไป เป็นความเป็นจริงทั้งภายนอกและภายใน ความเป็นจริงภายนอก หรือความเป็นจริงในโลกที่เขาสมมติกัน ความเป็นจริงภายในคือสภาวะธรรมที่อยู่ภายในตัวบุคคล ไตรลักษณ์นั้น เป็นรูปของกฎธรรมชาติ ไม่ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเสด็จอุบัติ หรือไม่ก็ตามกฎเหล่านี้ย่อมมีอยู่โดยธรรมชาติ คือ 1. สังขารทั้งปวง ไม่เที่ยง 2. สังขารทั้งปวง เป็นทุกข์ 3. ธรรมทั้งปวง เป็นอนัตตา

3. ผลการวิเคราะห์ความเป็นจริงของสรรพสิ่งตามกฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท

ไตรลักษณ์ เป็นสภาพที่เป็นปกติวิสัยหรือเป็นไปตามธรรมชาติ หรืออาจเรียกว่าเป็นทฤษฎีแห่งความเหมาะสม เหมือน เพราะทุกสิ่งบนโลกจะอยู่ในกฎหรือภาวะเช่นนี้เหมือนกันทั้งหมด ไตรลักษณ์จึงเป็นหลักสัจธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งสอนให้เข้าใจชีวิตที่เป็นไปตามธรรมดาตามความเป็นจริง ทำให้ตระหนักรู้ และเกิดความเข้าใจว่าชีวิตเป็นอย่างไร เกิดความรู้เท่าทัน และรับรู้ต่อทุกอาการของการปฏิบัติตน คำว่า ไตรลักษณ์ เป็นลักษณะที่สามัญทั่วไป 3 ประการ สังขารทั้งปวง ไม่เที่ยง สังขารทั้งปวง เป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวง เป็นอนัตตา

ทำให้เกิดประโยชน์จากการเรียนรู้เรื่องไตรลักษณ์ กล่าวคือ เรื่องอนิจจัง เมื่อได้เรียนรู้ความไม่เที่ยงของสิ่งทั้งปวงแล้ว ยังทำให้เกิดความไม่ประมาท ทำให้คนไม่ประมาทหมัวเมาในวัยว้าวัยหนุ่มสาว ในความไม่มีโรคและในชีวิต ทำให้เกิดความพยายาม เพื่อที่จะก้าวไปข้างหน้า เพราะรู้ว่าถ้าเราพยายามก้าวไปข้างหน้าแล้วชีวิตย่อมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ความไม่เที่ยงแท้ ทำให้รู้สภาพการเปลี่ยนแปลงของชีวิต เมื่อประสบภัยสิ่งไม่พอใจ ก็ไม่สิ้นหวังและเป็นทุกข์ ไม่ปล่อยตนไปตามเหตุการณ์นั้น ๆ จนเกินไป พยายามหาทางหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี เรื่องทุกข์ขัง เมื่อผู้ใดได้เรียนรู้เรื่องความทุกข์แล้ว จะรู้ว่า ความทุกข์เป็นของธรรมดาประจำโลก อย่างหนึ่งซึ่งใคร ๆ จะหลีกเลี่ยงได้ยาก ต่างกันก็แต่เพียงรูปแบบของทุกข์นั้น เมื่อความทุกข์เกิดขึ้นแก่ชีวิต ผู้มีปัญญาตรองเห็นความจริงว่าความทุกข์เป็นสัจจธรรมอย่างหนึ่งของชีวิต ชีวิตย่อมระคนด้วยทุกข์เป็นธรรมดา เมื่อเห็นเป็นธรรมดา ความยึดมั่นก็ม่น้อย ความทุกข์สามารถลดลงได้หรืออาจหายไป เพราะไม่มีความยึดมั่น ความสุขที่เกิดจากการปล่อยวางย่อมเป็นสุขอันบริสุทธิ์ เรื่องอนัตตตา การเรียนรู้เรื่องอนัตตตา ทำให้เรารู้ความจริงของสิ่งทั้งปวง ไม่ต้องถูกหลอกหลวง จะทำให้คลาย ตัณหา มานะ ทิฐิ ทำให้ไม่ยึดมั่น เบิกาย เบาใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรสนับสนุนให้มีการส่งเสริมทำความเข้าใจให้มากขึ้นในการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท เรื่อง กฎไตรลักษณ์
2. ควรสนับสนุนทำให้ประชาชนไม่ประมาทหมัวเมาในการดำรงชีวิต เข้าถึงความเป็นจริงตามกฎไตรลักษณ์ในพุทธปรัชญาเถรวาท

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิเคราะห์ห่อริยสัจ 4 ในพุทธปรัชญาเถรวาท
2. ศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกฎไตรลักษณ์ระหว่างพุทธปรัชญาเถรวาทกับมหายาน

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2529). **ปรัชญาสำหรับผู้เริ่มเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประทุม อังกูโรหิต. (2543). **ปรัชญาปฏิบัตินิยม : รากฐานของปรัชญาการศึกษาในสังคมประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม**. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุเชาว์ พลอยชุม. (2563). **พุทธปรัชญาในพระสูตรตันตปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : สาละการพิมพ์.

**การพัฒนาชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
ของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
DEVELOPMENT OF SELF-ACCESS LEARNING PACKAGE TO DEVELOP
COMMUNICATIVE ENGLISH SKILLS OF RESTAURANT WORKERS
IN DOISAKET HOT SPRING AREA, CHIANG MAI**

รณวีร์ พามผล

อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Ranavi Papol

Lecturer, English Program, Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author E-mail : ranavi_papol@cmru.ac.th

(วันที่รับบทความ : กันยายน 28, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : ตุลาคม 19, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : ตุลาคม 21, 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างชุดสื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยตนเองสำหรับผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในเขตนํ้าพุร้อน ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป การสำรวจความต้องการพัฒนาด้านทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของกลุ่มตัวอย่าง 2) ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังเรียนชุดสื่อการเรียนรู้ และ 4) แบบประเมินความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชุดสื่อการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองได้รับการออกแบบตามการวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มตัวอย่างมีขอบเขตด้านเนื้อหา 5 หน่วย ดังนี้ (1) การต้อนรับลูกค้าเบื้องต้น (2) การรับรายการอาหาร (3) รายละเอียดเกี่ยวกับรายการอาหาร/ส่วนประกอบอาหาร (4) การปรุงอาหาร/ประกอบอาหาร และ (5) การรับเงิน ผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) ในทุก ๆ ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 4.03$) ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 3.84$) ด้านภาษา ($\bar{X} = 3.80$) ด้านการออกแบบ ($\bar{X} = 3.77$) ด้านกิจกรรมฝึกฝนการใช้ภาษา ($\bar{X} = 3.66$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง, ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร

Abstract

The research has its objectives as to 1) to construct a self- access learning package and 2) to study the satisfactions of restaurant workers in Doi Saket Hot Spring Area, Chiang Mai towards the self-access learning package. The samples of the study are 35 restaurant workers. The research instruments consist of 1) the questionnaire for collecting general data, surveying needs in developing restaurant workers' communicative English skills, 2) the self- access learning package, 3) pretest and posttest and 4) the form for evaluating restaurant workers' opinion and satisfaction towards self-access learning package. The statistics used in the research is Mean, Percentage and Standard Deviation.

The research results were found as follows :

1) The self- access learning package designed according to restaurant workers' needs analysis consists of (1) Welcoming Customers (2) Taking an Order and Food Recommendation (3) Detailing menu and ingredients (4) Cooking and (5) Receiving Money. Followed by pretest and posttest before and after learning by using the self- access learning package, the results were found that the restaurant workers have their communicative English skills after learning higher than before learning with statistically significant point at .01.

2) The results show that the opinion and satisfaction of restaurant workers toward the self-access learning package were at high level ($\bar{X} = 3.82$) in average, arranged from most to least as beneficial use ($\bar{X} = 4.03$), contents ($\bar{X} = 3.84$), language ($\bar{X} = 3.80$), design ($\bar{X} = 3.77$) activities and exercise ($\bar{X} = 3.66$) respectively.

Keywords : Self-Access Learning Package, Communicative English Skills, Restaurant Workers

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ม.ป.ป. : 1) กล่าวว่า ในปี พ.ศ.2573 องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติได้คาดการณ์ว่า จะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากประมาณ 1.8 พันล้านคนเดินทางทั่วโลก นับว่าเป็นโอกาสที่ดีของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยการแสวงหาสินค้าและบริการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่ไทยมีศักยภาพ มีความหลากหลาย และกระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อนำมาส่งเสริมพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ และสร้างสรรค์คุณค่าให้สอดคล้องกับทิศทางและแนวโน้มของตลาดยุคใหม่ ตลอดจนยกระดับมาตรฐาน ความปลอดภัย และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบนิเวศ และทรัพยากรที่เอื้อต่อการเติบโตของการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เพื่อกระจายโอกาสในการสร้างรายได้ไปสู่ชุมชน และเมืองอย่างทั่วถึงและยั่งยืน บรรลุเป้าหมายด้านรายได้และการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย การท่องเที่ยวอาเซียนก็มีการปรับแผนยุทธศาสตร์ โดยมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (พ.ศ.2559-2568) ที่มุ่งเน้นการผลักดันการบูรณาการของอาเซียนในทุกมิติอย่างสมบูรณ์ โดยมุ่งพัฒนาการตลาดมาตรฐานคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ความเชื่อมโยงการลงทุนและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ในภูมิภาคทั้งนี้เพื่อพัฒนาอาเซียนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนโดยมีเป้าหมายการพัฒนาคือการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวของอาเซียนและเสริมสร้างความยั่งยืนและการกระจายรายได้สู่ทุกภาคส่วนของการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงควรเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งเป็นแผนแม่บทระดับชาติที่วางรากฐานการพัฒนาของประเทศไทยที่มุ่งพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การพัฒนาให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ต่อยอดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการให้เติบโตอย่างสมดุล และยั่งยืนโดยมีแนวทางการส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ พัฒนาทักษะ ฝีมือบุคลากรและพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งให้เกิดความเชื่อมโยงกันเป็นโครงข่าย การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยเอื้อต่อการพัฒนาสำหรับอนาคตสอดคล้องกับสถานการณ์และส่งเสริมให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการท่องเที่ยวได้ และการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

อนึ่ง ในแผนพัฒนาภาคเหนือ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ระบุว่า ภาคเหนือของประเทศไทย มีความพร้อมต่อการพัฒนาเชื่อมโยงด้านการค้าและบริการกับนานาชาติและกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคุ่มน้ำโขง โดยมีโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจภาคกลางของประเทศและเส้นทางตามแนว North-South Economic Corridor (จีนตอนใต้ เมียนมาร์ ลาว ไทย) และ East-West Economic Corridor (เวียดนาม กัมพูชา ลาว ไทย เมียนมาร์) และมีเมืองสำคัญที่เป็นฐานการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับนานาชาติ อาทิ เชียงใหม่

เชียงราย และตาก เป็นฐานการผลิตหัตถอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ฐานความรู้ด้านเทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม และการออกแบบร่วมสมัย เป็นฐานทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้สำคัญของภาค และสภาพภูมิเศรษฐกิจ-สังคมเอื้อต่อการพัฒนาภาคธุรกิจบริการ มีโอกาสในการเชื่อมโยงโครงข่ายเส้นทางคมนาคม ส่งผลให้เกิดโอกาสในการขยายตลาดการค้าการท่องเที่ยว และบริการการศึกษานานาชาติ ธุรกิจบริการสุขภาพและการแพทย์ มีนโยบายภาครัฐในการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และมียุทธศาสตร์ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม การท่องเที่ยวของภาคเหนือมีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติ โดยมีจุดแข็งอยู่ที่สภาพภูมิสังคมซึ่งเป็นภูเขาสูง ทัศนียภาพสวยงาม อากาศเย็นสบาย มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่งดงามเป็นเอกลักษณ์ ผู้คนมีความเป็นมิตร รวมทั้งเป็นประตูเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และยังมีแหล่งมรดกโลกทั้งด้านประวัติศาสตร์และเชิงนิเวศน์ จึงดึงดูดให้นักท่องเที่ยว หลังไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่อง และเริ่มขยายตลาดท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มมากขึ้น เช่น MICE การท่องเที่ยว เพื่อสุขภาพ การท่องเที่ยวชุมชน กีฬา การผจญภัย พำนักระยะยาว และการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง โดยมีเชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวหลักที่มีชื่อเสียงระดับโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

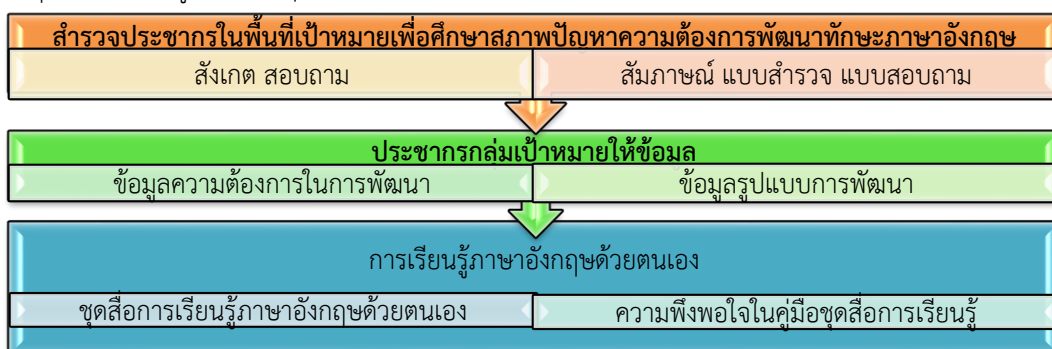
ดอยสะเก็ด เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางตอนกลางและเป็นอำเภอที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจในลำดับต้น ๆ ของจังหวัด เนื่องจากเป็นเส้นทางสำคัญที่ผ่านจากจังหวัดเชียงใหม่ไปยังจังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่รองรับการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ ด้วยเส้นทางคมนาคมและความเจริญทางด้านเศรษฐกิจจากองค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ ที่เข้ามามีการลงทุนเพิ่มขึ้น มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความหลากหลาย อาทิเช่น โป่งน้ำร้อนธรรมชาติ เขื่อนแม่กวงอุดมธารา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ และน้ำตกสำคัญต่าง ๆ สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ก็ตั้งอยู่ไม่ไกลกัน มีความสะดวกในการคมนาคม และจากการลงพื้นที่ทำการศึกษ การสังเกต และการสัมภาษณ์เบื้องต้นจากผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารพบว่า ทักษะการสื่อสารทางภาษาอังกฤษมีความจำเป็นในการประกอบธุรกิจร้านอาหาร เนื่องจากต้องติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี ผู้วิจัยจึงมองเห็นโอกาสในการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านอาหารซึ่งเป็นอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญสำหรับประชาชนทุกคน และเป็นการสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้แบบตลอดชีวิตเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเองและชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มอาชีพผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร เพื่อใช้ในการสร้างชุดสื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองที่มีบริบทที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และประเมินความพึงพอใจการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเอง ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ชุดสื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองที่มีบริบทที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายสามารถใช้พัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร ในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารมีความพึงพอใจในชุดสื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองอยู่มาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร ในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ใน ปีพุทธศักราช 2561
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเลือกเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนจากผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร ในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 35 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ชุดสื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองสำหรับผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) ความพึงพอใจของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยนำมาจัดทำชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ หน่วยที่ 1 การต้อนรับลูกค้าเบื้องต้น หน่วยที่ 2 การรับรายการอาหาร หน่วยที่ 3 รายละเอียดเกี่ยวกับรายการอาหาร/ส่วนประกอบอาหาร หน่วยที่ 4 ขั้นตอนการปรุงอาหาร/ประกอบอาหาร และ หน่วยที่ 5 การเก็บเงิน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลทั่วไป ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและความต้องการการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร ในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาบริบทความต้องการ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้นำชุมชนและตัวแทนกลุ่มประชากร และแบบสอบถาม เพื่อนำมาประกอบในการจัดทำชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะในเขตน้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน 2561 และได้ลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพื่อสังเกตการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและพัฒนาการทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป การสำรวจความต้องการพัฒนาด้านทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของกลุ่มตัวอย่าง 2) ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังเรียนชุดสื่อการเรียนรู้ และ 4) แบบประเมินความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชุดสื่อการเรียนรู้

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม

- 1) ศึกษาข้อมูลจากการลงพื้นที่วิจัยพื้นฐานจาก เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผู้ให้ข้อมูล และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร

2) คัดเลือกประเด็นคำถามที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของเนื้อหาการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร ในเขตน่าน้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

3) จัดทำร่างแบบสอบถามโดยแบ่งแบบสอบถามมีลักษณะสอดคล้องกับแบบสอบถามความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของกลุ่มตัวอย่างโดยมีประเด็นที่ต้องการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ ประเด็นที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประเด็นที่ 2 การสำรวจทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น่าน้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และ ประเด็นที่ 3 ความต้องการพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษประเด็นต่าง ๆ ของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น่าน้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบวัดประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดน้ำหนักคำตอบการให้คะแนนตามวิธี Arbitrary Weighting ของ Likert (ธรรมพฤษ แสงประเสริฐ, 2558 : 15) และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 ขึ้นไปและนำไปร่วมทดลองใช้กับผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน นำผลที่ได้มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75

4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความครอบคลุมเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยอีกครั้ง แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ก่อนนำแบบสอบถามฉบับปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบ

2. ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1) นำผลวิเคราะห์จากแบบสอบถามความคิดเห็นในประเด็นด้านความรู้ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการ รวมถึงผลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์มาจัดทำเป็นร่างชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 5 บท โดยออกแบบให้มีเนื้อหาครอบคลุมกับความต้องการและเอื้อให้เกิดการพัฒนาทั้งทักษะการพูดและทักษะการฟัง

2) นำร่างชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารทั้ง 5 บทเสนอพร้อมสื่อเสียงซีดีต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ได้มาซึ่งชุดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและครอบคลุม สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง

3) ปรับแก้ไขชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน เพื่อหาข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างนั้นและนำไปปรับปรุงให้สัมพันธ์กับความต้องการเฉพาะบริบท ก่อนนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน

5) นำชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองพร้อมสื่อซีดีไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 2 เดือน โดยผู้วิจัยมีการติดตามและเฝ้าสังเกตการณ์เพื่อคอยแก้ไขปัญหา และข้อข้องใจที่เกิดขึ้น

3. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

1) ศึกษาเนื้อหาชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างละเอียด รวมทั้งจุดมุ่งหมายของชุดสื่อการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ จำนวน 5 ด้าน ที่ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารต้องการพัฒนา

2) สร้างแบบทดสอบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษครอบคลุมเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของคู่มือทั้ง 5 ด้าน ชนิดจำกัดคำตอบ (Restricted-respond type) จำนวน 50 ข้อ

3) นำแบบทดสอบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 ขึ้นไป และนำไปร่วมทดลองใช้กับผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน นำผลที่ได้มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

4) นำข้อเสนอแนะและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง

4. แบบประเมินความคิดเห็นต่อชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1) วางแผนการสร้างแบบประเมินความคิดเห็นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยแบ่งแบบประเมินความพึงพอใจเป็นประเด็นดังต่อไปนี้ ประเด็นที่ 1 ด้านเนื้อหา ประเด็นที่ 2 ด้านภาษา ประเด็นที่ 3 ด้านกิจกรรมฝึกฝนการใช้ภาษา ประเด็นที่ 4 ด้านการออกแบบ ประเด็นที่ 5 ด้านการใช้ประโยชน์ โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบวัดประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดน้ำหนักคำตอบการให้คะแนนตามวิธี Arbitrary Weighting ของ Likert (ธรรมพฤษภูมิ, 2558 : 15)

2) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 ขึ้นไป และนำไปร่วมทดลองใช้กับผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน นำผลที่ได้มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80

3) ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน เพื่อหาข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างนั้นและนำไปปรับปรุงให้สัมพันธ์กับความต้องการเฉพาะบริบท ก่อนนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับโครงการวิจัย โดยมีวิธีการดำเนินการแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการ : ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวทางในการศึกษาและเตรียมการวิจัย ตลอดจนสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการฟังและพูดที่ใช้ในการสื่อสารสำหรับบุคคลผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารทั่วไปและภัตตาคาร

2) ประสานงานกับผู้นำชุมชนถึงความเป็นไปในการจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัย และเข้าร่วมประชุมกับผู้นำชุมชนและตัวแทนเพื่อสร้างความเข้าใจ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย เพื่อการสร้างเครื่องมือวิจัย

ระยะที่ 2 ขั้นศึกษาบริบทชุมชนและถอดบทเรียน : ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาบริบทชุมชนและเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย โดยมีกิจกรรม ดังนี้

1) การสำรวจพื้นที่เป้าหมายเพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของพื้นที่เป้าหมาย ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ความต้องการในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของกลุ่มตัวอย่าง และร่วมสังเกตการณ์ในการปฏิบัติงานจริงของกลุ่มตัวอย่าง

2) การศึกษาข้อมูลทฤษฎีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการทำบททวนวรรณกรรม ตำราและวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียง เพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีลักษณะเฉพาะและเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง

3) รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มประชากร แบบสอบถาม และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเพิ่มเติม และสร้างชุดสื่อการเรียนรู้จำนวน 5 บท พร้อมสื่อเสียงตามแผนงานวิจัยที่กำหนดไว้

ระยะที่ 3 ขั้นปฏิบัติการ : ระยะที่ 3 เป็นการนำผลจากการศึกษาข้อมูล บริบท และองค์ความรู้มาตรวจสอบความถูกต้อง เพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์และนำไปใช้ โดยประกอบด้วยกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1) เมื่อชุดสื่อการเรียนรู้เสร็จสมบูรณ์แล้วผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 ท่าน ในระยะเวลาทดลอง 1 เดือน โดยผู้วิจัยติดตามลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทดลองใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2) ผู้วิจัยประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการออกแบบเครื่องมือแบบสอบถามและทำการเก็บข้อมูลดังกล่าวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 ท่าน

ระยะที่ 4 สรุปผลการวิจัย : ระยะนี้เป็นขั้นตอนการประเมินโครงการ และสรุปผลการวิจัย ประกอบด้วยกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1) ทำการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง สรุปผล และเขียนรายงานการวิจัย

2) ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลในเครื่องมือวิจัยทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วเขียนรายงานด้วยการพรรณนาประกอบตัวอย่าง
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยการจัดเนื้อหาประเด็นต่าง ๆ เป็นหมวดหมู่
- 3) วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
- 4) เปรียบเทียบความสามารถทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการหาค่าที (t-test)
- 5) นำผลจากการวิเคราะห์มาจัดหมวดหมู่ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองได้รับการออกแบบตามการวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง มีขอบเขตด้านเนื้อหาเนื้อหา 5 หน่วย ดังนี้ (1) การต้อนรับลูกค้าเบื้องต้น (2) การรับรายการอาหาร (3) รายละเอียดเกี่ยวกับรายการอาหาร/ส่วนประกอบอาหาร (4) การปรุงอาหาร/ประกอบอาหาร และ (5) การรับเงิน ผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนให้เห็นว่า หน่วยการเรียนรู้ของชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองมีลักษณะเฉพาะสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของของกลุ่มตัวอย่างอย่างแท้จริง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพกับกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (3.82) ในทุก ๆ ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (4.03) ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (3.84) ด้านภาษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (3.80) ด้านการออกแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (3.77) และด้านกิจกรรมฝึกฝนการใช้ภาษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (3.66) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารมีความต้องการพัฒนาทักษะ (การฟังและพูด) ภาษาอังกฤษ

ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากเป็นเพศหญิง ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยอาชีพแล้ว ในสังคมชนบทผู้หญิงส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน ทำอาหารให้สมาชิกในครอบครัวรับประทาน และส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีเวลาในการศึกษาภาษาอังกฤษในระบบโรงเรียน 5-7 ปีขึ้นไป อย่างไรก็ตาม ระดับทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ (การฟัง-พูด) ของประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับควรปรับปรุง และพอใช้ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาเรื่องจำคำศัพท์ไม่ได้ อายุ ไม่กล้าพูดคุยหรือสนทนากับชาวต่างชาติด้วยภาษาอังกฤษ แม้ว่าผ่านการศึกษาภาษาอังกฤษในระบบโรงเรียนมาแล้วก็ตาม อีกทั้งส่วนมาก ก็ไม่ได้ศึกษาภาษาอังกฤษเพิ่มเติม เนื่องจากมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ เมื่อมีความจำเป็นต้องเรียนรู้ ส่วนมากศึกษาด้วยตนเองผ่านตำราหรือคู่มือเป็นครั้งคราวไป ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการศึกษาภาษาอังกฤษเพิ่มเติมในประเด็นด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพร้านอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลลิตา ภูทอง (2553 : 89) ที่พบว่า ผู้นำและสมาชิกชุมชนในเขตจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารได้คิดเป็นร้อยละ 32 ในขณะที่มีผู้ที่ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 68 ประชากรกลุ่มตัวอย่างสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้มีความสามารถในการสื่อสารด้านทักษะการฟัง และการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง และมีความสามารถในการอ่านและการเขียนอยู่ในระดับน้อย และสอดคล้องกับงานวิจัยของภุวิรัตน์ วงศ์เลย (2554 : 150-151) ที่พบว่า บุคลากรคนไทยที่ทำงานอยู่ในโรงเรียนนานาชาตินครพาศมีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับที่สามารถสื่อสารได้แต่มีปัญหาจากการฟังฟังแล้วไม่เข้าใจในสิ่งที่ชาวต่างชาติต้องการจะสื่อสาร ทั้งนี้เนื่องจากสำเนียงการพูดของชาวต่างชาติแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การใช้คำศัพท์ที่ไม่คุ้นเคยและคำศัพท์ยาก ทำให้เกิดความสับสน และชาวต่างชาติพูดเร็ว ฟังไม่ทัน

และมีปัญหาทักษะการพูด ขาดความชำนาญในการเรียบเรียงประโยคในการพูด การใช้ประโยคซับซ้อน ไม่สามารถพูดตอบโต้ชาวต่างชาติได้ และพูดภาษาอังกฤษติดสำเนียงไทย ทำให้ชาวต่างชาติเกิด ความสับสน บุคลากรคนไทยในโรงเรียนจึงมีความต้องการและมีความจำเป็นต้องเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติมในประเด็นการพูดและการฟัง โดยการพูดคุยกับชาวต่างชาติมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ปวันรัตน์ นิกรกิตติโกศล (2559 : 116-118) แสดงให้เห็นชัดว่าผู้ประกอบการรายย่อยของที่ระลึก ร้านอาหาร และเครื่องดื่มที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีความต้องการเรียนรู้อะไรทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพิ่มเติมว่า ผู้ประกอบการมีความต้องการเกี่ยวกับเนื้อหา ได้แก่ คำศัพท์และบทสนทนาเพื่อฝึกทักษะภาษาอังกฤษมากที่สุด และมีความต้องการในการพัฒนาทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษมากที่สุด สอดคล้องกับอัญชลี อติแพทย์ (2553 : 44) ผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ขาดความจำเป็นในการใช้ภาษาและคำศัพท์ ขาดทักษะในการพูด ทำให้ไม่กล้า หรืออายที่จะสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติด้วยภาษาอังกฤษ เหล่านี้สามารถยืนยันได้ตามที่ Prachanant (2555 : 117-125) ที่เห็นว่า ทักษะการพูดและการฟังมีความจำเป็นในการทำงานสำหรับบุคลากรการท่องเที่ยวที่ทำงานในบริษัททัวร์ 5 แห่ง คือ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต สมุย และพัทยา รองลงมา คือ ทักษะการอ่านและการเขียน ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ตามที่สุนิดา ปานดำรงสถิตย์ (2556 : 37) กล่าวว่า การใช้ทักษะภาษาอังกฤษ ด้านการพูด การอ่าน การฟัง การเขียน ส่วนใหญ่ใช้ ทักษะในด้านการพูดมากที่สุดและใช้ในด้านเขียนน้อยที่สุด มีการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับลูกค้ามากที่สุด และใช้การสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม ยุพารมณ พิริยศิลป์ (2557 : 24) เห็นว่า ความต้องการทางด้านภาษาอังกฤษของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดขอนแก่น ทักษะทางด้านภาษาอังกฤษที่จำเป็นและสำคัญในสาขาอาชีพจากกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน มีความจำเป็นเท่า ๆ กันในสาขาอาชีพทางด้านการท่องเที่ยว

2. ชุดสื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยตนเองของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร

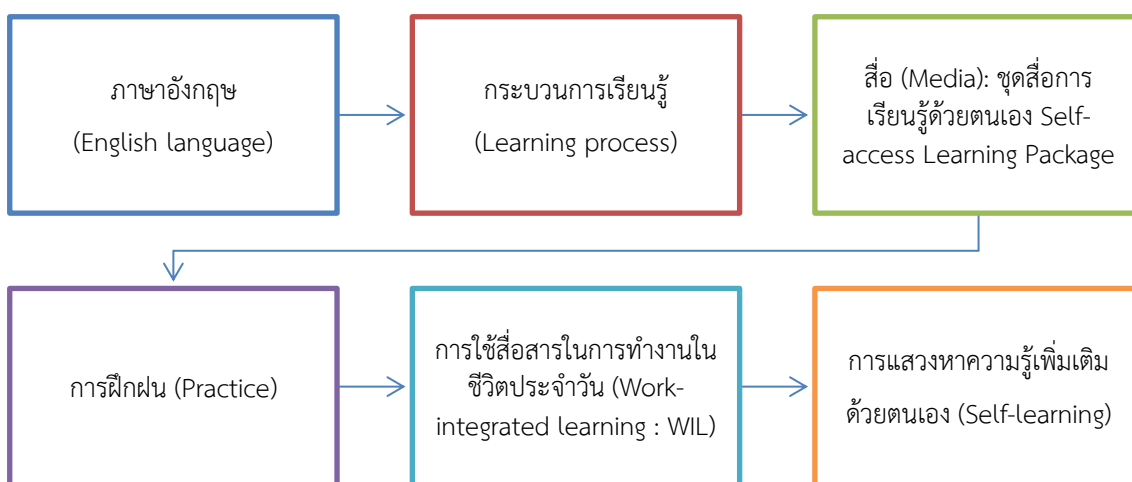
ชุดสื่อการเรียนรู้กำหนดโดยความต้องการของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร โดยเป็นการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ จึงสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ได้ ผู้ประกอบการร้านอาหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่า แหล่งศึกษาภาษาอังกฤษหรือค้นคว้าเพิ่มเติมควรเป็นการศึกษาด้วยตนเองด้วยการใช้ตำราหรือคู่มือเป็นหลัก เนื่องจากมีช่วงเวลาในการทำงานที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่มีความสันทัดในการใช้สื่อ เทคโนโลยี ชุดสื่อการเรียนรู้ มีเนื้อหาและรูปแบบกำหนดโดยความต้องการของผู้เรียนที่เน้นบริบทด้านการประกอบธุรกิจร้านอาหาร เช่น การต้อนรับลูกค้าเบื้องต้น การรับรายการอาหาร รายละเอียดเกี่ยวกับรายการอาหาร/ส่วนประกอบอาหาร ขั้นตอนการปรุงอาหาร/ประกอบอาหาร และการเก็บเงิน เนื้อหาทั้งหมดจึงมีความเหมาะสม สอดคล้องกับระดับของผู้เรียน สอดคล้องกับฮัทชินสัน และวอเตอร์ส (Hutchinson & Waters, 2010) ซึ่งกล่าวว่า ในการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะมีความแตกต่างจากการเรียนภาษาอังกฤษทั่วไปทั้งในด้านผู้เรียนซึ่งส่วนมากเป็นผู้ใหญ่และในแง่เวลาที่มีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน แน่นนอน และกล่าวว่า กระบวนการในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ มีกระบวนการเริ่มต้นจากการพิจารณาถึงความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญ และนูนาน (Nunan, 1998) ที่ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการออกแบบหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการเปรียบเทียบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดสื่อการเรียนรู้พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการร้านอาหารมีความรู้ก่อนการเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 32.23 และมีความรู้หลังการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 41.29 เมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ t-test มีค่าเท่ากับ 10.415 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้ชุดสื่อการเรียนรู้ไปพร้อมกับการทำงานสลับกัน เมื่อมีลูกค้า ผู้เรียนก็ทำงาน เมื่อว่างจากลูกค้าก็เรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยชุดสื่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นลักษณะการเรียนรู้ซึ่งผสม แยม์นูน (2552 : 11-18) กล่าวว่า เป็นการเรียนแบบบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงาน (Work Integrated Learning : WIL) ในรูปแบบของการเรียนสลับกับการทำงาน (Sandwich Course) มีลักษณะการกำหนดระยะเวลาทำงานสลับกับการเรียน การเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่เน้นประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ (Work-based Learning) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ทำงานในสถานประกอบการธุรกิจร้านอาหารมีโอกาสประยุกต์ความรู้ที่ได้เรียนรู้จากชุดสื่อการเรียนรู้กับทักษะการทำงาน และทักษะวิชาชีพ ได้เรียนรู้ชีวิตการทำงานจริง ฉะนั้น ประชากรกลุ่มตัวอย่างจึงสามารถเรียนรู้ทักษะภาษาอังกฤษจากชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความความคิดเห็นของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ต่อชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารมีความคิดเห็นต่อชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในภาพรวมอยู่ในระดับชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองได้รับการออกแบบเป็นแบบคู่มือสำหรับพกพาและมีซีดีไฟล์เสียงสำหรับดาวน์โหลดประกอบการเรียนทักษะการฟังและการพูด โดยมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น คำศัพท์ ประโยค บทสนทนา ตัวอย่างการใช้ แบบฝึกหัดท้ายหน่วยเรียน และเฉลย เพื่อความเหมาะสมสำหรับผู้เรียนซึ่งมีความสูงวัยและสะดวกในการพกพาติดตัวและสามารถใช้ศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งสัมพันธ์กับผลการวิเคราะห์แหล่งศึกษาภาษาอังกฤษหรือค้นคว้าเพิ่มเติมที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างใช้ ได้แก่ ตำราหรือคู่มือ (ร้อยละ 51.35) และสอดคล้องกับสุนันทา แก้วพันธ์ช่วง (2553 : 70) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมทางภาษาเพื่อการสื่อสาร พบว่า บุคลากรด้านการท่องเที่ยวต้องการมากที่สุด คือ สื่อหรืออุปกรณ์ในการส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษที่มีขนาดเล็ก ประเภทหนังสือเล่มเล็กหรือหนังสือพกพาฉบับกระเป๋ามีขนาดกะทัดรัด สะดวกต่อการพกพา และอัญชลี อติแพทย์ (2553 : 55-58) กล่าวรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว เจริญรัชในในพื้นที่ตำบลท่าคา อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ผู้ให้บริการต้องการ พบว่า ผู้ให้บริการสนใจการใช้สมุดภาพคำศัพท์ คำศัพท์บทสนทนา เทปบันทึกเสียง ซีดี/วีซีดี ฝึกพูดด้วยตนเอง และโครงการเรียนรู้รายบุคคล โดยผู้ใช้บริการต้องการสมุดภาพคำศัพท์สนทนามากที่สุด โดยสมุดภาพนั้น มีคำศัพท์หรือคำอธิบายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษประกอบ และจัดทำเป็นเล่มแยกตามกลุ่มอาชีพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาษาอังกฤษ (English language) เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) และสื่อ (Media) ที่เหมาะสมเป็นองค์ประกอบช่วยให้เกิดการเรียนรู้ การฝึกฝน (Practice) การใช้สื่อสื่อสารในการทำงานในชีวิตประจำวัน (Work-integrated learning : WIL) และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง (Self-learning) อยู่เสมอส่วนมีส่วนในการพัฒนาทักษะภาษา ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร เป็นสื่อที่ได้รับการออกแบบที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่างและสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
2. ชุดสื่อมีหน่วยการเรียนรู้ที่ได้รับการออกแบบขึ้นจากการศึกษาบริบทชุมชนเฉพาะ ทำให้ประชากรกลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ได้เร็วและมีประสิทธิภาพ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
3. กลุ่มตัวอย่างได้รับการพัฒนาในด้านที่ตรงกับความต้องการของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยต่อยอดในรูปแบบสื่อที่น่าสนใจยิ่งขึ้นและสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา เช่น การพัฒนาชุดสื่อเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาในรูปแบบของแอนิเมชัน ออนไลน์
2. การสร้างชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในจังหวัดเชียงใหม่ ในรูปแบบแอปพลิเคชัน พากินพาเที่ยวแบบออนไลน์
3. ควรสร้างชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารของภาษามากกว่า 1 ภาษา โดยเลือกภาษาที่นิยมหรือใช้เป็นภาษาที่ 2 นอกจากภาษาอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมพุดม แสงประเสริฐ. (2558). การศึกษาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค กรณีศึกษา : บริษัท เทส汀 อินสทริวเมนต์ จำกัด. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปวันรัตน์ นิกิตติโกศล. (2559). การพัฒนานวัตกรรมสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับผู้ประกอบการร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหารและเครื่องดื่มที่เกาะเกเร็ด จังหวัดนนทบุรี. วารสารสมาคมนักวิจัย, 21 (2), 110-122.
- ภูริวัจน์ วงศ์เลย. (2554). กลวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของบุคลากรคนไทย ในโรงเรียนนานาชาตินครพายัพ จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุพารณ พิริยศิลป์. (2557). ความต้องการทางด้านภาษาอังกฤษของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขต จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 9 (2), 16-30.
- ลลิตา ภูทอง. (2553). การศึกษาสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้นำและสมาชิกชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน ในเขตจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สุนันทา แก้วพันธ์ช่วง. (2553). การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมทางภาษาเพื่อการสื่อสาร (รายงานการวิจัย). เลย : โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2.
- สุนิดา ปานดำรงสถิตย์. (2556). ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของบุคลากรในสถานประกอบการธุรกิจโรงแรม จังหวัด ปทุมธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 5 (1), 29-38.
- สุเมธ แยมมุ่น. (2552). สหกิจศึกษา : รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ. วารสารสหกิจศึกษาไทย, 1(1), 11-18.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). โครงการการพัฒนาระบบสถิติข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินตามยุทธศาสตร์ชาติ : ประเด็นที่ 5 การท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อัญชลี อติแพทย์. (2553). รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ตำบลท่าคา อำเภอดำรงวิทยาร จังหวัดสมุทรสงคราม (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Hutchinson and Waters. (2010). English for Specific Purpose A learning-centered approach.

Cambridge University Press.

Nunan, D. (1998). **The learner Centered curriculum**. Cambridge University Press.

Prachanan, Nawamin. (2012). Needs Analysis on English Language Use in Tourism Industry. In the 8th International Language for Specific Purposes (LSP) Seminar-Aligning Theoretical Knowledge with Professional Practice. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, 66, 117–125.

ปรัชญาในทัศนะของคนไทย PHILOSOPHY IN THE THAI PERSPECTIVE

ประพจน์ แยมทิม, สมฤดี จันทร์กล้า และ กฤตสุชิน พลเสน

โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย, โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Prapot Yamtim, Somrudee Chanklum and Kitsuchin Ponsen

Samutsakhonwittayalai School, Samutsakhonwittayalai School

and Graduate School, Mahamakut Buddhist University

*Corresponding author Email : kitsuchin.pon@mbu.ac.th

(วันที่รับบทความ : กันยายน 13, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : ตุลาคม 10, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : ตุลาคม 12, 2565)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรัชญาในทัศนะของคนไทย ผลการศึกษาพบว่า นักวิชาการของไทยได้มีการวิเคราะห์กันมานานว่า “ปรัชญาไทยมีหรือไม่ ถ้ามี เป็นอย่างไร คนไทยที่เป็นนักปรัชญามีหรือไม่ ถ้ามี คือใคร” ปัญหานี้ ปรัชญา คือ แนวคิดในเรื่องโลกและชีวิต คนเราย่อมดำเนินตามหลักคิดหรืออุดมคติของตน อุดมคติของใคร ก็เป็นปรัชญาชีวิตของผู้นั้น คำกล่าวนี้น่าจะเป็นเรื่องเฉพาะ ไม่เป็นสากลแบบตะวันตก หรือไม่เป็นระบบที่ยอมรับกันได้ มีหลายแห่งยืนยันว่า ปรัชญาในมุมมองของคนไทย น่าจะมีแหล่งที่มา ทั้งปรัชญาดั้งเดิมของตน และปรัชญาที่ได้รับปรับปรูจากมาจากพระพุทธศาสนา ความคิดทางศาสนาและปรัชญาชีวิตแบบพุทธ คือ มรดกทางวัฒนธรรมของไทย ขนบธรรมเนียม ประเพณี และค่านิยมที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ทั้งในด้านจริยธรรมและสิ่งอันเป็นสุนทรีย์ ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาอย่างยาวนาน

คำสำคัญ : ปรัชญา, คนไทย

Abstract

This academic article aims to study philosophy in the view of Thai people. The results found that Thai academics have analyzed for a long time that “Is there a Thai philosophy? If so, how is it?. Is there a Thai philosopher? If so, who is he?” This problem : Philosophy is the concept of the world and life. People walk according to their own ideas or ideals. One's ideal is that person's life philosophy. This statement seems to be unique. It's not western universal or it's not an acceptable system. There are many argued that philosophy in the Thai people's perspective should have both their original philosophies and those that have been adapted from Buddhism. Religious ideas and philosophy of Buddhist life is the cultural heritage of Thailand, customs, traditions and values that have long been regarded as ethical and aesthetic practices.

Keywords : Philosophy, Thai Person

บทนำ

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาวิชาการทางด้านปรัชญามาเบื้องต้น สิ่งหนึ่งที่มีความสนใจและตั้งคำถามเองในใจเสมอมาว่า ปรัชญาของไทยมีหรือไม่ และปรัชญาในทัศนะของคนไทย เป็นอย่างไร การหาคำตอบในบทความวิชาการอาจไม่ได้เป็นทั้งหมดของคำตอบตามที่ตั้งคำถามแต่ถึงกระนั้น ผู้เขียนก็จะพยายามยกประเด็นข้อสงสัย แล้วค่อย ๆ หาคำตอบ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่า คนไทยมีแนวคิดทางปรัชญาเป็นเช่นใด เพราะจากการที่ทราบจากวรรณคดีที่แสดงมา ชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการทางความเชื่อและการแสวงหาแนวทางชีวิตที่ถูกต้องแก่ตนเองและสังคมของชาวไทย อิงอาศัยหลักปรัชญาเดิมเป็นปรัชญาชีวิตแบบพราหมณ์หรือฮินดู ต่อมาภายหลังมาเป็นปรัชญาหรือมุมมองชีวิตแบบพระพุทธศาสนา บางอย่างเป็นเพียงแต่แนวคิด หากจะเหมาเอาว่าแนวคิดที่สังคมชาวไทยยอมรับ เป็นอุดมคติของสังคมไทย นั่นคือ “ปรัชญาไทย” ก็อาจจะถูกในระดับหนึ่ง แต่ชาวไทยที่เป็นนักปรัชญาโดดเด่น ได้สร้างแนวคิดที่เป็นระบบ สามารถตั้งสำนักปรัชญาเอง อย่างนักปรัชญาเมธีชาวกรีก ปรัชญาเมธีชาวจีน ยังไม่พบเห็นชัดเจน (บ้านจอมยุทธ, 2565 : ออนไลน์)

ความหมายของปรัชญา

ปรัชญา เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก จึงยากที่จะหาคำ หรือประโยคใดใดมานิยามความหมายได้อย่างครอบคลุม การให้คำนิยาม “ปรัชญา” สามารถแบ่งออกได้ตามบริบทต่าง ๆ ดังนี้

ความหมายตามรูปศัพท์

ปรัชญา ในภาษาไทย มาจากการผสมคำในภาษาสันสกฤต 2 คำ คือ ปร กับ ชญา เมื่อรวมกันแล้ว ปรัชญา หมายถึง ความรู้อันประเสริฐ ความรู้ที่เห็นแจ้งแทงตลอด หรือความรู้ที่ได้จากการตรัสรู้แล้ว ส่วนในภาษาอังกฤษ ปรัชญา คือ Philosophy มาจากการผสมคำ 2 คำในภาษากรีก คือ Philo : ความรู้ + Sophia : ที่รัก เมื่อรวมกันแล้ว Philosophy จึงหมายถึง การรักในความรู้ หรือ การรักที่จะแสวงหาความรู้ และพากเพียรพยายามที่จะขวนขวายเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ หากพิจารณาเพียงเฉพาะความหมายตามรูปศัพท์ที่ใช้เรียก “ปรัชญา” เราก็คงพบความหมายที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ปรัชญาในโลกตะวันออก หมายถึง ความรู้แท้ประเสริฐ ที่เกิดจากการตรัสรู้แล้ว ซึ่งแตกต่างจากปรัชญาในความหมายของโลกตะวันตกที่หมายถึง การพยายามเพื่อที่จะได้มาซึ่งความรู้ ดูเหมือนว่าโลกตะวันตกจะให้ความสำคัญกับวิธีการของความรู้มากกว่าตัวความรู้เอง

ปรัชญา ในฐานะ “ศาสตร์” ขนงหนึ่ง ปรัชญา (Philosophy) คือ ศาสตร์ที่มุ่งแสวงหาความรู้ คำตอบ และความจริงที่เกี่ยวกับชีวิต โลก และจักรวาล อันเป็นความจริงในระดับคุณค่า และความหมายของสรรพสิ่งต่าง ๆ โดยใช้หลักเหตุผล (ผู้นำสันติ, 2553 : ออนไลน์)

แนวคิดของชีวิตในทัศนะของปรัชญาการดำเนินชีวิต

มนุษย์ที่อยู่กันเป็นสังคม มีการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งการพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจนี้ คนบางคนมีการใช้ชีวิตเรียบง่ายและมีความสุขคนบางคนใช้ชีวิตแบบหรูหรา ฟุ้งเฟ้อ มีความเห็นแก่ตนเอง มากกว่าที่จะเห็นแก่ประโยชน์สังคมส่วนรวม แต่ไม่มีความสุข บางคนดำเนินชีวิตอย่างประมาท สับสนในตัวเองบอกตัวเองไม่ได้ว่า ชีวิตนี้ต้องการอะไรกันแน่ คนบางคนปล่อยชีวิตไปตามความอยากความต้องการที่ไม่มีขอบเขต ดำเนินชีวิตอยู่ใต้อาณัติของการของตัณหาหรือความอยากสิ่งบำรุงบำเรอ ประนเปรอทางวัตถุเป็นไปเพื่อการทำลายตัวเองและสังคมมากกว่าการสร้างสรรค์สิ่งดีมีคุณค่าให้กับตนเองและสังคมส่วนรวม ดังนั้น การที่คนคนหนึ่งหรือสังคมหนึ่งเลือกที่จะใช้ชีวิตอย่างใดตนเองเลือกจึงขึ้นอยู่กับว่าคนคนนั้นมีโลกทัศน์ต่อชีวิตอย่างไรเมื่อมีโลกทัศน์ต่อชีวิตอย่างไร ก็มักจะดำเนินชีวิตตามนั้น และผลที่จะได้รับอันเป็นจุดหมายปลายทางชีวิตก็จะได้ผลตามที่ตนมีความเชื่อหรือโลกทัศน์นั้นเอง จริงอยู่แม้ว่าจุดหมายปลายทางสุดท้ายของมนุษย์คือความสุข (Happiness) แต่ความสุขที่ได้มาก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อทัศนคติและการปฏิบัติต่อทัศนะนั้นว่าเป็นอย่างไร ฉะนั้น การจะดำเนินชีวิตให้เกิดผลดีต้องมีจุดหมายปลายทาง หรือที่เรียกว่าอุดมคติของชีวิต (คำแหง วิสุทธาจารย์, 2565 : 3-4)

คิดอย่างไรจึงเป็นปรัชญา

ในเรื่องนี้ก็เป็นประเด็นสำคัญว่าควรคิดอย่างไรจึงจะเป็นปรัชญา นักปรัชญาคิดไม่เหมือนชาวบ้านทั่วไป ตัวอย่าง ชีวิตที่เป็นอยู่ทุกวัน หรือโลกก็หมุนไปตามธรรมดา คนทั่วไปมองเห็นว่า ไม่ใช่เรื่องน่าแปลกประหลาดประการใด เพราะเป็นธรรมดาของมันเป็นอย่างนั้น ไม่ได้สงสัยประการใด แต่นักปรัชญาพบเห็นแล้วกลับมิได้ปล่อยให้เรื่องผ่านไปอย่างที่คนธรรมดาสามัญปฏิบัติ พบเห็นอะไรเขาจะสงสัยและตั้งคำถามว่า นั่นอะไร นี้อะไร ทำไม เพราะอะไร และเพื่ออะไร บางทีตั้งความสงสัย แม้กระทั่งตัวเองว่า เรามีอยู่จริงหรือ? ด้วยเหตุนี้ คนธรรมดาจึงไม่พัฒนาทางปัญญามากจนเป็นนักปรัชญา เพราะสงสัยแล้วไม่ถาม หรือคิดว่ารู้แล้วไม่อยากจะเรียนเพิ่ม การคิดเชิงปรัชญา ต้องคิดอย่างมีเหตุผล มีใช้คิดหรือสงสัยเรื่อยเปื่อยตามแต่จิตจะผินพ้อง เมื่อคิดเรื่องใด ต้องคิดอย่างแยกแยะวิเคราะห์พิจารณาเหตุของเรื่องนั้น ๆ ต้องคิดให้ลึก คิดให้กว้างและคิดอย่างรอบคอบ ประมวลมาจากข้อมูลทั้งหลาย สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้แสดงผลแห่งการคิดนั้นมาตั้งเป็นทฤษฎี รวมถึงวิธีคิดอีกด้วย จนคิดว่าน่าจะหาคำตอบได้สมเหตุสมผล คำตอบอาจจะถูกหรือผิด เพราะเป็นความเห็นส่วนตัว สุดท้ายใครจะคิดทฤษฎีได้ออกมา หรือมองชีวิตและโลกจากมุมมองใด การคิดแบบปรัชญาจึงเป็นวิธีการคิดอย่างทะลุปรุโปร่ง เพื่อตอบปัญหาที่ตนเองสนใจและใครรู้ ปรัชญา คือ ศิลปะแห่งการคิดอย่างมีเหตุผล (Philosophy is the art of rational thinking) (บ้านจอมยุทธ, 2565 : ออนไลน์)

ความเชื่อของคนไทยในภาพรวม

คนไทยมาจากไหน ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลและหลักฐานใดก็ตาม ที่คนไทยต้องอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน เช่น หนีการรุกรานของเพื่อนบ้าน (จีน) ผู้แกร่งกว่า หรือเพราะความจำเป็นเรื่องการแสวงหาถิ่นฐานอันอุดมสมบูรณ์ ชาวไทยก็ได้อพยพลงมาทางตอนใต้แถบแหลมอินโดจีน ซึ่งในถิ่นนี้ก็มิใช่พื้นเมืองเดิม (มอญ เขมร ละว้า และอื่น ๆ) ครอบครองอยู่แล้ว ความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทยย่อมมีเอกลักษณ์ของตน แต่เมื่อเคยอยู่กับจีนก็รับอิทธิพลจากจีนที่ถือว่าเจริญกว่าตนติดตัวมาด้วย และเมื่อมาอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์แถบแหลมอินโดจีน(มอญ เขมร และละว้า) ก็ต้องผสมกลมกลืนแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันและกัน และโดยเฉพาะแหลมอินโดจีนนี้ อยู่ใกล้อินเดียซึ่งมีวัฒนธรรมเจริญกว่า จึงยอมรับเอาศาสนา ปรัชญา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ที่ชาวอินเดียนำมาเผยแพร่ แล้วปรับปรุงเอามาเป็นสมบัติของตนเนื่องจากชนชาติไทยเคยตั้งถิ่นฐานอยู่ในหลายท้องถิ่น กว่าจะมาลงตัวที่ดินแดนแถบอินโดจีนในปัจจุบัน หรืออยู่ที่แถบนี้นมาก่อนก็ตาม ภูมิภาคนี้มีอากาศสบาย ไม่ร้อน ไม่หนาวเกินไป ทั้งไม่เคยประสบภัยธรรมชาติอย่างรุนแรง เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วมหนัก และพายุร้าย ดุจชนชาติอื่น ๆ พื้นที่ทั่วไปอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร ชาวไทยส่วนใหญ่จึงมีอาชีพเกษตรกรรมสืบสานมาแต่โบราณ มีวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการเกษตร เกี่ยวกับความสมบูรณ์ของพืชผลโดยอาศัยน้ำ ที่เรียกว่า “วัฒนธรรมน้ำ” การที่ชาวไทยมีภูมิหลังความเป็นมาอันยาวนาน ย่อมมีศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบเนื่องมาได้ขาดสายลักษณะของชนชาติไทยมีน้ำใจกว้าง ยอมรับอะไรใหม่ ๆ ได้ไม่ยากนัก ปรับตัวเก่ง รู้จักผสมผสานและรวบรวมจุดดีของสังคมรอบตัวมาไว้ เช่น ความมูนาะบากบั่นของชาวจีน ความเป็นนักปรัชญาของชาวอินเดีย ความรู้ทันสมัยของชาวตะวันตก สืบปนกัน เกตุทัต กล่าวว่า “สังคมไทยมีลักษณะหลากหลาย แต่ก็มีเอกภาพในภาษาและวัฒนธรรม” สรุปความว่า สิ่งใดที่เป็นความเชื่อหรือวิทยาการของชนชาติที่เจริญกว่า ต่างก็มีอยู่ในกลุ่มคนไทยแทบทั้งสิ้น (บ้านจอมยุทธ, 2565 : ออนไลน์) จะเห็นได้ว่าหลักปรัชญาประเพณีวัฒนธรรมในสังคมไทยเป็นการผสมผสานทั้งลัทธิ ฝัองเทวดา ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธเข้าด้วยกัน เพื่อความสะดวกแก่การศึกษาและปฏิบัติ เราอาจแบ่งประเพณีต่าง ๆ ออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการเผาศพ (2) ประเพณีเกี่ยวกับสังคม เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทำบุญวันสารท ประเพณีลอยกระทงและ (3) ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา เช่น วันพระ วันสำคัญทางศาสนา ประเพณีฮีตสิบสอง ประเพณีรับบัวบางพลี ประเพณีการตักบาตรดอกไม้ม เป็นต้น (ปริชา พินทอง, 2534 : 21) ในอีกด้านหนึ่งของงานวิจัยก็จะพบว่า ปรัชญาไทยเป็นปรัชญาเชิงพุทธ เพราะสังคมไทยใช้หลักพุทธธรรมในการดำรงชีวิตประจำวันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สรุปได้ 4 ด้าน คือ อภิปรัชญา จริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ และสังคมการเมือง แต่เนื่องจากอิทธิพลศาสนาในทาง พระพุทธศาสนามีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาแบบไทยมากที่สุด บรรพบุรุษจึงได้ยึดแนวพุทธปรัชญาเป็นแนวพัฒนาปรัชญาของตน ระบบปรัชญาไทยแบ่งออกเป็น 3 สาขาหลัก คือ อภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์แนวคิด ความเชื่อ หลักจริยศาสตร์และประเพณีในปรัชญาไทยตามหลักพระพุทธศาสนาพบว่าความเชื่อของมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการมาจากความเชื่อในธรรมชาติ ความเชื่อในคติถือผีสงเทวดา ความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษและความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์ ส่วนความเชื่อที่พบอยู่ในสังคมไทยนับแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบันนี้ ได้แก่ เรื่อง โสยศาสตร์และโหราศาสตร์ นอกจากนั้นยังมีความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา คือ เชื่อกฎของกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อในความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน และเชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า (ปัญญา นามสง่า และคณะ, 2561 : 46)

ปรัชญาไทยตามความเชื่อทางพุทธศาสนา

ชาวไทยได้รับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมานาน ก่อนหน้านั้นนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานต่อมาในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช นับถือนิกายเถรวาท ได้นิมนต์พระสงฆ์จากเมืองนครศรีธรรมราชมาเป็นประมุขสงฆ์ การพระพุทธศาสนาเจริญมาก ชาวเมืองสุโขทัยนับถือศาสนากันอย่างเคร่งครัด ดังศิลาจารึกว่า “ชาวสุโขทัยมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา มักทำทาน โอยทาน ...ทรงศีลเมื่อพรชาทุกคน” พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผลและสติปัญญา มีหลักปรัชญาที่สอนให้ปฏิบัติตามทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ให้มีเมตตา มีคุณธรรมต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นธรรมชาติรอบตัว เมื่อชาวไทยรับเอาพระพุทธศาสนา ความเชื่อและสติปัญญาจะลึกซึ้งกว่าเดิม รู้จักวางจุดหมายอุดมคติชีวิตที่สูงส่งกว่าเดิม มีปรัชญาชีวิตที่มุ่งละกิเลสตัณหา ไม่สั่งสมกิเลส มีแต่พอดี แสวงหาแต่สิ่งของเท่าที่จำเป็นแก่ชีวิต วิธีชีวิตของชาวไทยอาศัยหลักศาสนธรรมเป็นดุจประทีปส่องทางนับแต่เกิดจนกระทั่งตาย มีอริยาคือโอปปาติกะ อริ อื้อเพื่อ เกื้อกูลกันในสังคมมีธรรมเนียมถือปฏิบัติว่า ชายไทยต้องบวชเรียน ศึกษาพระพุทธศาสนา เป็นสามเณร

หรือพระภิกษุ ผูกหัตถ์บรณกล่อมเกลากุณิสา ให้เป็นคนดี เมื่อสึกออกมาจึง เรียกว่า “บัณฑิต” หรือ ผู้รู้ แม้คราวหลัง คำว่า “บัณฑิต” จะกร่อนมาเป็น “ติด” หรือ “ทิด” ตามเสียงไทย (คำว่า ทิด มีความเห็นหนึ่งว่า มาจากคำว่า “ทิดะ” ที่แปลว่า เกิด 2 คน เกิดครั้งแรกจากครรภ์มารดา เกิดครั้งที่ 2 โดยการบวช มีพระอุปัชฌาย์อาจารย์เป็นอุปัชฌาย์มารดา เมื่อผ่านการบวชเรียน เท่ากับได้เกิดใหม่ เป็นคนใหม่) ประเพณีการบวชเรียน และบวชทดแทนพระคุณบุรพการียังคง สืบมาจนปัจจุบัน แม้จะนับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก แต่ชาวไทยก็ยังคงผสมความเชื่อเดิมของตนเข้าไปด้วย กลายเป็น พุทธศาสนาแบบไทย ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยกับพระพุทธศาสนามีมานาน ดังพระราชวรมุนีกล่าวว่า “ประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยคือประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา” (บ้านจอมยุทธ, 2565 : ออนไลน์)

คนไทยกับปรัชญา

แม้ว่าคนไทยยังคงอนุรักษ์ความเชื่อดั้งเดิมบางอย่างเอาไว้ แต่ก็อาศัยคำสอนของศาสนาพุทธเป็นหลักดำเนิน ชีวิต ดูผิวเผิน ศาสนาเป็นเรื่องของศรัทธาและความเชื่อ แต่ส่วนลึก พระพุทธศาสนาก็สอนมุมมองเกี่ยวกับโลกและชีวิต อย่างมีเหตุผล เป็นระบบ คำสั่งสอนเหล่านี้ ได้สร้างโลกทัศน์ให้ผู้ที่ยึดถือ โลกทัศน์ คือ มุมมองชีวิตที่มนุษย์ใช้ตีความ ประสพการณ์เพื่อเลือกทางดำเนินชีวิตที่ดีและถูกต้อง ทุกคนมีมุมมองชีวิตและทางเลือกเป็นของตนเอง โลกทัศน์ของ ใคร ก็เป็นปรัชญาของคนนั้น โลกทัศน์ของชนชาติไทย ก็คือ ปรัชญาไทย “โลกทัศน์ คือ ปรัชญา” นักปราชญ์บางท่าน กล่าวว่า “มนุษย์ดำเนินชีวิตไปตามปรัชญาชีวิตและโลกทัศน์ของเขา นี่เป็นเรื่องจริงแม้กับผู้ที่ไร้ความคิดที่สุด เป็นไป ไม่ได้ ที่มนุษย์จะมีชีวิตอยู่โดยไม่มีปรัชญา” แม้ศาสนาจะเป็นเรื่องของศรัทธา แต่ก็ให้ปรัชญาในการแสวงหาเหตุผลและ ทางเลือกชีวิตที่ถูกต้อง ปรัชญากับศาสนา หรือ ปัญญากับความเชื่อต้องมาคู่กันจึงจะทำให้มุมมองหรือโลกทัศน์สมบูรณ์ ไม่กลายเป็นความเชื่อมกมาย หรือใช้เหตุผลจนไม่ยอมรับอะไร หากจะนำกรอบนี้มาพิจารณา ชาวไทยก็ควรนับได้ว่ามี “ปรัชญา” แม้จะมีใช้ปรัชญาที่เป็นระบบอย่างปรัชญาตะวันตก แต่ก็เป็นแนวปรัชญาแบบตะวันออก เรียกว่า “ปรัชญา ไทย” (บ้านจอมยุทธ, 2565 : ออนไลน์)

ในบทความวิจัยของยุทธศิลป์ อร่ามศรี เรื่อง ‘ปรัชญาไทย’ ของวิธาน สุชีวงศ์ และสนธิ์ บางยี่ขัน ได้กล่าว ไว้อย่างน่าสนใจว่า ในเรื่องของเอกลักษณ์ของคนไทยผู้เขียนพบว่า มีข้อความบางตอนที่วิธานและสนธิ์นำเอกลักษณ์ ของคนไทยมาจากคำพูดที่คนไทยในปัจจุบันใช้พูดถึงกัน จึงทำให้คิดว่าคนเหล่านั้นน่าจะสังเกตลักษณะบางอย่างของ คนที่พบมีปฏิสัมพันธ์กันแล้วจึงเรียกออกมาเป็นคำพูด ถ้าเป็นเช่นนั้นก็แสดงว่าเอกลักษณ์ของคนไทยได้อนุมานมาจาก การสังเกตลักษณะร่วมกันของคนไทย ต่อมาวิธานและสนธิ์ได้นำเอกลักษณ์ของคนไทยไปสรุปเป็นปรัชญาไทยทั้งหมด 6 ด้านดังนี้

1. ในด้านอภิปรัชญา คนไทยมีความเชื่อแบบทวินิยม (dualism) คือ มีความเชื่อว่าทั้งจิตและสสารต่างมี ความสำคัญด้วยกัน แต่แนวโน้มของทวินิยมค่อยเปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อยๆ ในสมัยโบราณ คนไทยให้ความสำคัญแก่จิต มากกว่าวัตถุ ต่อมาค่อย ๆ ให้ความสำคัญแก่วัตถุเพิ่มขึ้น จนกระทั่งปัจจุบันคนไทยส่วนหนึ่งให้ความสำคัญกับวัตถุ มากกว่าจิตและอีกส่วนหนึ่งให้ความสำคัญกับจิตมากกว่าวัตถุ ดังนั้นภาวะขัดแย้งจึงเกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม คนไทย ยังคงมีความคิดแบบ ทวินิยม เพียงแต่จะต้องจัดสัดส่วนความสำคัญของจิตและวัตถุให้เหมาะสมเท่านั้น

2. ในด้านจริยศาสตร์ คนไทยนิยมทางสายกลาง คือ การแสวงหาความสุขส่วนตนตามสมควรและเสียสละ ความสุขเพื่อคนอื่นบ้าง สำหรับจุดหมายชีวิต บางคนก็มุ่งจุดหมายสูงสุดคือนิพพาน บางคนก็มุ่งความสุขในสวรรค์หรือ ในชาติหน้า ทั้งสองพวกนี้มีความเชื่อหนักในจิตนิยม บางคนพยายามแสวงหาความสุขอย่างเต็มที่ในปัจจุบัน ซึ่งพวกนี้ ความเชื่อหนักไปในทางสสารนิยมความเชื่อเช่นนี้เป็นลักษณะทั่วไปของทุกสังคม เพียงแต่จำนวนผู้เชื่อฝ่ายไหนจะ มากกว่ากันเท่านั้น ปัจจุบันนี้คนไทยมีความเชื่อทางสสารนิยมเพิ่มขึ้น และทวีมากขึ้นตามกาลเวลา แต่เมื่อถึงจุดอิ่มตัว ความเชื่ออาจหันกลับไปสู่จิตนิยมอีก

3. ในด้านสุนทรียศาสตร์ แต่เดิมคนไทยนิยมศิลปะแบบไทย เมื่ออารยธรรมตะวันตกแพร่เข้ามามากขึ้น คนไทยยอมรับให้เข้ากับสังคมไทย ดังนั้นศิลปะในปัจจุบันจึงเป็นแบบผสมกลมกลืนและเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ

4. ในด้านสังคม สังคมเมืองใหญ่ มีแนวโน้มไปทางสังคมตะวันตก คือต่างคนต่างอยู่ เพราะการสังสรรค์เฉพาะ หน้า คนต่อคนมีความจำเป็นน้อยลงแต่อาศัยบริการสาธารณะที่รัฐและสังคมจัดให้มีความสะดวกสบายแล้ว ส่วน สังคมชนบทยังมีลักษณะเป็นสังคมไทยแบบเดิม แต่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน สิ่งที่เราต้องคิดและลงมือทำ ก็คือ เราจะควบคุม ความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างไร จึงจะเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนาและสอดคล้องกันกับ ความเป็นมาของเอกลักษณ์ของไทย

5. ในด้านการเมือง คนไทยเคยอยู่ใต้การปกครองของพระมหากษัตริย์ ทั้งในระบบพ่อเมืองและระบบเทศาภิบาลมาเป็นเวลานาน คนไทยจึงขาดผู้นำไม่ได้ มักปล่อยความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองให้แก่ผู้นำประชาชนไม่ยุ่งเกี่ยวกับ แต่ในเมื่อผู้นำ ๆ ไปผิดหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน ประชาชนจะมีปฏิกิริยาเป็นกลุ่มๆ ไม่ได้ผนึกกำลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้ในสมัยปัจจุบันประชาชนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองมากขึ้น แต่ก็ยังต้องการผู้นำ และผู้นำมักเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติไม่ใช่ได้รับการเลือกตั้งขึ้นในทำนอง “กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี”

6. ในทางเศรษฐกิจ คนไทยดำเนินการทางเศรษฐกิจแบบปัจเจกชน (individualism) มาแต่เดิมไม่ชอบดำเนินการแบบชุมชนนิยม (Collectivism) จึงต้องมีการเผยแพร่และปลูกฝังความคิดแบบชุมชนนิยมสมัยปัจจุบัน แม้กระนั้นก็ยังเปลี่ยนความคิดเดิมจากปัจเจกชนนิยมไม่ได้มากนัก เพราะฉะนั้น สังคมไทยจึงก้าวไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบสหกรณ์หรือแบบสังคมนิยมได้ช้า” (วิธาน สุชีวงศ์ และสนธิ์ บางยี่ขัน, 2546 อ้างใน ยุทธศิลป์ อร่ามศรี, 2558 : 38-39)

บทสรุป

จากการค้นคว้ามาเบื้องต้นพอจะได้แนวทางเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ เราได้เห็นว่ามีมนุษย์แต่ละคนต่างมีปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไป และนักปรัชญาในแต่ละยุคแต่ละสมัย รวมทั้งที่ดำรงชีวิตในภูมิภาคที่แตกต่างกันก็มีแนวคิดทางปรัชญาที่ไม่เหมือนกัน แม้ว่าการศึกษาความหมาย หรือนิยามของปรัชญา อาจจะไม่ได้ช่วยให้เรา ได้พบกับคำนิยามที่ดีที่สุด ที่ครอบคลุม คำว่า ปรัชญา ได้ทั้งหมด แต่อย่างน้อย จากการศึกษาานิยามของปรัชญาก็ช่วยให้เรา รู้เบื้องต้นถึงธรรมชาติของปรัชญาที่มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับชีวิตและความเป็นอยู่ของเราแต่ละคน นอกจากนี้ ปรัชญาในฐานะที่เป็นศาสตร์ ที่แสวงหาความจริงในแง่ของคุณค่า และความหมาย ปรัชญายังเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้เราสามารถมองโลก มองชีวิต และปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในสังคมของเราในขณะได้อย่างลึกซึ้ง ด้วยความเข้าใจด้วยการยอมรับ และอย่างมีความหวังสามารถให้คำตอบ และแสวงหาทางออกได้อย่างเหมาะสม ในด้านปรัชญาในทัศนะของคนไทยนั้นยังเป็นปรัชญาเชิงพุทธ เพราะสังคมไทยใช้หลักพุทธธรรมในการดำรงชีวิตประจำวันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคนไทยมีความคิดเป็นของตนเองมีอิสระที่จะเลือกสิ่งที่ตนเองและสังคมต้องการเป็นคนที่มีความคิดยืดหยุ่นได้ มีความคิดก้าวหน้า มีความสามารถในการปรับตัวสูง เพราะสังคมไทยมีโครงสร้างอย่างหลวม ๆ มีหลักปฏิบัติและข้อบังคับที่ยืดหยุ่นได้ มีการประนีประนอมสูง โอนอ่อนผ่อนตาม รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวจะเห็นว่าชาวไทยมีความยืดหยุ่นมากกว่า ผู้ที่ไม่เข้าใจวิถีชีวิตแบบไทย ๆ ก็จะเหมาะว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่ “อ่อน” ลักษณะโครงสร้างทางสังคมหลวม มีลักษณะที่ยืดหยุ่น ปรับตัวเก่ง ความอ่อนบางครั้งก็สามารถเอาชนะความแข็งได้ และพระพุทธศาสนาหรือพุทธปรัชญาอาจจะเป็นปรัชญาในทัศนะของคนไทยโดยส่วนใหญ่ไปแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- คำแหง วิสุทธางกูร. (2565). *คุณค่าชีวิต*. [Online]. Available : <https://vet.kku.ac.th/000142/data02.pdf>. [2565, กันยายน 6].
- บ้านจอมยุทธ. (2565). *ปรัชญาไทย*. [Online]. Available : https://www.baanjommyut.com/library_2/extension-2/thai_philosophy/13.html. [2565, สิงหาคม 5].
- ปรีชา พิณทอง. (2534). *ประเพณีโบราณไทยอีสาน*. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต.
- ปัญญา นามสง่า และคณะ. (2561). *วิเคราะห์แนวคิดและวิถีปฏิบัติปรัชญาไทยตามหลักพระพุทธศาสนา*. วารสารบัณฑิตสภาเกดปริทรรศน์, 3 (1), 46-56.
- ผู้นำสันติ. (2553). *ปรัชญาคืออะไร*. <http://michelejoey.blogspot.com/p/philosophylism.html>. [2565, สิงหาคม 5].
- ยุทธศิลป์ อร่ามศรี. (2558). ‘ปรัชญาไทย’ ของวิธาน สุชีวงศ์และสนธิ์ บางยี่ขัน. *วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 18 (1), 36-44. Available : <http://www.rd.ru.ac.th/images/PDF/Journal/03%20SO%2018-58.pdf>. [2565, กันยายน 6].

การสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่น ในยุค New normal สู่ยุค Next normal TEACHING ENGLISH IN SCHOOLS UNDER THE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN THE NEW NORMAL ERA TO THE NEXT NORMAL ERA

เปรมินทร์ สิงห์ขอม และ พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม

โรงเรียนวังไม้แดงพิทยาคม และ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

Peramin Singhom and PhramahaPaijit Uttamadhammo

Wangmaidangpittayakhom School and Mahamakut Buddhist University Mahavajiralongkorn Rajavidyalaya Campus

*Corresponding author Email : paijitsakong@gmail.com

(วันที่รับบทความ : กันยายน 20, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : ตุลาคม 13, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : ตุลาคม 19, 2565)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุค New normal สู่ยุค Next normal ซึ่งการสอนภาษาอังกฤษในวิถีชีวิตใหม่ (New normal) ให้สถานศึกษาพิจารณารูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีการจัดการเรียนการสอนได้ 5 รูปแบบ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ ได้แก่ On-line, On-air, On-demand, On-hand และ On-site โดยยึดหลักความปลอดภัยของผู้เรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครอง เป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่ยุค Next normal ชีวิตวิถีถัดไปหลังโควิด ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องเตรียมพร้อมและปรับตัวในการพัฒนาทักษะเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้ผู้เรียนมีศักยภาพ มีโอกาสทางการศึกษา ครูมีความพร้อมกับการมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คู่คุณธรรม ที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การสอนภาษาอังกฤษ, วิถีชีวิตใหม่, ชีวิตวิถีถัดไป

Abstract

This academic article is aimed to study about the English learning pattern from new normal to next normal era. Teaching English in a new normal allows educational institutions to consider a teaching pattern that is appropriate for the current situation. 5 patterns of teaching and learning management have been arranged by the Ministry of Education namely; On-line, On-air, On-demand, On-hand, and On-site by sticking to the security of the learners, teachers, and guardians as it is the priority which will lead to the next normal era after the pandemic period. Teachers and educational staff need to be ready and adjust themselves to develop their skills in order to fulfill their competency for the learners to gain potential with the education opportunity. Teachers are ready with their determination to develop their students to gain knowledge with the sustainability ethic.

Keywords : Teaching English, New Normal, Next Normal

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเอง และผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ และการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้น และมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ ภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น อาหรับ บาลี

และภาษากลุ่มประเทศ เพื่อนบ้านหรือภาษาอื่น ๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่จะจัดทำรายวิชาและจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 220)

การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ สื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้ 1) ภาษาเพื่อการสื่อสาร การใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง พูด อ่าน เขียน แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ตีความ นำเสนอข้อมูล ความคิดรวบยอดและความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม 2) ภาษาและวัฒนธรรม การใช้ภาษาต่างประเทศตามวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาความสัมพันธ์ ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับวัฒนธรรมไทยและนำไปใช้อย่างเหมาะสม 3) ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น การใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน 4) ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก การใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ชุมชน และสังคมโลก เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อประกอบอาชีพ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 221)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ การเรียนรู้ของเด็กสมัยนี้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเด็กสมัยนี้จะเรียนรู้ใน 3 มิติ คือ 1) ธรรมชาติสิ่งที่เกิดขึ้นจริง 2) เรียนรู้เรื่องเทคโนโลยีดิจิทัล เข้ามามีบทบาทกับเราในทุกวัน และ 3) เรื่องของคน สังคม วัฒนธรรมแต่เดิมเราเรียนรู้การพูดคุยพบปะกัน แต่เด็กสมัยนี้เรียนรู้โลกอีกแบบหนึ่ง คือ การอยู่ในสังคมออนไลน์ ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นระบบการเตรียมความพร้อมของคนในอนาคต เด็กในวันนี้เขาจะได้ใช้ทักษะความรู้ในอีก 10 ปีข้างหน้าที่จะใช้ชีวิตในอีก 40-50 ปี ดังนั้น การเรียนรู้สำคัญมาก แต่ถามว่าเขาจะฝึกเรียนรู้สิ่งใหม่ได้อย่างไร เป็นคำถามที่ทุกคนต้องช่วยกัน ปัจจุบันเด็กอยากเรียนสิ่งที่ตัวเองสนใจ ผลสำรวจเด็กในกรุงเทพมหานครใช้เนตวันละ 12-13 ชั่วโมงต่อวัน ความยากอยู่ที่เด็กที่เกิดมาเขาจะเรียนรู้โลกวิถีใหม่ โดยที่ต้องหาคนที่แนะนำที่มีความสามารถสูง นั่นคือ ครู คำถาม คือ จะช่วยครูที่จะเป็นคนชี้แนะแนะนำให้เด็ก ให้ Feedback ที่ดีให้กับเด็กได้เรียนรู้เรื่องพวกนี้ได้อย่างไร เทคโนโลยีดิจิทัลที่เห็นโลกกำลังเปลี่ยน โรงเรียนจะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น ใช้สื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์ 5G ในอนาคต สังคมอาจจะเป็นคนจัดการศึกษาเองก็ได้ หรือโรงเรียนอาจจะเป็นส่วนที่ในการมาพูดคุยในส่วน ที่ทำออนไลน์ไม่ได้ทำการทดลอง หรือแม้กระทั่งอาจจะไม่มีโรงเรียนแล้วก็ได้ โลกมีฉากทัศน์ที่กำลังเกิดขึ้น แต่สิ่งที่พวกเราอยากเห็น คือ โซลูชัน (Solution ก็คือ ตอบโจทย์) ที่จะนำมาช่วยกันตอบโจทย์และยังกล่าวว่า จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อการศึกษายังเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาบทบาท ในชีวิตของเด็กมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนหรือการใช้ชีวิตของเด็กเปลี่ยนไป ครู โรงเรียนก็ต้องปรับตัวเองเปลี่ยนแปลงไปด้วย “ตอนนี้ทุกคนใช้ชีวิตอยู่ในโลกเทคโนโลยีดิจิทัล และต่อไปเป็นช่วง Next New Normal เด็กก็ยังคงใช้ชีวิตอยู่ในโลกออนไลน์ ซึ่งการเติบโตของเด็กรุ่นใหม่จะใช้ประสาทสัมผัสจากตาและหู เป็นหลัก แตกต่างจากเด็กยุคเก่าที่ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ดังนั้น ในการเข้าถึงผู้คน การเรียนรู้แตกต่างกัน พอเกิดโควิดทำให้ทุกคนไม่ได้เจอหน้ากันหรือพบปะกันโดยตรง และไม่ว่าโรงเรียนจะเปิดได้เมื่อใด การเรียนการสอน จึงเป็นแบบผสมผสาน และเป็นความท้าทายของเด็กในการเจอประสบการณ์จริง” “ทิศทางการศึกษาต้องมี การปรับกันทั้งระบบ ทั้งห้องเรียนซึ่งเป็นแกนหัวใจการศึกษา เพราะห้องเรียนมีทั้งครู นักเรียน โดยเฉพาะครูที่ต้องปรับกระบวนการทัศน์ในการเรียนการสอน ทำอย่างไรให้เด็กได้รู้ศักยภาพของตนเอง มีทักษะ ทักษะคิด และมีความรู้ที่ดี ซึ่งปัจจุบันและในอนาคตจะมีการจัดการศึกษาหลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ และมีทักษะที่เกิดจากการปฏิบัติ เรียนรู้จากของจริง โดยจะมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มเติมในการเรียนรู้ของเด็ก ครูกับเด็กจะเรียนรู้พัฒนาตนเองไปพร้อม ๆ กัน” (วรรงค์ รักเรืองเดช, 2564 : ออนไลน์)

ในยุค “นิว นอร์มอล” (New Normal) ท่ามกลางวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 ส่งผลกระทบวงกว้างในหลายมิติทั่วโลกรวมทั้งผลกระทบอย่างหนักต่อการศึกษาทุกระดับในหลายแง่มุม ทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งต้องปิดการเรียนการสอนเพื่อยับยั้งการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส แม้ว่าทุกฝ่ายต้องพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้สถานศึกษาสามารถเปิดทำการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่องหรือจัดให้เป็นสถานที่เปิดได้ในลำดับต้น ๆ ถึงจะมีหลักฐานมากมายที่ชี้ให้เห็นถึงผลเสียของการปิดสถานศึกษา หรือแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนไม่ใช่สถานที่หลักของการ

แพร่เชื้อ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2564 : ออนไลน์) และในการจัดการเรียนการสอนพิเศษของภาษาอังกฤษก็ไม่สามารถทำได้ ทำให้ส่งผลเสียกับการพัฒนาสถานศึกษาทุกระดับ และส่งผลเสียกับนักเรียนขาดโอกาสที่ดีในการเรียนรู้ทั่วประเทศ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ New Normal คือ ความปกติใหม่ เป็นฐานวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งหมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต โดยการเปลี่ยนรูปแบบการสอนจากเดิมสอนในห้องเรียน เปลี่ยนมาเป็นการสอนแบบเรียนออนไลน์ สถานศึกษาที่สามารถจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ก็ดำเนินการเรียนออนไลน์ผ่านโปรแกรมต่าง ๆ เช่น Google Meet, Zoom, Microsoft Team เป็นต้น ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนในด้านภาษาอังกฤษ และรายวิชาต่าง ๆ มีความสำคัญต่อผู้เรียนทุกระดับชั้น โดยการศึกษาข้อมูลในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุค New normal สู่ยุค Next normal ให้สถานศึกษาพิจารณารูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมโดยยึดหลักความปลอดภัยของผู้เรียน ผู้สอน และผู้ปกครอง เป็นสำคัญ นำไปสู่ยุค Next normal พร้อมกับการมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คู่คุณธรรม ที่ยั่งยืนต่อไป

ชีวิตวิถีใหม่ (New normal) ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

คำว่า New Normal ถูกนำมาใช้ครั้งแรกโดยบิลล์ กรอส (Bill Gross) ผู้ก่อตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ชาวอเมริกัน โดยตอนนั้นเขาใช้อธิบายถึงสภาวะเศรษฐกิจโลก หลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ ในสหรัฐอเมริกา ช่วงระหว่างปี 2007–2009 เป็นสภาวะที่เศรษฐกิจโลกมีอัตราการเติบโตชะลอตัวลงจากในอดีต และเข้าสู่อัตราการเติบโตเฉลี่ยระดับใหม่ที่ต่ำกว่าเดิม ควบคู่ไปกับอัตราการว่างงานที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องหลังเกิดวิกฤติทางการเงิน ในสหรัฐอเมริกาในตอนนี้อย่างเกิดวิกฤติการณ์ โควิด-19 คำว่า “นิว นอร์มอล” (New Normal) ถูกหยิบมาใช้อีกครั้งแต่ขยายวงออกไปในทุกวงการไม่ว่าจะเป็นภาคเศรษฐกิจ ธุรกิจ การศึกษา ชีวิตประจำวัน หรือภาคสังคมอะไรก็ตามที่เป็นเรื่องเกิดขึ้นใหม่หลัง โควิด-19 วิถีชีวิตแบบใหม่ก็就会被เรียกว่า New Normal (กรมสุขภาพจิต, 2563 : ออนไลน์) ซึ่งราชบัณฑิตยสภาได้บัญญัติศัพท์ “New Normal” เพิ่มเข้ามาโดยคณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสภา ได้อธิบาย คำนี้เอาไว้ว่า New Normal แปลว่า ความปกติใหม่ ฐานวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งหมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่มั่นคงเคย (กรุงเทพธุรกิจ, 2564 : ออนไลน์)

รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในวิถีชีวิตใหม่ (New normal)

จากการหารือร่วมกันระหว่างกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย องค์การอนามัยโลกประเทศไทย ยูนิเซฟ และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กรอบแนวทาง 6 มิติ ได้แก่ การดำเนินงานเพื่อความปลอดภัย การเรียนรู้ การครอบคลุมถึงเด็กด้อยโอกาส สวัสดิภาพและการคุ้มครอง นโยบาย และการบริหารการเงิน ทำให้กระทรวงศึกษาธิการเสนอให้จัดการเรียนการสอนได้ 5 รูปแบบ ตามบริบท และความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา ได้แก่ On-line, On-air, On-demand, On-hand และ On-site ทั้งนี้ในแต่ละรูปแบบมีรายละเอียดตลอดจนข้อดีและข้อจำกัดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (Office of the Basic Education Commission, 2021 อ้างใน ธิษณา ศรพิตรธรรณนา, 2564 : 5-12)

1. รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-line คือ การศึกษาที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ต มักจะเรียกว่า "e-Learning" อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ออนไลน์เป็นเพียง ส่วนหนึ่งของ "การเรียนรู้ทางไกล" ด้วยแรงกดดันและการกระตุ้นจากโรคระบาดที่ทำให้ทุกคนต้องเว้นระยะห่างกันในสังคม หรือ Social distancing เกิดขึ้น ดังนั้น ในวงการการศึกษาทั้ง ในไทยและต่างประเทศ จึงนำรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์มาประยุกต์ใช้ จัดเป็นการเรียนการสอนแบบสองทาง แบ่งประเภทได้ดังนี้

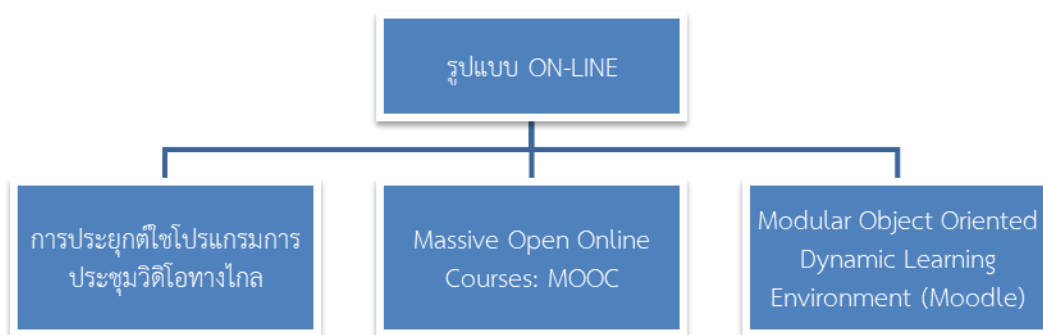
1.1 การเรียนการสอนโดยผ่านแอปพลิเคชันการประชุมทางวิดีโอ เช่น Google Hangout meet, Zoom meeting, Schoology, WebEx, Microsoft Teams เป็นต้น ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนผ่านการประยุกต์ใช้โปรแกรมการประชุมวิดีโอทางไกลที่ผู้สอนสามารถเตรียมและผู้สอนสามารถเห็นหน้ากันและกัน สามารถสอบถามได้ รวมทั้ง

สามารถบันทึกไฟล์ขณะสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนย้อนหลังได้ ซึ่งเอกสารประกอบการสอน เช่น Powerpoint วิดีโอ รูปภาพ เอกสารการสอนในรูปแบบของไฟล์ Word และ Excel รูปแบบการเรียนนี้ ผู้เรียนแอปพลิเคชันส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่าย มีเพียงบางแอปพลิเคชันที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ถ้าใช้เกินเวลาที่กำหนด อย่างเช่น Zoom meeting เป็นต้น

1.2 การเรียนการสอนด้วยรูปแบบ Massive Open Online Courses : MOOC เป็นรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเรียน โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ และเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบสองทางที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ห้องเรียนมีขนาดใหญ่สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่สนใจเข้าเรียนในสาขาที่ตนเองต้องการพัฒนา โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ วิดีโอการสอนบรรยายเนื้อหา และการยกตัวอย่างประกอบ เอกสารการสอนแบบออนไลน์ การตอบโต้แสดงความคิดเห็นระหว่างผู้สอนและผู้เรียน การประเมินผลการเรียน และการทดสอบ เป็นต้น

1.3 การเรียน และการสอน ด้วยรูปแบบ Modular Object Oriented Dynamic Learning Environment (Moodle) เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบสองทาง โดยจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ให้มีบรรยากาศเหมือนเรียนในห้องเรียน หรือเรียกว่า LMS (Learning Management System) หรือระบบจัดการคอร์สการเรียนการสอน CMS (Course Management System) ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับสถาบันการศึกษา หรือครู ใช้เพื่อเตรียมแหล่งข้อมูล กิจกรรม และเผยแพร่แบบออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ต หรืออินเทอร์เน็ต สามารถนำไปใช้ได้ ทั้งองค์กรระดับ มหาวิทยาลัย โรงเรียน สถาบัน หรือครูสอนพิเศษ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

สรุปการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในรูปแบบออนไลน์ ไม่ได้เหมาะกับทุกกลุ่มและทุกวัย โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนอนุบาล ประถมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะเป็นวัยที่ยังต้องอยู่ในการควบคุมและดูแลในขณะที่ยังเรียน อีกทั้งการอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์เป็นเวลานาน ๆ ยังส่งผลต่อสายตา และสุขภาพอีกด้วย อีกทั้งผู้ปกครองบางส่วนยังไม่สามารถสนับสนุน และจัดหาอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสมให้บุตรหลานได้ แต่สำหรับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายจนถึงระดับอุดมศึกษา สามารถเรียนในรูปแบบออนไลน์ได้ เพราะค่อนข้างจะสามารถบริหารเวลา และมีความรับผิดชอบในการเข้าเรียน อย่างไรก็ตามมีสิ่งจำเป็นที่ผู้สอนควรคำนึงถึงคือ ความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน ความพร้อมในการเข้าถึงสื่อและอุปกรณ์การเรียนบริบทของสถานศึกษาเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบออนไลน์มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถที่จะพัฒนาตนเอง และนำความรู้ไปต่อยอดในอนาคตได้ ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-line (อิษณา ศรีทธารัตน์ธนา, 2564 : 7)

2. รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-air ผ่านระบบสื่อสารช่องทางหลักโดยส่งสัญญาณครูผู้สอนต้นทางมาจากโรงเรียนวังไกลกังวล อ.หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จัดเป็นการเรียนการสอนที่มีการสื่อสารทางเดียว แต่ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 นี้ ถือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุดของทุกคนที่เกี่ยวข้อง และนักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนได้ แม้จะไม่สามารถเรียนที่โรงเรียน อีกทั้งเป็นการใช้สิ่งที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีช่องทางการเรียนการสอนดังนี้ (อิษณา ศรีทธารัตน์ธนา, 2564 : 7-9)

2.1 Digital e-Learning ส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม (DLTV) ผ่านดาวเทียมไทยคม ระบบ KU-band ช่อง 186-200 ออกอากาศ 15 ช่อง (DLTV 1-15) ตลอด 24 ชั่วโมง ผ่านทางทีวีดิจิทัล (DLTV) และยังสามารถเข้าระบบ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ www.dltv.ac.th โดยเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 นอกจากนั้นยังสามารถรับชมผ่านแอปพลิเคชัน DLTV (DLTV application) บนมือถือ หรือแท็บเล็ต เหมาะ สำหรับนักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครองและประชาชนโดยทั่วไป เพราะสามารถชมรายการได้ทุกที่ทุกเวลา ชมได้ทั้ง รายการสดและเลือกชมย้อนหลัง

2.2 OBEC content center สถานีโทรทัศน์การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นชุดโปรแกรมและแพลตฟอร์มการ เรียนรู้ครบวงจรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรองรับการให้บริการแพลตฟอร์มการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับระบบ Digital e-Learning สามารถรับชมผ่านทางทีวีดิจิทัล นอกจากนั้นยังสามารถเข้าถึงได้จาก www.obectv.tv โดยเนื้อหาสาระ การเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และยังมีสื่อสนับสนุนเช่น Tutor ดิวฟรี.com, e-Book สำหรับนักเรียนด้วย

สรุปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบ On- air ควรมีผู้สอนคอยชี้แนะผู้เรียนตลอดในขณะที่เรียนกรณี เรียนในชั้นเรียนปกติ เพราะการเรียนภาษาอังกฤษถือเป็นการเรียนภาษาต่างประเทศ ซึ่งผู้เรียนไม่คุ้นเคย ไม่ใช่สื่อสาร ในชีวิตประจำวัน และต้องเรียนรู้ทั้ง 4 ทักษะคือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องคอยชี้แนะ นำ สนับสนุน กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้ในช่วงเวลาที่เรียน และกรณีผู้เรียนเรียนผ่านจากที่บ้านควรมี ผู้ปกครองคอยชี้แนะและอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้เรียนในขณะที่เรียนด้วยจึงจะประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตามมีผู้ปกครอง บางส่วนที่ไม่สามารถให้คำแนะนำบุตรหลานได้ จึงเป็นข้อจำกัดของผู้เรียนในการเรียนรูปแบบนี้ นอกจากนั้น ผู้สอนยัง ต้องเตรียมการสอนและการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนมาจากต้นทางด้วย ถือเป็นท้าทาย ของทั้งผู้เรียนและผู้สอนอย่างแท้จริง การจัดการเรียนการสอนสรุปได้ดังแผนภาพที่ 2

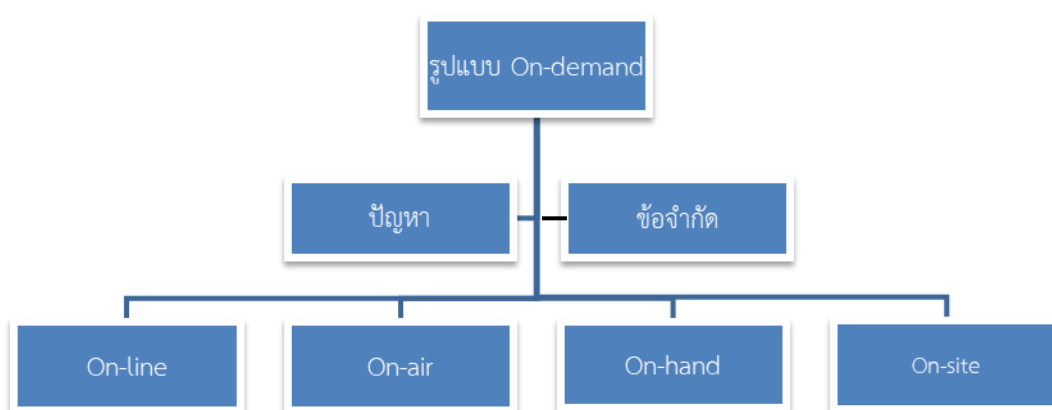

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-air (ธิษณา ศรีทวารัตน์ธนา, 2564 : 9)

3. รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-demand เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้สำรวจปัญหาและ อุปสรรคของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม จากนั้นผู้สอนได้จัดการเรียนการสอนบนพื้นฐานและข้อจำกัดของ ผู้เรียนในเขตบริการของแต่ละสถานศึกษา ดังนั้น รูปแบบการเรียนรู้อาจหลากหลายและแตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา อาทิเช่น กลุ่มผู้เรียนที่พร้อมและสามารถเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันทางการศึกษาต่าง ๆ ที่มีชุดโปรแกรมใน จัดทำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ให้ครูผู้สอนใช้งาน หรือเป็นคลังที่รวบรวมบทเรียนสำเร็จรูปแบบต่าง ๆ สำหรับเป็นสื่อใน การจัดการเรียนการสอน ซึ่งทั้งผู้เรียนและครูผู้สอนนั้นจะสามารถเลือกใช้เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันเหล่านั้นร่วมกันใน การเรียนการสอน ทั้งนี้สามารถเรียนผ่านอุปกรณ์ อาทิเช่น คอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) โทรศัพท์มือถือ (Mobile phone) หรือสมาร์ทโฟน (Smart phone) และแท็บเล็ต (Tablet) เป็นต้น หรือเรียนผ่านทางโทรทัศน์ทางไกลผ่าน ดาวเทียมในช่องทาง www.dltv.ac.th หรือผ่านทางสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมเพื่อการศึกษา OBEC channel ตามประกาศของทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ประกาศให้จัดการเรียนการ การสอนในสถานการณ์แพร่ระบาดในกลุ่มจังหวัดที่มีความเสี่ยงสูง โดยให้จัดการเรียนการสอนในระดับ อนุบาล- มัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการเรียนผ่านครูผู้สอนที่ทำการบันทึกการสอนไว้ในแต่ละรายวิชา หรือการจัดการเรียนการ การสอนในชั้นเรียนปกติ แต่มีมาตรการการควบคุมและป้องกันการระบาดของโรคร้ายอย่างเคร่งครัด นอกจากนั้นยังมีการ

จัดการเรียนโดยผู้สอนเดินทางไปสอนหรือเยี่ยมเยียนผู้เรียนถึงที่บ้านโดยเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เป็นต้น กล่าวได้ว่าการเรียนรูปแบบ On-demand นี้เป็นการจัดการเรียนการสอนบนพื้นฐานปัญหาและข้อจำกัดของผู้เรียนที่แตกต่างกันไปในแต่ละสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะเป็นการคำนึงถึงพื้นฐานของผู้เรียนตลอดจนครอบครัวที่มีความแตกต่างกัน แต่เพราะการเรียนรู้ไม่สามารถหยุดชะงักได้ ผู้สอนตลอดจนสถานศึกษาจึงต้องหาวิธีการหรือการบริหารจัดการที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน

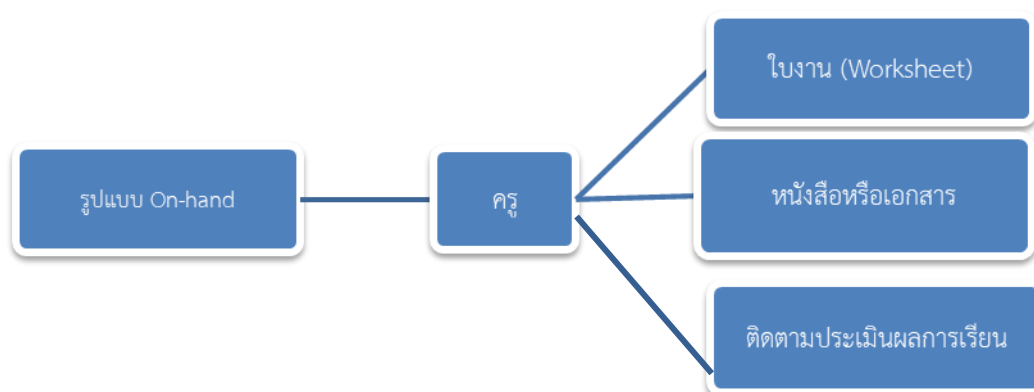
สรุปการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษรูปแบบ On-demand เป็นการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมและความพร้อมของผู้เรียน โดยผ่านข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้สอน สถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้เรียน อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้ หากบรรลุข้อตกลงร่วมกันในรูปแบบการเรียนรู้แล้ว ควรมีผู้สอนหรือผู้ปกครองคอยให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ สามารถสรุปได้ดังในแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-demand (อิษณา ศรีทวารัตน์ธนา, 2564 : 10)

4. รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-hand เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยครูจัดทำเอกสาร ใบงาน แบบฝึกหัด คู่มือและชุดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน โดยจัดทำให้เข้าใจง่าย พร้อมมีคู่มือแนะนำนักเรียนและผู้ปกครอง ซึ่งโรงเรียนจะมีการจัดส่งเอกสารต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนถึงบ้าน และมีการติดตาม ประเมินผลโดยครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะบางพื้นที่ทางไกล ไม่สามารถรับสัญญาณอินเทอร์เน็ต บางพื้นที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ และบางพื้นที่ครอบครัวขาดอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลาน การจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้ ผู้สอนจะเข้าไปให้คำแนะนำผู้เรียนถึงที่บ้านและจะเก็บใบความรู้ของสัปดาห์ก่อน ๆ กลับมาด้วย หากผู้เรียนหรือผู้ปกครองไม่เข้าใจในเนื้อหาที่สามารถสอบถามจากผู้สอนได้โดยตรง จากข้อสังเกตการเรียนการสอนรูปแบบนี้ เป็นการเรียนการสอนที่เข้าถึงและเข้าใจทั้งผู้เรียนและผู้ปกครอง มีการสำรวจปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนความพร้อมในเบื้องต้นของผู้เรียนแต่ละคน ผู้สอนมีความเสียสละและความอดทนในการลงพื้นที่เพื่อต่อยอดการเรียนรู้ของลูกศิษย์ ดังที่เราจะเห็นจากภาพข่าวทางโทรทัศน์หรือทางสื่ออื่น ๆ ที่ผู้สอนมีการเดินทางเข้าเยี่ยมผู้เรียนถึงที่บ้านพร้อมทั้งอธิบายทำความเข้าใจแก่ผู้เรียนและผู้ปกครองถึงใบความรู้และเอกสารประกอบการเรียนที่ผู้สอนนำไปมอบให้ผู้เรียนถึงที่บ้าน เห็นภาพรอยยิ้มของผู้เรียนและผู้ปกครองในสถานการณ์ที่ต้องยอมรับร่วมกัน

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในรูปแบบ On-hand เป็นการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่ครอบครัวไม่มีความพร้อมที่จะสนับสนุนอุปกรณ์หรือสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียน ผู้เรียนอยู่ในพื้นที่ทางไกลไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตและบางพื้นที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ โดยผู้สอนจัดทำเอกสาร ใบความรู้ แล้วนำส่งให้ผู้เรียนด้วยตนเองหรือจัดส่งโดยระบบขนส่ง จากนั้นผู้สอนลงพื้นที่เพื่ออธิบายและตอบข้อซักถามแก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง ถือว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เกิดการสื่อสารสองทางและแก้ปัญหาให้ผู้เรียนที่ไม่มีความพร้อมในการเรียนด้วยการใช้สื่อและเทคโนโลยี การเรียนการสอนรูปแบบนี้สรุปได้ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-hand (อิษณา ศรีทราธรัตน์ธนา, 2564 : 10)

5. รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-site เป็นการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติในพื้นที่ปลอดภัย แต่ให้มีมาตรการในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตามที่ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ได้ประกาศไว้ เช่น การวัดอุณหภูมิก่อนเข้าสถานศึกษาหรือชั้นเรียน การเว้นระยะห่างทางสังคม พื้นที่ห้องเรียนมีความกว้างสามารถจัดที่นั่งแบบเว้นระยะห่างได้จำนวน 20-25 คนในห้องเรียน เป็นต้น ทั้งนี้การบริหารจัดการให้เข้าเรียนในชั้นเรียนจะขึ้นกับจำนวนของผู้เรียน และบริบทของสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่ที่มีความปลอดภัย ทั้งนี้มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังนี้ (Office of the Basic Education Commission, 2021 อ้างใน อิษณา ศรีทราธรัตน์ธนา, 2564 : 11-12)

5.1 รูปแบบการมาเรียนทุกวันในชั้นเรียนปกติ ภายใต้เงื่อนไข

5.1.1 โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 20-25 คนต่อห้องและมีจำนวนครูผู้สอนครบชั้นเรียน

5.2 การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blend learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในห้องเรียนปกติที่ผู้เรียนเจอกับผู้สอนโดยตรงและผสมผสานกับการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ผู้เรียนผู้สอนไม่เผชิญหน้ากัน โดยขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของแต่ละสถานศึกษาเป็นสำคัญ มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังนี้

5.2.1 รูปแบบการสลับชั้นเรียนของนักเรียน ภายใต้เงื่อนไข

5.2.1.1 โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ที่มีพื้นที่น้อยและจำนวนครูไม่เพียงพอ เมื่อขยายจำนวนห้องเรียนทำให้ครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชา

5.2.2 รูปแบบการสลับชั้นเรียนของนักเรียน (สลับวันคู่ วันคี่) ภายใต้เงื่อนไข

5.2.2.1 โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ที่มีพื้นที่น้อยและจำนวนครูไม่เพียงพอเมื่อขยายจำนวนห้องเรียนทำให้ครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชา

5.2.2.2 ระดับชั้นประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น เรียนผ่านระบบการเรียนทางไกล (On-air) โดยแบ่งกลุ่มเรียนสลับกับการเรียนในห้องปกติ

5.2.2.3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เรียนผ่านระบบ On-line โดยแบ่งกลุ่มเรียนสลับกับการเรียนในห้องปกติ

5.2.3 การสลับช่วงมาเรียนของนักเรียน (นักเรียนมาเรียนทุกวัน) ภายใต้เงื่อนไข

5.2.3.1 โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ที่มีพื้นที่น้อยและจำนวนครูไม่เพียงพอ เมื่อขยายจำนวนห้องเรียนทำให้ครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชา

5.2.3.2 ผู้ปกครองสะดวกรับ-ส่ง นักเรียน กรณีโรงเรียนเลิกเรียนช่วงเช้าเวลา 11.30 น. ช่วงบ่ายเวลา 15.30 น.

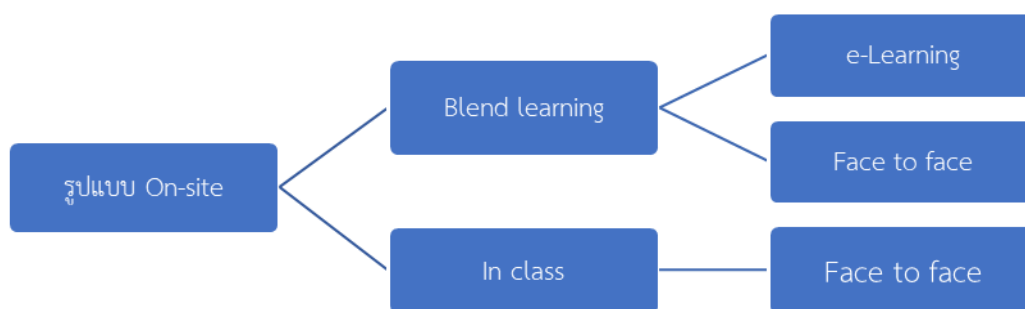
5.2.4 การสลับกลุ่มนักเรียน (แบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม สลับวันมาเรียน) ภายใต้เงื่อนไข

5.2.4.1 เหมาะกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ใหญ่พิเศษมีจำนวนนักเรียนมาก ห้องเรียนและพื้นที่จำกัด และโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนโครงการห้องเรียนพิเศษ เช่น English Program, Mini English Program, Gifted ตลอดจนโรงเรียนประจำพนักอนเต็มรูปแบบหรือบางส่วน และโรงเรียนกีฬา

5.2.4.2 ระดับชั้นประถมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น เรียนผ่านระบบการเรียนทางไกล (On-air) โดยแบ่งกลุ่มเรียนสลับกับการเรียนในห้องปกติ

5.2.4.3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เรียนผ่านระบบ On-line โดยแบ่งกลุ่มเรียนสลับกับการเรียนในห้องปกติจากการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ On-site จะเห็นได้ว่า มีทั้งรูปแบบที่สามารถเข้าเรียนในชั้นเรียนได้ตามปกติ ซึ่งถือเป็นการเรียนการสอนปกติ ผู้เรียนมีโอกาสซักถามข้อสงสัย ขณะเดียวกันผู้สอนก็เห็นพฤติกรรมเรียนของผู้เรียนและคอยแนะนำ ชี้แนะอย่างใกล้ชิดในชั้นเรียน ซึ่งนับว่าดีที่สุดในรูปแบบการเรียนการสอนทั้งหมด ส่วนอีกรูปแบบเป็นการเข้าเรียนเป็นกลุ่มขนาดเล็กในชั้นเรียนสลับกับการเรียนด้วย On-line และ On-air ในบางพื้นที่ เรียกว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blend learning)

สรุป การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบ On-site เป็นการเรียนรู้ที่บางสถานศึกษาจัดได้อย่างเต็มรูปแบบสามารถ นั่งเรียนในห้องได้ตามปกติ แต่มีมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเคร่งครัด โดยการนั่งเว้นระยะห่างและเลี่ยงการรวมกลุ่มของผู้เรียน ส่วนอีกแบบเป็นการเรียนแบบผสมผสาน โดยแบ่งเป็นการมานั่งเรียนเป็นกลุ่มย่อย การสลับวันมาเรียน และบางส่วนจัดการเรียนรู้ผ่าน e-Learning ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของแต่ละสถานศึกษา การเรียนการสอนรูปแบบ On-site ถือเป็นการจัดการเรียนการสอนรูปที่มีประสิทธิภาพที่สุด เพราะเป็นการเรียนการสอนที่ทั้งผู้เรียน และผู้สอนได้เผชิญหน้ากัน ผู้เรียนสามารถซักถามข้อปัญหา กับผู้สอนได้โดยตรง และบางสถานศึกษาก็จัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน เพราะจำนวนผู้เรียนมีจำนวนมาก ไม่อาจให้มารวมกลุ่มได้ การเรียนการสอนแบบ On-site ภายใต้วิถีชีวิตใหม่แห่งการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 นับว่าเป็นการเรียนรู้ในการปฏิบัติตามวิถีชีวิตใหม่ทั้งผู้เรียน และผู้สอนตลอดจนผู้ปกครอง สรุปได้ดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-site (ธัญญา ศรีธารรัตน์ธนา, 2564 : 12)

แนวทางการพัฒนาครู “New Normal” ชีวิตวิถีใหม่ไปสู่ “Next Normal”

การก้าวผ่านจาก “New Normal” ชีวิตวิถีใหม่ที่อยู่ร่วมกับโควิดไปสู่ “Next Normal” ชีวิตวิถีถัดไปหลังโควิด ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องเตรียมพร้อมและปรับตัวอย่างไร โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ยกกระดับศักยภาพของตนเองและเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนมีศักยภาพโอกาสทางการแข่งขันของประเทศต่อไป ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) จึงเป็นแนวทางที่ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตจากที่เคยออกจากบ้าน เพื่อไปทำงาน ไปโรงเรียน ต้องหันมาทำทุกอย่างอยู่ที่บ้าน เมื่อต้องออกจากบ้านก็ต้องใส่หน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันเชื้อโรค ส่วนภาคธุรกิจก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการไปสู่ระบบซื้อขายและบริการผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า บนชีวิตวิถีใหม่มีการใช้บริการต่าง ๆ ผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น มีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัล (Digital Service Platform) บนระบบออนไลน์เกิดขึ้นมากมาย ทำให้เข้าถึงสินค้า

และบริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยมีตัวอย่างชีวิตวิถีใหม่ที่เกิดขึ้น ได้แก่ การ Work From Home การเรียนการสอนออนไลน์ การทำธุรกิจออนไลน์ การให้บริการทางการแพทย์แบบวิถีใหม่ และการท่องเที่ยววิถีใหม่ เป็นต้น ประเด็นที่ต้องตระหนักต่อไป คือ การก้าวผ่านจาก “New Normal” ชีวิตวิถีใหม่ที่อยู่ร่วมกับโควิด ไปสู่ “Next Normal” ชีวิตวิถีถัดไปหลังโควิด โดยจะต้องเตรียมพร้อม และปรับตัวอย่างไร โดยเฉพาะการเปิดรับเทคโนโลยีและบริการดิจิทัลใหม่ ๆ รวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ ที่ตอบโจทย์เรื่องความสะดวกสบาย โดยมุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัยด้านสุขอนามัย และผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมีแนวโน้มการใช้ชีวิตแบบ Next Normal ดังนี้ (เสกสันต์ พันธุ์บุญมี, 2564 : ออนไลน์)

1. Stay-at-Home Economy สถานการณ์โควิด 19 ส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนทั่วโลกเปลี่ยนไป บ้านจึงไม่ได้เป็นแค่ที่อยู่อาศัย แต่ยังกลายเป็นที่ทำงาน ห้องประชุม ห้องออกกำลังกาย หรือโรงภาพยนตร์ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถใช้งานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ได้อย่างสะดวกสบาย เทรนด์ดังกล่าวก่อให้เกิดรูปแบบเศรษฐกิจที่เรียกว่า Stay-at-home Economy เช่น การพบปะสังสรรค์ผ่าน แอปพลิเคชัน การทำธุรกิจ e-commerce การบริการจัดส่งอาหารถึงบ้าน และการเลือกซื้อสินค้าผ่านประสบการณ์เสมือนจริง (Virtual Reality)

2. Touchless Society การดำเนินชีวิตในโลกยุค Next Normal จะมุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัยและสุขอนามัยเป็นสำคัญ เทคโนโลยีจึงถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อลดการสัมผัส ยกตัวอย่างเช่น ระบบการจัดส่งสินค้าแบบ Non-Contact Delivery ระบบประตูอัตโนมัติในพื้นที่สาธารณะ รูปแบบการจ่ายเงินแบบ e-payment รวมทั้งการออกแบบพื้นที่ธุรกิจที่สามารถให้บริการลูกค้าแบบปราศจากการสัมผัสใด ๆ แต่จะใช้เทคโนโลยีการสั่งงานด้วยเสียง (Voice Recognition) หรือจำลองโลกเสมือนจริง (Augmented Reality) แทน

3. Regenerative Organic ประเด็นเรื่องความปลอดภัยและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นหัวใจสำคัญของโลกยุค Next Normal ดังนั้น เทรนด์หนึ่งที่จะฉายภาพชัดขึ้นเรื่อย ๆ คือ มาตรฐานสินค้าเกษตร ที่เรียกว่า Regenerative Organic ซึ่งไม่เพียงต้องปลอดสารพิษและปราศจากการใช้เคมีภัณฑ์แต่ต่างจากที่เรารู้จักกันนั้น แต่ยังครอบคลุมถึงมาตรฐาน คุณภาพดิน การคุ้มครองสัตว์ คุณภาพชีวิตเกษตรกร ความยุติธรรมด้านค่าแรง รวมถึงระบบฟาร์มที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน

จะเห็นได้ว่าการก้าวผ่านจาก “New Normal” ไปสู่ “Next Normal” จะเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลที่ประชาชนทุกเพศทุกวัย และทุกภาคส่วน ต้องเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต และการดำเนินธุรกิจ (Digital Transformation) ยกตัวอย่างเช่น การเรียนออนไลน์ นอกจากนักเรียน นักศึกษาแล้ว คนวัยทำงานยังสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะ (Upskill & Reskill) เพื่อสร้างรายได้ให้มากขึ้น การทำธุรกิจออนไลน์ ภาคธุรกิจจะโฟกัสเฉพาะ Core Business ส่วนงานสนับสนุนจะเป็นการใช้ Out Source หรือการ Share Service รวมทั้งการใช้โปรแกรมจัดการธุรกิจและเครื่องมือดิจิทัลเพื่อลดต้นทุน

ฉลองรัฐ เหมอมลย์ชลมารค (2563 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่า ชีวิตวิถีใหม่ในยุค Next Normal เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่คนส่วนมากยอมรับและพร้อมปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การใช้ชีวิตให้สอดคล้องไปกับสถานการณ์ปัจจุบันนั้นคือการปฏิบัติตามกฎกติกาใหม่ บนพื้นฐานเรื่องการรักษาชีวิตรอดจากโรคระบาดที่อาจจะอยู่กับมนุษย์ไปอีกนาน หรือถูกปรับเป็นโรคประจำถิ่น ทั้งนี้ในส่วนของการศึกษานั้นมองว่าการสื่อสารเพื่อการศึกษาจะพัฒนาไปสู่ระบบการเรียนรู้ระยะไกล ผู้สอนอยู่ทางหนึ่ง ผู้เรียนอยู่อีกทางหนึ่ง สองฝ่ายไม่ต้องมาเจอกัน แต่สื่อสารทั้งด้านบทเรียนหรือการทำแบบทดสอบต่าง ๆ จะผ่านอุปกรณ์ที่เชื่อมระบบออนไลน์ ข้อดีของระบบนี้คือ การตัดขาดหนทางแพร่เชื้อโรคระหว่างกันเป็นไปได้ด้วยดี แต่ข้อเสียก็มีมาก เช่น ผู้ขาดอุปกรณ์จะหลุดจากการศึกษาระบบนี้ไป ซึ่งคนกลุ่มนี้มีไม่น้อยในสังคม ภาครัฐอาจต้องหาทางสนับสนุนอันเหมาะสมเพื่อให้การสื่อสารเพื่อการศึกษาเกิดขึ้นได้อย่างเท่าเทียม การเล่าเรียนแบบออนไลน์นี้ แม้มีข้อดีอยู่บ้าง แต่ระบบการศึกษาลักษณะนี้จะขยายตัวเพิ่มขึ้นแน่นอน แม้ผ่านพ้นภัยโควิด-19 ไปแล้วก็ตาม

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุค Next Normal ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจะเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล ซึ่งจะเป็วิธีในการพัฒนาเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง Bozkurt, A., and Sharma, R. C. (2020 : Online) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาในวิถีปกติ วิถีใหม่ และวิถีถัดไป : การสังเกตจากอดีต สนใจในปัจจุบัน และคาดการณ์สำหรับอนาคต” (Education in normal, new normal, and next normal: Observations from the past, insights from the present and projections for the future) พบว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา

โควิด 19 ซึ่งเป็นมากกว่าวิกฤตการณ์และทำให้โลกตื่นตัวเรียกร้องเพื่อเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์และแนวทางการรับรู้ของโลก จึงไม่เป็นการประหลาดใจที่การแพร่ระบาดได้นำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตปกติโดยธรรมชาติของการใช้ชีวิต ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของวิถีปกติ (Normal) วิถีใหม่ (New Normal) และวิถีถัดไป (Next Normal) อย่างไรก็ตามมันเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องจดจำเสมอว่าวิถีใหม่ของคนใดคนหนึ่งสามารถเป็นวิถีปกติของคนอื่น ๆ ก็ได้ หรือวิถีปกติของใครบางคนสามารถเป็นวิถีใหม่สำหรับบางคนก็เป็นได้ ในลักษณะเดียวกันวิถีปกติและวิถีใหม่สำหรับบางคนสามารถเป็นวิถีถัดไปสำหรับคนอื่น ๆ การเกิดขึ้นเหล่านี้ของวิถีปกติและวิถีใหม่ที่เราได้มีประสบการณ์ของเวลาที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยการปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ในวิถีทางของความเข้าใจและการตีความที่แตกต่างกันของชีวิต ไม่ใช่อย่างน้อยที่สุดคือการศึกษาที่ยังคงเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแนวทางของการสอนและการเรียนรู้ และยังมีคำถามที่แน่นอนว่าอนาคตจะเกิดอะไรกับเรา ซึ่งหมายความว่าปัจจุบันคือเวลาที่คำถามว่าอดีตคืออะไร อะไรคือปัจจุบัน และอะไรคือถัดไป การตระหนักว่าโลกและโดยเฉพาะการศึกษาซึ่งเรารู้ว่ามันจะไม่เหมือนเดิม มันจึงต้องมีความรอบคอบที่จะกำหนดประเด็นส่วนใหญ่ที่จำเป็นบนภาพของการศึกษาโดยหันมามุ่งมั่นใส่ใจ ว่าอะไรที่เราได้เรียนรู้จากอดีต และมองในปัจจุบัน และปรับการตีความของเราไปสู่อนาคตที่สามารถเชื่อมั่นไว้ใจได้

บทสรุป

การสอนภาษาอังกฤษในชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ท่ามกลางวิกฤตการณ์ COVID-19 มีกระบวนการที่สำคัญ คือ รูปแบบการสอนผ่านเทคโนโลยีแพลตฟอร์มต่าง ๆ กระทรวงศึกษาธิการเสนอให้จัดการเรียนการสอนได้ 5 รูปแบบ ตามบริบท และความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา ได้แก่ 1) On-line คือ การศึกษาที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ต มักจะเรียกว่า "e-Learning" 2) รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-air ผ่านระบบสื่อสารช่องทางหลักโดยส่งสัญญาณครูผู้สอนต้นทางมาจาก โรงเรียนวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 3) รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-demand เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้สำรวจปัญหาและอุปสรรคของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม จากนั้นผู้สอนได้จัดการเรียนการสอนบนพื้นฐานและข้อจำกัดของผู้เรียนในเขตบริการของแต่ละสถานศึกษา 4) รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-hand เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยครูจัดทำเอกสาร ใบงาน แบบฝึกหัด คู่มือและชุดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน โดยจัดทำให้เข้าใจง่าย พร้อมมีคู่มือแนะนำนักเรียนและผู้ปกครอง ซึ่งโรงเรียนจะมีการจัดส่งเอกสารต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนถึงบ้าน และมีการติดตาม ประเมินผลโดยครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง และ 5) รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-site เป็นการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติในพื้นที่ปลอดภัย แต่ให้มีมาตรการในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตามที่ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ได้ประกาศไว้ เช่น การวัดอุณหภูมิก่อนเข้าสถานศึกษาหรือชั้นเรียน การเว้นระยะห่างทางสังคม พื้นที่ห้องเรียนมีความกว้างสามารถจัดที่นั่งแบบเว้นระยะห่างได้จำนวน 20-25 คนในห้องเรียน เป็นต้น

โดยส่วนมากสถานศึกษาในระดับอนุบาล ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-hand เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยครูจัดทำเอกสาร ใบงาน แบบฝึกหัด คู่มือและชุดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน ซึ่งโรงเรียนจะมีการจัดส่งเอกสารต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนถึงบ้านและมีการติดตาม ประเมินผลโดยครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับอุดมศึกษา ใช้รูปแบบการเรียนออนไลน์ สถานศึกษาที่สามารถจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ ก็ดำเนินการเรียนออนไลน์ผ่านโปรแกรมต่าง ๆ เช่น Google Meet, Zoom, Microsoft Team เป็นต้น ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2563). **New Normal ชีวิตวิถีใหม่**. [Online]. Available :

<https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=2288>. [2565, มิถุนายน 10].

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ :

ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรุงเทพธุรกิจ. (2564). **New Normal คืออะไร**. [Online]. Available :

<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/882508>. [2565, มิถุนายน 10].

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). **กสศ. สำรวจสถานการณ์เด็กหลุดออกนอกระบบหลัง**

เปิดเทอมใหม่. [Online]. Available : <https://www.eef.or.th/news-eef-explore-children->

- falling-out-of-system-after-new-semester. [2565, มิถุนายน 10].
- ฉลองรัฐ เหมอมลย์ชลมารค. (2563). NEXT NORMAL กับวิถีใหม่แห่งการสื่อสาร. **สารรังสิต Online**. Available : <https://www2.rsu.ac.th/sarnrangsit-online-detail/CommArts-Article15>. [2565, มิถุนายน 10].
- ธิษณา ศรีธราตันธนา. (2564). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในวิถีชีวิตใหม่ในบริบทการศึกษาของประเทศไทย. **วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม**, 20 (3), 1-15.
- วรวงศ์ รักเรืองเดช. (2564, ธันวาคม 8). 4 ความเปลี่ยนแปลงยุคโควิด-19 สู่การปรับตัว Next Normal. ใน **กรุงเทพธุรกิจ**. [Online]. Available : <https://www.bangkokbiznews.com/social/976332>. [2565, มิถุนายน 10].
- เสกสันต์ พันธุ์บุญมี (2564). **Digital Transformation จาก New Normal สู่ Next Normal**. [Online]. Available : <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>. [2565, มิถุนายน 10].
- Bozkurt, A., and Sharma, R. C. (2020). Education in normal, new normal, and next normal : Observations from the past, insights from the present and projections for the future. **Asian Journal of Distance Education**, [Online]. 15 (2), Available : https://www.academia.edu/44742537/Education_in_normal_new_normal_and_next_norm_Observations_from_the_past_insights_from_the_present_and_projections_for_the_future. [2022, June 12].

การแก้ไขปัญหาความเครียดด้วยหลักธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท SOLVING STRESS PROBLEMS WITH DHARMA PRINCIPLES IN THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY

พระกิตติคุณ สิริคุโณ

วัดจุฬามรรคาราม พระอารามหลวง

PhraKitikun Sirikuno

Watchujitdhammaram, the Royal Monastery

*Corresponding author Email : cr.joe28@gmail.com

(วันที่รับบทความ : ตุลาคม 19, 2565 ; วันที่แก้ไขบทความ : ตุลาคม 31, 2565 ; วันที่ตอบรับบทความ : พฤศจิกายน 2, 2565)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบ่อเกิดของความเครียดในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) ศึกษาธรรมชาติของความเครียดในพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) ศึกษาหลักธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาความเครียด ผลการศึกษาพบว่า ความเครียดในพุทธปรัชญาจัดว่าเป็นโรคทางจิตใจ เป็นทุกข์ที่เกิดขึ้นทางใจเพราะใจมีฐานเป็นอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ ความเครียดในพุทธปรัชญานั้นมีลักษณะเป็นความคับข้องใจ ความไม่สบายใจ ความเร่าร้อนใจ การแก้ไขปัญหาความเครียดตามหลักพุทธปรัชญา ต้องแก้ที่จิตใจเท่านั้นถึงจะหายได้ หลักธรรมที่สามารถจะแก้ไขปัญหาความเครียดได้ ดังนี้ การประกอบด้วยโยนิโสมนสิการ คือ รู้จักพิจารณาอย่างแยบคายรอบด้าน ทำความเข้าใจหลักของอริยสัจ 4 เจริญมหาสติปัฏฐาน 4 หลักธรรมดังกล่าวเป็นหนทางอันจะสามารถแก้ไขปัญหาความเครียดได้อย่างตรงประเด็น การแก้ไขปัญหาความเครียดโดยอาศัยการดื่มกินสุราเมรัย หรือไปทางอบายมุขต่าง ๆ นั้น ไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญหาความเครียด กลับเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ทั้งหลายที่จะให้ผลเป็นความเดือดร้อนกับตนเองและผู้อื่นอีกด้วย

คำสำคัญ : พุทธปรัชญาเถรวาท, ความเครียด

Abstract

The objectives of this academic paper were 1) to study the source of stress in Theravada Buddhist philosophy, 2) to study the nature of stress in Theravada Buddhist philosophy and 3) to study the dharma principles in Theravada Buddhist philosophy to use in solving stress problems. The results showed that stress in Buddhist philosophy was classified as a mental illness. It was suffering from the heart because the mind was based on unwholesome data, namely lobha, dosa, and moha. Stress in Buddhist philosophy was characterized by frustration, unease, anxiety. Solving stress problems according to Buddhist philosophy must only be solved in the mind to be healed. Dharma principles that can solve stress problems were as follows : The establishment of Yonisomanasikara was knowledge of thorough consideration, Understanding the 4 Noble Truths, Praising Maha Satipatthana 4. Such principles were the way to solve stress problems directly. Resolving stress through binge drinking or other vices was not a solution to stress problems. Instead, It was the cause of all suffering that will result in suffering for oneself and others as well.

Keywords : Theravada Buddhist Philosophy, Stress

บทนำ

ปัญหาความเครียดนับเป็นปัญหาที่ต้องประสบพบเจอและมีแนวโน้มว่าผู้คนกำลังประสบกับความเครียดที่มากขึ้น เนื่องด้วยปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น เศรษฐกิจที่ไม่ดี สภาวะเงินเฟ้อ โรคระบาด ปัญหาครอบครัว เป็นต้น ฉะนั้น เมื่อความเครียดเป็นสิ่งที่เราจะต้องประสบพบเจอในการดำรงชีวิต การรับมือหรือการแก้ไขปัญหาความเครียดจึง

เป็นประเด็นที่ต้องศึกษาและทำความเข้าใจ เพราะหากเราไม่รับหาวิธีแก้ปัญหาความเครียดที่ถูกต้องแล้ว ความเครียดนั้นจะส่งผลเสียต่อสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ รวมถึงคนรอบข้างตัวเรามากด้วย

การแก้ไขปัญหาคือความเครียดด้วยหลักธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท ต้องเริ่มแก้ปัญหามาทางจิตใจ เพราะความเครียดในทางพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นมีลักษณะเป็นความทุกข์ทางใจ เราร้อนใจ คับข้องใจ หรือเดือดร้อนทางใจ ซึ่งจัดว่าเป็นอกุศลจิต มีความเศร้าหมองทางจิตใจ ทำให้ขาดสมาธิ จิตใจฟุ้งซ่าน ฉะนั้น พุทธปรัชญาเถรวาทมีหลักธรรมไว้เพื่อใช้แก้ทุกข์ทางใจโดยตรง ได้แก่ หลักของโยนิโสมนสิการ คือ การพิจารณาอย่างแยบคายรอบด้าน ให้คิดอย่างมีเหตุ มีผลถูกหลักความเป็นจริง คิดอย่างมีระบบไม่ยุ่งเหยิง รู้จักหลักของอริยสัจ 4 คือ รู้จักทุกข์ รู้จักเหตุแห่งทุกข์ รู้จักความดับทุกข์ และรู้จักข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งทุกข์ และหลักการเจริญสติปัฏฐาน 4 คือ มีสติกำหนดรู้กาย เวทนา จิต ธรรม เข้าใจหลักไตรลักษณ์ในทุกสรรพสิ่งว่ามีความไม่เที่ยง ทุกสรรพสิ่งต้องเปลี่ยนแปลง เป็นทุกข์ คือไม่สามารถดำรงทนอยู่ในสภาพนั้นได้ และเป็นอนัตตา ไม่สามารถจะบังคับบัญชาให้เป็นอย่างใจอยากได้ เมื่อมีความเข้าใจความเป็นจริงของสรรพสิ่ง ก็สามารถมองเรื่องที่เกิดขึ้นกับชีวิตว่าเป็นธรรมดาของชีวิตที่ต้องประสบพบเจอ เมื่อเกิดมีขึ้นสุดท้ายก็ดับไปเป็นธรรมดา ทำให้จิตใจเกิดความผ่อนคลายจากความเครียดได้มากขึ้น

ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาการแก้ไขปัญหาคือความเครียดด้วยหลักธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท เพราะมองเห็นว่า ยังมีกลุ่มบุคคลอีกจำนวนมากโดยเฉพาะเยาวชน เมื่อเกิดความเครียดขึ้นกับตนแล้วไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาคือความเครียดนั้นได้อย่างถูกต้อง โดยใช้การแก้ไขปัญหาคือความเครียดแบบผิด ๆ เช่น ใช้จ่ายเสเพลติด ต้มสุราเมรัย ฟังเพลงฟังเพลงต่าง ๆ เป็นต้น การรับมือปัญหาคือความเครียดแบบนี้กลับทำให้เกิดความเดือดร้อนทั้งกับตนเองและคนรอบข้างอย่างที่เราเห็นเป็นข่าวในยุคปัจจุบัน เช่น หลอนยาแล้วทำการฆ่าพ่อแม่ หรือเมาเหล้าขาดสติยิงกันตาย เป็นต้น ฉะนั้น หากปล่อยไว้ไม่ศึกษาทางแก้ไขปัญหาคือความเครียดที่ถูกต้องแล้วจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่ลุกลามเหมือนไฟลามทุ่งที่มีแต่จะเผาทำลายชีวิตของตนเองและผู้อื่นอย่างไม่จบสิ้น หลักธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทคือคำตอบในการแก้ไขปัญหาคือความเครียดได้อย่างตรงประเด็น คือการแก้ที่จิตใจ ความคิด ความเข้าใจธรรมชาติของสรรพสิ่ง การรู้จักทำความเข้าใจและเข้าถึงความจริงของชีวิต ดังนั้นจึงจะสามารถผ่อนคลายความเครียดจากหนักให้เป็นเบาได้ หรือจากเบาให้หายเลยก็ได้

ขอบเขตของปรัชญา

ขอบเขตของปรัชญา The Cope of Philosophy) ตามแบบที่ J.N. Sinha กล่าวไว้มี 3 นัย คือ

1. ญาณวิทยา (Epistemology) ปรัชญาที่ว่าด้วยทฤษฎีความรู้ ตลอดทั้งเหตุผล กล่าวคือในความจริง (Truth) หรือความรู้นั้น อะไรคือลักษณะทั่วไปของความรู้ มนุษย์เรารู้จริงได้แค่ไหน ความรู้ได้มาจากไหน
2. ภาววิทยาและอภิปรัชญา (Ontology and Metaphysics) ปรัชญาที่ว่าด้วยความรู้หรือความจริงอันติมะ (ultimate reality) หรือพูดให้กว้างออกไปอีกก็คือ ว่าด้วยความจริง ว่าด้วยธรรมชาติของมนุษย์โลก และจักรวาล
3. อักสววิทยาหรือปรัชญาคุณค่า (Axiology) ปรัชญาที่ว่าด้วยคุณค่าของสรรพสิ่ง โดยแบ่งสาขาตามชนิดของคุณค่า เช่น ว่าด้วยความงามมีอยู่จริงหรือไม่ โลกภายนอกตลอดจนถึงสิ่งที่รับรู้ว่างามหรือสวยงามนั้นสวยหรืองามจริงหรือไม่ หรือเป็นแค่ความรู้สึกของเราเองว่างาม ความงามแท้จริงมีอยู่หรือไม่ ถ้ามีอยู่แล้วมันอยู่แห่งหนตำบลใด (พระมหาหมื่นจันทร์ ปุริสุตโตโม, 2557 : 14)

ความหมายของพุทธปรัชญาเถรวาท

ปรัชญา แปลมาจากภาษาอังกฤษ “Philosophy” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก “Philosophia” แปลว่าความรักในการแสวงหาความรู้ หรือความรักในความรู้ (love of wisdom) ความรักเป็นของมนุษย์ ความรู้เป็นของพระเป็นเจ้า มนุษย์มีความรัก แต่ไม่มีความรู้ในตัวเอง แหล่งความรู้คือพระเจ้า

ถ้าเราไม่รังเกียจตามความหมายตัวอักษร โดยคิดว่า เป็นความคิดของนักปราชญ์ตะวันตกที่เชื่อพระเจ้า อะไรก็ยกให้เป็นสมบัติของพระเป็นเจ้า แม้แต่ความรู้ แล้วแปลความหมายนี้ตามแนวพุทธ โดยคิดเสียอีกแนวทางหนึ่งว่า ความรู้เป็นของธรรมชาติ มนุษย์เป็นผู้รักความรู้ และเป็นผู้แสวงหาความรู้จากธรรมชาติ (สนิท ศรีสำแดง, 2558 : 108)

พุทธปรัชญาเถรวาท หมายถึง หลักคำสอนที่เกี่ยวกับความจริง (สัจธรรม) และหลักปฏิบัติ (จริยธรรม) บางประการของพระพุทธศาสนาที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ ด้วยการใช้เหตุผลตามวิธีการของ “ปรัชญา” ตามคานิยามนี้

หมายความว่า พุทธปรัชญาเถรวาทจะจำกัดวงอยู่ในส่วนที่เป็นศาสนธรรมของพระพุทธศาสนากายเถรวาทเท่านั้น จะไม่รวมถึงส่วนที่เป็นศาสนา ศาสนบุคคล ศาสนพิธี และศาสนสถานด้วย เว้นเสียแต่ว่า ส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ จะไปเกี่ยวข้องกับศาสนธรรมที่จะต้องศึกษาวิเคราะห์ด้วยการใช้เหตุผลเชิงปรัชญาเท่านั้น (ธรรมศักดิ์ กาญจนบุรณ์, 2564 : 5)

ลักษณะความรู้ในพุทธปรัชญาเถรวาท

ความรู้ตามลักษณะของพุทธปรัชญาเถรวาทจึงมิใช่เป็นสิ่งที่นั่งคิดพิจารณาหาเหตุผลแล้วได้มา แต่ต้องค้นหาโดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ตามหลักไตรสิกขาหรือมรรค 8 ทำให้เกิดการประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง ฉะนั้น ความรู้ผ่านกระบวนการด้านเหตุผล พุทธปรัชญาไม่ใช่ไม่ยอมรับเพียงแต่ต้องการตรวจสอบผ่านกระบวนการพิจารณาความรู้ นั้นเสียก่อนตามขั้นตอน 3 อย่าง คือ

1. ความรู้ที่เกิดจากความสัมพันธ์กับข้อปฏิบัติ เช่น ความดับทุกข์ สัมพันธ์กับมรรคเป็นข้อปฏิบัติให้ดับทุกข์
2. ความรู้ที่เกิดจากข้อปฏิบัติตรงข้ามกัน เช่น ความดับทุกข์ ต้องปฏิบัติตรงข้ามกับการให้เกิดทุกข์
3. ความรู้ที่สนับสนุนข้อปฏิบัติ คือแสวงหาวิธีการที่สนับสนุนกับวิธีของการปฏิบัติให้ดำเนินไปตามขั้นตอนได้

(พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี (เหมประไพ), 2563 : 57)

สรุปได้ว่า ความรู้ในพุทธปรัชญาเถรวาทมีลักษณะเป็นคำสอนเกี่ยวกับความจริงเกี่ยวกับความทุกข์ และความดับแห่งทุกข์ พุทธปรัชญาเถรวาทแสดงความจริงที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งหก หรือความจริงอันเป็นโลกียธรรม และมีความจริงที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย เช่น ภพชาติ สวรรค์ นรก โลก หน้าที่อยู่เหนือประสาทสัมผัสอันหยาบที่จะสามารถรับรู้ได้ เป็นต้น ฉะนั้นความรู้ในพุทธปรัชญาเถรวาทมีทั้งส่วนที่เป็นวิธีการและส่วนที่เป็นเนื้อหา เช่น ถ้าอยากไปเกิดบนสวรรค์ ก็จะต้องปฏิบัติตามหลักธรรมบางประการที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ อยากเข้าถึงพระนิพพานซึ่งเป็นความจริงทางโลกุตระธรรม ก็ต้องปฏิบัติตามหลักอริยมรรค 8 ประการ อันเป็นวิธีการจะเข้าไปถึงแก่นแท้ของความจริง

บ่อเกิดความเครียดในพุทธปรัชญาเถรวาท

ทางพระพุทธศาสนาถือว่ากิเลสที่เป็นต้นเหตุทำให้เกิดโรคทางใจนั้น สาเหตุหลักที่เป็นรากเหง้าของกิเลสทั้งหลายคือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทำให้เกิดโรคทางใจที่เกิดขึ้นจากกิเลสต้นเหตุต่าง ๆ เพราะความโลภอยากได้ อยากมี อยากเป็น เกินกว่าเหตุ เกิดเป็นทุกข์ เมื่อทุกข์มากเข้าย่อมทำให้เสียสุขภาพจิต ส่งผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้ได้รับทุกข์ทรมาน ไม่มีความสุขสำราญ เป็นต้น (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร), ม.ป.ป. : 127-135)

ปัจจุบันคนกำลังเผชิญกับปัญหาใหญ่ ๆ อยู่ 2 ประการ ประการที่หนึ่ง คือ ปัญหาทางร่างกาย ทุกวันนี้คนเจ็บป่วยกันมาก เช่น โรคเส้นเลือดหัวใจและสมองตีบ โรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคกระเพาะอาหาร โรคข้อและกระดูกเสื่อม โรคหอบหืด และโรคติดเชื้อต่าง ๆ ซึ่งโรคเหล่านี้เป็นโรคเรื้อรังที่เกิดจากความเสื่อมของร่างกาย (Chronic Degenerative Disease) ซึ่งโรคเหล่านี้เกิดจากหลาย ๆ สาเหตุรวมกัน (Multifaceted Chronic Condition) เป็นผลจากการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันซึ่งมีความเร่งรีบ มีการแข่งขันสูง มีความเครียดสูง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีมลภาวะเป็นพิษมากขึ้น ทั้งอากาศ อาหาร มีการบริโภคเนื้อสัตว์มากขึ้น รับประทานผักผลไม้มีน้อยลง มีเวลาออกกำลังกายน้อยลง ประการที่สอง ปัญหาทางจิต คนในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหาของความเครียดอย่างมาก ซึ่งเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น ปัญหาจากการทำงาน ปัญหาครอบครัว ปัญหาเรื่องความรัก ปัญหาเรื่องการเรียน ปัญหาหนี้สิน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ปัญหาเหล่านี้นำมาซึ่งความทุกข์ ความเดือดร้อนใจ เกิดความเครียด ความซึมเศร้า (พระครูปลัดไพฑูริย์ จันทสโร (กาญจนแก้ว) และคณะ, 2561 : 380)

ความเครียดทำให้เกิดโรคทางกายและโรคทางใจ พุทธศาสนากล่าวว่า ความเครียดคือความทุกข์ พุทธศาสนามีหลักธรรมเป็นโอสถยวิเศษที่เป็นที่พึ่งทางใจ ช่วยลดและบรรเทาทุกข์ที่เกิดขึ้นได้ คือการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความเครียดที่เกิดขึ้น เช่น หลักอริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ประกอบด้วย ความจริงในเรื่องทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความดับทุกข์ นำวิธีทางไปสู่ความพ้นทุกข์ด้วยการปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นทางปฏิบัติสายกลาง เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เพื่อการดำเนินชีวิตให้บรรลุประโยชน์สุข ช่วยลดความเครียดที่เกิดขึ้น ดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท ประพฤติสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง ด้วยการถือศีล 5 กำจัดกิเลสที่เกิดขึ้นในใจ (พระมหาอำนาจ มหาวีโร, 2562 : 75)

การเกิดความเครียดนั้นมาจากสาเหตุใหญ่ ๆ 2 ประการ คือ สาเหตุเกิดจากตัวบุคคลเอง ได้แก่ ด้านร่างกายที่เป็นภาวะบางอย่างของร่างกาย ที่เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความเครียดความเมื่อยล้า รับประทานอาหารไม่เพียงพอพักผ่อนไม่เพียงพอ ความเจ็บป่วยทางร่างกาย และจากการติดสิ่งเสพติด สาเหตุทางจิตใจ ที่เกิดจากอารมณ์ไม่ดีทุกชนิด เช่น ความกลัว ความวิตกกังวล ความโกรธ เป็นต้น

ร่างกายมนุษย์ประกอบไปด้วยชั้น 5 ย่อเป็นรูป และนาม รูปคงเป็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นนาม โรคที่เกิดทางกาย เรียกว่า ทุกข์กาย โรคที่เกิดทางใจ เรียกว่า ทุกข์ใจ ในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย มีพุทธดำรัสถึงโรค 2 ชนิด คือ โรคทางกายและโรคทางจิต (ชาตรี ชุมเสน, 2562 : 438)

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โรค 2 อย่างนี้เป็นไฉน คือ โรคกาย 1 โรคใจ 1 ปรากฏอยู่ว่าสัตว์ทั้งหลายผู้ยืนยันว่าไม่มีโรคทางกายตลอดเวลา 1 ปีก็มี ยืนยันว่าไม่มีโรคทางกายตลอดเวลา 2 ปีก็มี 3 ปีก็มี 4 ปีก็มี 5 ปีก็มี 10 ปีก็มี 20 ปีก็มี 30 ปีก็มี 40 ปีก็มี 50 ปีก็มี ยิ่งกว่า 100 ปีก็มี แต่ว่าผู้ที่ยืนยันว่าไม่มีโรคทางใจแม้เพียงเวลาครู่เดียวค้นหาได้ยากในโลก เว้นแต่พระชินาสพ (อง.จตุกก. 2/157/373)

ในคัมภีร์อภิธรรม เจตสิกปรมัตถ์ กล่าวว่า เจตสิกเป็นสภาวะธรรมที่เกิดในจิตหรือประกอบกับจิตเสมอ ไม่สามารถเกิดขึ้นตามลำพังโดยปราศจากจิตได้เลย ดังมีวจนัตถะว่า เจตเสสิ ะวะวัง = เจตเสสิกัง (วา) เจตเสสิ นิยุตตัง = เจตเสสิกัง แปลความว่า ธรรมชาติที่เกิดในจิตหรือธรรมชาติที่มีในจิต ชื่อ ว่าเจตสิก (หรืออีกนัยหนึ่ง) ธรรมชาติที่ประกอบในจิตเป็นนิตย์ ชื่อว่า เจตสิก ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า ธรรมชาติที่ชื่อว่าเจตสิกนี้ หมายถึง สภาวะธรรมที่เกิดร่วมในจิต หรือสภาวะธรรมที่ประกอบในจิตอยู่เป็นนิตย์ เกิดแยกจากจิตไม่ได้

มนุษย์เกิดโรคความเครียดได้โดยเฉพาะเกิดทางใจนั้นจะต้องประกอบไปด้วยเจตสิกฝ่ายอกุศล หรือเรียกว่า อกุศลเจตสิก คัมภีร์อภิธรรม เจตสิกปรมัตถ์ กล่าวถึงอกุศลเจตสิก มี 14 ดวง แบ่งเป็น 5 จำพวก ดังนี้ (พระมหาชินวัฒน์ จกกวโร, 2556 : 20-21)

โมหตูกเจตสิก มี 4 ดวง คือ

1. โมหะ ธรรมชาติที่ปิดบังสภาพความเป็นจริงของอารมณ์ไว้ คือความหลง
2. อหิริกะ ธรรมชาติที่ไม่มีความละอายต่อทุจริต
3. อนัตตตัปปะ ธรรมชาติที่ไม่มีความเกรงกลัวต่อทุจริต
4. อุทัจจจะ ธรรมชาติที่ฟุ้งซ่าน คือ รับอารมณ์ไม่มั่นคง

โลติกเจตสิก มี 3 ดวง คือ

1. โลภะ ธรรมชาติที่มีความต้องการและติดใจในอารมณ์
2. ทิฏฐิ ธรรมชาติที่มีความเห็นผิดในอารมณ์
3. มานะ ธรรมชาติที่มีความเย่อหยิ่ง ถือตัว

โทสตูกเจตสิก มี 4 ดวง คือ

1. โทสะ ธรรมชาติที่ประทุษร้ายอารมณ์
2. อีสสา ธรรมชาติที่มีความไม่พอใจในทรัพย์สมบัติหรือคุณความดีของผู้อื่น
3. มัจฉริยะ ธรรมชาติที่มีความหวงแหนในทรัพย์สมบัติหรือคุณความดีของตน
4. กุกกัจะ ธรรมชาติที่มีความรำคาญใจในทุจริตที่ได้ทำไปแล้วและในสุจริตที่ยังไม่ได้ทำ

ถิทุกเจตสิก มี 2 ดวง คือ

1. ถีนะ ธรรมชาติที่ทำให้จิตเซื่องซึมทอดลอยจากอารมณ์
2. มิตถะ ธรรมชาติที่ทำให้เจตสิกเซื่องซึมทอดลอยจากอารมณ์

วิจิกิจฉาเจตสิก มี 1 ดวง คือ

1. วิจิกิจฉา ธรรมชาติที่มีความสงสัย ไม่ตกลงใจ คือ วิพากษ์วิจารณ์ในคุณพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้น

พุทฺธปรัชญากล่าวถึงทุกข์คือภาวะที่ทนได้ยาก กล่าวถึงทุกข์อันเกี่ยวกับโรคทางกายและโรคทางจิตหลายชนิด

1. พยาธิทุกข์ หรือทุกข์เวทนา ความเป็นทุกข์ เป็นโรค หรือความเจ็บป่วยทางกายอย่างที่เรียกว่า โรคทางกาย อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายที่ไม่ทำหน้าที่ปกติ ร่างกายจึงเกิดโทษเกิดอันตราย

2. สันตปาทุกข์ ทุกข์คือความร้อนรุ่ม หรือทุกข์ร้อน ได้แก่ ความกระวนกระวาย เพราะถูกไฟคือกิเลส ได้แก่ ราคะ โทสะ และโมหะแผดเผา ทุกข์เพราะถูกกิเลสคือราคะ โทสะ และโมหะแผดเผา จัดเป็นความเจ็บป่วยทางจิตหรือโรคทางจิต

3. ปกิณณกทุกข์ คือ ทุกข์เบ็ดเตล็ด หรือทุกข์จรมมา ได้แก่ ความเศร้าโศก ความทุกข์ ความเสียใจ ความคับแค้นใจ เป็นต้น ทุกข์ประเภทนี้จัดเป็นโรคทางจิตและอาจก่อให้เกิดโรคจิต โรคประสาท โรคจิตเภท และโรคจิตวิญญาน เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นโรคที่อันตรายมาก

ความเครียดเป็นทุกข์ชนิดหนึ่งของบุคคล ที่เกิดขึ้นเนื่องจากกิเลส 3 กอง คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ซึ่งความทุกข์ทั้งหมดที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้มี 11 อย่าง แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ สภาวะทุกข์กับ ปกิณณกทุกข์ (กิตานันท์ ชำนาญเวช, 2550 : 65)

สภาวะทุกข์ หรือ ทุกข์ประจำ ได้แก่ ความเกิด (ชาติ) ความแก่ (ชรา) และความตาย (มรณะ) เนื่องจากความเกิดจะนำมาซึ่งความแก่และความตายตามลำดับ สภาวะทุกข์เป็นความทุกข์ที่ต้องเกิดขึ้นกับบุคคลทุกคนไม่มีวัน เมื่อมีการเกิดก็จะตามมาด้วยความแก่และความตายเสมอ

ปกิณณกทุกข์ คือ ทุกข์เบ็ดเตล็ด หรือทุกข์จร แบ่งรายละเอียดได้ 8 อย่าง ดังนี้

1. ความเศร้าโศก (โสกะ) เป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับความเสียดายอาลัย เกิดขึ้นเมื่อมีการสูญเสียของรัก

2. ความคร่ำครวญ (ปริเทวะ) เป็นความทุกข์ที่เกิดจากความเศร้าโศกแล้วร้องไห้คร่ำครวญ และมีความโกรธเข้าร่วมด้วย

3. ความทุกข์กาย (ทุกขะ) เป็นความทุกข์ของทางร่างกาย เป็นความไม่สบายกายในเรื่องต่าง ๆ

4. ความทุกข์ใจ (โทมนัส) เป็นความทุกข์ของจิตใจ เป็นความไม่สบายใจในเรื่องต่าง ๆ

5. ความคับแค้นใจหรือความสั่นหวง (อุปายาส) เป็นความเศร้าโศกเสียใจอย่างใหญ่หลวง โดยเริ่มจากความเศร้าโศก (โสกะ) เมื่อมีกำลังมากขึ้นก็จะกลายเป็นความคร่ำครวญ (ปริเทวะ) และเมื่อมีกำลังมากขึ้นไปอีกก็จะถึงขั้นความคับแค้นใจ (อุปายาส) ส่วนมากความรู้สึกเช่นนี้จะเกิดจากความสูญเสียโดยไม่ได้คาดหวังมาก่อน

6. การประจวบกับสิ่งที่ไม่รัก (อัปปียสัมโยค)

7. การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก (ปิยวิปปโยค)

8. การปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น (อัจจาลาภ)

เหตุการณ์ที่สามารถทำให้คนเราถึงขั้นเศร้าโศกเสียใจ เกิดความคับแค้นใจ เป็นความวิบัติอย่างใหญ่หลวงในชีวิต บางคนถึงกับเป็นบ้า เสียสติ หรือถึงขั้นฆ่าตัวตาย ทำให้เกิดโรคความเครียด ความทุกข์ เมื่อเหตุการณ์เหล่านี้ได้เกิดขึ้นในชีวิต ในคัมภีร์อภิธรรม เจตสิกปริมัตถ์ เรียกว่า พยสนะ 5 ประการ (ที.ปา. 3/278-279/194-198)

พยสนะ หมายถึง ความพินาศฉิบหายอย่างใหญ่หลวง เมื่อบังเกิดขึ้นแล้ว ย่อมทำให้บุคคลเกิดความเศร้าโศกเสียใจ พิโรธพิน และเกิดอุปายาส คือ ความคับแค้นใจจนสุดที่จะทนทานได้ มี 5 อย่าง คือ

1. ญาติพยสนะ ความพินาศแห่งหมู่ญาติ หมายความว่า ญาติผู้เป็นที่รักยังต้องล้มหายหรือตายจากไปกะทันหัน โดยไม่ได้เตรียมตัวเตรียมใจที่จะรับสภาพเช่นนั้น ไม่สามารถทำใจได้ จึงเกิดความเศร้าโศกอย่างหนัก บางคนถึงกับเป็นบ้าเสียสติหรือหัวใจวายตายตามไปก็มี เช่น นางปฐาจารา ผู้สูญเสียสามี ลูก พ่อแม่ และพี่ชาย ในเวลาไล่ เลี่ยกัน

2. โภคพยสนะ ความพินาศฉิบหายแห่งโภคสมบัติ เช่น ประสบกับवादภัย โจรภัย อัคคีภัย ราชภัย เป็นต้น จนหมดสิ้นเนื้อประดาตัวไปในพริบตา

3. โรคพยสนะ ความพินาศฉิบหายเพราะโรคภัยไข้เจ็บ หมายถึง ความพินาศฉิบหายเพราะเกิดโรคภัยไข้เจ็บอย่างหนักจนทุพพลภาพ ประกอบกิจการงานตามปกติไม่ได้ หรือ เป็นโรคติดต่อย่ำแรงจนยากที่จะแก้ไขเยียวยาได้ เช่น คนที่ติดเชื้อโรคเอดส์โดยไม่รู้ตัวมาก่อน หรือเป็นโรคมะเร็งระยะสุดท้าย ที่ไม่มีทางเยียวยารักษาได้ โดยที่ตนเองไม่ทราบสาเหตุมาก่อน

4. สิลพยสนะ ความพินาศฉิบหายอันเนื่องมาจากศีลวิบัติ เพราะรักษาศีลด้วยอำนาจศีลพตปรัมมาส หรือศีลพทุพาทาน คือ การรักษาศีลด้วยความเข้าใจผิด หรือด้วยความยึดมั่นในทางที่ผิด เช่น มีความยึดถือว่าเป็นของขลังศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เกิดตะบะ หรือมีฤทธิ์เดชต่าง ๆ แล้วปฏิบัติผิดเจตนารมณ์ของศีล หรือเข้าใจผิดว่าเป็นความผิดเล็กน้อย

ก็ไม่เป็นไร แล้วไม่ชำระให้บริสุทธิ์ ศีลนั้นเกิดความบกพร่อง มีอาการขาด ทะลุ ต่าง พร้อย ทำให้เสื่อมเสียคุณธรรมที่จะพึงมีพึงได้ เมื่อรู้สึกตัวภายหลัง ก็เป็นการสายเกินแก้เสียแล้ว

5. ทิวณฺณยสนะ ความพินาศเพราะเกิดความเห็นผิดอย่างร้ายแรง หมายถึง บุคคลที่มีความเห็นผิดซึ่งยึดถือปฏิบัติมาเป็นเวลายาวนาน เมื่อรู้สึกตัวว่า ได้เกิดความเห็นผิดและยึดถือความเห็นผิดมาเป็นเวลายาวนาน ทำให้สูญเสียจากคุณธรรมที่จะพึงมีพึงได้ เมื่อนึกถึงเวลาที่สูญเสียไปโดยปราศจากประโยชน์เป็นเวลานาน นึกถึงความประพาศอันเสื่อมเสีย เพราะอำนาจความเห็นผิดอย่างมากมาย ย่อมทำให้เกิดความเศร้าโศก (พระมหาชินวัฒน์ จกกวโร, 2556 : 63)

สรุปได้ว่า ความเครียดนั้นเกิดขึ้นได้มีสาเหตุทั้งมาจากทางกายและทางใจ สังคมปัจจุบันมีการแข่งขันสูง ใช้ชีวิตที่เร่งรีบทำให้วิถีชีวิตแปรปรวน เช่น กินข้าวไม่ตรงเวลา พักผ่อนไม่เพียงพอ ทำงานหนัก ขาดการออกกำลังกาย ทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้ร่างกายและจิตใจเกิดความเจ็บป่วยไปพร้อม ๆ กัน เมื่อร่างกายเจ็บป่วยก็พลอยทำให้ใจได้รับความทุกข์ไปด้วย หรือเมื่อใจเกิดความเครียดส่งผลมาไว้มากก็ทำให้ร่างกายเกิดความเจ็บป่วยไปด้วย แต่ในประเด็นนี้มุ่งถึงเรื่องความเจ็บป่วยทางใจนั่นคือปัญหาความเครียด ซึ่งปัญหาความเครียดเป็นโรคทางใจ เป็นภาวะที่ บีบคั้น กดดัน หาทางออกของปัญหาชีวิตไม่ได้ แก้ปัญหาในบางเรื่องไม่ได้ หรือได้รับความสูญเสียจากบุคคลอันเป็นที่รักหรือสิ่งของอันเป็นที่รักทำให้เกิดภาวะเครียดได้ ฉะนั้น ภาวะความเครียดทางใจเป็นอกุศลอันเป็นเครื่องเศร้าหมองทางใจที่สามารถเกิดได้จาก โลภะ โทสะ และโมหะ กิเลส 3 กองนี้จัดว่าเป็นบ่อเกิดของโรคทางใจทั้งหมดรวมถึงโรคความเครียดซึ่งส่งผลกระทบไปสู่ร่างกายด้วย

ลักษณะความเครียดในพุทธปรัชญาเถรวาท

ความเครียดมีธรรมชาติหรือมีลักษณะเป็นทุกข์คือ ทุกข์ทางใจ ความไม่สบายใจ ซึ่งเป็นสภาวะธรรมที่จัดเป็นอกุศลธรรม เป็นความเศร้าหมองทางจิตใจ อยู่ภายใต้เหตุปัจจัยปรุงแต่ง หรือที่เรียกว่า สังขตธรรม ธรรมชาติที่ยังมีปัจจัยปรุงแต่ง เมื่อยังมีสิ่งที่เข้ามาปรุงแต่ง สิ่งนั้นย่อมต้องมีผลเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ปรุงแต่ง เมื่อหมดสิ้นเหตุปัจจัยนั้น ผลจากเหตุปัจจัยนั้นก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้เพราะไม่มีเหตุปัจจัยมาปรุงแต่ง

ภิกษุทั้งหลาย สังขตลักษณะแห่งสังขตธรรม (ลักษณะที่ถูกปัจจัยปรุงแต่งแห่งธรรมที่ถูกปัจจัยปรุงแต่ง)

3 ประการนี้ลักษณะแห่งสังขตธรรม 3 ประการ อะไรบ้าง คือ

1. ความเกิดขึ้น
2. ความดับสลายปรากฏ
3. เมื่อตั้งอยู่ความแปรปรวนปรากฏ

ภิกษุทั้งหลาย สังขตลักษณะแห่งสังขตธรรม 3 ประการนี้แล (อง.ติก. 20/47/209)

ภิกษุทั้งหลาย อสังขตลักษณะแห่งอสังขตธรรม (ลักษณะที่ไม่ถูกปัจจัยปรุงแต่งแห่งธรรมที่ไม่ถูกปัจจัยปรุงแต่ง) 3 ประการนี้

อสังขตลักษณะแห่งอสังขตธรรม 3 ประการ อะไรบ้าง คือ

1. ความเกิดขึ้นไม่ปรากฏ
2. ความดับสลายไม่ปรากฏ
3. เมื่อตั้งอยู่ ความแปรไม่ปรากฏ

ภิกษุทั้งหลาย อสังขตลักษณะแห่งอสังขตธรรม 3 ประการนี้แล” (อง.ติก. 20/48/209)

ความเครียดเป็นลักษณะของนิรณ 5

นิรณ มีความหมายคือ เครื่องหน่วงเหนี่ยว เครื่องกางกั้น เครื่องรัตรึง เครื่องตรึงตรา ประกอบไปด้วย กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ และวิจิจฉนา เป็นอกุศลธรรมที่เป็นเครื่องบั่นทอนกำลังสติปัญญา เพราะทำวิปัสสนาปัญญาให้เสื่อมกำลัง เป็นธรรมที่เป็นข้าศึกต่อการเจริญภาวนาสมาธิ นิรณจึงเป็นสังขารชั้นปรับปรุงแต่งจิตชนิดหนึ่งในทางอกุศล ในขณะที่เดียวกัน นิรณตัวเดียวกันนี้เป็นธรรมารมณ์ชนิดหนึ่งซึ่งเป็นอุปสรรคสำหรับการฝึกฝนตามหลักในมหาสติปัฏฐานสูตร โดยรู้ชัดถึงนิรณทั้ง 5 ที่มีอยู่ภายในของเรา เพื่อให้เกิดสติ รู้เท่าทันนิรณมิให้นิรณครอบงำจิต และพิจารณาสภาวะนิรณตามความเป็นจริง นิรณแต่ละตัวมีสภาวะดังนี้

1. กามฉันทะ มีสภาวะคือ ความพอใจในกาม ความกำหนัดในกาม อาการแสดงออกของกามฉันทะมีลักษณะอ่อนไหว ติดใจ หลงใหลง่าย กามฉันทะ สงเคราะห์เข้าด้วยอภิขมา ซึ่งเป็นความโลภ อยากได้ของเขา นอกจากนี้ ความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งน่าใคร่ (กามุปทาน) รวมอยู่ในกามฉันทะ

ตัวอย่างความเครียดจากกามฉันทะ เช่น บางคนเครียดเพราะอยากได้สิ่งนั้นแต่ไม่ได้ เช่น รักฝ่ายหญิงแต่ฝ่ายหญิงไม่รักตอบ เป็นต้น

2. พยาบาท มีสภาวะ คือ ความอาฆาต ความอาฆาตมีลักษณะกระด้าง มีความโกรธเข้าเจือในอารมณ์ มีความขุ่นเคือง และความคิดประทุษร้าย พยาบาทพัฒนาขึ้นมาจากความโกรธ ความโกรธที่มีความต่อเนื่องจะพัฒนากลายเป็นพยาบาท พยาบาททำให้เกิดความผูกใจเจ็บ มองเห็นคนอื่นเป็นศัตรู พยาบาทนี้สงเคราะห์เข้าด้วยโทมนัส อุกุศลธรรม ในส่วนของโทสะทั้งหมดรวมอยู่ในพยาบาท

ตัวอย่างความเครียดจากพยาบาท เช่น โดนเพื่อนในที่ทำงานด่าหรือกลั่นแกล้ง จึงเกิดความเครียดโกรธแค้น

3. ถีนมิทธะ มีสภาวะ คือ ความหดหู่ ความไม่ควรแก่การงาน และความหาวนอน ความง่วงซึม ผู้ที่ถูกถีนมิทธะครอบงำจะมีจิตที่หดหู่ เชื่องซึม มีความรู้สึกเกียจคร้าน เกิดความความง่วงซึม และความง่วงเหงาหาวนอน ตลอดจนความท้อถอย หดท้อกำลังใจ อุกุศลธรรมในส่วนของโมหะทั้งหมดรวมอยู่ในถีนมิทธะ

ตัวอย่างความเครียดจากถีนมิทธะ เช่น ความหดหู่ใจ ท้อแท้ใจ หรือหาทางออกของปัญหาไม่ได้ก็ทำให้เกิดความเครียด

4. อุทธัจจกุกกุกจะ มีสภาวะ คือ ความฟุ้งซ่านแห่งจิต ความไม่สงบแห่งจิต และภาวะที่รำคาญ ความเดือดร้อนใจ อุทธัจจกุกกุกจะทำให้จิตเกิดความไม่สงบ และความรู้สึกเดือดร้อนรำคาญทางใจ ทำให้จิตไม่ตั้งมั่น จิตเกิดความสับสนและขาดสมาธิ อุกุศลธรรมในส่วนของโมหะทั้งหมดรวมอยู่ในอุทธัจจกุกกุกจะ

ตัวอย่างความเครียดจากอุทธัจจกุกกุกจะ เช่น บางคนฟุ้งซ่านจนเกิดโรคเครียด หมายถึง บุคคลบางคนชอบคิดฝันไปก่อนล่วงหน้า วิตกกังวลในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น หรืออาลัยอาวรณ์กับเรื่องในอดีตจนเกิดความเครียด

5. วิจิกิจฉา มีสภาวะ คือ ความเคลือบแคลง โดยเป็นความเคลือบแคลง ในเรื่องอริยสัจ 4 คุณของพระรัตนตรัย กรรมและผลของกรรม ความสงสัยเหล่านี้ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในผลแห่งความดี จนกระทั่งไม่อาจแยกแยะอะไรคือความดีความชั่ว อุกุศลธรรมในส่วนของโมหะทั้งหมดรวมอยู่ในวิจิกิจฉา

ตัวอย่างความเครียดจากวิจิกิจฉา เช่น บุคคลบางคนก็หลงจมอยู่กับความคิดอกุศล ไม่สามารถถอยถอนอกุศลเหล่านั้นออกไปจากจิตใจได้ จึงเกิดความเครียด (เกษมสี สกุลชัยสิริวิช, 2565 : 186-187)

ความเครียดมีลักษณะของอโยนิโสมนสิการ

อโยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยไม่แยบคาย การไม่ใช้ปัญญาพิจารณา ความไม่รู้จักคิด การปล่อยให้อวิชชาตัณหาครอบงำนำความคิด อวิชชา หมายถึง ความไม่รู้ในอริยสัจ ความไม่รู้ในปฏิจางสมุปบาท ความลุ่มหลง ความหลงใหล จึงกล่าวได้ว่า โมหะ เป็นขั้นหยาบของอวิชชา

ในติตถยสูตร ความว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ถ้าพวกอัญญเดียรฉัตรปริพาชกผู้จะฟังถามอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย ธรรม 3 นี้ ธรรม 3 อะไบ้าง คือ รากะ โทสะ โมหะ ธรรม 3 นี้แล ธรรม 3 นี้ วิเศษ แปรกต่างกันอย่างไรรอทั้งหลายถูกถามอย่างนี้ พึงพยากรณ์แก่พวกอัญญเดียรฉัตรปริพาชกอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย รากะมีโทษน้อย แต่คลายช้า โทสะมีโทษมาก แต่คลายเร็ว โมหะมีโทษมากด้วย คลายช้าด้วย (อง.ติก. 20/69/273.)

ถ้าถามว่า อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย ที่ทำโมหะที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น หรือทำโมหะที่เกิดแล้วให้ เป็นไปมากยิ่งขึ้น ? พึงตอบว่า อโยนิโสมนสิการ (ความทำในใจโดยไม่แยบคาย ความใส่ใจอย่างไม่ฉลาด) เมื่อบุคคลทำในใจโดยไม่แยบคาย โมหะที่ยังไม่เกิดย่อมเกิดขึ้นด้วย โมหะที่เกิดแล้วย่อมเป็นไปมากยิ่งขึ้นด้วย อาวุโสทั้งหลาย นี่แล เป็นเหตุเป็นปัจจัย ซึ่งทำโมหะที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้นด้วย ทำโมหะที่เกิดแล้วให้ เป็นไปมากยิ่งขึ้นด้วย

สรุปได้ว่า ความเครียดมีสภาพเป็นอกุศลธรรม เป็นธรรมฝ่ายอกุศลที่ต้องประกอบด้วยเหตุปัจจัยปรุงแต่งนั้น คือ โลภะ โทสะ โมหะ เมื่อเกิดภาวะความเครียดแสดงว่าต้องมีธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเข้ามาปรุงแต่งอยู่ เช่น มีความพยาบาทกำลังปรุงใจให้เกิดการคิดประทุษร้าย วางแผนทำร้ายคนอื่น หรือเกิดความโลภอยากได้ของคนอื่น จึงหาวิธีที่จะทำได้ของนั้นมา ฉะนั้น บุคคลผู้มีอโยนิโสมนสิการ คือเป็นผู้ไม่ฉลาดในการคิดพิจารณาถึงคุณ ประโยชน์และความเป็นโทษภัยของสิ่งต่าง ๆ อย่างแยบคายรอบด้าน เช่นนั้นจึงคิด พุด และกระทำตามอำนาจของกิเลสทั้งหลาย

บางคนเครียดแค้นมากก็ฆ่าผู้อื่นตายหรือผิวดหวังมากก็ฆ่าตัวตายหรือทำร้ายกัน ในทางพุทธปรัชญามองว่าเหตุการณ์แบบนี้จะไม่เกิดขึ้นเลย ถ้าจิตใจของผู้คนไม่ถูกควบคุมด้วยกิเลส

หลักการและกระบวนการจัดการความเครียดตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

1. ไตรลักษณ์กับการเข้าใจสถานะแห่งความเป็นมนุษย์

ไตรลักษณ์ คือ ความเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ลักษณะ 3 ประการ หมายถึง สามัญลักษณ์ คือ กฎธรรมดาของสิ่งทั้งปวง พระสงฆ์เองถึงแม้จะเป็นผู้ที่พยายามละลดกิเลส และมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจริญสติและสมาธิอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่อาจสร้างให้เกิดความไม่สบายใจ ทั้งภาระหน้าที่ที่มีต่อองค์กรทางพระพุทธศาสนา ปัญหาสุขภาพหรือปัญหาจากการให้คำปรึกษาญาติโยม ก็อาจจะเผชิญกับสถานการณ์ความเครียดได้เช่นกัน การใช้หลักไตรลักษณ์เพื่อทำความเข้าใจปัญหาความเครียดว่าเป็นสถานการณ์ธรรมดาแห่งชีวิต จะสามารถช่วยให้ได้สติและระลึกถึงการลดความเป็นตัวตนจนสามารถเข้าใจปัญหาและหนทางแห่งการปล่อยวางเพื่อไปสู่ความสุขได้ (ชลวิทย์ เจริญจิตต์, 2560 : 160)

2. หลักโยนิโสมนสิการ ไตร่ตรองเพื่อให้เข้าใจและพ้นสภาวะความเครียด

โยนิโสมนสิการ แปลว่า การใช้ความคิดให้ถูกวิธี คือ การทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สวหาเหตุผลจนตลอดสาย แยกแยะออกพิเคราะห์เหตุด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดยอุบายวิธี ให้เห็นสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559 : 57)

หลักโยนิโสมนสิการได้ใน 4 มิติ กล่าว คือ

มิติที่หนึ่ง อุบายมนสิการ มีความหมายว่าการคิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือ คิดอย่างมีวิธี หรือ คิดถูกวิธี หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริงสอดคล้องเข้าแนบกับสัจจะ ทำให้ยังรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณ์ของสิ่งทั้งหลาย

มิติที่สอง ปณณสิการ มีความหมายว่าการคิดเป็นทางหรือคิดถูกทาง คือ คิดได้ต่อเนื่อง เป็นลำดับ จัดลำดับได้ หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสน รวมทั้งความสามารถที่จะจัดความนึกคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง

มิติที่สาม การณมนสิการ มีความหมายว่าการคิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้าหรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

มิติที่สี่ อุปาทกมนสิการ มีความหมายว่าการคิดให้เกิดผล คือ ใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย หมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติหรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น (ชลวิทย์ เจริญจิตต์, 2560 : 160-161)

3. อริยสัจ 4 : รู้จักความเครียดเพื่อเข้าใจ รู้เห็นและแก้ไข

ทุกข์ คือ สภาพปัญหา ความคับข้องติดขัด กัดดัน บีบคั้น บกพร่อง เกิดแก่ชีวิตหรือคนที่ประสบอย่างกว้างขวาง คือ ภาวะสังขาร หรือ ระบบการทำงานของขันธ์ห้า โลกหรือชีวิตตกอยู่ในอำนาจของกฎธรรมดา เป็นของไม่เที่ยงแท้ถูกปัจจัยต่าง ๆ บีบคั้น และขึ้นต่อปัจจัย ไม่มีตัวตนอยู่ในอำนาจครอบครองบังคับจริงนั่นเอง ทุกข์กำหนดรู้ คือ ทำความเข้าใจและกำหนดขอบเขตให้ชัดเหมือนอย่างแพทย์กำหนดรู้ หรือตรวจให้รู้ว่าอาการของโรคคืออะไร การเอาทุกข์มาแบกไว้หรือคิดขัดเคืองเป็นปฏิกิริยากับความทุกข์ คิดอย่างนั้นทำให้ทุกข์ หากอยากแก้ทุกข์ต้องแก้ด้วยการรู้จักกำจัดเหตุแห่งทุกข์

สมุทัย คือ เหตุเกิดแห่งทุกข์หรือสาเหตุของปัญหา ได้แก่ เหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้าสัมพันธ์ ขัดแย้ง ส่งผลสืบทอดปรากฏให้เป็นสภาพบีบคั้น ต้องหาสาเหตุให้พบและกำจัดเสีย โดยหลักการสืบเหตุปัจจัย คือ หลักปัจจุสมุุปาท เมื่อประสบทุกข์หรือปัญหา ต้องพิจารณาสืบหาสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และต้องหาทางกำจัดแก้ไข

นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ความพ้นทุกข์ ภาวะไร้ทุกข์ ภาวะพ้นปัญหา หหมดหรือ ปราศจากปัญหา เป็นจุดหมายที่ต้องการ ซึ่งเรามีหน้าที่ สัจฉิกิริยา หรือประจักษ์แจ้งทำให้เป็นจริง ทำให้สำเร็จหรือบรรลุถึงกำหนดได้ว่า

จุดหมายที่ต้องการคืออะไร การที่ปฏิบัติอยู่นี้หรือจะปฏิบัติเพื่ออะไร จะทำกันไปไหน จุดหมายนั้นเป็นไปได้หรือไม่ เป็นไปได้อย่างไร มีหลักการในการเข้าถึงอย่างไรเพื่อให้สามารถแก้ไขความทุกข์ได้

มรรค คือ ทางดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หรือวิธีแก้ไขปัญหา ได้แก่ วิธีการและรายละเอียดสิ่งที่จะต้องปฏิบัติเพื่อกำจัดเหตุปัจจัยของปัญหา ให้เข้าถึงจุดหมายที่ต้องการ ซึ่งเรามีหน้าที่ภาวนา คือ ปฏิบัติ หรือลงมือ ทำกำหนดวางวิธีการแผนการและรายการสิ่งที่ต้องทำ ซึ่งจะช่วยให้แก้ไขสาเหตุของปัญหาได้สำเร็จ โดยสอดคล้องกับจุดหมายที่ต้องการ (ชลวิทย์ เจริญจิตต์, 2560 : 161)

4. การเจริญสติภาวนาหรือสติปัฏฐาน 4

กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงกาย ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา

เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณา เวทนา ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงเวทนา ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา คือ มีสติอยู่พร้อม ด้วยความรู้สึกรู้ชัดเวทนาอันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ที่เป็นไปอยู่ในขณะนั้น ๆ

จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นเพียงจิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา คือ มีสติพร้อมด้วยความรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ ตามที่เป็นอยู่ขณะนั้น

ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงธรรม ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา คือ มีสติอยู่พร้อมด้วยความรู้ชัดธรรมทั้งหลาย ได้แก่ นิเวศน์ 5 ชั้น 5 อายตนะ 12 โพชนงค์ 7 อริยสัจ 4 ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร เกิดขึ้น เจริญบริบูรณ์และดับไปได้อย่างไร เป็นต้น (ชลวิทย์ เจริญจิตต์, 2560 : 161)

สรุปได้ว่า พุทธปรัชญาเถรวาทสอนถึงหลักเหตุผล เมื่อมีเหตุก็ต้องเกิดผล เมื่อไม่มีเหตุก็ไม่มีผลให้เกิด ฉะนั้น การแก้ไขปัญหาความเครียดด้วยหลักธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท เมื่อเกิดความเครียดสืบให้รู้ว่าเป็นเหตุเรื่องอะไร สาเหตุของความเครียดคืออะไร อะไรที่ทำให้ความเครียดน้อยลง จะแก้ไขปัญหาคือความเครียดอย่างถูกต้องได้อย่างไร หรือให้มองว่า ความเครียดคือสภาวะหนึ่งที่เกิดขึ้นและสุดท้ายต้องดับไป ไม่ได้ดำรงคงอยู่ตลอดไป การแก้ปัญหาลักษณะนี้คือการใช้อยินโสมนสิการตามหลักของพุทธปรัชญาเถรวาท สามารถบรรเทาความเครียดไปได้ระดับหนึ่ง แต่การจะแก้ไขปัญหาคือความเครียดได้อย่างถาวร คือ การเจริญสติปัฏฐาน 4 อันเป็นทางสายเอกแห่งการพ้นจากความทุกข์ทางจิตทั้งปวง เมื่อใจไม่สามารถมีอะไรมาปรุงแต่งได้ ผลก็คือไม่มีความทุกข์ ผลในปัจจุบันคือความสงบแห่งใจ ผลจากหลังความตายคือไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิด นั่นคือ การตัดวงจรแห่งความทุกข์ได้อย่างถาวร

บทสรุป

ความเครียดในพุทธปรัชญาจัดว่าเป็นโรคทางจิตใจ เป็นทุกข์ที่เกิดขึ้นทางใจเพราะใจมีฐานเป็นอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ ความเครียดนั้นเกิดขึ้นเพราะมีฐานมาจากกิเลส 3 กองนี้ทั้งนั้น ความเครียดนั้นมีทั้งเครียดเพราะอยากได้แล้วไม่ได้สมปรารถนา เครียดเพราะอยากให้สิ่งที่ไม่ปรารถนาไม่ชอบใจไม่ให้เกิดขึ้นกับขึ้น แต่ก็ไม่ได้สมปรารถนา เครียดเพราะถูกกิเลสครอบงำจิตใจไม่สามารถที่จะบรรเทาให้เบาบางลงได้ จึงเกิดปัญหาทางสังคมต่างมากมาย เช่น การฆ่าตัวตาย การลักขโมยปล้นชิง การเช่นฆ่าผู้อื่น การทำผิดศีลธรรมทั้งหลาย สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดมาจากกิเลสเป็นฐานที่ตั้งทั้งนั้น ฉะนั้น การจะแก้ไขปัญหาคือความเครียดได้จึงต้องรู้สาเหตุหรือรู้สมมติฐานของโรคนั้นก่อนว่าเกิดจากอะไร จะได้รักษาให้ถูกต้อง

ความเครียดในพุทธปรัชญานั้นมีลักษณะเป็นความคับข้องใจ ความไม่สบายใจ ความเร่าร้อนใจ ที่มีฐานเกิดมาจากอกุศลมูล ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ เมื่อใดกิเลส 3 กองนี้เกิดขึ้น ตั้งอยู่ในจิตใจ และไม่ยอมบรรเทาให้เบาบางคลายได้ ย่อมมีผลคือทำให้เกิดความเดือดร้อนทางใจ เกิดความเศร้าหมองทางจิตใจ มีลักษณะของปัญญาที่มืดทึบไม่สามารถมองเห็นตามความเป็นจริงได้ หรือขาดโยนิโสมนสิการ คือ การพิจารณาโดยแยบคายรอบด้าน

การจัดการหรือแก้ไขปัญหาคือความเครียดตามหลักพุทธปรัชญา ต้องแก้ที่จิตใจเท่านั้นถึงจะหายได้ เพราะตราบได้ถ้ายังคิดไม่เป็น (ขาดโยนิโสมนสิการ) ไม่รู้จักทุกข์ ไม่รู้จักเหตุแห่งทุกข์ ไม่รู้จักความดับทุกข์ ไม่รู้จักมรรคคือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งทุกข์ (ไม่รู้จักอริยสัจ 4) ไม่รู้จักการเจริญภาวนาที่ถูกต้อง (ไม่รู้จักสติปัฏฐาน 4) ก็ย่อมไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาคือความเครียดได้อย่างตรงประเด็น การแก้ไขปัญหาคือความเครียดโดยอาศัยการดื่มกินสุราเมรัย

หรือไปทางอบายมุขต่าง ๆ นั้นไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญหาคความเครียด กลับเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ทั้งหลายที่จะให้ผลเป็นความเดือดร้อนกับตนเองและผู้อื่นอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กิตานันท์ ชำนาญเวช. (2550). ความเครียด : ทัศนะในแนวคิดพุทธจิตวิทยา. *ครุจันทรสาร*, 10 (1), 65-69.
- เกษมสี สกุลชัยสิริวิช. (2565). แนวทางการบรรเทาหนี้ 5 ในชีวิตประจำวัน. *มหาจุฬานาครทรรศ*, 9 (1), 182-196.
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2560). สถานการณ์และการจัดการความเครียดตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครนายกและสระแก้ว. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6 (4), 154-167.
- ชาติรี ชุมเสน. (2562). การศึกษาวิเคราะห์โรคทางจิตในพุทธปรัชญาเถรวาท. *มหาจุฬาวิชาการ*, 6 ฉบับพิเศษ, 438.
- ธรรมศักดิ์ กาญจนบุรณ์. (2564). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องพุทธจิตวิทยาการสอนในพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*, 4 (1), 1-10.
- พระครูปลัดไพฑูรย์ จนทโสโร (กาญจนแก้ว) และคณะ. (2561). การแก้ปัญหาโรคความเครียดด้วยพุทธปรัชญาวาดด้วยมหาสติปัญญา 4. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 5 (2), 377-393.
- พระมหาชินวัฒน์ จกกวโร. (2556). *พระอภิธรรม เจตสิกปรมัตถ์*. นครปฐม : สาสะพิมพ์การ.
- พระมหาหมื่นจันทร์ ปุริสุตโตโม. (2557). *มองศาสนา มองปรัชญา*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาอานวย มหาวิโร. (2562). การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาความเครียดของบุคคลวัยทอง. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 3 (1), 66-79.
- พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี (เหมประไพ). (2557). *พุทธปรัชญาในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผลิธรรม.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร). (ม.ป.ป.). *อานุภาพแห่งกรรม*. กรุงเทพฯ : สถาบันบันลือธรรม.
- สนิท ศรีสำแดง. (2558). *ปรัชญาเถรวาท*. กรุงเทพฯ : บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา ตลอดจนบุคคลทั่วไป ด้านศาสนา ปรัชญา สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ โดยกำหนดเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

ขอบเขตการตีพิมพ์

ด้านศาสนา ปรัชญา สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับเอกสารพร้อมไฟล์ข้อมูลในรูปแบบ Word และ Pdf มาที่ email : wongsurin2520@gmail.com, sutarak2536@gmail.com และ asawin.ko@mbu.ac.th สามารถสอบถามรายละเอียดได้ที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 ติดต่อสอบถามรายละเอียดที่ พระมหาสายันท์ เปมสีโล, ดร. พระสุธารักษ์ ธมมารักษ์ และนายอัศวิน คงชำนาญ โทรศัพท์ 035-745-038, 08-1044-7961, 082-614-7358, 087-8523886 โทรสาร 0-3574-5037

เกณฑ์การตีพิมพ์/รูปแบบการตีพิมพ์

1.บทความที่ส่งมาเพื่อเผยแพร่ต้องเป็นบทความที่อยู่ในขอบเขตที่กำหนดเท่านั้น โดยไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร รายงานหรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่ได้รับการตีพิมพ์

2. การพิมพ์ต้นฉบับจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ มีเนื้อหาที่สมบูรณ์ จัดพิมพ์แบบหน้าเดียว กระดาษพิมพ์ขนาด A4 (8.5x11 นิ้ว) จำนวนไม่เกิน 13 หน้า ใช้รูปแบบ Word ตัวอักษร TH SarabunPSK 14 Point

3. การตั้งระยะขอบ ให้ตั้งเป็นประเภทระยะขอบ เพื่อการเย็บเล่มหนังสือ

บน	2.54 ซม.	ล่าง	2.54 ซม.
ซ้าย	3.00 ซม.	ขวา	3.00 ซม.

หัวกระดาษและท้ายกระดาษ

จากขอบ หัวกระดาษ 1.5 ซม. ท้ายกระดาษ 1.5 ซม.

การใส่เลขหน้า ให้ใส่ด้านบนขวา โดยใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวปกติ

4. ข้อปฏิบัติกรพิมพ์แต่ละหัวข้อ

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

4.1 ชื่อเรื่อง/บทความ ชื่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พอยต์ ตัวหนา ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ

4.2 ชื่อผู้เขียนบทความ ระบุชื่อผู้เขียน ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 12 พอยต์ ตัวหนา ไว้ด้านขวามือหน้ากระดาษ

4.3 สังกัดผู้เขียน คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วม (ถ้ามี) ขนาดตัวอักษร 12 พอยต์ ไว้ที่ตำแหน่งใต้ชื่อเรื่อง ไว้ด้านขวามือหน้ากระดาษ พร้อมระบุอีเมลผู้เขียน ที่ติดต่อในการส่งบทความ

4.4 บทคัดย่อ (Abstract) บทคัดย่อบทความวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พอยต์ ตัวหนา ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ ความยาวไม่เกิน 300 คำ เนื้อหาในบทคัดย่อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 พอยต์

4.5 คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำสำคัญ 2-4 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไว้ท้ายบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 พอยต์ ตัวหนา

4.6 เนื้อหา (Content) หัวข้อชิตด้านซ้ายกระดาษและใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา ส่วนเนื้อหาในแต่ละหัวข้อใช้อักษร TH SarabunPSK ตัวปกติ ขนาด 14 พอยต์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. กรอบแนวคิดการวิจัย (ถ้ามี)
4. สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
5. วิธีดำเนินการวิจัย ระบุ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา/ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล แต่ละขั้นตอนควรเขียนให้กระชับและเป็นขั้นตอนที่เหมาะสม
6. ผลการวิจัย ระบุผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์อย่างกระชับ ซึ่งอาจมีตารางหรือภาพประกอบ
7. อภิปรายผลการวิจัย ระบุประเด็นที่สำคัญของผลการวิจัยในแต่ละวัตถุประสงค์ และอภิปรายโดยมีการอ้างอิงหรือเชื่อมโยงทฤษฎีและงานวิจัยสนับสนุน
8. องค์ความรู้จากการวิจัย (ถ้ามี)
9. ข้อเสนอแนะ ระบุรายละเอียดข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

4.7 ตาราง (ถ้ามี) ให้ระบุคำว่า “ตารางที่” ตามด้วยหมายเลขกำกับภาษาอังกฤษใช้คำว่า Table

4.8 ภาพ (ถ้ามี) รูปภาพประกอบบทความ ควรบันทึกไฟล์รูปภาพ เป็นนามสกุล JPEG. ให้ระบุคำว่า “ภาพที่” หรือ “แผนภาพที่” ตามด้วยหมายเลขกำกับ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Figure

4.9 การอ้างอิงในเนื้อหา ใช้ระบบ APA โดยระบุชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์และเลขหน้า ดังตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา ดังปรากฏรายละเอียดด้านล่างนี้

4.10 เอกสารอ้างอิง ใช้ระบบ APA (American Psychological Association style) ดังตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง ดังปรากฏรายละเอียดด้านล่างนี้

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) บทสรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (References)

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียนบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสารมีรายละเอียด ดังนี้

5. ตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา

5.1 หนังสือ/

พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เช่น

ในพระวินัยปิฎก คัมภีร์ปริวารว่าด้วยเรื่องการถึงอคติ (ความลำเอียง) มี 4 อย่าง คือ 1) ลำเอียงเพราะชอบ 2) ลำเอียงเพราะชัง 3) ลำเอียงเพราะหลง 4) ลำเอียงเพราะกลัว และการไม่ถึงอคติ (ความไม่ลำเอียง) มี 4 คือ 1) ไม่ลำเอียงเพราะชอบ 2) ไม่ลำเอียงเพราะชัง 3) ไม่ลำเอียงเพราะหลง 4) ไม่ลำเอียงเพราะกลัว (วิ.ป. 8/324/460)

ผู้เขียนคนเดียว

(สำราญ ศรีคำมูล, 2549 : 1)

(พระชินกร ทองดี, 2556 : 9)

(Bill, 2549 : 6)

ผู้เขียน 2 คน

(สำราญ ศรีคำมูล และสนิท วงศ์ป้อมศิริ, 2560 : 31)

(พระชินกร ทองดี และพระมหาสุธารักษ์ เขมจิตโต, 2556 : 3)

(John and David, 1984 : 12)

ผู้เขียน 3 คน

(สนิท วงศ์ป้อมศิริ และคณะ, 2559 : 22)

(John Dewey, et al., 2000 : 9)

ผู้เขียนเป็นหน่วยงาน

(มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559 : 10-15)

(Ministry of Education, 2019 : 4)

การอ้างอิงในเนื้อหา (การอ้างอิงเอกสารสองทอด)

.....โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาท (Cronbach, 1974 อ้างใน ยุทธ ไทยวรรณ, 2543 : 9) ได้ความเชื่อมั่น....

.....ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1978 อ้างใน ประคอง กรรณสูตร, 2538).....

5.2 งานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์

(สายัณห์ วงศ์สุรินทร์, 2549 : บทคัดย่อ)

(พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม, 2556 : 10)

(อาทิตย์ ชูชัย, 2557)

(Watson, 1990)

5.3 รายงานการประชุม

(นฤมล ชุ่มเจริญสุข, 2557 : 20)

(Anan Srita, 1990 : 45)

5.4 วารสาร

(สายัณห์ วงศ์สุรินทร์, 2557 : 76-85)

(พระมหาภกฤษณชัย สวัสดิ์, 2557 : 76-85)

5.5 หนังสือพิมพ์

(สมศรี หาญอนันตสุข, 2550 : 7)

(Krishman, 2007 : 1)

5.6 จุลสาร แผ่นพับ และแผ่นปลิว

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541)

(Research and Training Center on Independent Living, 1993)

5.7 สื่อทัศนวัสดุ

(กฤตสุชิน พลเสน, 2555)

5.8 ซีดีรอม

(อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร, 2543)

(Social Science Index, 1999)

5.9 การสัมภาษณ์

(ไชยยา เรื่องดี, 2560, มกราคม 14)

(Born, 1990, June 15)

5.10 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และวารสารอิเล็กทรอนิกส์

(สำนักงานหอสมุดมหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554 : ออนไลน์)

(Kenneth, 1998 : Online)

หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์

(ชุม, (นามแฝง), 25 ตุลาคม 2542)

(ศธ. ยุติการถ่ายโอนสถานศึกษาบัญชี 2, 2550)

เอกสารจากเว็บไซต์เว็บ (www.)

(ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ม.ป.ป. : ออนไลน์)

(Ministry of Education, 2005 : Online)

(เย็นยง ราชวงศ์, 2549 : ออนไลน์)

การอ้างอิงราชกิจจานุเบกษา

(พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562, 2562)

6. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง

6.1 ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

การเขียนเอกสารอ้างอิง เรียงลำดับตามตัวอักษรภาษาไทยก่อน ตามด้วยการอ้างอิงภาษาอังกฤษ การเคาะเว้นวรรค 1 ครั้ง ในรายการที่สองไม่ต้องพิมพ์ชื่อผู้เขียน ให้ขีดเส้นเข้าไป 0.5 นิ้ว หรือ 1.27 ซม. หรือประมาณ 7 ตัวอักษร แล้วตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) เช่น

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). **การวิจัยสำหรับครู**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

_____. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บรรทัดแรกของเอกสารอ้างอิงแต่ละเรื่อง อักษรตัวแรกห่างจากกริมกระดาษด้านซ้าย 3.00 ซม. บรรทัดที่สองและบรรทัดต่อไป ให้ย่อหน้าโดยเว้นอีก 0.5 นิ้ว หรือ 1.27 ซม. เช่น

สายันท์ วงศ์สุรินทร์ และคณะ. (2557). **การศึกษาของคัมภีร์ประกอบความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา**. **ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร**, 16 (1), 76-85.

6.2 ตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

ผู้เขียนคนเดียว

สมพงษ์ ชูมาก. (2548). **กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ยุทธ ไถยวรรณ. (2548). **วิธีวิจัยทางธุรกิจ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

พระมหาณรงค์ กนต์สีโล. (2548). **จุดเด่นของพระพุทธศาสนา**. เชียงใหม่ : บริษัททริโอแอดเวอร์ซิงแอนด์มีเดีย จำกัด.

Wilson, K. (2007). **Smart choice**. 2nd ed. London : Oxford University Press.

ผู้เขียนสองคน

ยุทธ ไถยวรรณ และกุสุมา ผลาพรหม. (2555). **พื้นฐานการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายศ. (2542). **การวัดด้านจิตพิสัย**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

Best, J. W. and Kahn, J. V. (1986). **Research in Education**. 5th ed. New Jersey : Prentice-Hall.

ผู้เขียน 3 คน

ศิริชัย กาญจนวาสิ และคณะ. (2547). **การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับงานวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์.

อวยพร พานิช และคณะ. (2548). **ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Sadlack, R. G., et al. (1992). **Social Reserch : Theory and Methods**. Chestnut : Hill Enterprises.

ผู้เขียนเป็นหน่วยงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไอดีเอสแควรี่.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ราชกิจจานุเบกษา

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. (2547, 1 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 121 ตอนพิเศษ 23 ก. 1-24.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องหลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญา พ.ศ. 2549. (2549, 1 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 123 ตอนที่ 54 ง. 89-109.

3. งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัย

สุชาติ อ่อนสร้อย. (2559). การศึกษาวิเคราะห์วัดตบ 7 ในคัมภีร์ขุททกนิกายธรรมบท. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พวงเพชร พลทอง และคณะ. (2553). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

พระครูวิจิตรธรรมวิเศษ (บุญเลิศ ปญญาวุธ). (2562). การพัฒนาการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พินิจ ทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการตายของประเทศไทย (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

Kasemsri, K. (2005). Participatory Communication in City Radio FM 96.0. Master of Science Thesis in Development Communication, Graduate Kasetsart University.

4. สัมมนา/ประชุมวิชาการ

ประดิษฐ์ มีสุข และทรงธรรม ชีระกุล. (2551). วิกฤตคุณภาพบัณฑิตศึกษากับบทบาทมหาวิทยาลัย. หนังสืองานทักขิณวิชาการ'51 “มหาวิทยาลัย ทักขิณกับทางแก่วิกฤตของชาติ”. ใน โครงการทักขิณวิชาการมหาวิทยาลัยทักขิณ วิทยาเขตสงขลา ระหว่างวันที่ 16-19 สิงหาคม 2551 (หน้า 119-143). สงขลา : มหาวิทยาลัยทักขิณ วิทยาเขตสงขลา.

5. วารสาร

สายัณห์ วงศ์สุรินทร์ และคณะ. (2557). การศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 16 (1), 76-85.

พระมหาหมื่นจันทร์ ปุริสสุตโต และคณะ. (2560). วิเคราะห์คุณธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 13 (1), 124.

Elstad, E., and Christophersen, K. (2017). Perceptions of Digital Competency among Student Teachers : Contributing to the Development of Student Teachers' Instructional Self-Efficacy in Technology-Rich Classrooms. Education Science, 7 (27), 1-15.

Suwanroj, T., et al. (2019). Confirmatory Factor Analysis of the Essential Digital Competencies for Undergraduate Students in Thai Higher Education Institutions. Journal of Technology and Science Education, 9 (3), 340-356.

Tsarapkina, J., et al. (2021). The Formation of Bachelors' Digital Competencies at the University. Journal of Educational Psychology, 9 (1), 1-10.

6. หนังสือพิมพ์

สมศรี หาญอนันตสุข. (2550, มิถุนายน 26). ภาครัฐธรรมบุญใหม่จะสร้างมิติใหม่ให้สังคมพุทธ. มติชน, 7.

Krishman, E. (2007, June 26). Rebuilding self-esteem. Bangkok post, 1.

วารสาร
นิสิตวัง
JOURNAL OF NISITWANG

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย